

SÁROSPATAKI IFJÚSÁGI KÖZLÖNY.

1895—96.

XII. ÉVFOLYAM.

PP 681

VII. máj. 5. 1896.

P.P. 650

FELELŐS SZERKESZTŐ:

PÁL ERNŐ.

TÁRSSZERKESZTŐ:

LÁSZLÓ ANDOR.

SÁROSPATAK.

Nyomtatta Steinfeld Jenő, az ev. ref. főiskola betűivel.

1896.

TARTALOM.

EREDETI ÉS FORDÍTOTT KÖLTEMÉNYEK.

	Lap.
Meguntam már. <i>László Andor.</i>	4
Egy virághoz. Moore Tamás után <i>Pál Ernő.</i>	7
Emlékezés a vértanukra. <i>László Andor.</i>	19
Reggeli imádság. <i>László Andor.</i>	34
Nyári emlék. <i>Ifj. Zsoldos Benő.</i>	25
Válasz Ilonkának. <i>Szilva István.</i>	28
Margit. <i>Kaszonyi.</i>	28
Gülbabáról. <i>Fábián Géza.</i>	40
Temetés. <i>László Andor.</i>	45
A költő. <i>Fábián Géza.</i>	55
Te és én. <i>Kaszonyi Géza.</i>	66
1896. <i>László Andor.</i>	69
Az eltört hegedű. Béranger után <i>Pál Ernő.</i>	78
Magyar népdalok. <i>Dankó Pista.</i>	94
Finita <i>Zombori Andor.</i>	107
Anyámnak. <i>Kaszonyi Géza.</i>	128
M. Val. Martialis epigrammáiból. <i>Pál Ernő.</i>	130
Ünneprontás. <i>László Andor.</i>	140
Dal a dalról. <i>Zombori Andor.</i>	146
Képzelt betegség. <i>Kaszonyi Géza.</i>	162

ELBESZÉLÉSEK, RAJZOK.

Egy pillantás. <i>Halasi Viktor.</i>	4
Vázlatok a múltból.	6
A professzor úr. <i>Kubovics G.</i>	25
Izra tava <i>Sallay Gyula.</i>	41, 56, 80
Vázlatok a múltból.	49
A szamosparti malom. <i>Fábián Géza.</i>	72
Egy öreg úrról. <i>Fábián Géza.</i>	92
A gyermek. <i>Kaszonyi Géza.</i>	95
A legnagyobb csapás. <i>Kaszonyi Géza.</i>	109
Törvény előtt. <i>Kaszonyi Géza.</i>	124
Filozofia a halál torkában. <i>Kaszonyi Géza.</i>	141
Viszontlátás. <i>Kaszonyi Géza.</i>	158

ISMERETTERJESZTŐ CZIKKEK.

	Lap.
Magyar nőköltők. <i>Ifj. Zsollos Benő.</i>	2, 22
Protestantizmus és politika. <i>Putnoki Pál</i>	7
	29, 45, 60
Magyarország és a horvát-szlavon-tartományok. <i>Pál Ernő.</i>	82, 114

VEZÉRCZIKKEK.

Szerkesztői előszó.	1
Buzdító szavak az ifjúsághoz	2
Október 6-án. <i>Pál Ernő.</i>	16
A sárospataki Tompa-szobor ügyében. <i>Dr. Finkey Ferencz.</i>	87
P. H. <i>Pál Ernő.</i>	39
Antiszemitizmus. <i>Pál Ernő.</i>	53
Az új ezredév küszöbén. <i>Dr. Finkey Ferencz.</i>	71
A joghallgató legátusok. <i>Réz László.</i>	89
Márczius 15. <i>Pál Ernő.</i>	106
A magyar ifjúság és a millennium. <i>Ifj. Zsoldos Benő.</i>	121
Ünnepi beszéd. <i>Btró Lajos.</i>	137
Titkári jelentés.	163

VEGYESEK.

Jogász ismerkedő-estély.	32
Felolvasó-estély.	64
A Tompa-szobor ügye.	100
Márczius 15-ike Sárospatakon.	116
A millennium megünneplése Sárospatakon.	129
A millennium és a vidéki akadémiák.	131
Barátságos levél az Ifjúsági Közlöny szerkesztőjéhez. <i>Ifj. Zsoldos Benő.</i>	146
Az évzáró ünnep.	163
Továbbá apróbb közlemények az iskolai és irodalmi élet köréből minden számban.	

IFFJUSÁGI KÖZLÖNY.

A SÁROSPATAKI „IROD. ÖNK. TÁRSULAT” KIADÁSÁBAN MEGJELENŐ FOLYÓIRAT

Előfizetési árak:

Egész évre . . . . . 4 korona.
Fél évre . . . . . 2 „

MFGJELEN MINDEN HÓ 1-ÉN
ESETLEG 15-ÉN IS.

FELELŐS SZERKESZTŐ:

PUTNOKY PÁL.

SZERKESZTŐ-TÁRSAK:

(Választás alatt.)

Szerkesztőségi iroda:

Sárospatak, Kovács-utca 149

Az előfizetési díjak egyelőre e lap fel-
szerkesztőjének címére küldendők.

TARTALOM: Szerkesztői előszó. — Buzdító szavak az ifjúsághoz, HORTI-tól. — Magyar költők, ifj. ZSOLDOS BENŐ-től. — Moguntam már . . . (Költ.) LÁSZLÓ ANDOR-tól. — Egy pillantás. (Tárca) HALASI VIKTOR-tól. — Vázlatok a múltból. ALI BEN-től. — Egy virághoz. (MOORE Tamás költeménye) ford. PÁL ERNŐ. — Protestantismus és politika. PUTNOKY PÁL-tól. -- Vegyes közlemények.

SZERKESZTŐI ELŐSZÓ.

Midőn Önképző-Társulatunk, mint kiadó és laptulajdonos, az »Ifjúsági Közlöny« szerkesztésével csekélységünket bizta meg, e ténnyel egyszermind azt is kifejezte, hogy lapját a jövőben is fenn kívánja tartani. Nem reánk tartozik annak elbírálása, mennyiben szolgálja célját, mennyiben tölti be szerepét az »Ifjúsági Közlöny«, egy szóval: van-e lapunknak létjogosultsága? De ha volt idő, midőn a lelkes alapítók e lap kiadását indokoltak látták, cél- és szükségszerűségéről meg voltak győződve, akkor bizonyos, hogy nekünk, kiknek a megkezdett alapokon kell tovább építeniünk, az ügyet gyáván feladnunk nem szabad. Sőt még ha a kezdeményezés nehéz munkája a mi vállainkra nehezednék is, meg kellene mutatnunk, hogy a sárospataki ifjúság elég erősnek érzi magát arra, hogy törekvőbb tagjait egy lap körül csoportosítsa, s működésének eredményét a nagy közönség elé bocsássa.

S dacára annak, sőt épen azért, hogy nekünk járt utakon kell haladnunk, úgy érezzük, hogy a mi feladatunk nem sokkal könnyebb, helyzetünk aligha kedvezőbb, mint volt azoké, kik e lap kezdeményezői voltak. Az a csekély érdeklődés, mely a teljes közönséggel határos s melyet az olvasó-közönség részéről lapunk irányában a legközelebbi években tapasztalnunk kellett: arra enged következtetnünk, hogy az »Ifjúsági Közlöny« sem alakilag, sem tartalmilag nem képes többé az olvasó-közönség igényeit kielégíteni. Ez a feltevés birt bennünket arra, hogy lapunkat úgy külsőleg, mint belsőleg új alapokra fektessük. A lap külső kiállításában több csinra, nagyobb tetszetőségre törekedtünk, amire nézve elég garanciát szolgáltat a »Zemplén« könyvnyomda (S.-A.-Ujhely.) mely egyszermind lapunknak kiadóhivatala leend. Lapunk e miatt az eddiginél némileg kisebb alakban és terjedelemben jelenik meg. Azt a

különbséget, melyet a terjedelemnek ez a csökkenése okozna, azzal akarjuk pótolni, hogy a lapot, — ha legalább 300 előfizetőnk jelentkezik, két hetenként fogjuk kiadni. Ezáltal elérnők azt, hogy havonként egyes időszere (actualis) kérdéseket is fölvehetnénk és megvitathatnánk lapunk hasábjain, mi eddig, mint havi folyóiratban, alig volt lehető, s ami pedig a mai időkben csaknem életszükségletünket képezi. E mellett főiskolánk és ifjúságunk külső és belső életéről is kimerítőbb értesítéseket közölhetnénk. Abban az esetben pedig, ha az előfizetők száma a 300-at el nem érné, lapunkat, mint eddig — havonként egyszer, a jelen számnál bővebb tartalommal fogjuk megjelentetni.

A lap tartalmát illetőleg hasonlóan változtatásokat fogunk eszközölni. Állandóan figyelemmel fogjuk kísérni főiskolai, főleg akadémiai ifjúságunk intézményeit, külső és belső életét, tevékenységét, mozgalmait, törekvéseit s vezércikkünkben irányt törekszünk adni a közgondolkodásnak, helyet a fontosabb kérdések megvitatására. Szépirodalmi műveken kívül közölni fogunk értekezéseket, tanulmányokat is, lehetőleg az akadémiánkon képviselt szakok mindegyikéből. Havonként szívesen nyitjuk meg lapunk hasábjait a pataki diák élet múltjára vonatkozó adalékok számára is; ez okból fölkerjük t. olvasóinkat, hogy ha esetleg a régi pataki diákéletet jellemző adalékok birtokában lennének, azokat lapunk részére atengedni szíveskedjenek.

Tárcarovatunkban különös sulyt helyezünk egyes kisebb, bibliai alapokon nyugvó rajzokra, jellemképekre, melyek egyikét már jelen számunkban veszik a t. olvasók. Vegyes közleményeink a lehető leghűbb tükrei lesznek ifj. egyleteink belső életének, tevékenységének, különösebb gondot fordítván e mellett a főiskolánkat s ifjúságunkat közelről érintő eseményekre is.

Ime, ezekben tártuk elé legőszintébb törekvéseinket, óhajtásainkat e lapra nézve, midőn ennek XII-ik évfolyamát teljes reménnyel ezennel megindítjuk. Könnyen meglehet, hogy hangzatos szavaknak, üres frázisoknak fognak feltűnni mindezek a felületesebb gondolkodásuk előtt; de mi, kik teljes erőnkől az »Ifjusági Közlöny«-nek nemes céljához való juttatására törekszünk, kifejtett eszméinket és terveinket szívünkéből mondtuk el. Itéljen a t. olvasó közönség felettünk, s bizton hisszük, hogy önzetlen törekvéseinket méltánylásában fogja részesíteni. Ez a méltánylás, ez az elismerés lesz, és legyen, táradozásaink legnagyobb jutalma.

A szerkesztő.

Buzdító szavak az ifjúsághoz.

Aki közelebről ismeri főiskolánknak a szellem-képzés szolgálatában álló eszközeit, bizonyára nem fogja tulzottnak találni azon állításomat, hogy a magyar felső- és középiskolák közt alig van egy is, mely az önképzésre: a szellemi erők fejlesztésére és érvényesítésére annyi alkalmat nyújtana, mint főiskolánk. Az ifjúságnak 3 könyvtár és 2 olvasó-egylet (kaszinó) áll rendelkezésére, melyek bő anyagot nyújtanak az ismeretek után sovárgó léleknek. Az akadémiai, önképző-társulati és jogász-egyleti pályázatokon, az Irod. Önk. Társulat, s a theologiai ifjúság időnként rendezett felolvasásain, s végül az ifjúság szellemi tükrében, az »Ifjusági Közlöny«-ben pedig tár tér nyílik az elsajátított ismeretek, a különböző irányu tehetségök érvényesítésére.

Ugyancsak az önképzés érdekében cselekszik főiskolánk azzal, hogy az idegen nyelvek elsajátítására évről-évre alkalmat nyújt, nemcsak, hanem a jótéteményes akad. ifjak mindegyikét kötelezi legalább egy cultur-nyelvi tanfolyam látogatására. Nem is szólva a nyelvtanítás szellemfejlesztő hatásáról, bátran állithatjuk, hogy az idegen nyelvek birása a tudományos ismeretek megszerzésének nélkülözhetlen feltétele. Hiszen a magyar tudományos irodalom manapság még oly szegény, hogy idegen nyelvű szakmunkák tanulmányozása nélkül alapos képzettségre szert tenni nem lehet.

Ennyi eszköz állván az ifjúság rendelkezésére, az volna természetes, hogy ifjúságunk minden tagja igyekszik saját javára fordítani, kihasználni azokat. Fájdalom, ép az ellenkezőt tapasztaljuk! Egy idő óta teljesen passzív magatartást látunk ez intézmények iránt. Valami lanyhaság, bizonyos aluszékonyosság lopta be magát ifjúságunk lelkébe. A pályakérdések nagy ritkán találnak egy-egy megfektőre; az önképző-egyletek tagjainak száma évről-évre csökkenést mutat; az »Ifjusági Közlöny« nem az ifjúságnak, hanem a szerkesztőknek gyakorló iskolája: — tétlenség, munkátlanság minden téren, minden irányban. Ily körülmények közt legfelebb az szolgálhat némi vigaszul, hogy a

testvérintézetekben sem állnak különben az állapotok! (tisztelet a kivételeknek). Csoda-e hát, ha ezek után testet ölt az a vélemény, hogy ifjúságunk szellemi élete tespedőben, hanyatló félen van?

Egyedül tőlünk függ, hogy e vádat magunktól elhárítsuk, hogy a bajon segítve legyen. S az alkalom erre felette kedvező. Most, midőn édes hazánk megalapításának ezredévesü nnapéhez készülünk, mutassuk meg mi is, hogy dicső elődeinknek nem vagyunk méltatlan, érdemtelen utódai! Mutassuk meg, hogy a véren szerzett s egy évezreden át vérrel o'talmazott hazát mi a tudomány fegyverével, szóval és tollal fogjuk megtartani és tovább fejleszteni! Az egész nemzet lázas tevékenységgel munkálkodik, hogy bemutassa a művelt világ előtt mindazt, mit ezer éven át az ipar, kereskedelem, tudomány és művészet terén elért, hogy bebizonyítsa, hogy a nyugat-európai művelt államokkal minden tekintetben kiállja a versenyt. Mutassuk meg mi is, hogy a magyar tanuló-ifjúság, melynek csekély töredékét képezzük mi is, — semmivel sem áll a cultur államok ifjúsága megett.

Ha pedig e célt elérni akarjuk, ha a pataki ifjúság régi jó hírnevét meg akarjuk óvni, e szellemi tespedéssel fel kell hagynunk s már itt az iskola falai közt hozzá kell szoknunk a folytonos tevékenységhez. Mindnyájan a munkabíró fiatalság virágkorában élünk, csak kedv, akarat és kitartás szükségesek a magunk elé tűzött cél eléréséhez. Nagy számban levő intézményeink felette megkönnyítik a kivitelt, csak ki kell aknáznunk azokat. Az életre, a jövő boldogulásunkra mulhatatlanul szükséges, u. n. kenyéri-meretekkel csupán beérnünk nem szabad. Ezek megszerzésével csak kis részben teszünk lehet a reánk váró köteleseknek. A megszerzett ismeret holt kincs, melyet értékesíteni, gyümölcsöztetni kell. Az alkalom erre — miként fennebb emliteném, bőven kínálkozik, legközelebb e szerény lapok hasábjain, melyeket készséggel nyitunk meg a törekvő ifjúság előtt. Fel tehát munkára! Ezer éves multunk dicsőségéből és küzdelmeiből merítsünk lelkesedést és kitartást az új ezredév munkájához.

Horti.

Magyar nőköltők.

— Irodalomtörténeti vázlatok. —

Irta: **Ifj. Zsoldos Benő.**

A költészet örökbecsű hagyományával, emlékeivel foglalkozni, rendkívül halás dolog; a költészetben *nők* szellemeivel társalogni szerfölött sok szellemi örömmel, gyönyörrel kínálkozó elhatározás; a magyar nőköltők emlékeinek felújítása mindeme, nem épen megvetendő előnyököt magában foglalja.

Ma, mikor már a Czóbel Minkáék és Szalay Fruzináék korszakát éljük: — Istennek hála, —

magyar nőköltőkről is szólhatunk valamit. Megfigyelésre érdemes azonban az, hogy ez a boldog időszak korántsem valami régi tartamu. Jelen század közepéig nőköltőink száma, — természetesen csakis a szorosabb értelemben vett *költő*-nőket értvén alattuk, — ijesztő mérvben csekély volt s épen e körülményből kifolyólag annak a munkája, ki az eddig élt és munkálkodott nőköltőket egy cikksorozatban egymás mellé állítani s őket mintegy egy társaságba gyűjteni szándékozik, — fölöttébb meg van nehezítve. Legnagyobb részben azért, mivel a jelen század elején, a múlt században s az azelőtt élt kis számu nőköltőink és műveik fölött, — részben érdemtelenül, — a »feledékenység koszorutlan alakja« lebeg, s emiatt aztán az esetleg szétszórtan megjelent néhány költeményükön kívül egyéb munkájuk alig-alig hozzáférhető.

Ennek a sajátos helyzetnek vagyunk hajlandók tulajdonítani azt a tényt, hogy irodalomtörténészeink a magyar nőköltőkkel nem szeretnek foglalkozni, vagy, — s a mi fő, — nincs is elég módjuk, elég alkalmuk ahoz. Régi irodalmi viszonyaink között, — úgy látszik, — férfaink nem nagyon jó szemmel nézték azt, hogy a nők is kezükbe vették az érző hurú lantot s aki mégis szive sugallatát követve, dalba öntötte lelkének érzelmeit: inkább csak a saját gyönyörűségére versígetett. A múlt század végén azonban, a mint a jelekből következtetni lehet, — nőköltőinknek az irodalomban eddig elfoglalt posztója lényeges változáson ment keresztül. Elvégre is, nagyon okosan, kezdték belátni azt, hogy a magyar nők is értenek valamelyest Apolló művészetéhez, s ha belátták, természetes, hogy a nőköltők irányában eladdig divatos közönyös hangulatnak is változnia kellett. Már ha csak a Molnár Borbálának, Bessenyei Annának költészetét tekintjük is: az elismertetésnek nem egy bizonyítékai találkoznak. Korunknak nem egy jeles emberével állottak ők levelezésben; sőt hogy egy kis kitérést tegyek, föltéve, hogy bájos nőolvásóink nem fogják a dolgot megmosolyogni: megjegyezhetjük jóelőre, hogy több szép fiatalember ismerősükkel is szívesen váltottak ők leveleket, és ha a gonosz fáma nyelvének hinni lehet, — könnyen megeshetik, hogy az efféle kellemes és ártatlan szórakozás volt részben az ő későbbi költői, folyékony stylusuknak gyakorló iskolája.

A múlt század végétől aztán teljesen észrevehető a fokozatos emelkedés, de a valódi magyar nőköltők kora csak az 50-es évek elejétől, a Majthényi Flóraék korától kezdődik, sőt ez években fejtett kis tulajdonképen úgy férfi, — mint nőköltőinkben az irodalom terén való szorosabb összetartás érzete. S hogy ez későbbben oly elismerést érdemlő kifejlésre jutott: ennek érdemében nem kis része volt egy nőköltőnknek, *Majthényi* Flórának, a ki, mint akkor a városligeti u. n. »Páva-sziget« tulajdonosnője, saját nyaralójában az akkoriban meglehetősen sanyaru viszonyok közepette élő írónk számára egy, elég kényelem-

mel ellátott szobát rendezett be, melyet aztán a »magyar írók szobájának« neveztek el. A magyar írók szobáján kívül semmiféle más köre nem volt akkor a magyar írói világnak — ha ugyan lehet így nevezni; — hogy pedig a magyar írók és költők valaha a New-York palotái fényes »Otthon«-ból intézzék a sajtó mindenható munkálkodását: az akkori viszonyok közt álmoknak is merész lett volna. A mi fő, az első impulsus erre nézve a finom lelkű Flóra áldozatkészsége folytán megtörtént; a megkerített művet folytatni nem volt oly nehéz többé s el kell ismernünk, hogy a magyar írók otthonának eszméje s ennek kezdeményezése egy magyar költő érdeme! . .

Hogy egy kis történelmi visszapillantás se hiányozzék áttekintéséből: a magyar nőköltők időrendi sorozatában a XVII. század közepéig lehet visszamennünk. *Lozsárdi* Zsuzsánnát tartják sokan a legelső magyar nőköltőnek, a ki rendkívül titokteljes és kalandos életü egyéniség volt s a ki politikai költeményeivel s ezek között különösebben Erdély főnemeseihez íroit, ezer példányban elterjesztett ódájával tette nevét ismertté. Ő utána következik egy, még eddig teljesen ismeretlen nőköltő, *Egerváry* Justina, kinek »El nem köll felejteni« c. versét, melynek versefejből a »szerező nő neve állítható össze, — egy 1708. évi missilis levél belső lapján csak nemrégiben fedezték fel. — Majd fellép *Petróczy* Szidónia, mély érzelmű vallásos költeményeivel; aztán a XVIII. század végén a tevékeny s eléggé regényes hajlamu *Ujfalvy* Krisztina. Ez utóbbi nőköltőnkkel, s néhány, alább felsorolt kortársával külön cikkben szándéksom ugyan foglalkozni, de e nő szerelmének története, rövid lefolyása mellett is oly érdekes, hogy érdemesnek tartom róla e helyen is említést tenni. Gr. Haller László udvarolgatott nagy hévvel az élénk természetű, szellemes Krisztinának, de a kitől a nemes író utóljára mégis csak máshoz pártolt. Költőnőnk erre bánatában elhatározta, hogy kezét a lehető legrutabb udvarlójának adja. Elhatározását teljesítette is, nőül menvén Máté János uramhoz. Szerelmi csalódása nagy mértékben befolyt külön, szabadságszerető életmódjának folytatására . .

Ujfalvy Krisztinának legjobb barátnői közé tartozott egy másik nőköltőnk: *Molnár* Borbála, kinek 4 kötetben, Kassán és Patakon megjelent költeményei sokoldalú s némi bölcselkedő irány felé hajló költői tehetségről tesznek tanubizonyoságot. — Molnár Borbálanak egyik hőn szeretett barátnője volt a nagynevű Bessenyei György unokahuga: nagy-bessenyeői *Bessenyei* Anna, mely nőköltőnk emlékét egy, legközelebb róla irandó szerény cikkben lesz szerencsénk felújítani.

Fellép *Ujfalussy* Judit, *Fabián* Juliánna, *Dukay Takács*: Judit, *Takács* Éva, *Takács* Theresia, *Vally* Klára és többen. A mint láthatjuk, már a múlt század végén s a jelen század elején meglehetősen számmal lépnek fel nőköltőink, kikből akár egy kis külön irodalmi köztársaság is kitelt volna,

Eddig elősorolt nőköltőink költeményei legnagyobb részben vallásos s részben hazafias hangulatúak; a mindeneket átható szerelemről még eddig kevés nő keveset énekel. A 1848/49-iki nagy napok után e téren is nagy változás vehető észre; az 50-es évektől fogva megcsendülnek a finom érzésű, gyöngéd női szívből fakadó dalok és kezdetét veszi a tulajdonképeni magyar nőköltők virágzó korszaka. Nem örül-e szívünk, nem éled-e lelkünk, ha egy jelesebb nőköltőnk érzésgazdag költeményét élvezhetjük?! Ott van *Ferenczy Teréz*, *Majthényi Flóra*, *Iduna* (*Szász Károlyné*), *Malvina*, *Rajka Teréz*, kinek melegkedélyű költeményei, aztán »Egy nagynéne levelei« c. műve irodalmunk valódi gyöngyei.

Ujabb időben a modern századvégi túlfinomult izlés nőköltőinket is hatalmába kerítette. Igaz ugyan, hogy — dicséretképen szólván — *Ada Negri*-nek vagy *Ada Christen*-nek még eddig nincsenek magyar nőkövetői, de azért már a Czóbel *Minka* »Boszorkány-dalai«-ban kistrészen a realismus is helyet talál. Nőköltőink száma jelenleg ismét apadófélben van, hanem helyettük a nőírók képeznek most igen tekintélyes elemet irodalmunkban.

*

Jelen soraink mintegy áttekintés és bevezetés gyanánt akarnak szolgálni a magyar nőköltőkről szóló irodalomtörténeti vázlatokhoz, bár arról a szép tervről, hogy nőköltőink chronologikus sorozatban mindannyian összegyűjtve legyenek: műveiknek hozzáférhetetlensége miatt le kell mondanunk. A megszerezhető művek azonban s legközelebb nagy-besenyői *Bessenyei Anna* költeményei, ismertetve lesznek, mely szándékunk bájos nőolvasóink részéről sem igen fog ellenvetésre találni.

TÁRCA.

Meguntam már....

*Meguntam már a létnek kínjait,
Nem félem én, óhajtom a halált;
Csak gyötrelmem, csak szenvedés van itt
S örök boldogság vár rám odaát.
Miért ne vágnék lelkem innen el,
Hol csak emésztő bú, utott nekem,
Hol annyit vérezett, sajgott e kebel?...
Óh mért sujtolsz így, édes Istenem?*

*Alig éltem le gyermekségemet,
Az ifjukornak derűs hajnalán
Nehéz, sötét gyász érte lelkemet:
Atyám halt meg, jó, szerető atyám!
Hogyan írjam le a mély bánatot
S a fájdalmat, mely érző szívemen
Irtóztatóan tépett, szaggatott?...
Óh mért sujtolsz így, édes Istenem?*

*Majd gyűlt körömbe sok vidám barát,
Élveztük együtt a boldog jelent,
De elhagyának mint levél a fát,
Mihelyt a zord tél, a baj megjelent.
S midőn csapás csapásra hullt felem,
Egy sem maradt meg közülök velem
Vigasztalni a bűnnek éjjelén...
Óh mért sujtolsz így, édes Istenem?*

*Szerettem én egy angyalszép leányt
Szívemnek tiszta, hő erzelmeivel, —
De a boldogság régen messzeszállt
S a hűtelen már más ifjut ölel.
Letűntek a felhőtlen, szép napok,
S a lángoló, de átkos szerelem
Keblemben fájó emléket hagyott...
Óh mért sujtolsz így, édes Istenem?*

*Ármánykodásnak undok fegyverét
Reám fordíták gyáva emberek,
Bár ellenőkre semmit sem tevék,
Láthatja Isten tiszta lelkemet;
Sőt, kit talán a végzet üldözött,
Olyan jól esett megsegítenem,
S engem nem szántak bánatim között...
Óh mért sujtolsz így, édes Istenem?*

*D mégis... sorsom mért panasztlanám?
Hiszen van még, ki engemet szeret;
Te vagy, te vagy én drága, jó anyám,
Te boldogítod árva éltemet!
S el van felejtve minden fájdalom,
Midőn jóságos arczod nézhetem,
Midőn kezedet megsókolhatom!...
Óh mért szeretsz így, édes Istenem?!*

László Andor.

EGY PILLANTÁS.

— Irta: Halasi Viktor. —

Bevonult a házba az a szívdobogató csöndesség, mely biztos jele annak, hogy nagy beteg van a háznál. Olyan nagy beteg, aki nem kel fel többé az ágyból s akinek utolsó heteit, napjait senki sem meri megzavarni szentségtörő zajjal.

Erős ránczokat vetett, összegyűrt párnán nyugszik a beteg feje. Az a megfinomodott, vékony orr, a majdnem átlátszó fül, az arcból szögletesen kiálló csontok oly bántó ellentétet képeznek a göndörkés, tömött, barna hajjal, mely meghatóan szép keretet ad a megfakult, sárga arcnak.

Az ágy szélén fiatal leány ül, a beteg testvérhúga. Kezében vászonkötésű, csinos könyv, melyből vidám históriákat olvas fel, hogy elfeledtesse a beteg lélekölő gyötrelmeit. Mosolyog, fel-felkacag maga is, pedig sírni szeretne, siratni ezt az áldott jó fiút, siratni az ő és testvérei mentő oszlopát.

— Hagyd abba húgocskám az olvasást, sötétedik már, szólt a beteg erőtlen, vékony hangon. Inkább beszéljünk egy kicsit. Ugy-e tavaszodik már? Megjöttek a fecskék, hallok kora reggel víg csicsérgésüket. Lombosodnak a fák, látom az utcát szegélyző hársfa felnövő zöldelő ágát, melegen süt le a nap a mosolygó, kék égboltozatról, megenyhült a levegő, megújul, feléled minden, csak én heverek itt erőtlenül, tehetetlenségben.

— Majd meggyógyulsz te is. Kinyitjuk az ablakot és élvezheted a májusi levegő gyógyító balsamát. Juniusban majd együtt járjuk be az erdő árnyas utait és ott fogunk dalolni együtt a fűemlékkel.

— Juniusban? Akkor már... De hagyjuk ezt.

— Ha még gyöngye leszel, az én karomra támaszkodó! Óh, nagy boldogság lesz az nekem, ha már vezethetek s eldicsekedhetem, hogy én támogatlak s nem te engem, mint eddig volt.

— Mondd csak kis húgocskám, mikor látad Olgát?

— Olgát? ma reggel is beszéltem vele. Kihajolt az ablakon s úgy kérdezősködött rólad aggódó gondoskodással.

— Azt hiszed, szeret még?

— Minő kérdés? Epedve várja gyógyuláodat s nem egyszer húll keserű könye, hogy te szenvedsz. Nem jár sehová, nem hívja magához barátnőit, érted és neked él, mert te vagy az ő mindene.

— Szegény leány! Mondd meg neki, hogy csak mulasson, vigadjon, ne epegsze magát miattam, mert azzal nekem okoz újabb gyötrelmet; mikor is fogok már meggyógyulni, hogy megláthatnám jószágát, szerelemmel viszonzhatnám szerelmét.

Néhány mély sóhaj olvad a szoba orvosság-szagu levegőjébe, aztán minden elhallgat néhány percre. Csak a falóra kattog fáradtan, komor egyhangusággal:

— Tik-tak. Tik-tak.

Gyors egymásutánban kocsik gördülnek el az ablak alatt.

— Mi történik az utcán, hogy oly sok kocsi megy erre?

— Mindjárt megnézem, feleli a leány és az ablakhoz lép. Beharapja piros ajkát villogó fogai közé s zokogását magába fojtva, bizonytalan hangon válaszolja:

— Valami lakodalmas menet.

— Kik esküsznek?

— Bizony nem tudom. Nem a mi ismerőseink közül, mert akkor tudnom kellene a dolgról.

— Megnézem, hátha én ismerem őket.

— Nem, nem! Neked nem szabad felkelni az ágyból! Csak hajtsd vissza a fejedet édesem. Így ni! Vigyáznod kell, mert a legkisebb meghülés is nagyon veszélyes lehet. No, ugy-e jó

leszel, engedelmeskedsz és nem fogsz kíváncsiskodni?

A leány kimegy néhány percre a szomszéd szobába, hogy letörölje mindenáron előtolakodó könyeit.

Egyedül van a beteg. A piros takarón nyugvó sovány, pergamentbőrű kezei mintha reszketnének egy kicsit, A szoba tarka menyegzőtérre függesztett szemében megvillan valami tűz, a betegségről láz tüze, vagy talán csak a pillanatnyi izgatottság lángjának hirtelen tellobbanása. Fehér homlokára ratelepedik néhány fénylő verejtékcsepp, orrcimpái lázasan remegnek. Szivszakgató sejtelen furakodik agyába, az éleslátású beteg ember bizonyosságra való sejtelve. Az a kocsisor meg az ablak alatt néhány perccel előbb elrobogott, az ő boldogságának lankadó virágait tiporta össze kegyetlenül. Igen, érzi, hogy szoros kapcsolat van az ő szerelmesen dobogó szíve és a között a felpántlikázott kocsisor között. És ez a kínzó sejtés ott ég a hetek óta tartó láztól savós színűvé vált szemében, lángot gyújt csontos arcán és gyors lüktetésre serkenti beesett halántékának kékes ereit.

Huga visszatér. Leül ismét az ágy szélére, felveszi a könyvet s míg abban lapoz, átnéz a zizegő lapok fölött gonddal ápolt betegére.

— Rosszul érzed magad? — kérdi ijedten.

— Nem, talán csak a lázam emelkedett kissé!

— Beadok a csillapítóból.

— Nem kell, mindjárt elmúlik ez a pillanatnyi rosszullet.

A távolból ismét hallatszik a kocsi robogása.

— Hanem ha egy pohár friss vizet hozol' azt szívesen veszem.

A leány gyorsan kimegy.

A kocsi mindinkább közelednek. A beteg egész testében reszket. Ajka kinyílik, melle lihegve zihál, mikor fölemelkedik ágyában. Szemeit merően odaszegzi az ablakra s jobb kezére támaszkodva, balkezeivel ernyőt csinál szemei fölé, hogy jól meglássa azt a lakodalmas menetet.

Csak egy szempillantásig tartott, míg az első kocsi, a menyasszony kocsija, elröpült az ablak alatt. Csak egy rövidke futó pillantás volt az, míg a beteg kimeresztett szeméből a fehér ruhás, fátyolos menyasszonyon esett, de gyilkos pillantás volt. Fehérre való ajakán elhaló sóhajban lebbent ki egyetlen szó:

— Olga!

Összeomló testét lágyan fogták fel a puha párnák.

Azt a pohár vizet, melyet a szerető testvér hozott, már nem volt, aki megigya.

Vázlatok a multból.

— Bibliai tárgyú rajzok, jellemképek. —

Írta: **Ali Ben.**

Az ujjászületett „Ifjusági Közlöny” — mint lapunk e'ején olvashatjuk — a vonzóbb modorban írott bibliai tárgyú történetkéik, jellemrajzok közlését is felvette programjába. Ezen célnak megfelelőleg a fenti címmel egy szerény igényű cikksorozatát kezdünk meg az „Ifjusági Közlöny” hasábjain, mely ciklus egyes részeit könnyebb előadású rajzok fogják képezni a mesés hajdanorból, a régi letűnt idők világából. E történetkéiknek, vagy — mint elneveztük — *vázlatoknak* alapja régóta le van téve a *bibliában*, ebben a magasztos szentkönyvben, melynek olvasása az érző, vallásos kedélyt bizonyára őszinte gyönyörrel tölti el. Rövidesen szólván: apróbb skizsek lesznek ezek, kiszakítva az emberiség s közelebb-ről egy, hajdan oly hatalmas nemzet történelmének óriási lapjaiból. Napjainkban, midőn a vallástalanság nyomasztó vádjá mind jobban-jobban kezd nehezédni a művelt világra s a mikor ezzel összefüggésben el lehet mondani azt, hogy a szentkönyvek, a vallásos életnek eme igazi, hathatós táplálói még mindig nem tudnak az annyira kívánt általános olvasottságban részesülni: erősen hisszük, hogy a jelenleg magunk elé tűzött cél megvalósítására szolgáló kísérletek nem lehetnek — ha csak a legparányibb — haszon nélkül. — E vázlatok hangjai hadd találjanak helyet olvasóink szívében, hiszen a régi mult idők emlékeit lehetetlen meg nem becsülnünk.

I. Deborah.

Sok a baj Zsidóországban; mintha a sors megirigyelte volna népétől a békés nyugalmat, a harci babért... A győztes ellenfél keze az istenéhez hűségese népet nehéz igába nyomta s most ez tűri, egyre tűri a husz sulyos esztendőnek nyomasztó szenvedéseit...

Jábin, te hatalmas királya Kanaánnak, miért búsítod annyira a jó zsidó nép szívét? miért éri oly sok csapás, melyet cseppet sem érdemelt?!

S tudjátok-e, ki viseli aggódó szívében a legjobban Zsidóország bűjait-bajait? ki ad tanácsokat a hozzá bizalmasan folyamodó, szenvedő népnek, ki árasztja rájuk a vigasztaló jótékony balzsamát, mely oly jól esik a sorstól üldözöttnek?!...

Egy nő, s ez — *Deborah.*

Ő itélkezik Zsidóország földén. Áldott szívé, hatalmas, isteni nő. Olyan jóságos még a tekintete is, hogy már attól is megkönnyebbül a fájdalomtól zaklatott lélek. Mindent átható lelki szemével még a távol jövődők borongó világába is belát, ismeri a jövő rejtelmét...

... Ezért hívják őt „jövendőmondó Deborah”-nak is...

Ott lakik az Ephraim hegyén, istentől megáldott, gyönyörű vidéken. Oly édes érzelmek lepik meg a szívét, valahányszor a „Deborah pál-

mafája” alól szeretett, de — fájdalom — most elnyomott népének földén végigtekint.

*

Deborah pálmafája alatt ül és elmereng. Lehajtja szép fejét, úgy megnehezítették azt nyomasztó gondjai... Szertecsaponganak a gondolatjai, oly nehezen tudja őket egy biztos irányba terelni... Szerető szíve gyakorta megremeg Zsidóország jövő sorsa fölött...

De ime, zsidók jönnek Deborahhoz az Ephraim hegyére. Szent életű, hazájukat szerető férfiak mindannyian — Ki kell szabadítani már ezt a földet a nehéz igából, hadd legyen újra jókedv, vidámság Zsidóország hegyes völgyes vidékein, rónaterein.

Epen ez az, amely most e férfiakat itélő-bírájukhoz vezérli... Egyedül egy nő adhat most buzdító intéseket, tanácsokat ennek a vigasztalan életű népnek; egy nő az, akinek teremtő szíve sikerhez vezető tervekkel alkot a pusztító hadak viselésére, amelyeket ő nélküle intézni egyetlen férfi sincs most hivatva Zsidóországban; oly sokszor zaklatott hazájának terhes gondjai most egy áldozatkész, férhias lelkületű nőnek gyöngye vállaira nehezülnek...

E nő — *Deborah.*

Édesen csevegő ajkairól árad a vigasztaló szózat. Ki gondolná, hogy e sebesen hullámozó gyöngéd női kebelben erős, szilárd elhatározások nyugosznak, melyek az öröm ragyogó világát terjesztik egy ország fölé...

S az Abinvám fiával, *Bárak*-kal óhajt beszélni, ki hazája önzetlen férfainak valódi typusa, kinek szíve csak bátorságot ismer. Az éleslátású Deborah tehet-e szerencsésebb választást, midőn a felszabadulásra vezérlő terveit *Bárak* kezeibe teszi le?! Megfogamzik Deborah lelkében a döntő, veszélyes elhatározás, hogy a gyűlölt elnyomónak hadait a vezérrel, *Siserával* együtt *Bárak* kezeibe szolgáltatja a *Kison* partjainak mellett...

Deborah nem közönséges, földi asszony többé, hanem egy jóságos nemtő, egy eltiport hazának megmentő géniusza, akinck szívében viharzó döntő csatatervek veszélyt hoznak az elnyomók fejére...

*

... És *Bárak* elment. Elment vele Deborah is.

Ez angyali lelkületű nő szüntelenül bizalmat, lelkesedést öntött a harcosok szívébe a csaták viharjában, a harcok pusztító tüzeiben... Hatalmas, sőt legyőzhetetlen ellenfeled van most neked, *Jábin*, te hódító királya a tejjel, mézzel folyó Kanaánnak! Jobb lett volna el sem kezdened ezt a ádáz tusát, hiszen a merre *Bárak* és Deborah járnak, ott győzelem jár a lelkesült zsidó harcosok nyomában...

... Jobb lett volna el sem kezdened...

... Elhomályosult az egykor ragyogó nap Kanaan fölött. A halál angyala ragadta magával *Siserát*, az elbukott vezért... Elhullott a *Jábin*

népe a rettentő csatában. Kanaán földén mindenfelé mély gyászba borult a láthatár . . .

Győzött a zsidó nép; a győzelem angyala lett Deborah . . . Ime, végkép elnémult a harci zaj. A Deborah nemzetét örülni, vigadni látja a hunyó nap, míg a Jábin elhullott harcosainak sárga arcát bucsuzóképen még egyszer vérvörösre festi . . .

Az Ephraim hegye mellől a diadal anygá-lának, Deborahnak szívből jövő hálaénekét viszi szerteszéjjel Zsidóország nyugalomra tért vidékeire az alkonyi szellő . . .

EGY VIRÁGHOZ,

(Moore Tamás.)

Nőjj ki kedves virágocska
Hajnalanban a föld porából,
Csoda ékes születésed
Mindannyiunkat elbájol.

Virulj, virulj, kedves virág,
Kibe a napfeny szerelmes.
Kit az éjféli, zápor és szél
Enyelegve föl-fölkeres.

Hervadj, hervadj, kedves virág,
Zard le íhér szirmaidat;
Ideje már megpihenned,
Hisz szépséged megmutattad.

Halj meg, halj meg, szegény virág,
A tüzes nap fénye mellett;
Igy véget ér szenvedésed,
S megtevéd, mit tenned kellett.

A nap is, ha már elérte
A délpontot, csak alább száll.
Mindnyájunknak végzete ez:
Élet, szerelem, és halál.

Pál Ernő.

Protestantismus és politika.

Irta: Putnoky Pál.

Az egyházi és politikai élet a legrégebb idők óta szoros érintkezést tüntet fel. Amint az egyiknek iránya változott, a másikban is szükségkép fordulat állott be. A pol. élet felvirágzása az egyháznak lendületet adott s a mint amaz rázkódásokat szenvedett, ennek terén is hanyatlás volt észlelhető. Erre mutat a ker. egyház egész története.

A pol. élet elfajulásának, a folytonos császár változásoknak a szervezkedni kezdő ker. egyház is érezte átkos gyümölcsseit. A pol. viszonyok

jobbra fordultával az egyház is kedvezőbb helyzetbe jutott.

Midőn N. Constantin ellenfeleinek legyőzése után a római birodalom egyedüli urává lett, a keresztyénség is — mint államvallás — felülke-rekedett.

Majd a fejedelmi kegy és bőkezűség az egyházat tekintélyes pol. jogok birtokába juttatta s az apóstolok szellemi örökösei között versen-gés támad a földi hatalomért. S miként az egye-sített germán-római birodalom fejévé Nagy Károly tolja fel magát, akként összpontosul a pápa kezében a legfőbb egyházi hatalom. De itt megál-lapodni még nem lehetett; a pápák most már a világi hatalmat is magukhoz akarják ragadni s kitör a harc a császárság és pápaság között. E harc — mint tudjuk — a pápaság csufos kudarcával végződött. Az egyháznak tehát a világi fő-hatalmat elnyernie nem sikerült, de megmaradt a lelkek feletti kizárólagos korlátlan joga, sőt a legtöbb allamban tekintélyes világi hatalom bir-tokában maradt. S ha a világi fejedelmek és föl-desurak arra törekedtek, hogy alattvalóikat a pol. jogokból teljesen kiszorítsák, az egyházi fejedel-mek minden igyekezete oda irányult, hogy az őrizetükre bizott nyáját szellemileg minél szoros-sabb bilincsekbe verjék.

Az egyházi és politikai élet e kölcsönös érintkezéséből egész természetesen következik, hogy az a nagy szellemi forradalom, mely az egyházat alapjában támadta meg, szükségkép a pol. élet alapjait is kellett, hogy megingassa. S valóban az a nagy művelődéstörténeti esemény, melyet *reformatio*-nak szoktunk nevezni, nemcsak az egyházi, hanem a pol. és állami életben is új korszakot nyitott. E roppant változás közvetlen szülőoka egy eddig ismeretlen elv, a protestan-tizmus. Ez az új szellem, mely mindenekelőtt a róm. kath. egyház abszolút hatalmi állását támadta meg, mely az egyéni tekintély jogosultságát ta-gadva, a szabad vizsgálódás elvét kezdette, mely minden ember számára teljes lelkiismereti szabad-ságot és egyenlő jogokat követelt, csakhamar a pol. életre is átvitetett. Így p. az egyházi reform-törekvés mintajára gyökeret vert az a hit, hogy nemcsak a hierarchia, hanem mindennemű em-ber abszolút hatalom jogtalan s ugyanezért el-törölendő. A lelkiismereti szabadság hangoztatása vágyat ébresztett a pol. szabadság és független-ség után is. A szabad vizsgálódás elve felszaba-dította a lenyüggözött emberi szellemet, érvényre juttatta az egyéni tehetséget, mi ismét csak fej-lesztőleg folyhatott be a pol. és állami életre.

(Folyt. köv.)

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

Tisztelettel kérjük mindazon t. ol-vasóinkat, kik lapunkra előfizetni nem szándékoznak, hogy jelen számunkat ok-vetetlenül sziveskedjenek visszaküldeni,

mivel lapunk anyagi állapota épen a viszsza nem küldés miatt szállott alá az utóbbi években. Főképen azért is kérjük nem előfizetőinket jelen számunk visszaküldésére, hogy ez által a nyomtatandó példányok s az ezekhez szükséges címszalagok száma felől idejében kellő tájékozást szerezhessünk s a szerint intézkedhessünk.

— **Változások a tanári karban.** A most beköszöntött iskolai évre az akadémiai, — úgy a jogi, mint a theol. tanári karban lényeges változások vannak kilátásba helyezve. — Dr. *Bartha Béla*, az „Órálló” szerkesztője, Önképző Társulatunknak is több éven át volt buzgó, érdemes elnöke, mint a debreceni jogakadémiára megválasztott rendes jogtanár, a mult hó első napjain költözött el véglegesen Sárospatakról. Az ekként megürült magánjogi tanszékre két pályázó jelentkezett, kik közül azonban az egyiknek okmánya hiányosan lévén főszerelve: új pályázat hirdettetett. — Ez évre szándékoznak megválasztani a 8-ik rendes jogtanárt. — A theologiai kart jelenleg, a tavaszi egyházkerületi közgyűlés határozata értelmében az *ötödik theol. tanszék* betöltése foglalkoztatja. Három pályázó versenyzett a szék elnyerhetéseért, kik közül a szept. 17-én tartandó egyházkerületi közgyűlés fogja megválasztani az ötödik rendes theol. tanárt. — Theol. akadémiánk tanári kara e szerint immár teljes lesz; egyedüli baj most már csak az, hogy a hallgató-ifjak száma évről-évre folytonosan csökken. — *Mitrovics Gyula*, jeles egyházi író, szónok és tanár, Társulatunknak szintén több éven át érdemes elnöke, jelenleg a debreceni lelkészi állomásra van jelölve s hogy eltávozik-e Sárospatakról s közelebről theologiai akadémiánkról: azt — mint értesülünk — a szeptember 15-én megejtendő debreceni lelkészválasztás fogja eldönteni.

— **Az őszi egyházkerületi közgyűlés** ez évben szept. 17—18. napjain Sárospatakon fog megtartatni. Ez alkalommal hivatalos minőségében legelőször lesz szerencsénk üdvözölhetni főiskolánk falai között a sárospataki főiskola világi főgondnokát: báró *Vay Bélát*. Ez oly esemény, melyet nekünk, az egész ifjuságnak multhatatlanul föl kell használnunk arra, hogy az új főgondnokunk iránti mély tiszteletünknek és ragaszkodásunknak, — ha legalább csekély részben is, — kifejezést adhassunk. A fogadás módozatai a legközelebb összehivandó ifjusági közgyűlésen lesznek részletesebben megállapítva. Addig is szívünk egész szeretetével és hálájával rebejük el az „Isten hozotta-at . . .

— **Útban az új haza felé.** Mult hó 25-én indultak nagy úttjokra *Demeter Bertalan*, főiskolánk mult évi széniora, mint megválasztott *new-yorki* ev. ref. lelkész és *Kalassay Sándor* mult évi theol. segédtanár és alkönyvtárnok, jelenleg *m.-cármeli* (Pennsylvania, Észak-Amerika) ev. ref. lelkész; ez

utóbbi nejével, szül. *Abaházy Erzsikével*. Mindkét vállalkozó szellemű és törekvő ifjut szorosabb kötelékek és emlékek fűzik lapunkhoz, a mennyiben *Demeter* ennek egy éven át teletűs szerkesztője, *Kalassay* pedig több éven át főmunkatársa volt. Nagy és szerföltött fáradtságos feladat az, a melyre ifjú lelkek egész hevével vállalkoztak, de erősen hiszszük, hogy szorgalmuk, buzgó törekvésük az új hazában is megfogja teremni áldásos gyümölcsét, és hogy ők az idegen népek közt is mindvégig szívökbe rejtik édes magyar hazánk, főiskolánk s mindnyájunk iránti szeretetüket. Isten áldása legyen munkásságukon!

— **Jogakadémiánk dékáni hivatalának** jövő évi vezetésére Dr. *Bartha Béla*, jövő évre megválasztott dékán eltávozása folytán Dr. *Zsindely István* jogtanár kéréstett fel.

— **A theol. segédtanári** és alkönyvtárnoki állás a *Kalassay Sándor* eltávozásával megürülvén: arra a theol. szak határozata szerint *Rohoska József*, lapunk volt társszerkesztője választatott meg.

— **A „Tanulók Lapja”.** — Egy kis alkalmat veszünk magunknak arra, hogy erről, a középiskolai ifjuság számára kitűnő szellemben szerkesztett hetilapról szólhassunk t. olvasóinknak. E lap Dr. *Rupp Kornél* főgymn. tanár vezetése alatt hetenként jelenik meg. A mellett, hogy minden igyekezettel táplálni törekszik az ifjuság lelkében a hazafias eszméket, érzelmeket: különös gondot fordít arra, hogy az ifjuságot a mai időben méltán megkívánható magyar irodalmi műveltség megszerzésébe bevezesse, de azért a külföldi nagyobb írók életének és műveinek ismeretetését sem hanyagolja el. Az aratási szünidőben közölt ez irányú cikkei közül különös figyelmet érdemelnek az „Irodalmunk jelesei” című rendes rovaton kívül: *Gaál Mózes*: „A kard és lant hőse” c. történeti regénye; Dr. *Koltay Virgil*: „A magyar nemzet loyaltása költészetében”; *ugyanc* szerzőtől: „Czuczor Gergely népdalai”; *Kemény Aladár*: „Moliere” című hosszabb tanulmányok. — Ezenfelül rendszeren közöl archeologiai, természetrajzi és természettani tanulmányokat. A lap teljesen irodalmi színvonalon áll, mert szellemi ügyeinek vezetése az ország legjelesebb tanárainak, paedagogusainak kezébe van letéve. Mondanunk is fölösleges, hogy ifjusági irodalmunk egy ilyen irányban szerkesztett lapnak hiányát már nagyon régóta érezte s annál nagyobb elismerés illeti *Rupp Kornél* drt, hogy a „Tanulók Lapja”-nak megalapításával és vezetésével e szükségét is kielégítette. Olvasóink figyelmébe bizvást ajánlhatjuk e lapot, melyet a „Kosmos” műintézet ad ki csinos, tetszetős kiállításban. Előfizetési árai: egész évre 4 frt, 1/2 évre 2 frt és 1/4 évre 1 frt, a mi, tekintve a lap arányait: kedvezően olcsó. A lap szerkesztősége és kiadóhivatala Budapesten, V. ker., Aradi-utca 8. sz. alatt van.

SÁROSPATAKI IFJUSÁGI KÖZLÖNY.

KIADJA A „SÁROSPATAKI IRODALMI ÖNKÉPZŐ TÁRSULAT.”

Előfizetési arak:

Egész évre . . . . . 4 korona.
Fél évre . . . . . 2 „

Megjelen minden hó 1-én.

Felölős szerkesztő:

PUTNOKY PÁL.

Társszerkesztők:

LÁSZLÓ ANDOR, PÁL ERNŐ.

Szerkesztőségi iroda:

Sárospatak, Kovács-utca 149. szám.

Az előfizetési díjak e lap felelős szerkesztőjének címére, a reklamatiók pedig a főiskolai nyomda címére küldendők.

TARTALOM: „Október 6-ikán.” *Pál Ernő.* — „Emlékezés a vértanukra” *László Andor.* — „Gondolatok.” — „Magyar nőköltők” (II) *ifj. Zsoldos Benő.* — „Nyári emlék.” — *Csereháti Tibor.* — „A professor úr.” *Kuborvich Géza.* — „Válasz.” *Vaszil.* — „Margit.” *Kaszonyi.* — „Protestantizmus és politika.” *Putnoki Pál.* — „Jogász ismerkedő-estély.” — „Reggeli imádság.” *Alföldi.* — „Irodalom.” — „Egyleti élet.” — „Vegyes hírek.” — „Szerkesztői üzenetek.”

Október 6-ikán.

46 év tünt le az örök megsemmisülésbe azon gyászos nap óta, midőn Aradon nemzetünk java, a tizenhárom hős, a minden emberi jogot lábbal tipró zsarnoki önkény áldozatává lett. 46 év nagy idő; a késő unokák nem emlékeznek már azok neveire. A kik előtt nagyatyjok tisztelegve és félelemmel telten hajlongott. Őket másfelé, új nagyságok körébe hajtja az érdek; de mire az unokákból nagyatyjak lesznek, ezeket a nagyságokat is elsodorja a feledés örvénye. Miért is emlékeznek rájuk a világ? Mit tettek, a mi nem az önérdek, vagy hiúság műve volt? Ámde, a ki az emberiség boldogítására czélzó nemes törekvéssel, hazaszeretetből fakadt önfeláldozással véste be nevét honfitársai szívébe, annak emléke szent és örök.

Ily örök dicsőségre és leróhatatlan hálára szerzett érdemet a magyar nemzetnek Aradon kivégzett tizenhárom legdicsőbb fia. Midőn ezek haláláról elmélkedünk, az elkeseredés okozta felindulás után legelső kérdésül ez jön ajkainkra: *Miért?* És ha nem állunk meg a kérdésnél, hanem kutatjuk az okokat, feleletül csak azt kapjuk: *Mert az igazságért, a szabadságért küzdöttek.* És midőn ezt elgondoljuk, szinte megszállja szívünket a nemzetünk jövője fölött való kétségbeesés fájó érzete. Nem tudunk, nem akarunk hinni az igazság diadalában, kivált ha gondolatban végig megyünk szegény sokat szenvedett hazánk történetén.

Mi Magyarország ezredéves története? Örökös küzdelem a szabadságért még azok ellen is, kiknek örömben, búban együtt kellett volna érezniök a nemzettel. Tulajdon fiai, a főnemesek támadtak ellene, épen azok, kiket a legtöbb jóban része-

sített. Más nemzetnek édes atyja a fejedelem, ennek mostohája. A Mohi pusztán csaknem végényeszetbe dönti a vad tatárság, Mohácsnál édes testvére, a török, mér rá halálos csapást. De mindezeknél nagyobb szenvedésekkel van tele a mohácsi vész utáni háromszáz év története. A nemzet féltve őrzött alkotmánya ugyszólván üres fogalomvá válik; a reakzionárius bécsi udvar minden legkisebb alkalmat felhasznál annak megnyirbálására. Feltűnnek az Ampringenek, Básták, Caraffák, Haynauk, a szabadság e kegyetlen hiénái. Siralomházzá teszik az országot, melyből a jog és szabadság legderékabb harcosai lépnek a vérpadra, vagy a számkivetés rideg magányába. Hiába való a langlelkű félistenek minden erőfeszítése, nem képesek letörni a nemzet lánczeit. Hiába küzd Rákóczy, hiába Kossuth, nemes önfeláldozásuk jutalma az idegenben, szomorú számüzetésben való halál. A tizenhárom hőst és kívülök még számtalant bitóra juttat a haza és szabadságszeretet . . .

Nincs hát sehol egy remény sugár, mely a kétségbeesés sötét éjszakáját földeritené? Arra kárhoztatott-e balvégzetünk, hogy folyton küzdjünk, szenvedjünk a siker és enyhülés reménye nélkül? Örületre vezető gondolat! Egy nemzet Szizifusz szerepére kárhoztatva . . . Nem lehet az, hiszen az a nemzet, mely ezredév óta folyton a szabadság és jog védelmében vérzik, bizvást számithat jobb jövőre. A sikertelen küzdelmek alapjául. biztosítékául szolgálnak azon boldog kornak, melyben az ezredéves szenvedést elfeledteti a kivívott szabadság jóltevő világa. Ennek elérésére azonban folyton előttünk kell lebegnie a mult szenvedések képének, hogy ne bizzunk vakon a jövőben, hanem a mult szenvedéseink okulva, használjuk fel a jelent a jobb jövő alapjainak megvetésére. Szenteljünk

ünnepet az aradi hősök emlékének, tanulmányozzuk történetüket, hogy jelességök mellett hibáikat is megismervén, azt követni, ezeket pedig elkerülni képesek legyünk. Különösen pedig ne csüggedjünk bármily nehézségek gördülnek is utunkba; jusson eszünkbe ilyenkor a költő szava: *Ember, küzdj és bizva bizzál!*

Pál Ernő.

Emlékezés a vértanukra.

Nem tudtok már ti lelkesedni,
Nem tud hevülni kebletek;
Fásult a sziv, romlott ez a kor,
Bágyadt a szellem és beteg.
Varázsa nincs a tiszta szépnak,
Mi tette kész, csak hasznos érdek.
Nem így volt ez, nem így hajdanában,
Abban a szép és boldog világban!

Szent eszmékért lángolt a honfi,
S a költő lelkesen dalolt,
Szólt a lant és rezgő hurjának
Hatalma földöntúli volt.
Nem hat többé immár az ének,
Hazug bálványt imád a lélek.
Hősök nevén és a dicső multon
Nincs már, a ki lelkesedni tudjon!

De nem. Hiszen ma minden ember
Elűzte a közöny fagyát,
Im hát a rut kárhoztatásnak
Miért hallatnám szózatát.
Van még, van még magasztos eszmény,
Van a magyarban hő érzemény:
Hős marttyrok nagy fényes nevére
Ma is felforr Árpád nemes vére.

Lélekben, buzgón imádkozva
Megünnepeljük e napot.
Egy zengő himnusz mondunk, a mely
Szívünk mélyéből áradott,
S az éghez tisztán emelkedik, —
Mert hősök voltak egytől egyig,
Kik véreket érted feláldozák,
Te fényes nap, szent, drága szabadság!

Régen volt már, óh nagyon régen!
Villant a kard, riadt a kürt.
Szabad hont kívánt a magyar, mert
Háromszáz évig nyögve türt.

S a nemzet őrző Génusza
A rabhilincset összezuzva,
Meggyőzte az önkénynek seregét
S szabad hazában szabad lett e nép!

Honvédeink dicső tetteit
Megismeré a nagy világ.
A hir könyvébe lángbetűkkel
Nevök örökre beírák.
De aztán „észak rémes árnya“
Reá nyomult szegény hazánkra.
És gyűszemlékü Világos! veled
Mehalt a hon és minden elveszett.

Aztán mi történt? Fátyolt reá!
Ne lássuk meg a vérpadot,
A mely a vitéz hajnokoknak
Oly borzasztó halált adott.
Óh, mennyi honfi drága vére
Hullott a hóhérok kezére.
Te láttad a tizenháromat, Arad,
Midőn keblökben a sziv megszakadt!

Negyvenhat év szállt végtelenbe,
Mióta, hősök, sir takar,
De bár jöjjön századra század,
El nem felejthet a magyar.
E hü nemzet zokogva, sirva
Borul le az aradi sirra,
És a virágos, szent hantok felett
Ottan viraszt a késő kegyelet.

Felettünk leng a hősi szellem,
A bajnokoknak szelleme,
Órizve szép hazánkat, hogyha
Vad gyűlölség tör ellene.
S ha újra szól a „Talpra magyar“,
Ha kardot hordoz újra a kar:
Velünk leszesz, társiddal, Damjanich,
Hogy a hazáért halni megtaníts!

László Andor.

GONDOLATOK.

A királyok fülei hasonlóak az elkényeztetett betegek szájpadrálásához, mely képtelennek látszik elviselni azon füvek keserűségét, melyek felgyógyulásához szükségesek. (Scott Valter.)

*

A kormányok szenvedélyessége gyengeségről, — a népeké erőről tanuskodik. (Börne.)

*

Magyar nőköltők.

— Irodalomtörténeti vázlatok. Irta: ifj. Zsoldos Benő —

II.

Petőfiné és „Ábránd“-ja.

Egy ragyogó szellemű és szerencsétlen különöz természetű nőről szól az énekem: egy nőről, kinek az összes magyar nők között a legdicsebb hivatás jutott osztályrészül: nejevé, élettársává lenni a halhatatlan, legnagyobb magyar költőnek. Egy nőről, ki itt alatt, midőn már a csatazaj elhalt s lánglelkű férjének szeleme már fönt, a ragyogó csillagok közt találta meg helyét, számotvetve sorsával, önmagával: a gyászt, a bús özvegyi fátyolt nászszal cseréli fel...

Ha volna kéz, mely a szerencsétlen nő sorsának legparányibb alakulását, változását is művészi ecsettel tudná elénk varázsolni; ha volna szó, mely e nő lelkének életében beállott alakulásait, érzelm-változásait a legapróbbig kifürkészve, kellőleg föl tudná fogni: talán nem értették volna úgy félre s nem értenék jelenleg is e regényes nő helyzetét a Szendrey Juliát, ki aztán megbánva talán a nagy költő emléke iránt alig sejtethető okokból elkövetett hátlenségét: elvonult a világtól s csak második férjének és emlékeinek élt.

Kérdhetnék talán, miért nevezem én szerencsétlen, regényes jellemű nőnek Szendrey Juliát? hiszen az ő élete *látszólag* szelíd, csendes volt mint a kis hegyi patak, mely szellőtől sem zavarva fut tova. Miért mondom szerencsétlennek? hiszen szeretetreméltósága, műveltsége és ragyogó szelleme méltán részesíthették őt Istennek áldásában, hogy tisztelt, elismerés kísérik lépten-nyomon! Igen *élete* csendesnek látszott; de *lelke?* az nem volt nyugodt soha!

Már serdülő leánya korában kitűnően ismerte a francia regényirodalom legremekebb termékeit, szép zongorajátékával, szellemes társalgásával pedig egészen elragadta környezetét. S mégis ő, ki e jeles tulajdonaival a társaságoknak igazi éltetője, valódi lelke lett volna, a szülei háznál, elvonulva a világtól, a társaságtól, kerüli az embereket, meghitt barátnője is alig volt egynehány. Talán éppen a regényirodalom oly beható ismerete változtathatta át rajongó lelkét, fejlesztette ki regényes jellemét. Korán megalkotta magának az ideált, kinek hősnék, hirneves, tisztelt, nagy embernek kellett lennie. S ő úgy el tudott ábrándozni ez ideál fölött. Ilyenkor nem létezett számára a világ, nem éltek az emberek; ő csak lelkében ideáljának élt. Ezért vetette meg az embereket, ezért vonta el magát a társaságtól, melyre teremtve volt, mert megalkotott szép ideálját nem látta az emberek között sehol.

Ő csak várt, várta ideálját s mintegy belső szót sugallta neki édes álmódosásaiban, hogy nem fog várni, epedni hasztalan! Ő boldog volt, mikor el-elmerengett, oly édes volt neki szöni, szövögetni terveit a jövőre nézve...

Hogy a megálmodott eszménykép leszállt e ő hozzá az egekbe, hogy a tervezett édent számára

megteremtse: azt mi már tudjuk. Szendrey Julia nem várt hiába, nem imádkozott hasztalan, magába szállott csendes óráiban! Eljött az ideál, leszállott hozzája s karjaiba zárta őt: Petőfi Sándor.

Minek fásasztanám a figyelmet Petőfi és Julia egymáshoz való viszonyának rajzolásával? Hiszen az mindnyájunk előtt ismeretes s különben sem rövid cikkem körébe tartozik. De éppen amily ismeretesnek tetszik előttünk *külsőleg* a Julia szerelme Petőfihez: más oldalról *belsőleg*, rejtekeiben vizsgálva a dolgot: éppen oly homályosnak, sőt majdnem érthetetlennek fog feltűnni előttünk. Hogy Julia valóban szíve legmélyebb, legszentebb érzéséből szerette-e Petőfit, ma már sokan éppen regényes jelleméből, sőt magukból a következményekből kifolyólag kétségbe kezdik vonni. Sőt éppen magának Juliának ragyogó szellemben, fényes költői nyelven megírt becses „Napló“-ja az, a mi ilyen homályos következtetésekre engedi ragadtatni a figyelmes szemlélődőt.

A ki Juliának e becses naplóját olvasta s éber lelki szemekkel mélyen belát a „sorok közé“, olvasta a most forró, tüzes szerelmi szenvedélyt, majd utána a csöndes lemondást, elkeseredést, majd ismét a rajongó szeretetet sugárzó sorokat: bizony sokáig nincs tisztában a véleménynyel. Egyszer azt írja a Naplóba Petőfiné: „Szerelmem kell nekem, másképp nem élhetek! Elég lelkem örökre, ha nincs, ki részt vegyen a lángban, mely benne dúl, melyet minden idegeimen keresztül, mint egy lávafolyamot szüntelen terjedni érzek; mely kénytelen önmagát emészteni, mert nem talál tárgyat, mely lángolását megoszthassa!“ Így ír most s ime már pár nap múlva azt írja e sorok után, hogy „véglegesen szakít a költővel.“ Hogy az ilyenre mi ragadhata Juliát, megfeythetjük, ha szem előtt tartjuk, hogy mily szenvedélyes volt szerelmében is Petőfi s a Julia túlzaklatott, szenvedélyes, rajongó és érzékeny lelkét e természetével nem egyszer kétségbeesett kitörésekre ragadtatja, a minek a „Napló“ hű visszatükrözöttöje.

Julia e szenvedélyes lelkének igazi tükre egy remek költőiséggel, ragyogó szellemmel megalkotott prózai költeménye, mely a Jókai Mór által szerkesztett „Kétképek“ 1847-iki évfolyamában látott napvilágot, a mely művét pár nap múlva a német „Ungar“ című lap is átvette tárcájába. „Ábránd“ címet adott e remekművének Petőfiné, de valóban ábránd is az, olyan ábránd, milyenre csakis olyan finom, mély érzésű, ihletett női szív képes, minő a Szendrey Juliáé volt. Kifejezi e prózai költemény a nagy költő nejeének egész életét, egész érzelmvilágát: a nemes, egyszerű s mégis oly magasrátörő léleknek áldó hatása sugárzik ki annak minden sorából... s habár Julia már régen feledve föld alatt pihen, de mikor „Ábránd“-ját olvassuk, előttünk áll a megdicsőültnek szelleme magasztos tekintettel, királynői fenséggel.

Engedjék meg önök, hogy legalább kivonatot adhassam e remekműnek, habár erőtelen tollam távolról sem képes visszakdni azt a mély, az egész mindenséget átkaroló érzelmvilágot, mely magával ragadja lelkemet.

Érdekes, regeszerű az egész. „Romlásnak indult már az ember itt e földön, nem oly ártatlan többé, s nem oly büntelen, mint volt régen, a dicső, a tündéries világban. . . De megváltozott minden teremtvény. Egymásután pusztultak ki a berkek, hegyek, völgyek, erdők és tengerek; egymásután hagyták el őket az istenségek és szálltak föl égi lakhelyeikre; velők együtt ment a föld költészete is.“ A szellemek itt hagyták e földet, hegyek és virágok elveszték tündéreiket. . . Kopasz kősziklák meredeztek viruló berkek helyett az ég felé. . . A virágok elveszték ragyogó színeiket, kilehelték illatkelyheiket. . . romlásnak, szomorú, bánatos pusztulásnak indult minden. . . Csak egy szellem szerette még ezt a földet sanyarú helyzetében, csak egy előtt tűnnek fel a pusztulás szomorú emlékei is viruló ligetek gyanánt; ő nem ment el. . . E ragyogó tündér egy halandót szeretett. . . és az istenekhez halandóságért esdett, hogy örökre egyesülhessen szerettével. . . De az istenek kara megátkozta e szellemet! „Légy átkozott“ — szölt az istenek kara — „sújtson kába szerelmed a föld porához; légy kínzó kísérlője azoknak, kik maguk közé vonák hozzád hasonló szellemedet; légy tántoríthatlan hűséges társuk, míg csak az utolsó ember ki nem vesz a föld színéről. Számúzve maradj az égből örökre és ne legyen nyugtod a földön soha. Ismerjen meg minden ember, de ne legyen állandó maradásod egynél sem. A kinek szívébe szállsz, az tépje szívet és körmeivel ássa önvérét, hogy tőled szabadúlhasson; kit átölelsz, érezze a pokol kínját és áldozza föl lelkét, életét, hogy tőled szabadúlhasson; kinek fejére hajtod homlokod, gyűjtsa örült kétségbeesés agyvelejét és zúzza szét azt, átkozva téged és magát, hogy tőled szabadúlhasson! Fényes, fehér gyémántokkal behintett fekete szárnyad röptítsen minden ember felé és ha könnyíteni akarsz terhednek, nehéz, égő sugarú gyémántaidat lerázod, kire azok lehullanak, édesség szemeiket lelköknek véres könyei, melyek megkövülve szálljanak ismét gyémántként szárnyaidra és nehezsék röptödet. Ne maradj ismeretlen senki előtt, ne kerülhessen senki! Végre az emberek nyelvén legyen a te neved: *fájdalom!*“ Eddig tart a tulajdonképeni regeszerű részlet. A mi ezután következik, az a szerzőnő szívvilágának legmegragadóbb eseteleése. Meghatóan mondja, hogy az ő életének útjai is kísérlőjéül szegődik sokszor a fájdalom, a mint ő mondja: „én is ismerlek, óh elátkozott szelleme a fájdalomnak, rám nyomod kintelt esókat és meg-simogatod nyugvó lelkemet, mire föl-fölzajong az ismét és hullámain fölveti a te nevedet: *fájdalom!*“

Majd később eszébe jut, hogy hiszen igaztalan, mert hiszen öröm is van olykor az ember életében! „Gyermekkoromban — úgy mond — az volt az öröm, ha elfoghatám a tarka pillangót, melynek bírására kis szívem egész hevével vágytam; vagy ha kis fűrg madárkát, vagy piros bábót hoztak és én azokat ajkaimhoz nyomva kitérő kedvemben táncoltam föl s alá: ez volt akkor az öröm!“ Majd elmondja, mint kereső az örömet életében, de nem találta. . . Visszaidézi emlékékébe multjának örömeit s vágyik most is utána. Ábrándozik aztán, mereng, hogyan

varázsolja vissza az örömet, a gyönyört? Mily megkapó, midőn e művének befejezéseül a fájdalomnak az elkerülését s a keresett örömet a *szerelmben* találta fel! Nyugtalan szíve lecsendesül. „Föl tehát a szerelem menyországa! kiált föl. Ha szerelmünk tiszta, felröptí szárnyaival a magasságba, hova nem juthat fel a nyereszkedő sereg istentelen zaja; honnan nincs hatalom lerántani bennünket, ha állandók vagyunk, mert ez biztos védünk az elbukás ellen. S ha egyszer itt állunk, ha szenvedélyünk győzedelmeskedve hatolt keresztül a próbák tisztító tüzén: ekkor szomjunk csillapítására megeljük azon forrást, melynek tiszta, átlátszó cseppjei örömkönyök. Miként mi a virágokat egy koszorúnak, úgy fűzi össze a szerelem örömeinket: boldogságnak. . .

Vajon lehet e ennél igazibb, őszintébb megnyilatkozása az érzelmek hullámai között hányatott nő szívnek?! Minden nő tisztelettel, szent kegyelettel írhatná emlékkönyvének legelső lapjára e szép költeményét a lánglelkű Petőfi méltó hitvesének. Kiönti elének lelkének egész mélységét, fájdalmaival, örömeivel egyaránt. . . Megismerte a fájdalomnak itt e földön maradt s megátkozott szellemét és felejteti akarja s az örömben keres balzsamot; végre is a fájdalom után enyhülést, az örömben való részesülést megtalálja egy harmadikban, a — *szerelmben*.

Az elének táruló kiváló műgond, finom érzés s a logparányibb részletre is kiterjedő figyelem lebilincsel bennünket.

Megjegyezhetné esetleg valaki azt is, hogy bizony kár volt Szendrey Juliát és e művét teunem cikkem tárgyává, holott irodalmunkban nála nagyobb alakokat és jellemeket is lehet találni feldolgozás végett. Én azonban erre teljesen nyugodt lélekkel azt felelhetem, hogy Szendrey Julia és mindenik dolgozata bármikor a legnagyobb mértékben megérdemli azt, hogy az irodalmunk iránt igazi érdeklődéssel, szeretettel viseltető lélek beható tanulmányozása tárgyává tegye. Nagyon sajnós, hogy nem kevés a száma még mai nap is azoknak, kik Juliát csakis arról, azon oldaláról ismerik, hogy ő a nemzet nagy költőjének élet-társa volt; míg dolgozatairól, melyekben feukölt szellemének egész gazdag tárháza, kincses bányája rejlik: a legkevesebb tudomásuk sincs. Pedig aki az ő, kisebb-nagyobb dolgozataiban nem köznapias lélekkel, elmerül s gondolkozik az azokban rejlő érzelmek fölött: akkor látja be igazán, mily méltó társa volt a halhatatlan Petőfinak! . . . Mintha két tündöklő csillag e földre szállva, egyesült volna itt alant a földi létben, megosztva egymással a tündéries fényt, hogy aztán az egyik ragyogó csillag hirtelen szét-pattanva, a semmisség ölébe hulljon alá, míg a másik itt maradt csillag egy harmadikhoz csatlakozva: fénytelenül, örömtelenül élje át életét, majd ő is az őrben tűnjék el zajtalanul és észrevétlenül. . . Hogy mi lehetett valóban a Szendrey Julia oly rejtélyes megfoghatatlan és szerencsétlen elhatározásának oka, midőn dicső férjének halála után hirtelen kiveti szívéből emlékeit s véget vet özvegységének: ezt tán a psychologus, a lélekbúvár sem tudná biztosan

Irgalmazzon, mert oly bűnös vagyok!"

— Ugy kéri a lelki atyát.

„Higgy és remélj! Ő megbocsát."

„Kinjaim beh nagyok!"

„Édes anyám, az az áldott lélek,

Azt hagyta, hogy csak férjemnek éljek!

Én nem tettem, világ lánya lettem.

Óh mint bánom, ó mint szánom!

Tönkre tette boldogságom'

Szerencsétlen tettem."

„Mért nem tettem, amit anyám hagyott?!

Mért szereztem neki nagy bánatot?!

Édes anyám az egekbe szálla,

Midőn látta, hogy mit tettem.

És azóta meghalt lelkem

Minden boldogsága!"

„Óh ne vádold, óh ne vádold élted!

Jó az Isten, majd megbocsát néked!"

Hull a könnye a halálos ágyon.

— Szólt ő kezét összetéve:

„Édes anyám jó ölébe

Megpihenni vágyom!"

„Jöjj el anyám! ártatlan már lányod.

Itt van... itt van... őh szent atyám látod?!"

— Lelki atya a jó Istent kéri —

„Anyám bocsáss meg én nekem!

Soha, soha nem vétkeztem!"

„Bocsáss meg őh néki!"

Margit szemét emeli az égre,

Édes anyja is megszólal végre:

„...Megbocsátok, megbocsátok lányom!"

— „Óh mi jó vagy!"... s fekszik ottan

Már nyugodtan, már halottan

A halálos ágyon.

Kaszonyi.

Protestantizmus és politika.

Írta: **Putnoky Pál.**

(Folytatás.)

A hová ez új szellem elhatott, ott csakhamar gyümölcsözni kezdett. E hatás természetesen Németországban nyilatkozott először: innen indultak a protestáns eszmék világhódító útjukra. A nagy német birodalomban, mint Európa legtöbb államában ez időtájt, a hűbérrendszer divatozott. A hatalom, a jólét, a fejedelmek s a népesség egy csekély töredékének, a nemességnek és papságnak birtokában volt. Vagyon, jólét tekintetében a papság még a nemességet is messze túlszárnyalta. A birodalom nagy zömét alkotó nagy közép és alsó osztály jogokban csak alig, vagy egyáltalán nem részesült, de kötelezettségekkel annál inkább meg volt terhelve. A jobbágy fizette az adót, katonáskodott ura helyett;

urának földjeit művelte s a maga csekély termésének egy jó részét az urának volt kénytelen beszolgáltatni. S mindezekért a jutalom — oly bánásmód volt, milyen egy érző embert csak keserűséggel, a szegény pórt ura iránt csak gyűlölettel tölthette el.

Ilyenek voltak a politikai viszonyok Európa-szerte, míg nem a reformáció — egy új, egy szebb jövő hajnala — a dolgoknak új fordulatot adott.

Luthernek s reformatortársainak gondjuk volt rá, hogy az új eszmék a nép legalsó rétegei közé is eljussanak. S a protestantizmus nagy elvei az elnyomott nép szívében igen háládatos talajra találtak. Az új tan felett a nép gondolkozni kezdett, miközben tudatára jutott annak, hogy ő is létezik; tudatára jutott a benne rejlő állam- és nemzet-fentartó erőnek és hatalomnak s magának jogokat követelt. Az évszázados teher és elnyomás alól szabadulni vágyva, terheinek könnyítését kívánta.

Eddig a mozgalom teljesen jogosult s ha ez irányban halad tovább, bizonyára célt is ért volna. Hisz az új szellemtől érintett fejedelmek maguk is belátták a helyzet tarthatatlanságát s az újítások terére léptek. De a nagy szellemek, a nagy eszmék sorsa rendszeresen az, hogy félreismertetnek, illetőleg félreértetnek. Így történt az a protestantizmus felsőeszméivel is. Egyes túlzók a protestáns lelkiismereti szabadságot a legszélsőbb értelemben vett egyéni szabadságnak magyarázták s a létező politikai, egyházi és társadalmi rend teljes felforgatásával törekedtek elveiknek érvényt szerezni. S ebben rejlik az oka annak, hogy e nagyobb polgári szabadság, függetlenség után való törekvés Németországban csúfos kudarcot vallott s a hűbérrendszer nyomása ezentúl még embertelenebb erővel nehezedett a jogokból teljesen kitagadott népre. A helyzet csak azon területeken volt némileg tűrhetőbb, melyeknek földesurait szintén áthatották a reformatio korszakalkotó eszméi.

Ekként a legelső politikai mozgalom, mely a reformatio hatása alatt megindult, meghiusult ugyan, de magában a Német birodalomban sem maradt következmények nélkül. A bölcs mérséklet ugyanis, melyet I. Ferdinánd és II. Miksa — a legnagyobb e korszak császárai között — protestáns alattvalóik irányában tanúsítottak, arra enged következtetnünk, hogy, bár külsőleg a kath. egyházhoz tartoztak, a protestantizmus elveit is magukba szívták s azokat csaknem oly teljesen elsajátították, mint bármely protestáns. Ez által csak szembevetőbb lesz az a különbség, mely őket a vakbuzgó II. Rudolf-tól, II. Fülöp-től s az angol Máriától, e korszak többi kath. fejedelmétől elválasztja.¹

Azokban a protestantizmus eszméinek Németország határai nem állhatták útját. A reformatio kultúr-történeti jelentősége ép abban rejlik, hogy az bámulatos sebességgel terjedt el s hódította meg a kedélyeket, főleg azon országokban, melyekben a protestáns önkormányzat leginkább ki volt fejlődve, mire Német-

¹ Hagenbach, Evangelische Protestantismus. I., 509. 1.

alföld, Skócia és Magyarország szolgáltatnak világos bizonyítékot. S a mit Németországban tapasztalunk, ugyanazt látjuk Európa más államaiban is: a vallásos kérdések irányadólag hatnak a politikára, a vallásos eszmék teljesen összeolvadnak a nemzetek politikai életével.

A vagyonos és művelt holland nép, úgyszólván, természetből örökölte tiszta, puritán jellemét, erkölcsseit, romlatlan kedélyét s a politikai és lelkiismereti szabadság iránti szeretetét. A Burgundok alatt a nagy iparos és kereskedő városok mind több és több előjogokban részesültek; belügyeikben önkormányzati jogokat gyakoroltak, úgy, hogy Németalföld a Burgundok uralma alatt politikai tekintetben csaknem teljes függetlenséget élvezett. A mint azonban e szabad ország a Habsburgok birtokába került, a viszonyok azonnal rosszra fordultak. V. Károly — a Habsburgok hagyományos politikájához híven — arra törekedett, hogy e szép és gazdag tartományt a német birodalom kötelékéből kiszakítsa és saját családi javaihoz csatolja. Hogy pedig ezt tehesse, előbb a kis ország szabadságát és függetlenségét kellett megnyirbálnia. Ily körülmények között, a szabadságukat féltő hollandok, szívesen dobták magukat a protestantizmus karjaiba, mint a mely a politikai hatalmaskodással, zsarnoksággal szemben, a lelkiismereti szabadságot hangoztatta.

Ha a politika azt kívánta, hogy Károly a német protestánsokkal szemben engedékenységgel, mérséklettel viseltessék. Németalföldön ép az ellenkező magatartás volt céljának megfelelő. A protestantizmus elnyomása alkalmas eszköznek látszott a politikai szabadság megsemmisítésére. E célból az eretnekek ellen szigorú rendeleteket adott ki. Hogy pedig ezeknek annál könnyebben érvényt szerezzen, a szelid, derék nép nyakára behozta az inquisitiót, mely megöléssel fenyegetett minden szabadabb mozgalmat s mely előtt senki sem érezhette magát teljes biztonságban.

Sokkal rosszabbra fordultak a viszonyok a zsarnok és vakbuzgó II. Fülöp alatt, ki Németalföld kormányát Pármai Margit helytartósága mellett egy kormány-tanácsra bízta s ennek élére Granvella bibornokot állítá. A kormányzó teljesen ura szellemében járt el. Ennek megfelelőleg két főcél tüzött maga elé: az ország kormányát a spanyol kényuralom mintájára rendezni be s az eretnekeket teljesen kiirtani. Terve megvalósítása végett az országot spanyol őrséggel rakta meg s 13 püspökséget alapított, hogy az inquisitionnak alkalmas székhelyeiül szolgáljanak.

Azonban a zsarnokságnak minden kigondolható eszköze sem volt képes a protestantizmus terjedése elé gátat vetni, sőt ép ez időben (1562.) szervezte magát a belga reformált egyház. A németalföldi protestantizmus ez időben már igen tekintélyes egyéniségeket számlálhatott hivei közé, minők: Orániai Vilmos, az „előrelátó, éles eszű, rendíthetetlen jellemű, hallgatni jól tudó államférfiú”,¹ a derék Egmont és

Horn grófok, kik teljesen méltók voltak amához. Ezek tekintélyének és befolyásának sikerült kieszközölni Granvella visszahívását. Ez azonban mit sem változtatott a helyzeten. Granvella eltávozott ugyan, de a szellem, mely a kormány-tanácsot vezette, ugyanaz maradt. Az üldözések, kegyetlenkedések, kivégzések egymást érték, a törvénysértések napirenden voltak. A jogaikban sokszorosan megsértett németek végre 1566. szövetségre léptek a gyűlölt inquisitio s annak előmozdító ellen. Az ismételt kérelmek sem vezettek eredményre, az általános elkeseredés lázadásban tört ki. Margit szorult helyzetében az eredmények terére lépett. Ez azonban csak ideiglenes intézkedés volt V. Fülöp úr is elérkezettnek látván az időt Németalföld önállóságának megsemmisítésére, a kegyetlen Alba herceget küldte testvére támogatására. Az iszonyú vérengzés, mit Alba katolikusokon és protestánsokon egyaránt elkövetett, végre forradalomba sodorta a Hollandokat. A katolikus és protestáns államok — mint egy ember — állottak talpra, hogy protestáns jogaikat, szabadságukat függetlenségüket megvédjék. (genti szerződés 1576). A hét prot. tartomány pedig külön is egyezségét kötött, hogy vallásszabadságukat mindenkor közös erővel fogják védelmezni, (utrechti unio. 1579.) Egyben kijelentették azt is, hogy a spanyol uralomtól függetlenül kívánnak élni.

Hosszú, 80 évig tartó küzdelem következett ezután. A protestantizmus vívta itt harcát a kath. abszolutizmussal. Amaz a meggyőződés, a lelkesedés lángfegyverével, ez a vakbuzgóság, a bigotteria rozsdás vasával állott a küzdterre. De az igaz ügy elvégre is diadalmaskodott. Németalföld kivívta függetlenségét s vele a politikai és lelkiismereti szabadságot.

A németalföldi szabadságharc lefolyásában leg-hívebben visszatükrözi a reformatiótól a 30 éves háború kitöréséig terjedő időszak jellemét, mint egyesülnek a politikai törekvések a vallási mozgalmakkal, mint használja fel egyik a másikat célja elérésére. A vallási és politikai mozgalmak e rokonságát tünteti fel magyar hazánk azon időbeli története is.

(Folyt. köv.)

Jogász ismerkedő estély.

Szeptember hó 27-én tartották meg a joghallgatók ismerkedési estélyöket a városháza nagytermében.

A nagy terem kicsi volt ez egyszer, a mennyeiben annyian gyűltek össze, hogy — riporter módra szólva — a terem zsufolásig megtelt.

Az estély jobban tán nem is sikerülhetett volna, a mennyeiben a legjobb hangulatban és kedvben folyt le, mit Faraó fekete fiának — prózáilag mondva, a cigánynak vig zenéje fűszerezett.

Működven a hegyek leve, megoldódott az „ismerkedők” nyelve, hevesen vibrált a vér s megkezdődtek a tósztok.

¹ Warga Kcr. Egyháztört. II. 151. 1.

A köszöntők sorát Meczner Gyula, a jogász-egylet érdemes elnöke kezdte meg, poharát a jogakadémia tanári karára üritve.

Majd dr. Zsindely István, jogkari dékán a joghallgató ifjúságra s annak elnökére mondott felköszöntőt, annak ez évi működéséhez minden jót kívánva.

Biró Lajos, a jogász-egylet alelnöke dr. Zsindely István jogkari dékánra ürité poharát.

Ezután dr. Ballagi Géza mondott — általános figyelemben részesült — tósztot Meczner Gyulára, az ismerkedési estély szerencsés kezdeményezőjére.

Majd Pal Ernő Kun Béla jogtanárt köszönté fel, mint a függetlenségi eszmék rendithetetlen zászlóvivőjét.

Kun Béla a más akadémiákról idejött jogászokra emelte poharát.

Putnoky Pál az akadémiai irodalmi önképzőkör lelkes elnöke, dr. Finkey Ferencre mondott felköszöntőt. Felköszöntőt mondtak még: Tóth Dezső dr. Finkey Ferencre; dr. Finkey Ferenc a jogászok és theologusok közti jó egyetértésre; Debreceni Barna Nagy Gusztáv theol. tanárra; Szoboszlay Zoltán dr. Ballagi Gézára; Réz László ref. segédlelkész a jogászokra, mint a protestáns egyház lendő támaszaira; továbbá Diószeghy Dezső, Vass János, Horkay Barna stb. stb.

A mulatság csak a késő reggeli órákban ért véget, mikor a mulatók a legvidámabb hangulatban oszoltak széjjel — a még, vagy inkább már nyitva levő vendéglőkbe.

Reggeli imádság.

Ébredj, ébredj, kicsiny hűgom,
Házunk vidám angyala,
Hadd szórjak rá ezer csókot
Gagyogó kis ajkadra.
Összekulcsolt kezeidet
Tedd dobogó kebledre
S mond el azt a szép imát, hogy
„Jó Istenem, felébredtem
Kegyelmedből reggelre!“

Jer ölembe hó ágyadból,
Feladom majd kis ruhád;
Apró-cseprő játékaid
Itten várnak már reád.
De mielőtt játszadoznál
Boldogságnak gyermeke,
Mond el azt a szép imát, hogy
„Jó Istenem, felébredtem
Kegyelmedből reggelre!...“

... Így hívtam én s ölembe jött,
Hangzott ajkán víg beszéd,
Aztán szépen összetette
Két parányi kis kezét.

S az a drága, aranyos száj
Oly holdogan rebegte
Azt a kedves szép imát, hogy
„Jó Istenem felébredtem
Kegyelmedből reggelre!“

Alföldi.

IRODALOM.

* Megjelent Mitrovics Gyula, theol. tanár s jeles egyházi író tollából: „Dolgozatok a prot. egyházi és iskolai élet köréből;“ ugyancsak tőle „A polgári házasság törvényei, párhuzamban az eddigi házassági joggal.“ A kiváló szaktudós munkái nem szorúlnak a mi dicséretünkre.

* A sárospataki ev. ref. főiskola Értesítője az 1894—95. évről a mult napokban került ki a sajtó alól, oly gazdag tartalommal s oly díszes kiállításal, mely a várakozást teljesen kielégíti. A két igazgató évi jelentésén kívül, benne van a főiskola rövid története Szinyei Gerzsontól. Ugyancsak Szinyei Gerzson jeles tollából „Vázlatok és képek“ cím alatt van egy korrajznak is beillő közlemény. Megtaláljuk benne a főiskola intézményeinek (könyvtár, szépművészeti, természetrajzi, phisicai muzeum, tornacsarnok, korbáz) történetét, az ifjúsági egyleteknek évi működését s végül Buza János gimn. tanár Tarnóci Tivadar felett mondott emlékbeszédét. Az iskola épületeit s berendezését 12 díszes kivitelű kép ismerteti, melyek közül néhány eredeti régi rajzok után készült.

* Mult számunkban már megemlékeztünk néhány sorban a „Tanulók Lapja“-ról, melyet a magyar fiatalság számára dr. Rupp Kornél tanár kitünően szerkeszt. Szépen fejlődő ifjúsági irodalmunk e jelentékeny tényezőjét olvasóinknak ismét őszintén és melegen ajánlhatjuk. Ma már azoktól, kik a tudományos pályán a „művelt ember“ névre igényt akarnak tartani, okvetlen megkívánja a társadalom, hogy irodalmi képzettségök legyen. S így hát nem feleslegesek, sőt valóban szükségesek a fiatalság, tehát épen a legfogékonyabb kor részére szerkesztett oly hirlapok, melyek a szép-irodalmat kultiválják. Ennélfogva a „Tanulók Lap“-ja igen üdvös hivatást teljesít, midőn a szép jó és igaz elérésére lelkesítve, buzdítva, serkentve az ifjúságot, minden számában részint jeles irodalmi dolgozatokat, részint kellemes olvasmányokat nyújt. Jeles tanárok s a tanügygyel foglalkozó több kitűnő férfi állítják össze e lapot, melynek előfizetési ára egész évre 4 frt, félévre két frt s negyedévre 1 frt. Megjelenik hetenként egyszer. Szerkesztősége és kiadóhivatala Budapest, VIII. ker. Aradi-ut 8. sz.

* Karácsonyi Aladár szerkesztésében egy diák heti lap indult meg, „Új nemzedék“ címen, mely, mint eddig megjelent két számából látszik, elég tartalmas lesz s az ország összes diákságának érdekeit szíven viseli.

* Kovács Zsigmond és Sárosi Árpád kassai újságírók „Vidéki költők Albuma” cím alatt legközelebb egy anthológiát adnak ki, melyben a vidéki költők művei, az országnak csaknem minden vidékéről képviselve vannak. A kötetet legmелеgbben ajánljuk t. előfizetőink figyelmébe. Az album füzye 2 frt 50 kr, díszkötésben 3 frt 50 kr. Megreudelések Kovács Zsigmond (Kassa, városháza) címére küldendők.

— **Előfizetési felhívás Magyarország története.** Varga Ottó budapesti tanár, ki már előbbi munkáival is előkelő nevet szerzett magának a magyar történet írás terén, előfizetést hirdet „Magyarország története” című munkájára, mely a Kiszaludi társaság pályázatán pályadíjat nyert.

Az érdekes felhívás egész terjedelmében így szól:

Sok régi és új, kisebb meg nagyobb könyv írja hazánk történetét; a Kiszaludy-Társaság mégis úgy találta, hogy irodalmunkban hiányzik oly mű, mely történetünket az alapos tudás mellett szép, egyszerű nyelven elbeszelné olyan formán, mint a hogy például az angol Dickens vagy a francia Guizot elbeszéli a saját nemzetük történetét. Azt találta, hogy hiányzik oly mű, a mely a nép könyvévé lehetne, mely annak figyelmét is lekötne, őt gyönyörködtetve oktatná, de a melyet egyúttal gyönyörűséggel olvashatnának nőink, leányaink, fiaink, sőt a tanult ember is, mint a hogy Dickenst gyönyörűséggel olvashatja.

Ilyen művet nem talált irodalmunkban a Kiszaludy-Társaság és én is hiszem, hogy igen érdemes, igen szükséges dolgot cselekedett akkor, a mikor az 1891-dik esztendőnek elején kiírt pályázatával egy ilyen könyvnek megírására versenyezni hívta fel íróinkat. Érdemes és szükséges dolognak tartom cselekedetét, mert szembeszökő különösen a mi népünknek a maga történeti multjában való csekély tájékozottsága, hiszen néhány történeti személynek, eseménynek vagy helyének testetlen nevén, vagy cifra szólásokban való emlegetésén kívül alig van egyéb a köztudatban. Hatáskörét se lépte túl a tulajdonképen szépirodalmi Társaság, a mikor ezt a történeti pályázatát kiírta, mert hiszen a kívánt műnek — ha sikerül — a szépirodalom-, és a történeti tudományak olyan mesgyéjén kell állnia, hogy hamarosan alig lenne megmondható: vajjon a történetben való jártasságának, vagy a nyelv kezelésében való ügyességének kell e nagyobbak lennie? A szükségesség és hivatottság e bizonyossága mellett csak az maradt kétséges: megírható-e ma már a mi történetünk egy olyan fajta renekekben, mint a minő az a Dickens?

A pályázati esztendőnek lejártával őt pályamű érkezett a nevezett Társasághoz és habár érdemes munkák is akadtak köztük, mindamellett a pályadíj kiadható nem volt. A Társaság újra kiírta pályázatát. A verseny fokozódott és ezuttal a határidőre hét pályamű versengett az érdemért, nevezetesen hat teljes és egy felében megírott

munka, mely csak az 1440-edik esztendeig terjedt. A bíráló ezuttal is keményen elhánt a hét pályázó hatjával, de a hetedikről — a felében megírottról — a következőképp nyilatkozik: „komoly méltánylást érdemlő, irodalmi színvonalon álló munka. Stylusa a kellemesen elbeszélő; csoportosítása az alapos történetírőé; tudása nem száraz adathalmazás, hanem alapos segítő társa az események élvezetes előadásában; a hol nagyon részletesnek látszik, élénkségével kárpótol, frissességével hat reánk, úgy hogy művét mindig unalom nélkül, sok helyt (terjedelme dacára) valódi gyönyörrel olvashatni.” És ezzel a díjra érdemesnek mondta és a Társaságnak 1894 februárjában tartott nagy-gyűlésében a mű jelíges levélkéjének fölbontása mellett azt ki is hirdette.

Erre, az akkor még csak esonka, de azóta befejezett műre kérem a t. nagyközönség figyelmét és erre a műre hirdetek előfizetést.

A mű egyetlen, ötven ives kötetben, finom papíron, vagy kétszáz, csupa eredeti szép képpel jelenik meg. A műnek pompás kiállítását Angerer műterme, a Franklin-Társulat nyomdája és Gottermayer könyvkötészete biztosítják; a műnek kiadója pedig maga a műnek szerzője.

Fűzött példányának (kivánatra két félkötetben is) előfizetési ára, díjmentes szétküldéssel, 5 frt, a kötötté 6 frt 50 kr, a mit címemre: Varga Ottó tanár, Budapest, I. Vár, Díszter 10. szám kérek beküldeni. Bolti ára fűzötten 6 frt, kötötten 8 frt lesz. A munka 1895. évi nov. végén jelenik meg.

Őt esztendővel ezelőtt az „Aradi Vértanúk Albuma” című munkámmal fordultam a t. nagyközönséghez, a sajtóhoz és egyik is másik is azt úgy fölkarolta, hogy az a mű maig négy kiadásban, tízezer példányban forog közkezen. Ezzel a bizalommal fordulok most is hozzájuk és kérem e munkámnak pártolását, mely amannál semmi tekintetben nem lesz alábbvaló, de annál szükségesebb.

Egyleti élet.

Még nem is kezdődtek az előadások s a folyosókon már is élénk eszmecserek folytak a jelölések, majd a választások felett. Lépten-nyomon feltűntek a jó korteseknek ismert alakok, kifejtve minden rábeszélő tehetségüket egy-egy kandidatus érdekében — az idegenből jött s a körülményekkel ismeretlen „gödék” és „filozopterek” előtt. Jelöltek pedig voltak fölös számmal, mit ifjusági egyleteink nagy száma mulhatatlanul feltételez. Egy-egy tiszteletbeli állásra — főleg ha az anyagi javadalmozással is jár, — bőven akadtak ajánlkozók, mert a latin költővel szólva — „hajtatunk ugyan mindnyájan a dicsőségnek vágya által,” de lépéseinket egyéb körülmények is befolyásolják. Diadalra természetesen

itt is annak volt legnagyobb kilátása, a ki mellett a legszájasabb kortések kötötték fel a kardot. Folyt a kapacitálás az egész hónapra keresztül. Végre lezajlottak a választás izgalmai s ma már a kész eredményekkel számolhatunk be.

— **A „Magyar Irodalmi Önképző Társulat“** hozzászas vajadások után végre szeptember hó 21-én alakult meg. Tanárelnökül már egy héttel előbb Finkey Ferenc dr.-t, jogakadémiánk népszerű és kitünő képzettségű fiatal tanárát választotta meg, ki néhány évvel ezelőtt, mint ifjúsági elnök s mint Lapunk felelős szerkesztője szerzett magának érdemeket Önképző Társulatunk körül. A megválasztott elnök a 21-én tartott szervezkedő ülésen foglalta el székét a társulati tagok lelkes éljenei között. Ugyanekkor választotta meg a Társulat a tisztikar többi tagjait következőleg: alelnökké: Putnoky Pál IV. éves hh., titkár: László Andor III. é. jh., főjegyző: (2 szótöbbséggel) Jászter Kálmán II. éves jh., pénztáros: Telegdy Bertalan II. éves hh., ellenőr: Hodossy Lajos II. éves hh., aljegyző: Illyés Mihály I. éves hh. A „Közöny“ szerkesztőségét László Andorral és Pál Ernő III. éves jh.-val egészíti ki a Társulat. A tagok száma ez idő szerint: 23.

— **A jogász-egylet** szeptember 18. szervezkedett. Elnökévé újból Meczner Gyula IV. é. jh. választották, ki az egyletnek mult évi derék és tevékeny elnöke volt. Az alelnök ellenőri tisztségre az idén is Bíró Lajos IV. é. joghallgatót méltatta a tagok bizalma. Pénztáros: Seres Barna III. é., könyvtáros: Tóth Dezső IV. é., aljegyző: Székely József I. é. jh. lett. Bizottsági tagokul a IV. évről Szikszay András és Sinka Endre, a III. évről Debreczeny Barna és Pál Ernő, a II. évről Dudás Béla és Harsányi Gyula, az I. évről Kovács Béla és Liszkay Béla választattak az egylet intéző bizottságába. A joghallgató ifjúságnak mult hó 27-én tartott ismerkedő estélyéről lapunk más helyén számolunk be.

— **A theol. segély-egylet** tagjait szeptember hó 19-én hívta össze Radácsi György szakelnök a segélyegyleti választmány megalakíthatása végett. Elnöklő szakelnök úr megemlékezve theol. akadémiánk létszámának csökkenéséről, a bizottságnak szűkebb körre való szorítását ajánlotta. Indítványa elfogadtatván, bizalmi férfiakul a következőket választotta a közgyűlés többsége: Elnök: Putnoky Pál IV. é., alelnök-ellenőr: Harsányi István III. é., jegyző: Bogdányi József IV. é., pénztáros: Gönczy Gábor III. é. A bizottság többi tagja: Zarándy Bertalan IV. é., Gecse Lajos III. é., Simon Gyula II. é. és Antalfi László I. é. hh.

— **A főiskolai énekkarnak** folyó évre elválasztott vezérlő testülete: Horkay Barna elnök, Zarándy Bertalan alhangvezér, Szabó Zoltán (I. tenor), Gecse Lajos (II. tenor), Piskóti Ferenc (I. bassus), Csiky József IV. é. hh. (II. bassus) főénekesek. A karnagy tisztelet ez éven is Pásztor Sámuel főiskolai ének- és zenetanár úr volt szíves elvállalni.

— **Az ifjúsági gyorsíró-egylet** — mint örömmel jelezhetjük — az előző évbelineknél sokkal nagyobb

számu tagokat számlál. Az egylet élén Pál Ernő III. é. jh. (elnök és pénztáros), Oláh Miklós II. jh. (alelnök-ellenőr) és Nagy Károly VII. o. t. (jegyző és könyvtáros) állanak.

— **Az akadémiai tornaegylet** ez idei elnökévé újból Demeter János IV. é. jh. választották meg Alelnöke Páhy Ignác III. é. jogh., a tornaversenyek megszokott nyertese, jegyző Dudás Béla II. é. jh. Előtornászok Hubay Béla II. é. jh. és Tariska Dezső I. é. hh.

— **A főiskolai betegsegélyző egylet** mult hó 25-én tartott népes közgyűlésen a jelen voltak örömmel vették tudomásul Kun Zoltán dr. főisk. orvosnak, a betegsegélyző egylet fáradhatlan tevékenységű elnökének azon előterjesztését, melynél fogva a szünet tartama alatt a kórház összes helyiségeit villany csengővel látta el. Az egyleti intéző bizottság következőleg alakult meg: Elnök: Kun Zoltán dr., főiskolai orvos; alelnök-pénztáros: Vas János szénior; ellenőr: Putnoky Pál IV. éves hh.; jegyző: Csiky József IV. éves hh.; Horkay Barna, Sinka Endre (IV. é.), Gönczy Gábor, Trócsányi Bertalan (III. é.), Telegdy Bertalan, Szabó Zoltán (II. é.) Antalfi László, Bakos Elek (I. é.) bizottsági tagok.

— **A tűzoltó-egylet** elnöke dr. Kun Zoltán főiskolai orvos lett. Alparancsnok ismét Demeter János IV. jh., segéd-tiszt: Seres Barna III. jh., szertárnok és pénztárnok: Dudás Béla II. jh., mászóparancsnok: Porkoláb Ferenc III. jh., szivattyúparancsnok: Horváth Dezső I. jh., rendőrpáncsnok: Szabó Zoltán II. jh., csöveztető választás alatt.

— **Az ifj. zene-egylet** elnökké hasonlóan Demeter Jánost választotta meg, most másodízben, jegyzővé pedig Harsányi Gyulát. Alakuló gyűlése szeptember 20-án volt.

— **Az „Erdélyi Önképző Kör.“** A lelkesedés az „Erdélyi Önképző Kör“ iránt a jelen iskolai évben nagyot csökkent. Az alakuló közgyűlést is egy héttel később lehetett megtartani a rendes időnél a tagok csekély száma miatt. Szeptember 21-ikén hangzott el a mult év végén megválasztott alelnöknek, Piskóti Ferencnek a megnyitó beszéde. Ez alkalommal töltek be a hivatalok, még pedig a következőképen: A titkári hivatal Czövek Sándorral, a főjegyzői Trócsányi Lászlóval, a pénztárnoki Nagy Károlylyal, a könyvtárnoki Melko Istvánnal, az aljegyző-alkönyvtárnoki hivatal pedig Nagy Gyulával. Tanár-elnökül a Kör Csontos Józsefet, a történelem tanárát kérte fel, a ki a mult iskolai évben teljes odaadással intézte a Kör ügyeit. A tagok száma 26. Czövek Sándor titkár.

— **A gimn. ifj. torna-egylet** ez évben is megalakult. Elnöke: Kiss Elek, főiskolai tornatanár, alelnöke ugyancsak Piskóti Ferenc VIII. o. t., jegyzője: Csik Imre VIII. o. t.; előtornászai: Trócsányi László VII., Árvay Dezső VIII., Hodinka Ernő VII. és Berecky László VIII. o. tanulók.

— **Egyesítés.** A mult iskolai évben többször felmerült Lapunk hasábjain „az Ifjúsági Könyvtár“, „az Ifjúsági Olvasó-egylet“ s az Ifjúsági

Sakk-egylet egyesítésének az eszméje. Lapunk volt az első, mely vezércikkeiben e kérdéssel tüze-tesebben foglakozott s a terv kivitelére módot és eszközöket ajánlott. E mozgalom egy ideig bizonyos mérvű ellenszenvvel találkozott az ifjuság részéről, míg nem az Olvasó-egyletben a múlt év folyamán felmerült zavarok teljesen megértették az egyesítés eszméjét. E mellett bizonyít az is, hogy az ifjuság, — eltérve a rendes szokástól — az olvasó egyleti elnöki állást a múlt iskolai év végén be nem töltötte. Az egyesítés eszméje — mint örömmel jelezhetjük — ez év elején végre a megvalósulás stádiumába jutott. A múlt hó 11-én tartott olvasó-egyleti közgyűlésen jelen volt akadémiai ifjak egyértelemmel mondták ki az egyesítés elkerülhetlen voltát s az előmunkálatok megtétele végett Biró Lajos elnöklete alatt egy 8 tagú bizottságot küldtek ki, mely a Könyvtár és Sakk-egylet kiküldötteivel egyesülten alapszabályokat dolgozzon ki. A Könyvtár részéről Csiky József könyvtárossal élén egy ugyancsak 8 tagú bizottság küldetett erre a célra. Az egyesítési munkálatok élén Radácsi György theol. szak-elnök, az akadémiai ifjusági Könyvtár hű és éber őre áll. Bizton reméljük, hogy az ő kiváló, szervező tehetsége s tapintatos vezetése mellett a rég vajdudó ügy minél előbb teljes megoldást fog nyerni. E tárgyra különben alkalmilag még visszate-
rünk.

Vegyes hírek.

— **Kérelem.** Olvasóink közül azokat, kik lapunkra előfizetni nem szándékoznak, tisztelettel kérjük, hogy jelen számunkat hozzánk visszaküldeni szíveskedjenek. Azokat ugyanis, kik e második számunkat is elfogadják, megrendelőikül fogjuk tekinteni. Lapunk előfizetőihez pedig azzal a tiszteletteljes kérelemmel fordulunk, hogy az előfizetési díjat minél előbb szíveskedjenek eljuttatni szerkesztőségünkhöz, hogy teljesen tájékozva legyünk a felől, hány példányban nyomattassuk lapunkat. Jelentkezéseket egy levelező-lapon is elfogadunk.

— **Az iskolai élet köréből.** Főiskolánk világi főgondnokát nagyméltóságú *br. Vay Béla* urat Sárospatakon való időzése alkalmával a főiskolai ifjuság részéről egy hattagu küldöttség élén Vas János főiskolai szénior üdvözölte. *Mitrovics Gyula*, theol. tanárt, főiskolai lelkészt s kitünő tollú egyházi író-t folyó hó 15-én a debreceni egyház a Könyves Tóth Mihály halála folytán megüresedett egyik lelkészi állásra rendes lelkészül választotta meg.

— **Az ötödik theol. tanszék betöltése** a múlt hó 17-én tartott egyházkerületi közgyűlésen történt, mikor is 3 pályázó közül *dr. Tüdös István* választatott meg a dogmatika és vallásbölcselet tanárának. Szívünk melegével üdvözöljük theol. tanári karunknak emez

ifju tehetséges tagját, ki a közel multban lapunk felelős szerkesztője is volt. — A Debrecenbe távozott Bartha Béla helyére az egyházkerület bizalma egyhangúlag *Meczner Sándor* ügyvédjelöltet állította. — A megválasztott új tanárok november elején fogják tanszékeiket elfoglalni.

— **Az iskolai év ünnepélyes megnyitása** múlt szeptember hó 7-én ment végbe. Az ünnepély kimagasló pontját a múlt évben megválasztott 3 rendes tanár székfoglalója képezte: névszerint: *Finkey Ferenc* jogtanárnak: „A büntető jog alapja,“ *Ellend József* gymn. mennyiség- és természettani tanárnak: A gerjesztett áramlatok törvényei“ és *Csontos József* történettannak „A római császári érmek történeti jelentősége“ című értekezései.

— **Október 6-ikának** illő megünneplése, amint az előjelekből következtetni lehet, a főiskolai énekhar résztvéltensége miatt ez idén is el fog maradni. Egyébiránt ez alkalommal még tartózkodunk ítéletünk kimondásától, de fentartjuk magunknak e jogot azon esetre, ha aggodalmaink csakugyan teljesezésbe mennének.

— **Eöri F. Miklós.** Egy sok viszontagságot látott s bizonyára jobb sorsot érdemelt élet hullott porba múlt hó 4-én Eöri Filep Miklós halálával. A boldogult püspöki családból származott s egyike volt azoknak a — fájdalom, ma már oly — keveseknek, kik a szabadságharcot végig élték s abban tényleges részt vettek. Mint sárospataki jogász, a halhatatlan emlékü, 9. zászlóaljba állott s a híres veres sipkások között harcolt édes hazánk függetlenségeért. Jogi tanulmányait bevégezvén, az alkotmányos élet visszaállítása után Zemplénvármegye első aljegyzője, majd árvagyámja lett. Később a megyétől megválva ügyvédi praxist folytatott. E térről azonban beteges voltára való tekintetből csakhamar visszavonult. Ily visszavonultságban töltötte idejét itt Sárospatakon s mint az ifjuság általánosan tisztelt „Eöri bácsi“-ja szívesen, fiatalos lelkesedéssel beszélt olykor-olykor e rég letűnt dicső napokról. Életének s főleg a 48—49 éveknél egy-egy érdekesebb eseményét lapokban is közzétette. Ifjú éveiben a költészetet is szeretettel foglalkozott s hazafias költeményeit — melyek nem közönséges tehetségéről tanuskodnak — örömmel olvasgatta fel az őt rajongva környező fiatalságnak. Nehányat közülük lapunk is bemutatott pár évvel ezelőtt. Nyugodjék békén, csendesesen!

SZERKESZTŐI ÜZENETEK.

J. r. K—n. Beküldött humoreszkjére csak annyi az észrevételünk, hogy vigyázzon a dohányára, mert — a mint látjuk — úgy is kevés a (vágott) dohányja.

Zs. B. Írod, hogy menjünk Kolozsvárra, pompás dolgok van. Talán azért, mert *pince*-helyiségben ékezték? Ej, barátom, nem csábít már minket a pince, ha nincsen benne bor. Levél meggy.

SÁROSPATAKI IFJUSÁGI KÖZLÖNY.

KIADJA A „SÁROSPATAKI IRODALMI ÖNKÉPZŐ TÁRSULAT.”

Előfizetési árak:		Felelős szerkesztő:	Szerkesztőségi iroda:
Egész évre	4 korona.	PUTNOKY PÁL.	Sárospatak, Kovács-utca 149. szám.
Fél évre	2 „	Társszerkesztők:	Az előfizetési díjak e lap felelős szerkesztőjének címére, a reclamációk pedig a főiskolai nyomda címére küldendők.
Megjelen minden hó 1-én.		LÁSZLÓ ANDOR, PÁL ERNŐ.	

TARTALOM: „A sárospataki Tompa-szobor ügyében.” *Dr. Finkey Ferencz.* — „P. H.” *Pál Ernő.* — „Gül Babáról.” *Fábián Géza.* — „Izra tava.” *Sallay Gyula.* — „Temetés.” *László Andor.* — „Protestantizmus és politika.” *Putnoki Pál.* — „Vázlatok a multból.” — *a.* — „Vegyes hírek.” — „Szerkesztői üzenetek.”

A sárospataki Tompa-szobor ügyében.

Édes hazánk ezer éves fenállásának ünnepét — annyi sok huza-vona után — végre a jövő évben fogja e történelmi tény fontosságához és a magyar állam tekintélyéhez méltóan megünnepelni a hivatalos Magyarország.

E nemzeti ünnepben részt fog venni az egész nemzet s a jövő évet ünnepségek rendezése, intézetek felállítása, emlékművek emelése fogja betölteni a magyar haza minden tehetősebb városában, hogy ezzel áldozunk az *elmúlt* ezer évnek, sirassuk meg még egyszer annak minden bűjást-baját, elevenítsük fel édes emlékeit s a gazdag mult fényes jelenségeiből erőt merítve, emelt fővel, bátor szívvel s Istenbe vetett erős hittel lépünk át a második ezer év küszöbén.

Hogy a mi kedves otthonunk, a sárospataki Alma Mater is, melynek a lefolyt ezer év történetében szintén dicsekvésre méltó szerepe volt, nem fog elmaradni ez ünnepekből, ezt mindnyájan gondoljuk és hisszük. Miképen, minő alakban fogja ezt az iskola rendezni, ez nem a mi feladatunk, amennyiben erre nézve egy millenaris bizottság működik a tanári kar kebeléből kiküldve.

Egy eszmét azonban bátorkodunk mi, az „Irodalmi Önképző-Társulat” úgy az említett bizottság, mint az egész főiskolai előjáróság, az ifjúság és a sárospatakiak iránt érdeklődő közönség figyelmébe ajánlani.

Állítsuk fel a millennium emlékére Tompa Mihálynak, a nemzet egyik legkedveltebb költőjének s a pataki főiskola gyermekének emlék-szobrát a főiskola kertjében.

Ez az eszme ugyanis a legcekélyebb erőfeszítéssel valósítható.

Az „Irodalmi Önképző-Társulat” elhatározta, hogy addig meg nem nyugszik, míg egy ily emlékszobrot nem állít nagy nevű tagjának.

Megkezdtük a gyűjtést s a felolvasások, előadások és önkéntes adakozásokból eddig 500 frt össze is gyűlt.

Ha még 5—600 frtot össze tudnánk szedni, a mell-szobor — mely a mi erőnknek megfelelő s kegyeletünk lerovásának mégis diszes eszköze leendő — felállítható a jövő júniusra.

Sem az iskola, sem az ifjúság nem fognak segélykérésünktől elfordulni, — azt hisszük a nagy közönség is még egyszer — higyük és reméljük utóljára — s kivált azok, kik még elmaradtak az adakozóktól nem zárják be füleiket és erszényüket szemeink előtt.

Az ifjúság biztosan megszavaz 100 frtot, felolvasásokból is behozunk még talán annyit, — azt hisszük — a főiskola sem lenne felette megterhelve, ha vagy 200 frtot adna s a közönség, a melyhez ismét fordulunk, talán áldoz szintén 100—200 frtot!

Értsék meg szavainkat, a kiket illet s könnyítsék meg a pataki ifjúság munkáját, mely a szép és nemes eszmék iránt lelkesedni tanult is, tud is, de szegénysége miatt egyedül nem lenne képes ilyen alkotásra, tegyék lehetővé a felvetett szép eszme keresztülvitelét, mely millenaris ünnepségeink egyik fénypontja leendő. Az adományokat kérjük alólírotthoz juttatni.

Dr. Finkey Ferencz,
az „Irodalmi Önképző-Társulat”
tanár-elnöke.

„P. H.“

Ezen cím alatt az „Egyetemi Lapok“ harmadik számában egy közlemény jelent meg, melylyel okvetlenül foglalkoznunk kell e helyen, mert olyan vádat hangoztat a magyar ifjúság ellen, melynek igazságát nekünk, kik az ifjúságnak szintén alkotó elemei vagyunk, elismernünk nem szabad.

Azt mondja a cikk írója, hogy a régi liberális ifjúság eltűnt, a *liberális eszmék a praxisban nem váltak be. Szabadság helyett szolgaságot, egyenlőség helyett még óriásibb differenciákat és testvériség helyett a legdurvább, legkegyetlenebb önzést szülték az emberek között.* Merész vádak ezek, s ha igazak, teljes mértékben oszthatjuk a cikkíró úr felháborodását és belátván, hogy helytelen utat követtünk, teljes bizodalommal fordulhatunk a cikkíró úr által megjelölt két irányzat: a socialismus és modern conservativizmus felé. De vajjon igazak-e? Erre a kérdésre cikkíró úr — sajnos — vagy elfeledett, vagy nem tud megfelelni. Frázisokkal eszmék, az egész emberiséget átható nagy eszmék ellen küzdeni nem lehet. Pedig úgy látszik, hogy ő ezt akarja. Vagy tekinthetők-e üres frázisoknál egyebeknek azok a kifejezések, melyeket főntebb idéztünk?

Kevesli a meglevő szabadságot, többre vágyik; és midőn a libelárismust okolja a szolgaság előidézésével, feledi, hogy a liberális áramlat megindulása előtt még ennyi szabadságunk sem volt; feledi, hogy ép a libelárismus az, mely folyton a zsarnokság, az elnyomás ellen küzdvén, legkevésbé vádolható a szolgaság előidézésével. Lett volna-e csak annyi szabadságunk is, a mennyi most van, ha a libelárismus föl nem veszi az élet-halál harczot a szolgaság szellemével? Vajjon a tudományok, a műveltség leghatalmasabb fejlesztője, a sajtószabadság megszülethetett volna-e libelárismus nélkül?

Azt állítja, hogy a liberális eszmék egyenlőség helyett még óriásibb differenciákat, testvériség helyett a legdurvább, legkegyetlenebb önzést szülték az emberek között. Mit érthet cikkíró egyenlőség alatt? úgy látom: nem azt, melyet 1848. márczius 15-én proklamáltak azok a rajongó fiatal emberek, mert hiszen azok is liberalisak voltak. Talán azokat a boldog idóket kívánja visszaidézni, mikor még oly nagy volt az egyenlőség az emberek között, hogy néhány úr kivételével mindenki szolga volt?

»Testvériség helyett a legdurvább, legkegyetlenebb önzés!« és ez mind a liberálismus gyümölcse. Valóban nevetséges állítás. Mintha az önzés nem egykorú volna az emberiséggel magával. Vagy talán Kaint is a liberális eszmék vitték testvérgyilkosságra?

És az a két irány, melyet előnkbe szab, hogy kövessük a liberálismus helyett! »Az egyik a soci-

ális, a másik a modern conservativ.« A tulzó elemek szerinte a socialismust követik, míg ő, ki a mérsékelt, meggondolt részhez tartozónak mondja magát, a conservativ irányzat híve. Szinte nem tudjuk elképzelni, miként lehet conservativ az az ember, a ki nincs megelégedve a mostani állapotokkal, a ki nagyobb szabadságra, az egyenlőség, testvériség teljesebb megvalósítására vágyik; miért nem socialista az, a kiben annyi idealismus van, hogy az embereket teljesen egyforma, angyali tökéletességű lényeknek óhajtja, kikben még csak az önzés se legyen meg.

Ezek volnának az „Egyetemi Lapok“ felelős szerkesztőjének elvei, melyekkel megakarja hódítani a világot, leakarja rombolni, a mit a liberálismus eddig épített. Merész vállalkozás, csak az a baj, hogy a nagy hanggal nem arányos a vállalkozó ereje. De van még nagyobb baj is: az, hogy a magyar ifjúság, ha olykor-olykor rajongó is, mindig megtudja választani lelkesülésének tárgyát, s elég józan ahhoz, hogy se a socialismus megvalósíthatatlan ábrándjai után ne fusson, se a tespedésre, hátramaradásra vivő conservativismus karjaiba ne dobja magát, mindenek fölött *conservativ* annyiban, hogy ragaszkodik a nagy ősök hagyományához, a liberálizmushoz. Addig, míg a magyar ifjúság magyar lesz s nemzete ezredéves történetének tanulságait megsziveli, nem lehet más, mint liberális. Ez az én hitem és erős meggyőződésem.

Pál Ernő.

Gül Babáról.

Allah fiának, tudós Gül Babának
Sírja körül rózsák erdői állnak.
Hogy azt hihetnéd: egy új menny virül
Mosolygva le rózsáknak ágirül.
Mik életében kéjre, bíra hozták,
Alvó szirmukkal most azok virasztják
Álmatlan álmát. — Míg nem lett a földé
Éltét csupán e rózsás kertbe tölté.
Bimbót vigyázva, hervadón sóhajtvá,
Ha egy kipusztult, könny nélkül se hagyta,
Mert jó, nemes volt, senkinek se vétett.

Egy nyári estén, hogy a szent ígéket
Már a múezsim régen eldalolta,
Nagy társaság — böles és szent híre vontá —
Gyült bé a kertbe; agg is volt néhány,
Aztán sok ifjú, legtöbb volt a lány.
Gyógyír kell egynek, másiknak tanács.
A szent agg osztja s nies fogyatkozás.
Hogy a tömegben egy lánykához ér el,

*Az rátekinthet két, ragyogó szemével
És elfogúlva szinte félve kezdi:*

„*Óh drága agg! kit föl nem érne senki.
Kíváncsiságom, ha meg nem veted
A rózsákat, mondd úgy mért szereted?
Mi titka van, hogy te bölcs, tiszta lélek
Egész napod csak értük, köztük éled,
Vigyázva, mint anya a gyermekét.
Oh jól tudom, hogy szép a rózsza, szép,
Thelbis, Shirás és Phars vidéke, hol
Rózsák súlyán milljó ág meghajol.
Egy más világ, mint mely reánk ragyog
Fényesbbek éjjel ott a csillagok.
Üdebb a csermely és zöldebb a rét.
Te szent öreg! te fejsd meg: hát e' mért?*

*És Gül Baba mosolygva néz a lányra,
Nos, hát a titkom halld meg jó leányka
Szeretem őket, mert mind szép való,
Virág közt nincs kosszójuk fogható
És fel nem éri semmi, semmi más,
De legfőbb ékük- egy titkos varázs.
Mert Allah bölcs s ha egy lánykát teremt
Egy rózsát is sarjad ide lent
És a boldogság mit úgy vágyva-vágynak,
Kelyhében nyugszik az édes virágnak.
De ismerd Allaht! bölcs végzésiről —
Hogy hol a rózsza azt nem tárja föl,
De tiszta szívvel, melynek vádja nincsen,
Bár ne kutassa, megtalálja minden.
Mikor? — ki tudja! — hogy hol? hiába kérded,
Szíved, szemed úgy is megsűgja néked,
Csak légy igaz, hü, légy hívő, szelid
S ezt a rózsát meg kell találnod itt.
Csudás az üdv, a mely karjába ringat
Ha már letépted, mely számodra nyílt csak
S kezdedben tartod a harmatban ringót.“*

Találják mind meyl azt a rózsabimbót!

Fabián Géza

Izra tava.

— Beszély. —

Irta: Sallay Gyula.

Abaújban, Szaláncz és Füzér falvak közelében a két hasonló vár között emelkedő hegycsúcsok egyikén egy meglehetősen széles tó terül el, az Izra tava. Mikor csendes nyári estéken végig csol-

nakáztam rajta, a csolnakomhoz verődő habok, a a tó partján álló hatalmas bükk- és tölgyfák levelei között elsuhanó szellő úgy sügtak, úgy beszéltek hozzám. Eleinte nem hallgattam reájuk, de aztán felébresztették kíváncsiságomat. Figyelni kezdettem, s ím a habok és a szellő egy szép regét mondtak el nékem. Elmondom én is, a mint tőlük hallottam.

* * *

A nap vakító fénye daczára a Füzér s Pusztalva felett elterülő erdő kellemes félhomályába csak olykor-olykor tudott behatolni, midőn a fák között elsuhanó szellő a dűsgazdag, csaknem egymáson fekvő lombokat meg-meg lengette, s ilyenkor a beszabadult napsugár pajkosan czikkázott végig a tó tükörsima felületén, egy-egy vidám madárka trillázó indulója mellett. Néha egy-egy vadgalamb bűgva repült a tó partján s dűs tollazata meg-meg villant, ha a nap sugara reá esett.

A tó parton, a puha, illatos fűben egy nő fekszik.

Mintha az »Ezeregyéjszaka« tündér-meséinek egyik húrja a messze kelet forró égálja alól repült volna ide, e hűs lombok alá, oly szép volt e nő. Fekete szemei ragyogóbbak voltak, mint kelet napja, kelet szerelme s élviteljes költészete ragyogott, égett bennök emészto fényvel. S e szép szemek varázsát még csak fokozták a gyögyörű aát piros ajkak s szépidomú, szabályos fejről a puha fűre leomló s azon elterülő aczélfekete haj, mely a nap sugarai alatt kékes színben játszik. A bő török öltözet nem engedi, hogy plasztikai szép idomai érvényre jussanak, de azért a nő egy-egy mozdulatánál elárulja a párducz-hajlékonyságú, karcsú derekat, a formás mellett s gömbölyű karjait. Első tekintetre látszott, hogy a nők azon fajához tartozott, kiknek szerelme ha bírjuk, megtart, üdvözít; s ha elveszítjük, a pokol minden kínjait végig szenvedtetni velünk s elveszít.

A szép török leány teljesen egyedül van s álmodozva, félhalkan beszél a susogó szellőhöz s a locsosanó habokhoz:

Ugy-e, ugy-e! ismertek már?! Csak sűgjátok! Izra, Izra! Oly jól esik nevemet a ti ajkaitokról hallani. Az én büszke atyám elhalmoz gyögyökkel s drága kövekkel, de a boldogságot csak ti adjátok meg nekem. Mert szeretlek titeket, boldog vagyok, ha mellettetek lehetek.

Egyszerre ijedten riadt fel álmodozásából, gyorsan talpra szökik s önkéntelenül kap az eddig mellette heverő ezüst kűrthöz.

Az a kitől úgy megijedt, éppen szemben áll vele. Szép, karcsú, magyar ifjú Büszke arisztokratikus arcát széles vállaira omló koromfekete göndör haj köríti. S e szép piros arc most még pirosabb, a mint sötétkék szemeit az előtte álló meglepett leányra szegzi. Hatalmas izmos karja meg-megrándul a vágtyól, az izgalomtól. Még talan jobban el van fogódva, mint a leány, Legalább az szólítja meg.

»Ki vagy vakmerő idcgen s hogy mered nyugalmamat háborgatni? Nem gondolod meg, hogy csak egy jelt kell adnom e kürttel, s atyám, a pasa foglya vagy« és szájához illeszté a kürtöt.

»Ne még! állj meg egy kicsit kelet szép leánya« szólt végre az ifjú azon a magát szívekbe lopó lágy hangon, s megragadta a leány karját, aztán elkapta a másikat is, s így mindkettőt forró kezeiben tartva kényszeríté, hogy szeméibe nézzen. Ne tedd még! hiszen oly régen vágyom már e perczre. Azt kérded, ki vagyok? A szomszéd szalánczi grófnak a fia, Szalánczy Ferencz. Én nem kértem ki vagy te; a paradicsom legszebb angyala, a föld leggyönyörűbb teremtese. Hisz oly régen ismeretek már! Valahányszor Szaid pasának, a füzéri vár hatalmas urának büszke, szép leánya a tó partjára jött, én is, daczolva a veszélyekkel, idáig hatoltam, csak hogy láthassam, csak hogy titkon imádhassam, csak hogy a földet, a melyre lép, csókolhassam s a fűvet, a melyen fekszik, keblemre rakjam. Igen, mind eddig megelégedtem ennyivel s boldog voltam. De ma nem uralkodhatam már magamon. Valami örült ellenállhatatlan vágy fogott el, hogy közlőrl nézsek szép szeméidbe s beszélni halljalak. Ez megtörtént. Menekülhetnék, sőt téged is elvihetnélek magammal erőszakkal, annélkül, hogy megakadályozhatnák! De nem teszem, vedd kürtödet s büntesd meg vakmerőségemet.«

E forró szerelmi vallomás alatt a leány arcza észrevehetőleg változott. A harag és ijedtség sápadtságát könnyed pír váltá fel, s szemciből, melyekben csak az előbb a bosszú villámai ragyogtak még, most kristálytisztá könnycseppek törtek elő. Hiszen azt hallotta most, a mi után szíve már oly régen, öntudatlanul vágyódott, még pedig egy ily szép férfi ajkairól, a minőt életében még soha sem látott. — »Atyám legnagyobb ellenségének a fia vagy. Te keresztyén, én a ti fogalmaitok szerint pogány, miként szerethetnélek tehát?« — Szólt aztán, félénk, könnybe lábadt szemekkel nézván fel az ifjúra.

Szalánczy e nem várt szavakra, melyek oly engedékenyek lettek, büszkén egyenesedett fel. Sötét-kék szeméit, melyekben a szellem és szenvedély tüze sugárzott, ráfüggeszté a leány arczára, mintha lelkében akart volna olvasni. Egy napsugár éppen arczára esett, különös bájt adva barna arcszínének, magas homlokának s klasszikai tisztaságú vonásainak.

Aztán odalépett a leányhoz. Erős, most a szenvedélytől forró karjaival, magához ölelte a leány puha, karcsú derekát. Mély s mégis lágy bariton hangja oly hévvel, oly meggyőzően csengett, midőn a szerelem boldogságától mámoros leányhoz így szólt:

»En édes szerelmem! édes boldogságom! Csak azért nem szeretsz, mert atyád s atyám ellenségek s mert én keresztyén vagyok, te pedig pogány vagy? Mi köze a szívnek az atyák ellenségeske-

déséhez, mi a valláshoz? A szív joga a szerelemhez erősebb mindennél s nem törheti azt meg sem az első, sem pedig az, hogy te a világ urát Allahnak, én pedig Istennek mondom. Jer szerelmem, jer édes Izrám velem, atyám s anyám szívesen fogadnak leányuknak s én boldoggá, igen boldoggá teszlek.«

A leány édes mámorral, önfeledten hallgatá az ifjú csdeklő, hívó szavát s epedve nézett annak szeméibe. A lágy, illatos szellő, az ő kedves tavának locsogása, a fülemile éneke, a vadgalamb búgása, mind-mind, mintha azt mondták volna neki: »hallgass reá, eredj vele.«

»Nem! nem!« — kiáltott fel aztán, kiszabadítva magát az ifjú karjaiból. E felelet nem annyira az ifjúnak, mint hevesen lüktető szíve rábeszélésének szólt. — »Nem hagyhatom itt atyámat, hiszen ő oly igen szeret. Allah veled tehát szép ifjú! Óh miért zaklattad fel szívem nyugalmát? Hiszen soh'sem láthatlak többé! Allah veled! Allah veled!«

Ekkor paripájához sietett, mely egy közeli fához volt kötve, s eloldván azt, gyorsan hátára szökött.

De nem állhatta meg, hogy vissza ne nézzen. Szalánczy még előbbi helyén állott, kezét az imádott leány felé terjesztve. A büszke, erős férfi melle csak úgy zihált a visszafojtott zokogástól.

A leány ennek láttára ellenállhatatlan erőtlő hajtatta, még egyszer leugrott lováról.

»Ugy-e! ugy-e velem jössz?« — rohant hozzá az ifjú, szemében még a fájdalom könnyüivel, de ajkain az öröm s boldogság mosolyával. Az öröm utólérte a menekülő fájdalmat, s most oly szép volt e két ellentétes kifejezést látni a szép, nemes arczon.

»Óh nem! Láthatod, hogy ezt nem tchetem. De . . . nem . . . tudlak . . . így itt hagyni« — tört ki a leány kebléből is a zokogás, küzködő lelkének és szívének a hangja, midőn ismét az oly hirtelen megszeretett férfi mellén érzé magát, s viszonzta annak forró, égő csókjait. — Jer el . . . mindennap . . . itt leszek.«

»Izrám! Édes boldogságom!«

Sokáig maradtak így, hallgatva egymás szívének dobogását, s szíva egymás ajkainak mézét. Végre egy hosszú, édes csók után elváltak, de az örök, forró szerelem velök ment el.

Midőn már paripájuk dobogása sem hallatszott, nesztelenül vált szét egy sűrű bokor, közel ahoz a helyhez hol állottak. s óvatosan lépett ki belőle egy török ifjú. Vad arcza semmi jót nem jósolt, midőn kezét fenyegetőleg megrázva az irigység és bosszú gúnyjával kiáltott a levegőbe:

»Óh! óh! szép Izra! Mily könnyen gyúlsz itt a hűvösben lángra egy pár szép szótól, csóktól, öleléstől. De vigyázz, mert holnap lángod elaltatom, azzal együtt, ki felgyújtotta azt!«

(Folyt. köv.)

Temetés.

Moldust temetnek. A koporsót,
Faj, nem kíséri senkiséem.
Szegény halott! Egy jó barátja
Nem volt a földön sohasem,
Ki most a gyászos koporsóra
Csak egy pár könnyüt ejtett volna.

Az utcán, téren minden ember
Hideg, közönyös arcot ölt,
Egyik sem tudja: kit temetnek,
És nem sajnálja senki őt.
Őt így szólják s kezdnek nevetni:
Ház volt ennek meg is születni.

És elteszik a keskeny sírba,
Hogy megnyugodjon ott, alant,
Nincs semmi sírás, semmi jajzó,
Csak hull a rög, csak hull a hant...
Óh, hátha én is — felek tőle —
Igy kerülök a temetőbe!

László Andor.

Protestantizmus és politika.

Írta: Putnoky Pál.

(Folytatás.)

Bizvást mondhatjuk, hogy e két elv sehol sem volt egymással oly szorosán úgy egybeforva, sehol annyi rázkódtatást nem szenvedett, mint hazánkban. Mert — míg Európa más államaiban a 30 éves háborút befejező vestpháliai béke a protestantizmusnak teljes elismerést szerzett, — nálunk még ezután is csaknem másfélszáz esztendőre volt szükség hogy létjogosultságát kivívja. Avagy mi egyéb hazánkban a mohácsi vérszót követő harmadfélszázados története, mint küzdelem egyfelől a török ellen, másfelől nemzeti önállóságának és vallásos szabadságának megtámadói ellen! S hogy e két ellenség közül melyik volt veszedelmesebb, a felől egy pillanatig sem lehetünk kétségben. Hisz a török által bírt területeken legfeljebb a vagyonbiztonság volt veszélyeztetve. Ellenben az osztrák abszolutizmus az embernek legszentebb jogát: a lelkiismereti, a meggyőződésbeli szabadságot akarta eltiporni s állami életünk egyetlen és főfeltételét, hat századon át féltékenyen őrzött kincsünket: alkotmányunkat igyekezett semmivé tenni. Ugyanazt a törek-

vést látjuk tehát hazánkban is, melyet már Németalföldön láttunk. A különbség legfeljebb annyi, hogy míg amott a nemzet minden egyes tagja erőlyesen tiltakozott a zsarnoki önkény ellen, nálunk a „mindenkor hazafias“ clerus is az abszolutizmus támogatójává szegődött. A vestpháliai béke következtében megváltozott vallásos és politikai viszonyokat más helyen szándékozom ismertetni. Vessünk azért egy futó szempillantást hazai mozgalmainkra a XVII. század közepéig.

Fennebb említém, hogy Ferdinánd és Miksa talán meggyőződésből, talán politikából vallásügyi dolgokban eléggé engedékenyek voltak. Csakis így érthető az a gyors elterjedés, melylyel a reformáció néhány évtized alatt Magyarország túlnyomó részét meghódította. S csodálatos! Az a katolikus papság, mely a reformáció terjedését csaknem egykedvűen nézte: midőn Rudolf kormánya alatt nemzeti önállóságunk, alkotmányunk is veszélyeztetve volt, akkor ő is felemelte fejét, hogy e kedvező alkalommal a saját erősen megingatott hatalmi állását is körülszáncozza. Az abszolutizmus kezét fog a hierarchiával s rokon törekvéseit egyesült erővel törekednek megvalósítani. Hogy pedig annál könnyebben czélt érjenek, a jezsuitáknak újból szabad kezét engedtek, kik azután meg is kezdték kíméletlen támadásukat minden szabadabb irányú mozgalom ellen. Ha szóval, vagy tollal eredményt nem érthettek el, a nyers, a durva erőszak alkalmazásától sem riadtak vissza, csak hogy a szellemi sötétséget, — ad majorem dei gloriam — minél szélesebb körben terjeszthessék.

Az 1604. országgyűlésen mindamellett még csak a vallásszabadság megsértése miatt hangzottak erőlyes kifakadások. De midőn Rudolf az országgyűlés által hozott s hozzá megerősítés végett felterjesztett 21. törvényczikkhez egész önkényesen s a nemzet alkotmányos jogainak merő arculcsapásával azt az ominozus XXII-et csatolta, e tényével nem csak a protestánsokat keseríté el, de a nemzet komolyan gondolkodó, hazafias érzelmű rendeit is maga ellen ingerelte. Újabb törvényteleniségek, a clerusnak a protestánsok irányában tanúsított türelmetlensége, az ebből fakadó erőszakoskodások végre arra készítették a nemességnek jobb részét, hogy fegyverrel szerezzen érvényt évszázados jogokon nyugvó alkotmányunknak és a vallásszabadságnak.

S kezdetöket veszik az „Istenért és hazáért“, jogért és szabadságért, az alkotmány és vallásszabadság érdekében folytatott küzdelmek. Bocskay után egy Bethlen Gábor, majd egy Rákóczy György áll a dolgok élére s szereznek ideig-óráig tartó orvoslást a soha nem szűnő sérelmekre. De hasztalanok az egymást éró törvények; hasztalanok a trónralépő királyoknak az ország és vallásszabadságát biztosító hitlevelei, mindez csak holt betű maradt, melynek megtartását sem a kormánya, sem a papság nem tartotta magára nézve kötelezőnek. Ha tesz is az uralkodó engedményeket és ígéretek, ez csak azért történik, hogy a 30 éves háború zavarai között legelőbb ez oldalról érezhette magát biztonságban.

Tévednénk azonban, ha azt hinnők hogy a protestantismus csak a magasabb politikai szabadság, függetlenség utáni vágyat oltotta be a népek szívébe s hogy a reformáció első századában véres küzdelmeknél egyebet nem eredményezett. A ki ismeri az európai államok e korbéli történetét, az könnyen be fogja látni, hogy e törekvések, e küzdelmek nem maradtak lényeges következmények nélkül. Példát szolgáltatnak erre Franciaország, Anglia és Svédország. Az új eszmék nemcsak az egyszerű nép szívében lettek szives fogadtatásra, hanem a trónokig is eljutottak s a létező jogrend helyett egy újabbnak szükségéről győzték meg azok birtokosait. Ennek szükségességét még a róm. kath. egyházhoz hű maradt államfők is belátták. Azok pedig, kik már a megújított hit követői voltak, a politika terén egészen új ösvényre léptek. A kiváló fejedelmi egyéniségek, kik a korra befolyást gyakoroltak, mind a protestantismus hívei voltak. A legnagyobb közöttük kétségtelenül IV. Henrik volt,¹ ki eszélyessége által nemcsak a francia, hanem az egész európai politikának új fordulatot adott. Igaz ugyan, hogy ő — mint államfő — nem tartozott külsőleg a prot. egyházhoz, de érzésében, gondolkozásában mindvégig protestáns maradt, miről egykori hitfelei iránt való engedékenysége és jóakarata is tanúskodik. Mint gyermek, a protestantismus légkörében növekedett fel; neveltetése és tudományos kiképeztetése is ez irányban történt; ifjú korában sokképen zaklatott hitfeleinek buzgó támasza és vezére volt; trónra jutását is csupán ezeknek köszönhetette s áttérése a kath. hitre tisztán politikai okokra vihető vissza. Joggal sorozhatjuk tehát a prot. fejedelmek közé s azt a hatalmas lendületet, mely uralkodásával a politikai életben előállott, bátran írhatjuk a protestantizmus előnyére.

Henrik teljesen szakított elődeinek — a Valois-k — helytelen politikájával. Ha azok (I Ferencztől III. Henrikig) a protestantizmus elnyomásával hitték biztosíthatni hatalmi állásukat, ő ellenkezőleg — a protestánsokat használta eszközül hatalma megszilárdítására. Ennélfogva a hugenották üldözését megszüntette s ezzel a több, mint félszázados polgárháborúknak véget vetett. Az által pedig, hogy prot. alattvalóinak teljes lelkiismereti szabadságot s csak alig korlátolt vallásgyakorlati jogot biztosított, (nantesi edictum 1598.) megszerezte Franciaországnak a rég óhajtott békét és nyugalmat. Tanácsosai, miniszterei, a legkiválóbb államférfiak és diplomaták (Sully Mornay), mind a protestantizmus buzgó hívei és védői, kiknek bölcs kormánya alatt az ország csakhamar a jólét magas fokára emelkedett. Az ipar és kereskedelem, tudomány és művészet felvirágoztak s ez volt alapja ama szellemi fölénynek, melylyel ez idő óta Franciaország a többi európai államok felett bírt.²

Az ország külpolitikájának hasonlóan új irányt törekedett adni. A nyugati fejedelmek között ő volt az egyedüli, ki komolyan foglalkozott azzal az eszmével,

hogy a törököt ki kell szorítani Európából s ezt az európai hatalmasságok egyesült erejével vélte kivihetőnek. Nem kisebb gondot okozott neki a Habsburgok túlhatalmi állásának megtörése, mely törekvés ő utána a francia királyok hagyományos politikája lett. Lángszellemének legfényesebb bizonyítéka mégis az a terve, melynél fogva egy, az egész Európát magában foglaló köztársaságról álmódzott, mely Európa politikai egyensúlyát biztosítani lett volna hivatva.

E kornak egy másik kimagasló fejedelmi egyénisége: Orániai Vilmos, az „előrelátó, éles eszű, rendíthetetlen jellemű államférfiú, hasonlóan a prot. eszmék harczosa volt. Mint a német alföldi vallási és politikai szabadságharcz vezérének, éltető szellemének fő része volt Hollandia szabadságának kivívásában s azoknak a lényeges változásoknak az előidőzésében, melyek a 30 éves háboru után történtek.

Méltán sorozhatjuk e kettő mellé az angol Erzsébetet, e bátor, férfias lelkű, e mellett rendkívül eszes és tevékeny nő uralkodót, ki alapját vetette meg Angolország mai jólétének és hatalmának. És a ritka erélyű nő világra szóló terveket forgatott agyában s szerencsés körülmények folytán terveit megis tudta valósítani. Célja volt: az angol egyházat és államot oly magaslatra emelni, hogy az angol névnek s az ő személyes nagyságának örök hirdetői legyenek. Ezt tartva szem előtt, első sorban az angol egyház megszilárdítására törekedett. Törekvését siker koronázta. A reformáció u. i. alatta vetette meg lábát véglegesen Angolországban; ő adta az angol püspöki egyháznak sajátos szervezetét, rendezte az isteni tiszteletet s állapította meg a hit törvényes formáit (39. cikk). A világi kormányzásban ép oly nagyra bizonyult. E téren főleg két jeles férfiú segítette: ügyes minisztere Cecil és Baco, az európai hírvű tudós. Főgondját a hadi és kereskedelmi tengerészet felvirágoztatására fordította, mi által Francia- és Spanyolország felett nevezetes előnyhöz, Amerikában és Kelet-Indiában pedig hatalmas gyarmatokhoz jutott.

Ha az eddig felsoroltakhoz hozzá vesszük azokat a mélyreható politikai változásokat, melyeket a protestantizmus Svédországban idézett elő, teljes képet alkothatunk magunknak azokról az átalakulásokról, melyek a reformáció kezdetétől a 30 éves háború kitöréséig végbe mentek.

A prot. eszmék legfényesebb diadalukat Svédországban aratták. Ezt az országot a kalmári unió (1397.) óta a dán királyok felsőbbsege mellett egy kormányzó igazgatta, ki nem ritkán a hazafiatlan érzelmű papságnak volt tehetetlen eszköze. A mint azonban a derék Vasa Gusztáv került Svédország trónjára, azonnal belátta azt, hogy az a nagy befolyás, melyet a klérus az ország kormányára gyakorol, csak káros hatása lehet Svédhon függetlenségére. Arra törekedett tehát, hogy az egyházat a pápától függetlenül tegye, tudva, hogy ez az ország önállóságára is előmozdítólag fog hatni. Így is történt. Ügyes politikával sikerült a reformációt általánossá tenni hazájában. Nyomon követte ezt az egyházi javak lefoglalása, mi által a királyi hatalmat teljes mértékben megszilárdította,

¹ Hagenbach Ev. Prot. 509. 1.

² P. Szathmáry. Az emb. műv. tört. III. k. 205. 1.

s hazája függetlenségét örök időkre biztosította. Fia, IX. Károly mindenben atyja nyomdokain haladt s az atyja által megkezdett munkát országának javára s a saját dicsőségére végezte be.

(Folyt. köv.)

Vázlatok a multból.

Bibliai tárgyú rajzok, jellemképek.

II.

Ábrahám megpróbáltatása.

Genesis 22. rész.

Geertebának kies téerein van felállítva Ábrahám sátora.

A sátor körül a máskor oly vidám, ártatlan tréfákat űző szolgálk most csendesen állanak. Arczuk ünnepeles, szemeket az ég felé irányozzák, s ajkukról olykor-olykor halkán, végtelen tisztelettel lebben el a Jehova neve.

Miért van ez?

Szeretett urok ép a sátor szentélyében időzik, a hol a Jehovával szokott találkozni. A földön térdel, de arcát fölfelé emeli, oda, hol a sátor félrehúzott teteje láttatni engedi az égboltozat egy azúrkék darabját. A szent férfiú arca ráncos már, hiszen százhusz év gázolt rajta keresztül-kasúl, de mélységes barna szemei abban az ifjú tűzben égnek még, mint midőn Sodoma királyának, Berának nemtelen ajánlatát, oly nemes hévvel utasítá vissza, s a miért jutalma lön, hogy a Jehova Isaákot adta neki.

Épen ő érte könyörgött, s most a feleletet várja hatalmas urától. Egész tartásáról, alakjáról végtelen áhítat sugárzik le.

Végre a felelet jó:

„Vegyed mostan a te fiadat, a te egyetlen egyedet, a kít szeretsz, tudniillik Isaákot és menj el Móriának hegyére, és áldozd meg ott őt égő áldozatul.“

Mi ez? Megdöbbenve néz fel, mintha kételkednék abban, hogy csakugyan az a jól ismert hang, az az ő szerető atyja szól most is hozzá, a ki máskor s aki oly jól tudja, hogy minden földi öröme fiában rejlik. S a mint meglátja, szívének sajgó, végtelen fájdalom nyilallik át, mely lázadni készíti azt. De csak egy pillanatig. A következőben már ismét alázatosan borúl porba, mint akkor, midőn a felelet érkezett. A lélek már győzött, de a testben ott van még a fájdalom, s meg-megcsukló hangon rebegi:

„Te akarod! Te akarod!“

Aztán fel kel s ki megy a sátorból.

„Atyám! Kedves atyám!“ kiált egy szép angyal-arczu ifjú s tárt karokkal rohan feléje. Fia az, Isaák.

A szegény atya forrón öleli keblére. Mély szájalommal néz fiának ártatlanságot sugárzó arczára s eleven szemeibe. Szívét még egyszer hatalmába keríté az a lázadó érzés, de aztán gyöngéden tolja el magá-

tól, arcát ismét az ég azúrja fölé emeli, s a megnyugvás ihlete sugárzik róla, midőn suttogja:

„Te akarod! Te akarod!“

* * *

Harmadnapra a Mória hegyén találjuk Ábrahámot, fiával, Isaákkal. Az ifjú liheg a fáradságtól. Atyja az ő vállára tevő az áldozathoz való fát, hogy a magas hegy tetejére hozza azt vele, ki a tüzet és fegyvert vivő.

Gyermeteg, most a fáradságtól piros, élénk arca oly megragadó ellentét atyjának ráncos, de ihletett, magasztos arczával szemben.

Egyszerre, mintha eszébe jutott volna valami, ártatlan mosolylyal készül az oltár elkészítésével foglalkozó atyjához:

„Nézd! jó atyám! Elfelejtettük az áldozatra való állatot.“

„Gondot visel arra a Jehova, édes fiam!“ — felel ő sajgó szívvel, de felmagasztosult lélekkel, kíméletesen. Oh hisz ember ő is! Az ember pedig, ha legyőzheti is, de nem tagadhatja meg teljesen önmagát. Remegő kezei mintha lassabban raknák azt az oltárt, mint máskor.

Végre készen van.

Egy nagyot sóhajtott, melylyel együtt szíve érzése is elrepült, s csak a lélek maradt ott, telve a Jehova iránti szeretettel.

S jobban szerette őt, mint fiát. Isaákhöz lépett, összekötötte kezeit, lábait, s az oltárra halmozott fára fekteté.

„Atyám!“ — sikoltott fel az ifjú s szívrázkódtató tekintettel uézett fel reá.

Ő már nem látta, nem hallotta. Felemelé kardját, hogy az áldozatnak vérével vegye, és sujtott.

De ím a sújtó kezet egy más kéz fogja meg s azt gyilkos útjában megállítja.

Az atya a kéz érintésére megremeg. Hátra fordul s ím a Jehova angyala áll előtte.

Szent áhítattal borúlt térdre.

„Ne nyújtsd ki kezedet e gyermekre, s ne bántsad őt — szólott hozzá az angyal — mert most ösmertem meg, hogy féled te a Jehovát, hogy nem kedvezél a te fiadnak, a te egyetlen egyednek ő érette.“

Az atya e szavakra csak nézett fel reá egy ideig szótlanul, hisz a hirteleni öröm egy időre megöli a hangot. Csak késő, nagy nehezen tudta mondani:

— „Köszönöm! köszönöm! ezt neked óh én hatalmas! én erős! én szerető Jehovám!“

Aztán odarohant visszaodott fiához. Gyorsabban oldozá el békóit, mint megkötötte azokat, s midőn szabad lett, szenvedélyesen szorítá keblére, s csak annyit tudott mondani:

„Oh mégis mennyire, mily nagyon szeretlek!“

Az angyal még nézett rájuk egy kis ideig, megindultan, örömkönyekkel, aztán vissza-röppent örök honába a Jehovához, a ki küldte őt.

* * *

Ne félj! ne szomorkodj hát, óh ember! Ha valamit, a mi legbecesebb neked, elvesztettél, visszaadja azt neked az Úr; ha nem is itt e földön, oda fönn, csak engedelmeskedj neki, csak higgy és bízzál benne! —a.

Vegyes hírek.

— **Új tanárok eskütétele.** A szept. 17-én megválasztott két akadémiai tanár mult hó 7-ikén tette le a szokásos esküt a főiskolai tanári kar jelenlétében s ezzel elkötelezték magukat főiskolánk tanáraiúl. Még egyszer szívesen üdvözljük mindkettőjüket s kívánjuk, hogy váljanak főiskolánk díszére. *Meczner Sándor* mult hó 10-én már meg is kezdte az előadást, melyet a csaknem teljes számmal jelen volt joghallgató ifjúság nagy tetszéssel fogadott. *Dr. Tüdős István* október 23-án érkezett véglegesen Patakra s a diligentia első napján tartja megnyitó előadását.

— **Főispáni látogatás.** Még alig hangzottak el iskolánk falai között az egyházkerület küldötteinek élénk eszmecseréi, midőn ismét váratlan élénkség verte fel az öreg alma mater nyugalma. (Ha ugyan van a nebulók folytonos zaja miatt nyugalma.) Mult hó 9-én u. i. Zemplénnvármegye főispánja, *Molnár István* látogatta meg főiskolánkat. Kíséretében voltak a megye notabilitásai teljes számban. A nagy portánál *Finkey József* dr. akadémiai igazgató szép üdvözlő beszéddel, majd az énekkar *Kölcsey* »Hymnus«-ával fogadta a vendégeket. Azután az iskola nevezetességeinek megtekintésére került a sor. A megye főispánja elragadtatással szemlélte nevezetes intézményeinket s elismerését fejezte ki a látottak felett. Majd villásreggeli következett. A főispán a déli vonattal utazott el; a vendégek nagy része azonban késő estig itt időzött a szíves házi gazdák a — tanárok — körében.

— **Szüreti szünidő.** A régi jó szokásnak hódolt főiskolánk tanári kara, midőn szüreti vakációt, vagy inkább „*őszi szünetet*“ határozott, mely okt. 20-án kezdődött s f. hó 3-án ér véget.

— **Egy ifjú tanárunk** nősüléséről adhatunk hírt olvasóinknak. *Ellend József* gimnáziumi tanár okt. 22-én kelt egybe *Kérészy Emma* kisasszonnyal, *Szabó Zsigmond* anyakönyvvezető előtt, ki egy rövid, de meleg hangon előadott beszédet intézett hozzájuk. A közönség — közte több uri nő is — nagy figyelemmel s érdeklődve hallgatta az új szertartást s végül zajosan éljeneztek is. Tanuk voltak: dr. Ballagi Géza és dr. Zsindely István jogtanárok. — Ez volt Patakon az első polgári házasság. Az egyházi áldást otthon, családi körben *Kérészy Barna* tiszta-nanai lelkész adta az új párra. Ószintén kívánjuk nekik a boldogságot!

— **A Magyar Irodalmi Önképző Társulat** az 1896^{évi} évre a következő palyakérdéseket tűzte ki: *Kisebb költemény* díja 6 frt, beadási határidő nov. 6.; 2, *Műfordítás.* Die Kreisschau (Chamisso), Der letzte

Dichter. Grún A. díja 12 frt, határidő nov. 16.; 3. *Beszély*, jutalmazva a Profét-alapból 12 frttal, határideje nov. 27.; 4 *Humoreszk*, díja a Balint Dezső ref. lelkész úr által kitűzött egy arany, beadási határidő decz. 7.; 5. *Költői beszély*, díja a Trstyánszky Károly gyógyszerész úr által felajánlott 10 frt (2 arany,) határidő febr. 18.; 6. *Az ötvenes évek költészetének jellemzése*, díja 16 frt, lejár febr. 25.; 7. *Az „ember tragoediájá“-nak esztetikai méltatása.*, jutalmazva 15 frttal; e pályázat márcz. 28-án fog lejárni. Felemlítjük itt, hogy a mult évi szép eredményektől buzdítatva, társulatunk az idén is fog **felolvasó-estélyeket** rendezni, részint, hogy bemutassa tagjait, illetve azok működését, a művelt közönség előtt, részint, hogy a Tompa szobor felállíthatására szükséges összeg begyűjtéséhez ily módon is hozzájáruljon; az első felolvasó-estély körülbelül még e hónapban meg fog tartatni.

— **Főiskolánk ifjúsága** a szünidő közbejötté miatt nem tehetette megbeszélés tárgyává a Zagrásban történt s az egész magyar nemzetet mélyen sértő eseményeket. Addig is, míg ez történhetik, magunk részéről, sietünk annak kijelentésével, hogy a zagrabi egyetemi hallgatók gyalázatos ténye a mi keblünket is a legméltóbb megbotránkozással töltötte el s szívesen csatlakozunk ahoz a mozgalomhoz, a mely a vidéki jogakadémiákon ellenök megindult.

— **Az ifjúsági olvasó-egylet**, mint értesültünk, nem sokára *concertet* fog rendezni a saját alapítókéjének gyarapítására.

SZERKESZTŐI ÜZENETEK.

Tisztelt S. Gyula úrnak. A neheztelt megszólítást szerkesztőségünk és annak munkatársai között fennálló viszony jelzésekepen használtuk. Itt nem viseltünk személyek iránt sem anti- sem szimpathiával. Az inkriminált jelzöt — levele után — készséggel visszavonjuk s azzal többé nem fogjuk terhelni.

D. B. New-York. Köszönet az érdeklődésért. Bizony mi is úgy vagyunk, de azért pontosan kiszorítjuk elsejére. Szerkesztő vakációzik, a levelet elküldtük neki; bizonyosan fog rá válaszolni. „M. H.“ jött.

Z. A. Kólozsvár. Jelen számunkból egy hasonló tartalmú költemény miatt kiszorult. De „még jönni fog, mert jönni kell.“

Zs. B. Az „öreg“ tisztel beemtetek. Mi, úgy lát-szik, az „Órálló“ mellett háttérbe szorulunk. Igaz-e? *Egy ifjú poétának.*

A „Válasz“-ra az a válasz:
Biblia és lant közt válaszsz;
Mi azt mondjuk, jobb lesz neked,
Ha a lantot sutba veted;
Mert ha verset írsz még másszor,
Soh'se leszel — lelkipásztor.

Sz. I. Abaujvár. Nem jó volna az első czímét és az álnevet is megváltoztatni? Nem késik talán még a jövő számban sem, elsőbbséget kellett adnunk a társulat jelenlegi tagjainak. Szíves üdvözlöt.

Hittanszaki Közlöny. Debreczen. A csere-példányt mindaddig nem kaptuk.

SÁROSPATAKI IFJUSÁGI KÖZLÖNY.

KIADJA A „SÁROSPATAKI IRODALMI ÖNKÉPZO TÁRSULAT.”

Előfizetési árak:

Egész évre . . . . . 4 korona.
Fél évre 2

Megjelen minden hó 1-én.

Szerkesztők:

LÁSZLÓ ANDOR, PÁL ERNŐ.

Az előfizetési díjak *Telegdy Bertalannak*,
minta z önk. kör pénztárnokának címére,
a reclamatiók pedig a főiskolai nyomda
címére küldendők.

TARTALOM: „Antiszemitizmus.” — „A költő.” *Fábián Géza.* — „Izra tava.” *Sallay Gyula.* — „Protestantizmus és politika.”
Putnoki Pál. — „Midőn az erdőn . . .” *Vulaki.* — „Irodalom.” — „Te és én.” *Kaszonyi Géza.* — „Külön-
félék.” — „Szerkesztői üzenetek.”

Antiszemitizmus

Minden kornak megvan a maga jellemző tulajdonsága. A mi korunk a felvilágosultság korszaka, a liberalizmus mindenütt győzedelmeskedik, bár az elfogultság, a vallási fanatizmus kétségbeesett erőlködéssel igyekszik megsemmisíteni az elért eredményeket. Ez örült erőlködés következményének tekinthetjük azt az itt-ott, az iskolák körében is felmerülő antiszemitizmust, mely nem tud kibékülni a jogegyenlőség magasztos eszméjével s a vallási és faji gyűlöletet igyekszik beoltani az emberek szívébe.

Ha meglelt emberek között látunk olyanokat, kik még nagyrészt a mult idők társadalmi felfogásának hódolván, nem képesek megbarátkozni azon gondolattal, hogy más ember, a kinek talán csak az a hibája, hogy ősei nem Árpád apánkkal jöttek az országba, de máskülönb minden tekintetben kifogástalan hazafi, ő velők egyenlő legyen, azon nem lehet csodálkoznunk. Az ember egész életén át magán hordja a nevelés bélyegét, s azon eszméket, melyeket ifjú korában magába szítt, nehezen szokta megtagadni. A ki még abból a korból való, mikor a társadalom jogérzete megtúrta azt, hogy az emberiség egy része jogtalan pária legyen, az bizonyára nehezen barátkozik meg azon eszmével, hogy azok, kik eddig csak a pénzkölcsönzésre voltak jók s kiknek e hon megszerzésében és fentartásában semmi részük, most vele, az igaz hitű, tősgyökeres, ősökben gazdag magyarral teljesen egyenlő polgári és politikai jogokat gyakoroljanak, s vallásuk az övével egyenlő legyen.

Istennek hála, rég letűntek azok az idők, mikor még ez a felfogás általános volt. Az elnyomás

korszaka után szelidebb napok kezdtek derengeni az üldözött faj felett, s lassanként bekövetkezett a teljes egyenlőség ideje. És épen ez időben kell sajnos tapasztalnunk, hogy az ifjúság között, melynek feladata volna a haladás, a felvilágosultság zászlójának hordozása a tömeg előtt, akadnak egyesek, a kiknek nincs inyökre a haladás, kik vissza akarnak térni a vakság, a fanatizmus korába. Mi ennek az oka?

Azt mondják, hogy a zsidóság mindenüvé befészkelte magát, s kiszorítja a tiszta magyar elemet, melynek mégis csak legtöbb joga volna a szereplésre. Azt mondják, hogy a zsidóság kozmopolita természetű, mely nem tud fölemelkedni a haza fogalmáig, s a népet csak arra használja fel, hogy általa gazdagodjék. Kicsinyes okok, nevetséges okoskodások!

Mennyire kilátszik mindegyikből az irigység, az embernek e legcsunyább szenvedélye! Kiszorítja a zsidóság a magyar elemet! Hát miért engedi magát? Miért bizik olyan nagyon az apja vagyonában és a protekcióban? A verseny szabad, mindenki küzdhet erejéhez mérten; „az erőtlenség csügged, az erős megállja”. Az, hogy az egyetemen nagy szerepet játszik a zsidóság, s hogy a hirlapírás terén s általában az irodalomban az utóbbi időkben bámulatos sikert ért el, egyáltalában nem ok még arra, hogy antiszemiták legyünk. E téren mindenki előtt nyitva van a szereplés útja, s mindenki megérheti azt az eredményt, a melyet ők, csak tehetsége legyen hozzá. Hogy az ügyvédői és orvosi karban sokan vannak, mit tesz az? Használja fel mindenki a maga képességét és ne irigyelje azt, hogy embertársa él. Bizony sokan vannak itt, a kik azért imádkoznak, hogy „kevesebb legyen az ember és több a

fóka". És sokunknak jobban tetszik a kényelmes élet (habár adósságokkal is) a szorgalmas munkánál, s szeretnék visszaidézni azt az időt, mikor még verseny nem lévén, könnyebb, kényelmesebb volt a megélés.

Hogy kozmopolita a zsidóság, hogy nem akar beleolvadni a magyarságba, annak mi az oka? Az, hogy mi nem akarjuk őt magunkhoz fogadni. A sok százados elnyomásnak természetes következménye az, hogy az elnyomott idegenkedik az elnyomótól. ez az idegenkedés, ez a gyűlölet nemzedékről-nemzedékre száll s a vallás dogmáiban is kifejezést talál. És midőn az elnyomás végre megszűnik, bár a régiebb nemzedék még nem tud megszabadulni a beléoltott gyűlölettől, az újabb nemzedék már teljesen egynek tekinti magát a felszabadítóval, s megnyervén azt, a mit őseinek oly soká kellett keservesen nélkülözniök: az édes hazát, elveszti kozmopolita jellegét s ép oly buzgó polgára lesz a hazának, mint bárki más, kinek ősei világra szóló hadi tetteket vittek itt véghez. Evvel aztán elesik az is, hogy a zsidóság a magyar nép kárával gazdagodik.

Ha a zsidóság annyira beolvad a magyar nemzetbe, hogy külön faji jellegét teljesen elveszti s csak mint vallás fog szerepelni, akkor a zsidók vagyonosodásáról úgy fogunk majd beszélni, mint a más vallásúakéról és valamint most senki sem irigylő valakinek vagyonát azért, mert az katolikus vagy református, úgy az ő gyarapodásuk sem fog e szempontból feltűnést kelteni.

De mi hasznunk is van nekünk az antiszemizmusból? Annyi, hogy meglevő ellenségeinkhez szerziünk magunknak még egy csomót, míg ha szeretettel fogadjuk őket testvéreinknek, ezzel a magyar nemzetet százezrekkel gyarapítjuk és ez nagy dolog, mert bizony nagy igazság az, hogy még az apagyilkosnak is meg kellene kegyelmezni, oly kevesen vagyunk.

Es kiknek jutna a testvériség megvalósításában a legfontosabb szerep? Kétségtelenül annak az ifjúságnak, melynek lelke még a legfogékonyabb minden nemes és szép eszme iránt. Ennek az ifjúságnak kellene gyűlölet és irigység helyett szeretetet hordoznia szívében, hogy így a régi kiváltságos és az elnyomott, de most már jogokat szerzett osztály egymással szeretetben egyesülve közös erővel munkálkodhassék a haza javára és készítse elő a második ezredévet, mely az elsőnél ha nem is fényesebb, de így minden esetre boldogabb lesz.

A KÖLTŐ.

A kit egyszer a Muzsa vett karába,
Meg van az verve, de meg is van áldva.
Öröme tisztább — ám a bújja több,
Mosolya lágyabb, könnye égetőbb.

A merre megy — a rügy levélbe pattan
S bimbót a rózsa illatozva hoz,
De ritkán éri el s csak gondolatban;
Szár az levél közt szomorún tapos.

A vagy a tenger. Egy ha tán beval'.
Lidércz fényt üldöz s ködben, éjbe' jár.
Mindent, mi nagy s nemes — dalába szöve
Igazság léte s szép az éttetője,
Mi a világra napként rá sugároz,
Hü az almokhoz, hü a délibábhöz
S minden dala, a mely szívéből árad,
Öröme, bújja az egész világnak.

A kapzsi század szorgos, törpe népe
Arany borjáról szánakozva néz le
S nem érti meg, hogy vannak, élnek itt lenn,
Kiknél az *eszme* és nem *pénz* az Isten.
Költők szívébe — haj! egyik se' lát,
Nem érzi kinját, üdvét, bánatát.
Kicsinyes önzés, mely szorongni hajtja,
Nem sejteti, hogy ő is sir a dalba'.
Nem, nem kutatja — hogy a faj siráma
Zokog, kesereg mindenik sorába.
És a kit eszme s hit szárnyára von,
Sebzi a szónál is sebzőbb közöny.

Ám a kit ihlet dalló, szent erő,
Az bölcséjétől fogva szenvedő.
Bele tanul küzdelembe, szenvedésbe,
De álmát, vágyát el nem dobja még se'. —
Szív-véréből vigasz virági nőnek
És dalai szárítanak annyi könnyet,
S bár földi jóból semmi része itt,
A bánatot viselni megsegít.
Maga homokba, uttalan bolyongva,
A lelkét adja csendülő dalokba;
Jár ködben, éjben; aggodó, beteg,
Megsebzi a rög, túske sérti meg,
Virág nem éri. — Szívekért sovárg
És nem tud róla semmit a világ,
Az élte telve buval, gyötrellemmel. —
— De *több* egy fővel — mint a többi ember.

Fabián Géza.

Izra tava.

— Beszély. —

Irtá: Sallay Gyula.

(Folytatás.)

A következő nap forró délelőttjén a füzéri vár egy keleties pompájú termében kényelmesen pihent puha kerevetén Izra atyja, Szaid pasa.

Mintegy 60—65 év körüli, de még elég erőteljes férfi. Arcza csak olykor veszíti el kemény, energikus vonásait, ha a hosszuszáru nargile illatos füstfelhője gomolyogva száll a padozat fölé, — egy-egy mosolyt küldve utána.

Nyugodalmát a terem ajtajának zöreje szakítja félbe.

A megnyilt ajtón egy fekete rabszolga lép be s mellére keresztbe tett kezekkel a földig hajol.

— Nem megmondtam, — rivall rá a pasa — hogy délig senki se háborgasson?!
— Hatalmas ur! — felel az, — Ferhád aga, kihallgatásért esedezik. A mint mondja, fontos dolgokat akar veled közölni,

— Ferhád? Nos ha ő, — ugy ereszd be!
A szolga elsiet s nem sokkal utána megjelenik a bejelentett egyén.

A tegnapi ifju volt az, Izra és Szalánczy találkozásának tanuja s a regézi vár parancsnokának, Mehmed Alinak a fia, ki Szaidnál leánya kezénc elnyerése végett időzött.

Mint a szolga, ő is mélyen meghajolt a pasa előtt.

— Jöjj közelebb, Ferhád! Mi az oka e korai látogatásnak?

— Hatalmas pasa, nem örömet teszem, de a tegnap látottak kényszerítenek arra, hogy felzaklassam atyai szived nyugalmát!

Míg ezeket mondá, kaján, szuró szemei gunyosan pihentek a pasa nyugodt arcán, lesve a hatást, melyet szavai fognak azon előidézni.

— Hogy hogy Ferhád? Nem értelek; szólj világosan! Nemde, azt mondád, hogy atyai szivem nyugalmat akarod megzavarni? Tréfálsz bizonyára, mert leányomat csak nem. . .

— Allah latja, nem örülök rajta, — de épen ő az, a kiről beszélni akarok.

— Leányomról? Talán vádolni akarod? Vigyázz, Ferhád, mert itt nem értem a tréfát!

— Óh bárcsak ugy lenne! Hisz tudod, leányod kezére én vágytam legjobban, mert nagyon, de nagyon szeretem, s így nekem is kegyetlenül faj, a mit mondani akarok. De ime halljad — s elbeszélte részletesen a tegnap látottakat s hallottakat.

Szaid arcza az elbeszélés alatt az őrzöngő düh minden változatát visszatükrözte, csak midőn vége volt, ült arra nyugodtság. De ez még természetellenesebb, még vérszjólóbb volt, mint előbbi dühe.

— Hah! azért járt hát minden nap a tó partjára! S én, a vén bolond, rá hagytam magam szedetni! Ugy kért, hogy hagyjam egyedül menni, hogy a kísérők ne zavarják álmadozásaiban s én nemcsak, hogy ezt megengedtem, hanem szigoru büntetés alatt megtiltottam szolgálóimnak, hogy olyankor, midőn ő ott van, arra menjenek. Óh borzasztó, hogy azokat az ajkakat, miket oly szeretettel csókoltam meg, egy hitetlen gyaur is csókolta! S ki tudja, már mily régtől fogva!

— Sajnálak Szaid, sajnálak atyám!

De csillapodjál; ez első találkozásuk volt.

— Ugy?! — kiáltott fel duhösen a pasa, — első? Mondhatom, utolsó is! Mert ha ugy van, a mint beszéled, ugy — Allahra esküszöm Fer-

hád, — felköttem őket a legközelebbi fára. De mondom, vigyázz, mert ha nem mondtál igazat, ugy jaj neked, téged sem foglak kimélni!

— Ugy legyen! — végzé Ferhád látszólagos hidegséggel, míg szivében irtóztató boszuvágy tombolt. Én láttam, hallottam. Győződj meg róla te is!

Ezután eltávozott, magára hagyva a kegyetlen kinoktól mardosott pasát, ki épen onnan érzé találva magát, honnan legkevésbé várta, — leánya részéről, kit oly forrón szeretett.

* * *

Az ígért találkozon csakugyan megjelent Izra és Szalánczy is.

Ott voltak egymás kebelén. Beszéltek egymásnak égő szerelemről, boldogságról, mintha már évek óta ismernék egymást. A felettük elterülő falombokon a vadgalambok, gerliczék ültek párjaikkal beszélgetve azon a méla bugó hangon, mely nem akarva is ábrándossá, szerelemre vágyóvá teszi az embert.

— Halld csak, kedvesem! — mondá az ifju, — mily édesen bug a galamb párjának. Szerelemről beszélgetnek ők is.

A leálynak már nem volt ideje felelni.

— Ugy, ugy! Csak hallgassátok, ugy sem sok időtök van már reá! — dörgé hátuk mögött egy hang, mely megfagyasztá a vért ereikben.

Megfordultak. A pasa állott előttük, háta mögött néhány janicsárral. Arcza langolt, majd meghalványult, a mint szíbrázó szemeit a két ifju lényre szegezé.

— Atyam! — sikoltott fel a leány s ájultan esett kedvese karjaiba.

— Ugy, ugy, Szalánczy uram! — szól a pasa ördögi gunyval, mintha nem is leányáról lenne szó, vagy talán épen azért — csak szorítsd magadhoz kedvesedet! Ugyis utóljára teszed azt! Allahra mondom, megmutatom neked, hogy mi a jutalma annak, ki ide mer jönni csak azért, hogy a vadgalamb bugását hallgassa s leányt csábitson! Majd mindjárt felköttem ide egy fára kedveseddel együtt s aztán hallgathatjátok itt a madárdalt egész a feltámadásig. . . Nos, nyomorult szolgálk, — rivalt aztán a mögötte álló katonákra — mit tájtátok itt a szátokat? Fogjátok el e két jó madarat s aztán végezzetek velök, a mint parancsoltam.

— Még nem! — riadt fel az ifju, ki magához térvén meglepetéséből, egy pillanatra büszkén egycnesedett föl. Aztán ölébe kapván ájult kedvesét, mintha semmi terhe sem lenne, gyorsan futott paripájához. A szíjat, melylyel az egy fához volt kötve, kivont kardjával ketté vágta. A veszély emberfölötti erőt kölcsönzött neki. Könnyen lépett ájult kedvesével a nyeregbe s őt baljával erősen magához szorítva, jobbában kivont kardját tartva, sarkantyuját a ló oldalába vágta. A nemes arabmén, mint ha tudta volna, hogy most két életet

kell megmentenie, kettős terhére ügyet sem vetve hatalmas szökkenésekkel indult meg.

— Nézzétek, szökni akar! kiáltá a pasa janicsárjainak, kik e hihetlen erő nyilvánulatára szájukat tátották. — Utána, utána!... De mégse!... Megálljatok!... Jó helyre megy!... Hisz ott van Ferhád legjobb katonáimmal, azok nem eresztik el. Hanem nektek 200 botot veretek talpajtokra!

S az üldözés valóban hasztalan lett volna.

Az ifju pár pillanat alatt messze vágatott jó lován s már bizton érezte magát. De midőn az erdőből kibukkant, a tisztáson, honnan látni lehetett a távolban Szaláncz karcsu tornyait s szabadabb volt az út, — egy nagyobb török csapatot talált maga előtt, melynek élén árulója, Ferhád állott.

A puha, süppedékes föld elnyelte Szalánczy száguldó lovának dobogását s bár azok várták őt, mégis, — midőn az ifju, mint egy boszuló angyal, hirtelen megjelent előttük, — zavarba jöttek s fegyverciket nem tudták nyugodtan használni.

Az ifju azzal az éleslátással, melyet a veszély kölcsönöz, észrevette s fel is használta ezt.

— Még ti is!... — dörgé. Villogó kardját megforgatta s a legközelebb álló Ferhád fele csapott.

A következő pillanatban az áruló elvette jutalmát. Feje messze repült nyakáról. A test még egy pillanattig állt. A ketté szelt nyakból hatalmas hármass vérsugár tört elő s aztán összeesett.

A többiek leirhatatlan zavarba jöttek. Az ifju felhasználta ezt s mint a legendák sárkány-ölő vitéze, támadt reájok. Letaposta, szétszórta az útjában állókat s a támadt résen nyilsebesen haladt keresztül.

Több golyó repült utána. De a szerelem Istene örködni látszott felettük s egy sem érte őket.

A katonák futottak s lőttek utánuk egy ideig. De a gyors mén sokkal messzebb haladt már, semhogy utólérhették volna. Visszatértek tehát Ferhád holttestéhez. Puskáikból, köpenyeikből hordágyat rögtönöztek, reá tették a testet a levágott fővel együtt s uruk haragjától remegve, elindultak.

Utközben találkoztak a szembe jövő pasával s katonáival. Szaid első tekintetre mindent megértett.

Nem szólt semmit, csak kirántotta kardját s egy katonának, ki a hordágyat czipelők között előljött, úgy vágott a fejére, hogy ketté hasított testtel bukott előre. Csak azután ordított fel már nem is emberi, de állati hangon:

— Eleresztettétek őket? S még hozzá Ferhád is! Óh! ti, ti! Meg fogtok halni kinos halállal, gyáva kutyák!

Megfordult s elindult. Utána Ferhád holttestével a sorsuk elé török fatalizmussal tekintő katonák.

* * *

A füzéri várban mélységes csend honol. E csendet csak olykor-olykor szakítja félbe egy-egy, a pasa szobájából jövő s a csendes éjszakába messze el hallatszó rekedt ordítás. A vár a hold kísérteties félhomályában úgy tűnik föl, mint a mesék elátkozott várai, melyekben dorbézoló szellemek ütötték fel tanyájukat. E benyomást még csak fokozzák a bástyákon az ágyuk mellett nesztelen el-elmenő örök árnyai. A katonák csendesek s ha urok ordítása fel-felhangzik, rémülten mormogják Allah nevét.

Végre a hajnal pirja megjelent a láthatáron.

Ekkor megnyílt a pasa szobájának ajtaja s kilépett azon ő maga.

— Szolgák! — kiáltá el magát s vad hangját visszaverték a vastag, magas falak, megtizszerezve azt.

Parancsára számosan siettek hozzá s meghajolva, alázatosan üdvözölték.

— Vezessétek elő az átkozott kutyákat!

Tudták már, kikre czéloz. Azokra a katonákra, kik nem tudták meggátolni Szalánczy és Izra szökését s a kiket e miatt a vár kazamátáiba vetett. A szolgák elsiettek a halálra ítétekért s azok nem sokára remegve állottak meg a pasa előtt, körülvéve a fegyveres katonáktól.

— Ugy-e — szólt hozzájuk — remegtek élteketért?! Jól van! Töletek függ, hogy megtartsátok azt. Még ma Szaláncz ellen megyünk s ha jól fogjátok magatokat viselni, még meg is jutalmazlak benneteket. Mindenkit kardélre hányjatok, csak azt a két jómadarat kiméeljétek! Óh azok nekem kellene! Most menjetek s adjátok ezt tudtul a többieknek is.

A katonák, kik már a halálra elkészülve jöttek ki börtönükből, ujongva oszlottak szét. A vár nem sokára a készülődés zajától visszhangzott s vagy másfél óra múlva mintegy 600 főnyi ember állott a vár tágas udvarán felfegyverkezve, öt ágyuval. A pasa ekkor élükre állt s a leeresztett dobogón elindultak Szaláncz felé. A várban, hogy az egészen üresen ne maradjon, csak 50 embert hagytak.

Dél volt, mire Szaid — az ágyuk miatt lassan — Szaláncz alá ért.

(Vége köv.)

Protestantizmus és politika.

Irta: Putnokyi Pál.

(Folytatás.)

Elfogultság volna azt állítani, hogy a politikai téren beállott ezt a minden irányú változást tisztán a protestantizmus eredményezte. Azt azonban bátran mondhatjuk, hogy a politikai viszonyoknak abban az óriási fordulatában, melyet azok a XVI. század elejétől a XVII. század közepéig vettek, a

protestáns eszméknek hatalmas részük volt s egyházi és vallásos jelentőségük mellett világtörténeti jelentőséget is gyakoroltak. Ennek okát első sorban a népek politikai öntudatra ébredésében kell keresnünk. Elősegítette továbbá e változást a hatalmasoknak a kor mozgó eszméi előtt való meghódolása, eljárásuknak, magatartásuknak azokhoz való alkalmazása. Így érthető az a körülmény is, melylyel ez időben Európa legtöbb államában találkozunk, hogy a politikát nem ritkán kizárólag a vallásos kérdések uralják. S viszont: a protestáns egyházak megalakítására azon területek politikai viszonyai voltak befolyással, melyeken az egyház szervezkedett. Innen magyarázható meg az a nagy különbség, mely a prot. egyházaknak nemcsak alkotmányában, de még tanáiban is mutatkozik. Ez az oka annak, hogy míg Németországban az inkább arisztokrata jellegű consistoriálismus, addig Schweiczbán a tiszta demokratikus alapokon nyugvó presbiterianismus érvényesült az egyház szervezetében; Angliában pedig továbbra is a püspöki rendszer maradt meg. A vallási és politikai kérdések és mozgalmak tehát egymást kölcsönösen áthatják.

Ugyanezt tapasztaljuk a 30 éves háború első felében is. E háború közvetlen okát a csehek vallásos sérelmei képezik. Vallásos szabadságukban sokszorosán megsértett hitfeleiknek előbb a német, majd a magyar és erdélyországi protestánsok sietnek segítségükre. Midőn pedig a fehérhegyi csata után nyilvánvalóvá lesz, hogy a császár (II. Ferdinánd) a protestantizmusnak teljes kiirtását célozza, a dán Keresztély lép akcióba az elnyomott cseh és német protestánsok érdekében. A dán királynak s a hozzá csatlakozott protestáns fejedelmeknek leveretése kedvező alkalom gyanánt ajánlkozott Ferdinándnak terve megvalósítására, mely nem volt egyéb, mint a németországi vallás- és ezzel együtt a politikai szabadságnak teljes megsemmisítése. S erre nézve a kezdeményező lépéseket azonnal meg is tette; amennyiben a protestánsokat Németország egész területén minden polgári joguktól megfosztották, birtokaikat lofglalták s ellenségeik — a kath. egyházfők s országnagyok — fölhatalmazást nyertek, hogy velök szemben az erőszak minden nemét alkalmazzák.

Már úgy látszott, hogy a protestánsok ügye Németországban teljesen elveszett. De a svéd Gusztáv Adolfnak fellépése e dolgoknak váratlan fordulatot adott. Ő az utolsó, kit tisztán vallásos célok és érdekek vezetnek a háborúban való részvételre. Ő az utolsó képviselője korának, melyben a vallás és politika oly szorosan egymásba fonódnak, hogy egy vallásos theologiai elvnek követése szükségkép egy határozott politikai rendszer követését is maga után vonta. Gusztáv Adolf halála után a 30 éves háború vallásos jellegét egészen elvesztette s teljesen politikai szint öltött magára. Többé nem a német protestantizmus megmentése lebegett a küzdők szemei előtt, nem a vallásszabadság biztosítása vezette a háborúban résztvevőket, hanem a Habs-

burgok túlkapásainak megszüntetését tűzték célul maguk elé, s elejét venni annak, hogy a császár a protestantizmus romjain túlhatalmi állásra vergődjék. Ez a tulajdonképeni cél, mely mellett az előbbi háttérbe szorúl. Míg kezdetben katolikusok és protestánsok, — mint született ellenfelek állanak egymással szemben, a háború végén mindkét oldalon mindkét felekezetet egymás mellett látjuk küzdeni,

Egy darabig — körülbelül a XVIII. század elejéig a protestáns országok még megtartják politikai formájukban a reformáció által kölcsönzött jellegüket s hosszú sorát mutatják fel a jelesnél-jelesebb államférflaknak, kik mindannyian protestánsok s leg-hűbb visszatükrözői koruk és hazájuk politikájának. Hova-tovább azonban mindinkább különvlik az állam az egyháztól, a politika a vallástól. Erre nézve a kezdeményező lépést Franciaország teszi meg. Ez az ország volt az első az összes európai államok között, mely függetlenül a vallásos céloktól tisztán politikai célokat tűzött maga elé.

Állításomnak ugyan látszólag ellentmond az a körülmény, melynél fogva Franciaországban XIV. Lajos alatt a protestánsok a legkíméletlenebb üldözéseknek voltak kitéve; de meg kell jegyeznünk, hogy ez a tény egyedül a király zsarnoki önkényének, nem pedig a francia gondolkozásmódnak vagy politikának volt megnyilatkozása. S a vestphaliai béke következtében lényegesen megváltozott viszonyok közt a vallás és politika a többi államokban is mindinkább távolodik egymástól, a mi nem is történetelt másképp. Miután a protestánsok vallásszabadsága s a katolikusokkal való egyenjogúsága a békében biztosítva volt, az egyház nyugodtan haladhatott a békés fejlődés útján előre s anyagi és szellemi erejét kizárólag belső megerősödésére fordíthatta.

Egyedül magyar protestáns egyházunk volt az, mely az ismételt békekötések daczára sem élvezhette békét és nyugalmat Míg III. majd utána IV. Ferdinánd Német- és Csehországban fegyverrel és erőszakkal igyekezett a katholicizmust általánossá tenni addig hazánkban csak békés eszközöket alkalmazhattak céljuk elérésére. Működésüket nagy mértékben megkönnyíték a Pázmánok és Eszterházyak, kiknek rábeszélés, ígéreték és gazdag adományok által sikerült a főnemesség nagy részét visszahódítani az egyedül idvezítő egyházba. Amde a katholicizmus terjedésével a vallásos és politikai sérelmek is egyre szaporodtak, melyekre az I. Rákóczy György fellépése által kivívott linczi béke sem hozott orvoslást. (1645).

Miután a császár keze a vestphaliai béke következtében a Német birodalomban kötve volt, teljes erejével Magyarországra veti magát, hogy azt előbb katolikussá, aztán az összbirodalom tagjává tegye. S ha e két Ferdinánd (III. és IV) alattomban törekedett a protestáns vallás s a magyar alkotmány megszüntetésére, I. Lipót alatt e törekvés nyilván-

nossá lett. A nemzet tudta és hozzájárulása nélkül kötött lealázó vasvári béke hatalmas bizonyítéka volt annak, hogy a magyar alkotmányt Bécsben semmibe sem veszik. Ez bírta rá a nemzet jobbait a Vesselényi-féle összeesküvésre. Ennek verbefojtása után igazán bekövetkeztek a nemzetre, s főleg a protestáns egyházra a megpróbáltatás napjai. Szelepcsényi, Kollonics, Lobkovitz mind oly nevek, melyek sötét betűkkel vannak beírva a magyar nemzet s a magyar protestáns egyház történetébe. Közös céljuk: a protestáns vallás teljes kiirtása, a magyar alkotmány végképpen való eltörlése. S hogy tervüket keresztül vihessék, az erőszaknak minden kigondolható nemét alkalmazák a protestánsokkal szemben (vértörvényszékek, gályarabság, templom-foglalások stb.). Ezt követelte az alkotmány felfüggesztése s ennek nyomában a törvénytelen ségek egész sorozata. Az általános elkeseredés előbb a Tököli, utóbb a Rákóczi-felkelésbe űzi a nemzetet. Ez utóbbi illetőleg az ennek véget vető szatmári béke (1711.) végre annyira-mennyire orvosolta a sérelmeket, amennyiben az ország jogait és kiváltságait biztosította, s a protestánsok vallásszabadságát megerősítette. De ez is csak papíron maradt. III. Károly alatt a protestánsok jogait újra nyirbálni kezdték s vallásszabadságuk gyakorlatában ez után is háborgatták őket. A magyar protestáns egyházak teljes vallásszabadságot csak az 1790. országgyűlés óta élvezhetnek.

Ha csupán hazánk történetét tanulmányozzuk is, meggyőződhetünk a felől, hogy a protestantizmus mindenkor a magyarságnak, illetve a felvilágosodásnak, szabadelvűségnek és hazafiságnak volt biztos támasza s ebből kifolyólag ellensége minden hazaelenes törekvésnek, főleg a minket mindenkor fenyegető absolutizmusnak. De a mit itt látunk, azt tapasztalhatjuk a többi európai államok történetében is. Nézzünk szét magunk körül! Európának azon államai bírnak magasabb fokú politikai műveltséggel, melyeknek lakosai túlnyomólag vagy legalább részben protestánsok. Hogy Orosz-, Török- és Spanyolország — mint minden tekintetben — úgy a politikai műveltség terén is annyira hátra vannak maradva, annak az első oka az, hogy a protestantizmus hozzájuk elhatolni nem tudott. Hisz a régihez való merev ragaszkodás, a rideg konzervativizmus mindenkor megölője volt az előhaladásnak úgy vallási, mint politikai és társadalmi téren.

S habár ma az állam és egyház, politika és vallás teljesen külön mederben haladnak is, nem lehet elvitatnunk, hogy a protestantizmus még mindig befolyásolja a politikát. Hogy csak hazánk történetét említsem, ki tudná határozottan megmondani, hogy a legközelebbi múltban elért haladásunkban mily bő szerepe volt a protestantizmusnak! Bajos volna egyenként rámutatni azokra a vívmányokra, eredményekre, melyeknek létrehozását főleg a protestantizmus mozdította elő. Elég, ha tudjuk azt, hogy a legelső államférfiak, politikusok és szó-

nokok jó részt ma is a protestantizmus hívei közül kerülnek ki s így, ha nem is egészében — de legalább egyesek által ma is előkelő szerepet visz a protestáns egyház a politikában.

Midőn az erdő . . .

Midőn az erdő hűvös árnyán

Virágokat szedénk:

Jut még eszébe, kedves lányka,

Mit ott beszélgeténk?

Emlékszik-e az esküvésre,

Mit mondott akkoron:

„Őh én magát feledni soha,

Soha el nem fogom.“

Én is, kezem szívemre téve,

Boldogan rebegém:

„Szeretni fogom forrón, hiven,

Bármeddig élek én.“

Ugy látszik, hogy már ellefejté

Szerelmi esküjét;

És nem fél attól, hogy talán majd

Megbünteti az ég?

Hám, én tudom, mit akkor mondtam,

Ugy a szívemhe' nőtt:

Őh mert sokszor elismételtem

Sok szép leány előtt.

Valaki.

IRODALOM.

Felolvasó estély.

A „magyar irodalmi önképző társulat a millenniumot méltóan akarja megünnepelni: nagynevű költőinknek, Tompa Mihálynak emlékszobrot óhajt állítani a főiskola díszes kertjében. A cél elérésére már évekkel ezelőtt mozgalmat indított társulatunk s egyesek buzgólkodása és a felolvasó estélyek jóvedelme által, habár nem nagy, de mégis reményre jogosító eredményt ért el s csak rövid idő kérdése az, hogy az ifjúság megvalósulva lássa szép álmát.

A Tompa-szobor javára rendeztük a november 16-iki felolvasó estélyt is, mely úgy programjának

változatossága, valamint az egyes pontok érdekessége által is egyike volt a legsikerültebbeknek, melyeket eddigelé tartottunk.

Az estélyt dr. *Finkey Ferencz* tanárelnök nyitotta meg. Az alkalomhoz illő lelkes szavakkal fejtette ki az irodalmi önképző társulat felolvasó estélyeinek célját s köszönetet mondott azon érdeklődésért, a melyet a közönség szép számban való megjelenésével mutatott. Ezután *Putnoky Pál* társulati alelnök olvasta fel *Fábián Géának* két igazán szép, tartalmas költeményét, melyeknek egyikét lapunk jelen számában közöljük. E két költemény a közönségnek annyira tetszett, hogy szerzőt látni is kívánta.

A program harmadik pontját a *főiskolai énekkar* szereplése töltötte be, nagy hatást érve el gondosan betanult és szépen előadott népdalaival. Majd *Horváth Dezső* szavalta el Tompa „Bosnyák Zsófiá”-ját. A szavaltat egyes részei nagyon jól sikerültek s a közönség is szívesen tapsolt a törekvő szavalónak. Utána *Pál Ernő* olvasta fel „Magyarország nem Magyarország” című tanulmányát, a magyar nyelvbe becsúszott idegenszerűségek és helytelenségekről.

Az estély lényepontja minden kétséget kizárólag dr. *Meczner Sándor* tilinkó játéka volt, melyet dr. *Zsindely István* szép zongorajátékával kísért. A varakozást mely elejétől fogva felé irányult, felülmúlta a rendkívüli ügyességgel és precizitással, valóban művészileg előadott „Potpourri.” Méltán megérdemelték a kitörő tapsvihart, melylyel őket a közönség minden egyes játékuk után jutalmazta s hívta újból és újból az emelvényre. Kötelességünknek tartjuk az említett tanár uraknak e helyen is kifejezni köszönetünket közreműködésükért.

Majd ismét *Putnoky Pál* lépett a felolvasó asztalhoz s „Csók” című csevegését olvasta fel. Különösen érdekes volt felolvasásának az a része, melyben a csóknak a társadalmi és politikai életben betöltött fontos szerepét tárgyalta. A szellemes felolvasás mindvégig lekötötte a közönség figyelmét s elismerést vívott ki a szerző számára.

Szabó Zoltán vig szavalatával (Volapük, írta Gárdonyi Géza), magával ragadta s jó kedvre derítette a közönséget, mely a tapssal sem fukarkodott.

Utolsó pont volt a főiskolai *zenekar* előadása, mely azt a meggyőződést keltette bennünk, hogy az ilyen jó erőkből álló zenekarnak ez évi életében még nagyobb sikerű productumokkal is találkozhatunk.

A meglehetősen hosszúra nyúlt műsor után táncmulatság következett. Nem dicsekedhetünk azzal, hogy ez valami nagyon vidám, kedélyes lett volna. Az őszi időjárás ködös, borús hangulata, úgy látszik, a táncterem ajtain is belopódzott; az ifjúság sem nagy kedvvel táncolt s így a mulatság már reggeli 3 órakor véget ért.

A táncmulatságon jelen volt hölgyek névsora a következő:

Árva Ilonka, Bakó Irma, Debreczeni nővérek, Haury nővérek, Hrabéczy Emma, Kérészy Gyuláné, Lácza Mariska, Maklár nővérek, Marton Mariska, Nemes Sárka, Pilisi Ilonka, Radácsy nővérek, Sar-

kady Ilonka, Szinyei Emma, Takács Margit, Zsiudely Etelka.

A tiszta jövedelem 70 frt.

Felülfizetések: dr. Kun Zoltán 2 frt 60 kr, dr. Mitrovics Gyula 1 frt 20 kr. Kádár Gyula 1 frt 20 kr, dr. Ballagi Géza, Bálint Dezső, dr. Finkey Ferencz, Fodor Jenő, Lácza László 1—1 frtot, Witek György 70 kr, Fülöp György 50 kr. Réz László 30 kr. dr. Zsindely István, dr. Meczner Sándor, dr. Tüdös István, Meczner Gyula, Kun Béla, Kőcse István, N. N. 20—20 kr. Fogadják a szent célra adakozók köszönetünket!

* **Vasárnapi könyvtár.** Még a régebbi évtizedekben néhai Pákh Albert szerkesztésében megindult közkeveltségű Vasárnapi Könyvtár újabb évfolyamának negyedik sorozatát bocsátja most közre a Franklin-Társulat. Az új folyam első kötete (128 lap) „Csontos Szigfrid és Nibelungok” címen a németek nagy eposzának kivonatát adja, melyet (aál Mózes a magyar nép és ifjúság számára dolgozott át prózában és 21 kép is érdeke-íti. „Csontos Szigfrid története” régi népies olvasmány már magyar nyelven. Gaal Mózes azonban az eredeti szöveghez híven ragaszkodva, a mesemondás jól eltalált hangján és magyaros zamattal mondja el a Nibelung lovagok történetét, mely bennünket magyarokat is közelről érdekel, mert Attila (Etele) is egyik szereplője. A népies átdolgozás ára 20 kr, mint a „Vasárnapi Könyvtár” bármely kötetéé.

* **Felolvasás a jogász-egyletben.** *Pál Ernő* III. éves joghallgató folyó év november hó 19-én felolvasást tartott a Magyarországi és a Horvát-Szlavon tartományok közjogi viszonyát szabályozó 1868: 30. törv.-cikk némely intézkedéséről. A felolvasást akadémiai polgárokból álló szép számú közönség hallgatta végig.

* **Az olvasóegylet** f. hó 14-én concertet rendez, melyre a t. közönség figyelmét ez uton is felhívjuk.

Te és én.

*Sugarat szór az arany nap,
Gyönyörben ég a természet . . .
A madárkák úgy dalolnak!
Dalok egy-egy hála-ének.
Boldogságról suttog a szél.
Rólad beszél, rólad regél.*

*Felleg mögött büjkál a nap,
Temetőkert nagy a világ.
A madárkák nem dalolnak,
Könyben úszik minden virág . . .
Fájdalomról susog a szél,
Rólam beszél, rólam regél . . .*

Kaszoniy Géza.

Különfélék.

Lapunk legközelebbi száma már a karácsonyi ünnepek előtt meg fog jelenni. Itt kérjük fel hátrálékos előfizetőinket, hogy az előfizetést szíveskedjenek minél előbb beküldeni.

— **Csontos József**, főiskolánk ifjú tanára nov. 11-én kötött házasságot Rimaszombathban *Benyo Arankával*. Tanuk voltak dr. Bartha Béla debreceni és Maklár P. Miklós sárospataki tanárok; az egyházi szertartást Szikszay András ibrányi ref. lelkész végezte.

— **A sárospataki ref. templom**, melynek renoválását, még a tavaszon megkezdték, nem sokára készen lesz, úgy, hogy karácsonykor már istentiszteletet fognak benne tartani. A belső kifestés az e nemű munkák valóságos remekének mondható. A külső munkálatokat, valamint a szöszék aranyozását is csak a jövő éven fogják eszközölni.

— **A zágrábi botrány**. A sárospataki jogász egyesület legnagyobb megbotrányozással értesülvén a zágrábi egyetemi ifjúság által a magyar állam czímerén és lobogóján ejtett gyalázatról, míg egyrészt a meggyaláztatás tényében a vendéglátási kötelezettség megszegését tisztességes emberekhez nem illő legnagyobb nevelatlenségnek és durvaságnak tekinti: addig másrészt, mivel a botrány részesei a horvát néppel szemben folytonosan legjobb indulatu magyar állam iránt való honpolgári köteleességüket a legaljasabb módon megsértették, őket az egyetemi polgár névre és czimre érdemeseknek nem tartja s kívánja, hogy a főrézszesek nemcsak a zágrábi egyetemről, hanem az egész magyar állam területén levő minden tanintézetből egyszer s mindenkorra kizárassanak, hogy a magyar állam területén oklevelet ne szerezhessenek s a mennyiben külföldön szereznének, azt a magyar állam határain belül ne érvényesíthessék. A zágrábi egyetemi hallgatókat a millenniumi nemzetközi diák-kongresszusra meghívandóknak nem tartja. Az országgyűlési függetlenségi és 48-as pártnak és a nemzeti pártnak a jelen ügyben tanúsított hazafias maguktartásáért legmelegebb köszönetét fejezi ki s arról a nevezett pártokat az elnökség útján értesíti. A zágrábi magyar állam vasúti munkásoknak köszönő iratot küld. Ezen határozatát az összes magyarországi egyetemi és akadémiai ifjúsággal közli.*

— **A magyar irodalmi önképző társulatban** a *kisebbségi költeményre* kitűzött 6 frt pályadíjat *László Andor* nyerte el „Erdélyi sírján” czimű költeményével. A *műfordítás és elbeszélés* című pályakérdésekre beérkezett munkák most vannak bírálat alatt. — *A humoreszk* című pályakérdés december 7-én fog lejárni.

* A sárospataki jogász-egyesület november hó 8-án tartott közgyűléséből.

— **A gyorsíró-egyesület** nov. 16-án tartotta versenyírását, melyen *Oláh Miklós* II. éves jh. lett a győztes.

— **A jogász-egyesület**, mely minden szépért és nemesért tud lelkesedni s a hazafias mozgalmakban mindig elől jár, legújabbán azzal is kimutatta áldozatra való készségét, hogy a felállítandó Tompa-szoborra 20 frtot adományozott. Fogadja e kövételre méltó cselekedetért szívből jövő, őszinte köszönetünket.

— **Ősz**. Akárhogy is akartuk magunkkal elhítenni, hogy még messze van a tél, hogy még sokszor sütkérezünk az őszi napon, melynek még mindig volt egy kis ereje, szomorúan látjuk be, hogy ez a kellemes feltevésünk is csak illúzió. A múlt héten még derűs meleg napok lehették szívünkbe az őszi romanticismusát, ma holnap órára viradunk s az útszéleken apró jégtükrök hirdetik: itt a tél, a hideg, a hosszú, az unalmas tél. A mi kis sárga, meg vöröslő levél maradt az ágakon, a dér azokat is leszórta az útra, s már pusztán és barnuló galyakkal állanak a fák a feltámadás, a rügy és virágfakadás sóvárgásával dér csipte kergük alatt. A mi szép parkunk is, melyhez hasonlóval egy főiskola sem dicsekedhetik, teljesen le van tarolva. A sugárúton még jár a közönség, de a mellékutak vastag levél szőnyeggel borítottak. Oda van az élénksége is. A világos kabatok helyett a nehezebb téli felsők dominálnak; vége az ábrándozásnak, vége az édes sétáknak a sok gonddal teltetett fák alatt. Hideg van és köd van; már pedig az ábrándozáshoz legalább 16° meleg szükséges. A gyöngéd valóságokba borzasztó módon játszik bele a próza, a nedves tüszögéssel és katharussal egybe kapcsolt próza s a sentimentalitás vallomások egész örömet teszi tönkre ez a vastag, gomolygó köd; ma holnap pedig hullani fog a hó, nem egy-egy percig, hanem hosszan és olyan sűrűn, hogy eltakarja a leveleket, az utat és mindent, a mit a nyár az őszenek vígasztalásul itt hagyott. Szóval tél biz' ez!

— Jelen számunkért *László Andor* felelős.

SZERKESZTŐI ÜZENETEK.

D. H. S.-a.-Ujhely. Önnek bizonyára a következő vers lebeggett szemie előtt, mikor versének megírásához fogott:

Ki nem tudja, mi a szél,
Álljon ki a kapufél-
Fához, mikor fúj a szél,
Majd megtudja, mi a szél.

Mikor a beküldött verset elolvastuk, mi is mindjárt tudtuk, hogy honnan fúj a szél. — *Pataki*. Karácsonyi ódáját olvassa majd fel az election, ott nagy hatást fog vele elérni; mi azonban nem használhatjuk. — *Gy.* — A „Ne vigy minket kísértetbe” című elbeszélés minket sem vitt kísértetbe, hogy közöljük. — *J. L.* Majd jönni fog. — *B. J.* Pozsony. A levelet megkaptuk. Csodálkozunk a rendtelenségen. Egyébiránt intézkedtünk, hogy a novemberi és decemberi számok menjenek.

SÁROSPATAKI IFJUSÁGI KÖZLÖNY.

KIADJA A „SÁROSPATAKI IRODALMI ÖNKÉPZŐ TÁRSULAT.”

Előfizetési árak:
Egész évre . . . . . 4 korona.
Fél évre . . . . . 2 „

Megjelen minden hó 1-én.

Szerkesztők:

LÁSZLÓ ANDOR, PÁL ERNŐ.

Az előfizetési díjak *Telegdy Bertalannak*,
mint az önk. kör pénztárnokának czímére,
a reclamációk pedig a főiskolai nyomda
czímére küldendők.

TARTALOM: „1896.” *László Andor*. — „Az új ezredév küszöbén.” *Dr. Finkey Ferencz*. — „A szamosparti malom.”
Fábián Géza. — „Az eltört hegedű.” —*Ö.* — „Izra tava.” *Sallay Gyula*. — Magyarország és a horvát-szlavon
tartományok.” *Pál Ernő*. — „Különfélék.” — „Szerkesztői üzenet.

1896.

Tíz századév repült át a
Hon felett.
Hejh! ez alatt de sokat is
Szenvedett.
Sok ellenség tört galádul
Ellene,
Sok szenvedés, bánat nyomta,
Mégis, mégis megtartotta,
Megőrizte a magyarnak Istene!
Hogyha volt is egy-két öröm
Órája,
Azután meg sok csapás hullt
Reája.
Mátyás ulatt rettegé a
Félvilág,
Nem sokáig tartott e fény, —
Háromszáz év hosszú terhén
Viselte az átkos osztrák rabigát.

Legnagyobb baj mégis az volt
E népen,
Hogy sohasem volt egy érzelem
Szívében.
Jött reá bár akármilyen
Nagy vihar,
Mit se gondolt a veszélyre,
Egymást vágta, egymást tépte
Önemésztől párttusában a magyar.
Meddig ül még ez az átok
Felettünk?
Mért nem tanul gyászos multján
Nemzetünk?
Nem régen is mennyi vér hullt
Hiába,
Elhangzott a szó, az intés,
Akkor sem volt egyetértés,
S elhervadt a szabadságnak virága!

Hagyjatok fel a viszálylyal,
Magyarok.
Ne tartsatok egymás ellen
Haragot.
Viradjon fel a békesség
Hajnala.
S így, ha egyet értenétek,
A jövő ezer évet
Boldogabban töltené el a haza!

László Andor.

Az új ezredév küszöbén.

A Kárpátok és az Adria közötti négy folyós és három hérczes hazában eltelt az első ezer esztendő.

Mondjunk „Isten hozzád“ ot az eltűnt ezredévnek s adjunk hálát érte annak, a ki előtt ezer esztendő anyyi

„Mint a tegnapi ő elmúlása
És egy éjnek rövid vigyázása . . .“

Mert nagy okunk van hálát rebegni Néki, aki megőrzött bennünket „annyi balszerencse közt“ s aki megadta érnünk ezt az időt, hogy az új ezredév hajnalán büszkén mondhatjuk a költővel:

„Él magyar, áll Buda még, a múlt csak példa legyen most
S égve honért, bizton nézzon előre szemünk!“

Isten előtt egy nap . . . előttünk ezer esztendő! Egy nemzet életében pedig korszakalkotó történelmi esemény, a melylyel méltán dicsekedhetik, a melyre büszke lehet és kell is, hogy büszke legyen a nemzet, mely azt megérte.

Mennyi dicsőség, mennyi bánat és gyász, mennyi öröm és mennyi könnyhullatás volt osztályrészünk ez ezer éven át!

Diadalmas fegyvereinket hányszor rettegte a Kelet és Nyugat, hány boldog korszak mosolygott reánk egy hőles István, egy vitéz László, egy könyves Kálmán, egy nagy Lajos, egy igazságos Mátyás alatt s aztán 1848 ban s 1867-ben.

De óh, nem bezárult-e ezzel dicsőségünk és boldogságunk sorozata?

Mennyivel több a sok szívet tépő emlék, a melyeket elfeledni nagyon nehéz! Pártoskodás, testvérharc, fajgyűlölség, hány keserű kort szültek s mennyi drága vérbe kerültek az ezer év alatt. Tatárjárás, törökuralom, Mohács, vallási háborúk, a nemzeti függetlenségünk és önállóságunk elleni háromszázados titkos, majd nyílt támadások, 1849 és az absolut uralom . . . óh ki felejthetné ezeket s kinek nem szorúl el szíve, ha ezekre gondol s kinek nem ül gyászköny szemébe, ha az oly sokszor „tátongó sir“ eszébe jut . . . Hiszen már azt is dalolta a költő:

„Múltadban nincs öröm,
Jövődben nincs remény,
Hanyatló szép hazám!“

De ah, még ez semmi! Hányszor adtuk el magunkat, ruhánkat s még a nyelvünket is. Nem is olyan régen volt még, mikor szégyen volt a magyar szó s a lingua rustica gúny tárgya . . .

És — most itt állunk az új ezredév kapujában és mindezt a sok but, bánatot elfeledjük, megbocsátjuk . . . Hiszen új korszakot élünk! Ki meri azt mondani, hogy nem erősödünk és nem gyarapodunk minden téren! Számunk, tekintélyünk s erőnk

folyton növekvőben s igyekszünk rajta, hogy beteljesedjék a lánglelkű költő jóslata:

„A magyar név megint szép lesz,
Méltó régi nagy híréhez . . .“

Ne legyünk optimisták. Ismerjük el, hogy még sok nincsen jól, hogy még igen sokat kell küzdőnünk, sokat javítanunk; de hát itt az új ezredév, legyen azé a dicsőség, hogy megvalósítja Széchenyi mondatát:

„Magyarország nem volt, hanem lesz.“

Magyarország lelkes ifjúsága! Ti, akik oly szerencsések vagytok, hogy az új ezredév hajnalán életek legszebb korotokat s akik hívatva lesztek az új ezredév első munkáját végezni s annak első eseményeit irányítani, értsétek meg a multak tanulságait és használjátok fel azt az ezeréves Magyarország javára.

A hazaszeretet, a nemzeti jogokhoz, a szabadsághoz való törhetlen ragaszkodás, a nemzeti műveltség, ezek azok, amik egy nemzetet nagygyá tehetnek. A haza és szabadságszeretet volt a két génusz, mely itt tartott bennünket ezer év óta, ez legyen vezetőnk az új ezer éven is s az igazi nemzeti műveltség legyen a harmadik, mely a két előbbit megaranyozza s akkor igaza lesz Kossuthnak, hogy

„Magyarországot a poklok kapui sem dönthetik meg!“

Isten hozott új ezredév! Reménnyel, bizalommal, emelt fővel és bátor lélekkel, küzdeni vágyó munkakedvvel lépjük át küszöbödöt. Hozd meg e sokat hányatott nemzetnek a megérdemelt jutalmat, a béke áldásait, hozz neki az új ezer évben ezer „vig esztendőt“ — hiszen

„Mebűnhödté már e nép
A multat s jövődöt!“

Dr. Finkey Ferencz.

A szamosparti malom.

— Pályanyertes beszély. —

Irta: Fábrián Géza.

Ott állt a Szamos mellett az a kis malomház, a melyről az én mesém szól Nagy topolyák, hatalmas rezgő nyarfák s fekete kérgű égerfák takargatták el ott a vízpartot, beárnyékkolták a vizet, mely kéken siklott a hegyek közt és csak itt a gátnál zúzódot millió habra, hogy a malom kerekén még apróbbra törjék.

Ez a malom a Pável malma. Nem afféle műmalom, csak olyan szegényes kis őrlő szerszám, a melyet arra felé egy oláh ember meg képes csinálni. Egy kereke van és egy pár kő van benne; de csaknem mindig forog. Aztán az őrleni valót sem hozzák terhes szekerek, úgy vállon cipelgetik

oda fiatal legények, piros kendős leányok, hanem azért marad elég a gazdának, épen elég arra, hogy egy asszonyt is el tudjon tartani.

Pável most került haza a katonaságtól. Apja sincs, anyja sincs. Szép, derék szál legény. A haja ugyan még rövid, mert katonáéknál nem szabad a vállra fésülni — de fényes és fekete, mint a korom. Módison jár, még zsebkendő is fehérlik ki a bekecs zsebéből.

Öreges asszonyok szölongatják meg, a míg a tengerit a garadra önti.

— Hát mi az fiam, Pável? Még se nézel asszony után? Hát csakugyan nem jön vissza a szeretőd?

Fehér hajú kosárkötők diskurálgatnak el vele a fényes napon.

— Nem jó egyedül lenni, Pavel! Megélsz te már tisztességesen. Hozd vissza azt a leányt, esküdjtek meg!

Ragyogó szemű fáták nevetnek a szeme közé. Azok nem szólanak semmit, csak oda kacsintanak. Megértheti belőle: »Te maffa! Végy el engem!»

Egyikre sem ad semmit. Végzi a dolgát egykedvűen; perel az órlókkal, néha halászat egy keveset, vagy a malmon igazgat, a nap aztán szépen munkában telik.

Hanem estve, a mikor már ott alább a révészek is elpihentek, a hold pedig fenn ragyog, mint egy nagy lámpás s bevilágít a vízre, mely csendesen locsolja a fák gyökereit: ilyenkor Pável kiáll a háza ajtajába s bele bámul a tiszta őszi éjbe. Talán nem is gondolkozik, talán hangja sincs, neve sincs annak a valaminek, mely ilyenkor az egész valóját eltölti, csak az igaz, hogy ilyenkor szomorúság fogja el a szívét s a nagy szál legény sírni szeretne. Érzi, hogy hiányzik neki valaki, valami; valaki, a ki rendbe tartaná azt a kis malomházat; valaki, a ki egy édesebb szót szólana hozzá s ilyenkor nem kellene neki itt künn állani az éjben, hanem benn, pattogó tűz mellett beszélgetne s jó kedvűen kötögetné a halfogó szákat.

Pável szerelmes. És az a legnagyobb baja, hogy magának sem meri bevallani, hogy ettől, e miatt beteg, pedig minden estve itt áll, minden estve arra felé bámul, a merre az a leány lakik. Néha haragosan rázza a fejét:

— Mi gondom réá! Annak úgy is vége!

Hanem az ilyen kitörés után is csak ott marad valami tövis az ő egyszerű, paraszt szívében és sokszor úgy érzi, hogy a malmát adná érte, ha a mi megtörtént, meg nem történt volna.

Mert volt valamikor egy leány, a kivel órák hosszat ült itt az égerfák alatt; egy szép, mosolygós szemű leány, a ki tüzet rakott a pesten, halat aprított a bográcsba s kenyeret süített Páveléknek, neki, meg az apjának. Volt, volt, egész históriája van annak.

Öreg ember volt a Pável apja már akkor, ő meg délceg, sugár gyerek; még sor alatt sem állott, még a bajusza sem ütközött, de jobb keze

volt az öregnek minden munkában. Az anyja ez időtájt halt meg s az öreg molnár egy estve, a mikor komoran falatoztak szegényes vacsorájukból, megszólította a fiut.

— Te Pável! jó volna, ha asszonyt hoznal a házhoz. Így éhen halunk!

A fiu kedvetlenül igazgatta a tüzet.

— Még nem voltam sor alatt — mormolta — hátha benn maradok?

Az öreg folytatta:

— Legalább lesz a ki mosson is reánk, ha bevesznek; addig gondot visel rám is a míg vissza-kerülsz, lesz a ki főzön, meg a ki megfejje a a kecskéket.

— A fiu hallgatott.

— Elvehetnéd látod a dászkelék Sziáját. Azzal adnának is valamicskét. Ugy is láttam, hogy voltál náluk, halat is vittél nekik.

Pável felemelte fejét.

— Sziát? Nekem azt mondták, hogy te nem szereted a dászkaléket!

Az öreg oláh rágyújtott s lassan vontatva felelt.

— Nem nagyon biz' én! A leányát se nagyon állhatom, nagyon szép leány az Pável, de tán nagyon is szép. Hanem mondják, hogy szeret téged, hát csak vedd el!

És másnap reggel a dászkalék, meg Szia már ott álltak a malomház előtt és délbe már a szép asszony terített fel a malomkőasztalra.

És itt eszébe jut Pávelnek egy édes boldog évrnek minden gyönyöre és minden fájdalma. Látja magát jókedvűen sűrögni a malomban, látja az asszonyt nevető ajakkal, dalos kedvvel rendezgetni a ház körül — és aztán látja ezt a szép asszonyt, a mint félve, reszketve szalad végig a víz parton s szökik meg tőle, hogy soha vissza ne térjen.

És Pável ilyenkor dühösen tekint a vizen túlra, hol a fák közt messze, nagyon messze az urasági lak vitorlás teteje emelkedik ki, oda fenyeget az öklével. Aztán megint elcsendesül, bemegy a rideg, puszta lakásba s gondolkozik arról az asszonyról.

* * *

Köd volt akkor reggel. A vizen fehér pára lebegett, a hegyekből csak a legmagasabb tető feketélt ki s a kis malomház, meg a malom úgy be volt borítva fehér, lomha parázattal, hogy csak a kerékszakatozás jelenté, hogy ott is élnek.

Pável a malomban volt. Valami öreg anyóka hagyott ott egy kis életet, a míg ő száraz ágért járt, azt örlette le: ki-ki nézett a malom ablakon a vízre, mely csak itt-ott feketedett ki s egykedvűen mormogta:

— Délig senki nem jól ilyen időben.

Oda künn egy csónak locsogott a vízben; a molnár az ajtó felé fordult. Ki jár itt most?

A pallón pedig egy nyúlánk nő jött végig, fekete újjasban, bekötött fejjel, a vállán meg nem volt zsák, csak a karján egy kosárka.

Szia volt.

Belépett a malom ajtón, elfogúlt hangon köszönt, de még is mosolyogni próbált.

— Jó reggelt Pável!

A legény ránézett s a garadhoz tamaszkodott.

— Hogy jöttél te ide?

Szia közelebb lépett hozzá s a kosarat a földre tette.

— Haragszol, hogy vissza jöttem?

Pável csendesen beszélt.

— Nem, nem haragszom! De azt hittem, hogy már nem látlak ezután. Hol jártál Szia?

Az asszony babrált egy kicsit a kendőjével, aztán későre, nagyon későre felelt:

— Nem volt jó dolgom Pável; nem is magam kedvéből mentem el, az apád rosszul bánt velem, meg el is bolondítottak, hogy ha katonának visznek, mit csinálók én itt egyedül? Csak azért Pável, csak azért mentem el!

— És most miért jöttél vissza?

Az asszony huzódózott a felelettel.

— Csak látni akartalak. Szerettem volna veled beszélni — és — akadozva beszélt — és itt is akarnék maradni!

— Nálam nem! mondta a molnár hidegen, nem vagy te jó asszony Szia! Bántottalak én, hogy elhagytál engem?

— Soha, soha. De Pável, édes Pável ne kergess el magadtól. Látod akkor fiatal voltam, meg gondolatlan, nem tudtam, mit teszek. Ha tudnád, mennyit sírtam, egész éjjeleken rólad álmodtam, gyertyát gyújtottam a szent képnek, hogy őrizzen meg téged a katonaságnál is, aztán látod, hiszen jó szántamból jöttem most is vissza! Olyan kegyetlen lennél te hozzám? Hiszen megbántam, a mit vétettem!

Egészen elfuladt a beszédben. Sírní kezdett s a kezét a molnár vállára tette.

— Pável, édes Pável!

A molnár melléből nehéz sóhaj szakadt fel. Szó nélkül vette magára a báránybőrös bekecsét s aztán megfogta a síró asszony kezét.

— Jere velem!

— A csónak ott himbálózott a ködös vizen, belelépett.

— Hová megyünk? — kérdé ijedten az asszony.

A pópához! Én megbocsátottam neked!

Mikor a víz közepén haladt a lélekvesztő, Pável elengedte egy kissé a rudat.

— Hallod-e Szia! — mondá lassú, nyomott hangon — ha nem szeretnélek, nem vettelek volna vissza, azt elhíheted. Ezután a mim van, a tied. Én meg nem bántalak egy rossz szóval sem. A mi volt, elmúlt. Elálmodtuk. Hanem, ha te ezután engem megszegyentesz, ha csak azért jöttél volna vissza, hogy a fejed bekössed, — hát akkor, — látod ezt a vizet? — A malom alá vetlek! Bizony Isten!

— Bizony Isten — sóhajtá az asszony s megcsókolta a fiu erős kezét.

* * *

Azon a télen igen nagy volt a hideg. Kivág-ták valahogy a malmot, úgy, hogy őrleni csak lehetett rajta, hanem alig egy nap egy héten. Pável a faluba járt zsindehyt, meg mit faragcsálni; ha a malom nem adja, másunnan kell szerezni.

Épen a bírónál dolgoztak. Dolog közben a szegény ember nyomorúságáról folyt a szó. Mivel is tudnák eltölteni jobban az időt, mintha a saját bajokról diskurálnak.

— Neked csak jó dolgod van, Pável — mondja a bíró — nektek csak telik, de mit csináljon, a kinek nem ad az Isten!

— Nekem se nagyon adja — dűnyögte a nagy olah — nekem is meg kell dolgoznom a kenyérért.

— Ej, ha! nálatok nem csak kenyeret esznek, húst is! Meg a nagyságos úr is sok pénzt ott hagy egy-egy kis halért.

— Miféle halért?

— No, a mit Szia sütoget a számára. Tegnap is ott állott a kocsija a házatok előtt.

A molnár ledobta a kurta nyelű baltát s indult kifelé. Odakint havazott, fehér világ volt mindenfelé. Nem érezte a szelet. Paraszt agyában csak egy gondolat volt: Szia.

A fűzfás alatt átlehetett menni. A jégen, a mint ott bandúkolt, a tulsó partról csengő hang rezgett, át hozzá. Ott a földes úr két feketéje rohant a könnyű, festett szánnal.

Hát még is igaz!

Az az asszony megcsalja újra; bizonyosan megcsalja! Lehet is másképen? Ismernie kellett volna az asszonyt, hiszen először is azért hagyta ott, mert restelte a dolgot, mert nem elégedett meg a katrincával — úri ruha kellett neki, meg az hogy legyeskedjenek mellette!

De hátha nem is igaz az egész! Az a szán másutt is járhatott, nem épen náluk! Az emberek is sokat beszélnek, jól esik nekik, ha valakinek rossz napot csinálhatnak. Bizonyosan irigykednek Sziára, mert szép, mert jó dolga van!

Megtörölgette izzadó homlokát.

— Legjobb lesz, ha őt magát kérdem meg — mormogta — majd meglássuk, mit mond.

Neki vágott a jégtáblának s csaknem rohanva jutott át a tulsó partra.

Tikkadtan ért haza.

— Ki járt itt, Szia?

Az asszony zavartan babralgatott valami ruhával.

— Senki Pável, senki!

— Én láttam! A nagyságos úr itt járt ma is, tegnap is, azelőtt is.

Az asszony lángvörös lett.

— Igen, téged kerest. Meg akar molnárnak fogadni. Elmégy?

— Hogyne! mormogta Pável. Aztán a malomba ment s szótlanul bámúlt ki a jégtáblákra. Valami véghetetlen keserűség fogta el. Fájdalom, a minek nevet nem tudott adni. Egy tépő kín, a mely egész

a szíve mélyéig hatolt. Most érezte igazán, hogy szereti azt az asszonyt.

Mit tegyen? Megverje? Miért? Megölje? Hátha ártatlan? És kinosan tépelődve töltötte el az egész napot.

Estére lecsendesedett. Jó kedvet mutatott az asszony előtt, evett a főztjéből, ivott a rossz borból, s vacsora után átment a korcsmába, a faluba.

És aztán átment minden estve. De nem a korcsmát ülte, hanem a Szamos parton a fák alatt járkált. Néha fél éjszakát is eltöltött a kóborlásával.

Leselkedett.

A karjára oda volt vetve a baltája, maga sem tudta, hogy miért hurcolja magával, csak azt érezte, hogy valami nagy szerencsétlenség lesz abból, ha ő így este későn összetalálkoznék a nagyságos úrral. Nem is igen gondolt reá, hogy mit tesz; homályosan kavargott a szeme előtt valami rémes dolog, ha ő Sziát hűtlenségen kapná.

— Egyszer megengedtem neki! — nyöszörgött és nagy, széles melle hevesen zilált. — Akkor nem is volt még a feleségem! De most! — Az Isten őrizzen meg mindnyájunkat.

Az asszonyt lopva megfigyelte: jó kedve van-e? Búsul-e? Nem vett észre semmit. Szia végezte a házi dolgokat, nem olyan serényen, nem is olyan jól, mint eddig, de azért Pável egy durva szót sem szólott neki. Néha nyugtalanság fogta el, ha egy csengős-bongós szán vágatott végig a vízparton, elpirult s a tüzet piszkálta, hogy zavarát rejtegesse.

Tavaszi felé megindult a jég. A víz zajlott, csapkodta a partot, a szennyes hullámok a part tetejéig dagadva ragadták magukkal a kimosott fákat.

Épen jó fa-usztató idő.

Pável is felkészült a bükkbe. Megrakta a tarisznyáját, vette a fejszéjét s csak az ajtóból szólt vissza az asszonynak.

— Két nap odaleszek! Vigyázz a parászfőre, mert nagy a szél. A tehenet itasd meg.

Elindultak. Sokan mentek fel a hegyekre, lehetnek húszan is.

— Szia megállott az ajtóban; várta, a míg az útkanyarulat egészen elfödi őket, azután egy nagy kendőt dobott a vállára s átfutott az úton az erdő alá.

Valami rongyos cigány putri füstölgött ott félig a domb oldalába vájva; künn az ajtó előtt egy vén cigány asszony tördelte a száraz ágat.

Szia hozzáfutott. A vén asszony ravaszul nézett reá.

— Na! elment Pável?

— El! csak holnap estvére jön haza!

A vén asszony nagyot kacagott.

— Hát elmenjek? — s kezével a vizen túlra mutatott, a hol ugyan most a ködtől semmit sem lehetett látni.

— Menjen, menjen! sürgette a szép asszony! de sietve, aztan mondja meg — itt csak sutogott — hogy ne rakasson csengőt a lovakra. Sokan

meghalljak s Pável úgy is nagyon vigyáz rám. De siessen öreg! Délre aztán várom!

Haza futott. Elkezdte csinosítani magát. Egy nyalka piros kendőt kötött szép fekete hajára, megrakta a tüzet és eszébe sem jutott Pável, a ki most a havas, olvadás úton törí magát a bükknek, hogy neki kenyeret keressen.

Hanem a bükkre nem jutottak el. A megáradt vizen nem lehetett átmenni, estére haza kerültek.

A míg a többi beszélgetve haladt a falu felé, Pável letért a víz mellé, a kis molnárházhoz. Sötét volt, hanem a malom ablakán valami gyenge fény-sugár rezgett ki.

Csendesen ment odáig a pallón, labujjhegyen kapaszkodott fel s benézett.

Az egyetlen széken ült valaki. Hogy ki, nem is látta jól, csak a tollas vadászkalap, meg a sarokba támasztott fegyver csöve látszott. Őlében pedig egy asszony ült, — Szia!

A molnár úgy bámult oda, mint egy alvajáró. Sokáig állt ott. Tan egy óráig is. Nem tudta, mit érez, csak azt tudta, hogy valami nagyot kell tennie. Lassan az ajtóhoz lopódzott, bekötötte, aztan bement a házba. A parasz még világított, annal meggyújtott egy fenyőágot s a kavargó szélben a malom-cresz alá tartotta. Egy pillanat alatt lobogott a tető s Pável az izzó tűz fényénél, a harsogó szélben a malom tartó kötelékét vagdalta el. Ott benn egy kétségbeesett sikoltást, egy durva karomkodó hangot nyomott el a tűz pattogása.

A szél, a hab neki feküdt a malomnak, egy recscsenés — s a megáradt vizen csendesén úszott alá az égő faalkotmány, mint egy ledobott csillag.

Pável sokáig nézett utána. Mikor már egy kanyarulatnál eltűnt a fény szemei elől — vette a fejszéjét a földről — nagyot sohajtott s bele ment az éjszakába.

És vissza sem tért sohasem.

Az eltört hegedű.

(Béranger).

Jer, jer, kutyám, én kedves állatom,
Ne bánod, hogy én kétségbe esem, egyél.
Az ünnepi kalácsot od'adom,
Holnap jó lesz a fekete kenyér.

Tegnap ellenséggel találkozám,
Az álnok győzővel a völgy ölén:
„Húzd, hadd táncoljunk“. Én megtagadám
És hegedűmet egyik eltöré.

Egész falunak dalt ez zenge csak.
Óh ünnepek! ti boldog, szép napok!

Ki lelkesít majd tánczra párokat?
És majd szerelmet kelteni ki fog?

E hangszer megfeszített húrja volt,
Mely olykor egy édes nap reggelén
A menyasszonynak kedves hirt hozott:
Azt, hogy megjött a rég várt vőlegény.

A pap, ki egyszer hallá e zenét,
Ha tánczolánk, meg nem botránkozott.
A kedv, mely ebből áradt szerteszét,
Királyi arczra is derüt hozott.

Midőn dicsőségünket hirdeté,
A mely dallásra lelkesíte fel,
Óh tudtam-e, óh elhihettem-e,
Hogy erre még az ellen így felel?

Jer, jer, kutyám, én kedves állatom,
Ne bánd, hogy én kétség'b'esem, egyél.
Az ünnepi kalácsot od'adom,
Holnap jó lesz a fekete kenyér.

Hegedű nélkül mily hosszú lehet
Az ünnep csürben és szilfák alatt!
Megáldja e az Úr a szüretet,
A melyhez kedvet hegedű nem ad?

Megkönnyíté a munka terheit,
Elaltatá ez a szegény baját.
A kit a sors csapása keserít,
Ebből meríthetett vígasztalást.

Keserű könnyeket felszáritott,
Elhallgattatta a gyűlöletet.
Jogar a földön nem tett annyi jót,
A mennyit e hitvány vonócska tett.

De az ellenség, kit üldözni kell,
Most visszaadta bátorságomat,
Mert hegedűmnek eltörésével
Kezembe fegyvert, fénylő kardot ad.

Barátaim, kiket most elhagyok,
Azt mondják egykor, majd ha elveszék:
Nem tudta türni, hogy a barbarok.
Vígadva üljek vesztünk ünnepét.

Jer, jer, kutyám, én kedves állatom,
Ne bánd, hogy én kétség'b'esem, egyél,
Az ünnepi kalácsot od'adom,
Holnap jó lesz a fekete kenyér.

(Francziáról).

— Ö.

Izra tava.

— Beszély. —

Irta: Sallay Gyula.

(Vége).

Azonnal a vár falának szegeztette ágyúit s lövetni kezdé a falakat.

De a várbeliek el voltak készülve. Tudták, hogy Szaid boszuszomjában nem fog nyugodni.

A törökök jól lőttek, de a várbeliek még jobban. Csak nagyon kis rést üthettek még, mire mind az öt ágyú le volt szerelve.

Mindazonáltal Szaid rohamra parancsolá katonáit.

Elöl voltak a tegnapi halálra ítélték. Ezek tudva, hogy mi vár rájuk, halálmegvetéssel rohantak az ütött résznek. Utánok a többiek, középen Szaid.

De midőn a részhez értek, megjelent azon az ifjú Szalánczy s háta mögött kevés számú, de hű s vitéz katonái.

Sortűz fogadta a hős ifjut. Egy golyó süvegét ütötte át, egy másik pedig a súlyos pallos fénylő acéllapját érte, melyet az ifju herculesi jobbában forgatott s az még csak meg se rendült benne.

A törököknek nem volt idejük, hogy többször lőjjenek.

— Istenért és szerelemért! — kiáltott ekkor az ifju erős hangján, mely a fegyverropogáson is keresztül dörgött. Áthatott a résen s az elől jövőkre vetette magát. Hű katonái utána s a csata rövid idő múlva általánossá lett.

Szalánczy csodákat művelt. Pallosának egyetlen suhintására hárman is porba hulltak.

Azonban a törökök is vitézül küzdöttek. Szaid maga úgy vívott, mint egy ifju vitéz s görbe jata-gánjáról nem egy magyar bajnok vére csorgott alá. De hevében, midőn épen egy vitéz fejét hasítottta ketté, észre sem vette, hogy egy másik oldala mellé került. Ez, habár parancsolva volt, hogy a pasát ne bántsák s meg is ismerte azt, midőn látta, hogy pajtása elesik, őrült haragra gerjedt s felemelte hosszú, egyenes kardját. Szalánczy épen ekkor ért oda.

— Ah! jó, hogy jössz, vőm uram! Ime itt tartogatom számodra a nászajándékot! — szól s gyorsan előkapta öve mellől pisztolyát s hogy biztosan találjon, lassan irányzá az ifju mellének.

De nem süthette el. Az a katona, ki előbb karját emelé ellene s kit Szalánczy tekintete megállított, most, hogy szeretett urát ily veszedelemben látta, nem habozott többé s kardját Szaid oldalába merítette. Az elejté fegyverét s a gyilkos vashoz kapott, aztán ingadozva összeesett.

Szalánczy feledve minden veszélyt, eldobta fegyverét, a pasához rohant s erős karjával felemelte.

Urok elestét minden török hamar észrevette s miután többé nem volt kitől rettegniök, eszeveszett futásnak eredtek. A várbeliek nem üldözték őket. Hisz céljokat, mely csupán a védelem volt, elérték

s a halottnak látszó pasát még mindig karjai közt tartó ifju körül gyülekeztek.

Ez végig hordá rajtok tekintetét, mely a győzelem dacára is szomorú volt s az elől állók sorában megpillantotta azt, ki a pasát leszúrta.

— Szerencsétlen! Miért tevéd ezt? Hiszen, ha már engem meg akartál menteni, a pisztolyt is kiüthetted volna kezéből — szólt hozzá.

— Tudtam is én akkor gondolkozni. Mikor láttam, hogy a fegyver egyenesen az ifj' uram szívének van irányozva, a vér fejembe tolult. Mintha valami meglökte volna a kezem. Csak akkor vettem már észre, mit tettem, midőn késő volt, mikor kardomat már az oldalába döftem. Bocsásson meg hát ifj'uram!

Az ifju nem állhatta meg, hogy nyájasan ne nézzen reá s már épen felelni akart, midőn érzé, hogy a karjai között tartott test megmozdult.

— Él, él! — kiáltott — gyorsan valami hordágyat, hogy felvihessük a várba!

Parancsa pillanat alatt teljesítve lőn. Ekkor a pasát a fegyverekből készült s köpenyekkel letakart hordágyra fektették s lassan indultak a várkapu felé.

Még nem értek oda, midőn a várbeliek, Szalánczy apja, anyja és Izra kiléptek a várkapun s a győzők felé tartottak.

Izra, a mint látta, hogy kedvesének semmi baja, kitörő örömmel futott elébe.

— Ah! nem hiába tanítottál meg tegnap imádkozni! Lásd, még csak meg sem sebesültél. Nem féltettelek, tudtam, hogy győzni fogsz, mert szeretsz.

Ekkor vette csak észre a hordágyat.

— Szólj, ki az? — sürgette kedvesét.

Ez fejét lehorgaszta, szótlanul állott előtte.

A leány megértette.

— Oh, atyám! hát így kellett találkozoznunk! — s reá borúlt, forró csókokkal s még forróbb könyekkel árasztotta el arcát.

Ugy látszott, hogy a sebesült ez érintésre teljesen magához tért. Nagy erőlködéssel felemelkedett könyökére s téveteg tekintetét lassan hordá végig a körülállókon.

Végre az ifju Szalánczyn állapodott meg.

Kezének egy mozdulatával magához intette.

Az ifju oda lépett a leányhoz, ki atyja mellett állott.

A pasa mélységes tekintettel nézett reájok. Aztán, mintha megnyugodott volna, arcának ráncai elsimultak s így szólt hozzájok:

— Hát... szeretitek... egymást?!... Akkor... legyetek... egymáséi!... Allah... akarta... így!

Ezzel visszaesett s a két szerető hálacsókjai már csak a halott arcát érhették.

Hat hét volt szükséges ahoz, Szaid eltemetése után, hogy Izra a keresztyén vallást elsajátítsa. Az ifju vőlegény ezalatt nem pihent, hanem megtámadta egy éjjel a gazdátlanul maradt Füzért.

Vérontás nélkül vette meg azt s Izra hozománya címén birtokához csatolta.

Izrát megkeresztelték s a keresztségben Borbála nevet kapott. Megvolt a fényes esküvő, melyen nemcsak a közeli, hanem távol vidékről is sok főúr jelent meg.

A menyegző után nem sokára, egy szép őszi délután a szép asszony hizelegve fordult férjéhez.

— Édes Ferim! jer el velem, nézzük meg még egyszer az én kedves tavamat, mielőtt díszét egészen elvesztené.

— Régen akartam már neked mondani, de tartottam tőle, hogy a hozzá fűződő emlékek bánatot fognak neked okozni.

— Óh, te rossz ember! — felelt duzzogva a kis feleség — hiszen ott ismertelek meg tégedet!

Elmentek aztán a szép Izra tóhoz, mely szerelmük ébredését látta.

Ott lebegett a víz színén csolnakuk. Nem szóltak egymáshoz, mindketten gondolataikkal voltak elfoglalva. A nő egy pár előgördülő könyvet törölt ki titkon szeméből.

Egyszer csak figyelni kezdett. A habok, a szellő mintha örültek volna rég nem látott barátnejoknak, ujongva suttogák neki, mint azelőtt:

— Izra! Izra!

— Oh, ti bohók — felelt ő — nem ismertek már? Hiszen nem Izra a nevem! — s boldogan simult férje oldalához. Nem sokára versenyre keltek az erdő csókolódzó gerléivel s vadgalambjaival.

De azért a habok továbbra is azt suttogták: Izra! Izra! — s ők a tavat továbbra is Izra tavnak nevezték.

* * *

Ezt a regét mondták el nekem a habok és a suttogó szellő. Elmondtam úgy, a mint tőlök hallottam.

Magyarország és a horvát-szlavon tartományok.

(Az 1868. 30. törvényczikk némely intézkedéseiről.)

Horvátországnak Magyarországhoz való viszonya nagyon változatos multu. Meghódítását megkezdi I. László, befejezi Kálmán, a török harcok idejében a Horvátország és Szlavónia nevezet felcserélődik s a horvátok a zavaros viszonyokat felhasználva mindig nagyobb és nagyobb jogokat kezdenek maguknak arrogálni. A XVII. századtól kezdve a megyéenként való követküldés helyett a *collectiv* követküldés rendszerét hozzák gyakorlatba s századunk elején a „*kapcsolt részek*“ helyett „*társországek*“ elnevezéssel kezdenek élni. Hogy azonban efféle törekvéseik jogosultságát Magyarország el nem ismerte, kitűnik abból, hogy 1840-ben, mikor hivatalosan kísérelték meg a *társorszá-*

gok elnevezést alkalmazni, az országgyűlés Deák Ferencz felszólalására tiltakozott ez ellen, kimondván, hogy Horvátország Magyarországnak kapcsolt része, de nem társországa. Leghatalmasabb tiltakozás volt azonban minden különválásra való törekvés ellen az 1848-diki V. t. cz., mely Horvátországra is kimondja a kerületi képviselő elvét.

Ezen törvény határozatai azonban a bekövetkezett viharos események folytán nem valósúlhattak meg, s a 68-iki törvényhozás, melynek legfőbb jellemvonása a kiegyezésre minden áron való törekvés, oly engedményeket tesz s oly széleskörű autonómiát biztosít számukra, hogy ez által ha nem is lettek külön államok, de egyes nagy Horvátországról álmódzó túlzók agyában egész bátran felmerülhettek a függetlenség ábrándjai.

Az 1868. 30. t. cz. a mint a principium és a 11. és 14. §§. mutatják, tulajdonképpen szerződés volna Magyarország és a Horvát-Szlavon-Dalmát-tartományok között. Ez azonban teljesen hibás alap, a melyet nekünk elfogadnunk nem lehet. Az ilyen szerződés ugyanis nemzetközi szerződés jellegével bírna, a mi csak nemzetközi jogalanyok, vagyis államok és államok között jöhet létre; már pedig Horvát-Szlavon-Dalmátország a magyar államnak mindig alkotó része, *kapcsolt rész* volt, s mint ilyen vele nem szerződhetett. Ez csak akkor történhetett volna meg, ha a Horvát-Szlavon-tartományok már előzőleg önálló állammá lettek volna, de erről az előbbi törvényekben egy szó sincs. Vagy talán az 1848-iki szabadságharc alatt függetlenítték magukat és lettek állammá e tartományok? Ezt sem lehet elfogadnunk, mert a mint láttuk, 1848-ig e tartományok Magyarország kapcsolt részét képezték, 1848 után ép oly elnyomás alatt voltak, mint Magyarország s természetesen, hogy megszűnven az elnyomás, és helyreállván az alkotmány, ezáltal az eddig részként szerepelt tartományok visszanyerték előbbi állapotukat, vagyis önállóságot nem szereztek.

Egyébiránt a törvény többi részei ezen szakaszokkal ellenmondásban vannak, a mennyiben az 1. §. kimondja, hogy Magyarország, és Horvát-Szlavon-Dalmátországok egy és ugyanazon állami közösséget képeznek, mind az Ő felsége uralkodása alatt álló többi országok, mind más országok irányában. Ez egyéb e törvényben nem foglalt tényekből is következik. (koronázás, állampolgárság egysege stb.), melyek mind azt bizonyítják, hogy Horvát-Szlavonország nem állam, hanem csak széleskörű autonómiával felruházott része a magyar államnak, s így a magyar állam vele szerződést nem köthetett. Némelyek azon nézetet vallják, hogy az állam nemcsak más államokkal, hanem saját alkotó részeivel is köthet szerződést s ennek bizonyítására felhozzák a vallásháborúkat, melyek nálunk is elég gyakoriak voltak s rendszeren békekötéssel, azaz szerződéssel végződtek. Csakhogy ezekben nálunk nem valamely felekezet, hanem az egész nemzet volt az egyik szer-

ződő fél — mert hiszen a vallásszabadsággal az ország alkotmányát is védeni kellett — a másik pedig az uralkodó. De a mai államjogi felfogással már ez sem egyeztethető össze, mert ma már az uralkodó és a nemzet külön nemzetközi jogalanyokként nem szerepelnek. Az államhatalmat ugyanis együtt gyakorolják s az uralkodó a nemzetközi szerződések kötésénél csak mint ezen közösen gyakorolt államhatalom képviselője szerepel. Az, hogy az állam saját részeivel szerződhetik, még a középkori hűbéri felfogás maradványa, mikor az államot teljesen magánjogi alapon létrejött jogi személynek tekintették s egyes érdekkörök, felekezetek valósággal államot képezhettek az államban.

Tovább menvén az 1868. 30. t. cz. tanulmányozásában, látjuk, hogy az igen nagy jogokat biztosít Horvát-Szlavonországoknak; nevezetesen kimondja a 47. §., hogy: Mindazon tárgyakra nézve, melyek ez egyezményben a közös országgyűlésnek és a központi kormánynak nincsennek fentartva, Horvát-Szlavon és Dalmátországokat mind a törvényhozás, mind a végrehajtás körében teljes önkormányzati jog (autonomia) illeti. A 48. §-ban: Horvát-Szlavon-Dalmátországok önkormányzati joga ez okból mind törvényhozási, mind kormányzati tekintetben kiterjed azon országok belügyre, vallási és közoktatási ügyeire, s az igazságügyre, ide értve a tengerészeti jog kiszolgáltatásán kívül a törvénykezést is minden fokozatán.

Hogy ezen nagy szabadságot biztosító törvény czélszerű-e vagy sem, azt elméletileg eldönteni nem lehet. Megtörténhetik, hogy valamely törvény ellen elméletileg a legnyomósabb argumentumok szólnak, s gyakorlatban a legjobban beválik, s viszont az, melyhez a legvérmesebb reményeket fűztük, gyakorlatban hiányosnak, sőt határozottan károsnak bizonyul. Mindenesetre az elért eredmények figyelembe vételével kell a törvény alkalmazhatósága fölött ítéletet mondani, a mi ha kedvezőtlen, semmi sem adhat az illető törvénynek a létezésre jogosultságot.

Az 1868. 30. t. cz. megadja Horvát-Szlavonországoknak a belügyre, vallási és közoktatás és az igazságügy körüli teljes autonómiát. Lássuk ezen intézkedések következményeit. Mit jelent a vallási és közoktatásügyben adott teljes önkormányzati jog? Azt, hogy a magyar állam lemondott saját államiságából kifolyólag öt megillető azon jogáról, hogy egy tőle tartományi viszonyban függő országrész vallási, de legfőképp közoktatási ügyeibe beleszóljon, vagy azokat vezesse. S mi ennek a következménye? Az, hogy Horvátországban már a kis iskolás gyermekek szívébe belecsepegtetik az államellenes eszméket; ezt az eljárást folytatják egész az egyetemig, mikor aztán az így kinevelt fiatal emberek vakságukban hazafias kötelességnek tartják, hogy fellázadjanak és árulást kövessenek el tulajdon édes hazájuk, az egységes magyar állam ellen. Ezek most átveszik

tanítóik szerepét, s a tudatlan, könnyen hívő népet bősztik a magyarságra. Hogy milyen eszméket hirdetnek a horvát iskolákban, legjobban kitűnik azokból a kiáltásokból, melyeket az iskolás gyermekekkel a király látogatása alkalmával elkövettettek. Mindenütt ezt kiabálták: Zsivió hrvatszki král. Éljen a horvát király. Kérdem, van-e ilyen ismer e a magyar közjog illet? Tudtommal csak Kálmán koronáztatta meg magát horvát királynak, a többiek, a mint Magyarország királyává lettek, ezzel együtt ipso jure megszerezték a horvát királyi czímet is. Ma sem koronázzák meg külön a magyar királyt horvát királyvá; az, hogy a czimben ott van „Horvát- Szlavon- Dalmátországok apostoli királyá,” nem lényeges, mert a czimben nagyobb valótlanságok is vannak; ott van pl. az, hogy Jeruzsálem királyá.

Az 1868. 30. t.-cz. által engedett túlságos szabadság és így az állami felügyelet alatt nem álló iskolák az okai annak, hogy a Magyarország alkotó részét képező Horvátországban megtagadják a magyar lobogó jogosultságát. Az egyetemen a magyar államjog tanítása nem egyéb, mint a törvények tudatos, rosszakaratu elferdítése. A zászló-kérdésről már az 1848. 21. t.-cz. intézkedik kimondván a 2 ik §-ban, hogy minden középületeknél, s közintézeteknél minden nyilvános ünnepek alkalmával és minden magyar hajókon a nemzeti lobogó és ország címere használtassék. Egyébiránt a kapesolt részeknek szabadságukban hagyatván, hogy az ország színei és címere mellett saját színeiket és címerüket is használhassák. Mit jelent ez? Egyáltalában nem azt, hogy a magyar lobogót a kapesolt részekben nem szabad használni, hanem azt, hogy annak használata kötelező, míg a horvát színek használatát csak fakultative mondja ki a törvény, vagyis hogy ha akarják, a magyar állam színei és címere mellett használhatják. Az 1868. 30. t.-cz. azon rendelkezése, hogy ez egyezmény szentesítése után mindazon törvények és fennálló határozatok, melyek azzal ellenkeznek, megszűnnek érvényesek lenni, az 1848. 21. t.-cz.-et egyáltalában nem alterálja, mert ez az 1868. 30. t.-cz. rendelkezéseivel teljességgel nem ellenkezik. Az 1868. 30. t.-cz. 61. §-a ugyanis kimondja, hogy Horvát- Szlavon- és Dalmátországok határai között, belügyeikben saját országos egyesült színeiket és címeröket használhatják. Ez a paragrafus tökéletlen, hiányos mása az 1848. 21. t.-cz. nek, amennyiben nincs meg benne az, hogy az ország színei és címere mellett; de azért abból, hogy ez kimaradt, még nem lehet arra következtetni, hogy tehát a magyar állam lemondott ezen jogáról. Nem lehet azért, mert a 63. §. azt mondja, hogy közös ügyek tárgyalásakor azon épületen, a melyben a magyar korona országainak közös országgyűlése tartatik, a magyar lobogó mellé az egyesült horvát-szlavon-dalmát lobogó is felvonandó. Már most micsoda logika volna abban, ha a szuverén állam törvényhozó testületének

épületére a törvény megengedné a tartomány, a kiegészítő rész lobogójának feltűzését, s ugyanez a törvény eltiltaná az államot attól, hogy egyik kiegészítő részében saját lobogójának kitézésével adjon szuverénítésának kifejezést? Ha tehát jogos, mert törvényben van a horvát-szlavon lobogó kitézése a magyar országgyűlés házára, még sokkal inkább jogosult a magyar színeknek és magyar címernek Horvát- Szlavonországban való használata.

Ezeknek igazságát a horvátok nem akarják elismerni, mert magasztosabbnak, vagy talán hasznosabbnak tartják a törvények elferdítését. A törvények elferdítéséből eredő valótlanságokra már a gyermekeket is megtanítják, s a magyar állam nem tehet ellenök semmit, mert megköti kezét a törvény, melyet önmaga alkotott; kénytelen eltérni azt, hogy hála fejében épen azok támadjanak élete ellen, kiket talán kelleténél több jöbön részesített.

Pál Ernő.

(Folyt. köv.)

Különfelék.

— Olvasóinkat ismételten és sürgetőleg kérjük az előfizetési díjak beküldésere, mert lapunk kiállítása tetemes költséget igényel, s teljesen méltányos, hogy olvasóink e teher elviselésében segítsenek.

— Tompa Mihály szobrának felállítását a millenium évére tüztük ki teljesítendő feladatul, s erre mindent megteszünk, a mi tőlünk telhetik. Mindamelllett e czélt, melyért a sárospataki ifjúság minden tagját igaz lelkesedés hatja át, a magunk erejéből nem igen leszünk képesek elérni. A közönséghez fordulunk tehát, annak áldozatra való készségétől és a nagy költő iránt való kegyeletétől várva annak befejezését, a mit mi elkezdettünk. Ez nem csupán a mi czélunk, hanem mindenkié, a ki együtt érez velünk, s azt akarja, hogy a nagy költőnek méltó emléke legyen ott is, a hol tulajdonképpen azzá lett, a mi. Adakozzék mindenki tehetségéhez képest, rakjuk össze filléreinket, hogy ezzel is leróhassuk kegyeletünket és kifejezhessük hódolatunkat a nagyinak, a dicsőnek.

Jelen számunkkal gyűjtő-íveket bocsátottunk ki, kerven lapunk barátait, szíveskedjenek ez eszmét terjeszteni. Ez ivatek még a gyűjtés eredménytelensége esetén is tessék január 31-ére beküldeni.

— A „Magyar Irodalmi Önképző-Társulat“ köréből. A műfordítás című pályakérdésre két pályamű érkezett, melyeknek azonban a bíráló bizottság a díjat ki nem adta s a Társulat a pályakérdést újra kitézte. Az elbeszélés című pályakérdésre 3 munka érkezett, melyek közül az 1. számú „Hütelén asszony“ jelégű a kitézött 12 frnyi

jutalomra érdemesnek ítéltetett. Szerzője: *Fábián Géza*. A szép elbeszélést jelen számunkban közöljük. A 2. számú pályamű, melynek jeligeje „De“, dicséretet nyert. Szerzője: *Sallay Gyula*.

Itt említjük meg azt a változást, mely az Irodalmi Önképző-Társulat tiszti karában végbement. Nevezetesen a *Putnok Pál*, eddigi alelnök lemondásával megüresedett alelnökséget *Pál Ernőre* ruházta a Társulat bizalma. Ugyancsak ő lesz ezentúl lapunk felelős szerkesztője is.

— **Az országgyűlési függetlenségi és 48-as párt a jogász-egylethez.** A sárospataki jogakadémiai polgárok, mint mult számunkban említettük, köszönetüket fejezték ki az országgyűlési függetlenségi és 48-as pártnak a zágrábi zászlósértés ügyében tanusított magatartásáért. Erre a függetlenségi és 48-as párt a következő választ küldte:

A zágrábi zászlósértés ügyében tanusított magatartásunk fölött velünk között elismerésük kétszeresen kedvesen lepott meg bennünket, mert abból nemcsak arról győződöttünk meg, hogy a nemzet elélvülhetetlen jogai érdekében kifejtett küzdelmünk elismerésre talál, de arról is, hogy hazánk ifjuságára nemzeti jogaink védelme körül biztosan számíthatunk. Mi most teljesítjük a politikai küzdötéren honfiúi köteleességünket, önöké a jövő.

Midőn pártunk iránt kifejezett elismerésüket honfiúi érzéssel és megnyugvással fogadjuk, el nem mulaszthatjuk, hogy azért önöknek legmelegebb köszönetünket is ki ne fejezzük s nagybecsű megemlékezésük szíves viszonzásául őszintén üdvözljük egyletük minden egyes tagját, kérve önöket, hogy tovább is ápolják kebleikben a hazaszeretet Veszta-lángját s ha majd önök is tényezői és intézői lesznek a politikai közéletnek, akkor se feledjék — a haza minden előtt!

Hazaíúi ödvözléttel, az országgyűlési függetlenségi és 48-as párt 1895. év november hó 28-án tartott értekezletéből. *Justh Gyula*, elnök. *Endrey Gyula*, jegyző.

— **A sárospataki főiskolai akadémiai ifjuság hangversenye.** Régóta vajudó terve a sárospataki ifjuságnak a csak alig tengődő olvasókör és a könyvtár egyesítése. E cél elérésére egy lépés akart lenni a deczemb. hó 14-én rendezett, tánczcsal egybekötött hangverseny. A rendezőség, élén *Radácsi György* theol. tanárral, a cél érdekében megtett minden töle telhetőt s buzgó fáradozásának méltó eredménye volt a sikerült mulatság. A hangversenyt esti 8 órakor a *főiskolai zenekar* nyitotta meg Konti „Kópé“-jának egy részletével, mely teljesen igazolta azon már régebben kifejezett reményünket, hogy a jelenlegi zenekar még nagy sikereket fog elérni. Ezután *Horváth Dezső* szavalta el Jókai Mórnak „A lengyelek fehér asszonya“ című költeményét. A program e pontjáról azonban már nem mondhatunk annyit jót, mint az előbbiről. Az a helytelen tagjelteésekkel kísért alpáthoszos előadás, a melyben

ő a közönséget részesítette, egyáltalában nem alkalmas a hatás keltésre (jó értelemben). Ugy látszik, nem szíveli meg azon jóakarató tanácsokat, melyeket már több alkalommal kapott, pedig e nélkül szavaló magát nem képezheti. — Igen tetszett az a férfi négyes, melyet *dr. Finkey Ferencz*, *Rohoska József*, *Csiky József* és *Piskóti Ferencz* adtak elő. Ezután következett *dr. Meczner Sándor* hegedű, és *dr. Zsindely István* zongorajátéka, kik Ernst-nek „Elegiá“-ját játszották el nagy hatással. *Debreceni Jolán* k. a. valóban élvezetes perczeket szerzett a hallgatóságnak Illosvay Hugó „*Férjhez menjek-e*“ című monológjának elszavalásával. Oly ügyesen, mondhatni művésziessé adta elő a monológot, hogy a közönség nem bírt töle megválni s újra hallani kívánta. Ekkor Seress Inrének egy rövidebb, jókedvű versét szavalta el, mindenkit zajos tetszésre ragadva. Kitűnő volt a *Pásztor Sámuel*, *Horváth Dezső*, *Séra János* és *Tariska Dezső* fuvola quartettje is. Utolsó pontját a főiskolai énekkar töltötte be Szentirmay Elemér „Szerelmi krakh“-jával, mely igen jól illett az utolsó helyre, a mennyiben csattanós befejezésével a legjobb hangulatot keltette a közönségben a mulatság folytatására, a tánczra, mely reggeli 6 óráig tartott.

A jelen volt leányok névsora: Adriányi Olga (Tolcsva), Bakó Irma, Balogh Margit (Izsép), Both Juliska és Milike, Csiszar Róza (Izsép), Debreceni Jolánka, Ilonka és Etelka, Dudás Vilma (Nagy-Czigánd), Haury Etelka, Izsépi Irén és Sarolta (Izsép), Kun Sarolta, Láczy Mariska, László Margit, Maklary Ilonka és Margit, Michnay Katinka (Szikszó), Moldvay Mariska, Molnár Mariska (Szada), Nagy Boriska, Nemes Sarolta, Radácsi Erzsike és Margit, Szakácsi Anna, Szinyei Emma, Ujj Anna (Ladmócz), Zsindely Etelka.

Felülfizettek: Radácsi György, Dókus Gyula, 10—10 frt, Szentpétery Sámuel 5 frt, Debreceni Bertalan, Deley Lajos, Finkey Ferencz, Meczner Sándor, Nemes Lajos, Trstyánszky Károly, Zsindely István 2—2 frt, Buza János, Diószeghy Dezső, Finkey József, Fülöp György, Kádár Gyula, Kovács Gábor, Wohl László, Gecsey Péter, Kiss Juliska, Rohoska József 1—1 frt, Steinfeld Jenő, Vitányi Bertalan 3—3 frt, Vas János 50 kr. Fogadják a nemes szívű adakozók a rendezőség köszönetét! A tiszta jövedelem 60—70 frt.

— **A karácsonyi szünet** 1895. deczember 20-tól 1896. január 3-ig tart.

— **A szerkesztésért felelős: Pál Ernő.**

Szerkesztői üzenet.

Sz. I. Mult számunkban, sajnálatunkra, nem közölhattuk, most pedig nem alkalomszerű. További működését köszönettel fogjuk venni.

SÁROSPATAKI IFJUSÁGI KÖZLÖNY.

KIADJA A „SÁROSPATAKI IRODALMI ÖNKÉPZŐ TÁRSULAT.”

Előfizetési árak:

Egész évre . . . . . 4 korona.
Fél évre 2

Szerkesztők:

LÁSZLÓ ANDOR, PÁL ERNŐ.

Az előfizetési díjak *Telegdy Bertalan*nak, mint az önk. kör pénztárosának czimére, a reclamátiók pedig a főiskolai nyomda czimére küldendők.

Megjelen minden hó 15-én.

TARTALOM: „A joghallgató legátusok.” *Réz László.* — „Egy öreg úrról.” —n. — „Magyar népdalok”. (Mátraalji piros rózsza, Az egyiket.) *Dankó Pista.* — „A gyermek.” *Kaszonyi Géza.* — „A Tompa-szobor ügye.” — „Különfélék.”

A joghallgató legátusok.

A legutóbbi néhány election alkalmam volt az ifjusági élet egy némely mozzanatát megfigyelni. Sok mindent tapasztaltam ott, mely másként van ma, mint még csak abban a nem is régi időben volt, a mikor még én magam is diáknak vallhatam magam. És kijelentem, hogy sok minden kellemetlenül lepett meg. Nem találtam oly eleven diák-életet, mint régebben volt. Emlékszem, hogy annak a nagy csengőnek szava ilyenkor olyan különös hatással volt reánk, hogy akár milyen „drukkos” óránk volt is közvetlen az electió óra előtt, a legkellemesebb ünnepi hangulatba tudott ringatni bennünket. S ma — ennek a csengetyű-szónak is csak annyiban veszem észre hatását, a mennyiben *hirdeti a vakáció kezdetét.* O tempora, o mores!

... Az election pedig — a kedélyesség, az elmésség csak úgy sziporkázott; az élet mintha csak valósággal lánggal lobogott volna! Életet éltünk. Az ifjuságnak *igazi* öröme rezgettette szívünk húrjait. Ma? — azt a hatást teszi rám az electio, a mit a nagy világ *kenyérért futása.* Mintha az *ifjú élet* kiháló félben volna. Elevenség, *ártatlan* jókedv nincs, a nem jól álló túlkomoltság jellemzi az ifjuságot és kedvteléseiket másban keresik, örömeiket másban találják fel.

De még ez s az ezekhez hasonló jelenségek nem készítenének arra, hogy tollat fogjak, hogy éppen itt, az ifjuság szellemi életének e tükörében adjak panaszomnak, jó akaratú megjegyzéseimnek kifejezést, mert — meglehet — sötétebben látok, mint a minő a helyzet voltaképpen; meglehet, hogy csak a saját diák-életünk iránti nagy szeretetemből kifolyólag nem tartom kedvezőnek a mai diák-

életet. Ez meglehet. És éppen ezért ezek miatt nem is foglalnám le a helyet e lapban.

Hanem van egy jelenség, a mi már határozottan fáj. Ez az, hogy hallottam az electiók egyikén-másikán ilyen kijelentéseket: „S. Sz. község nem kér jogász legátust.” Aztán erre vonatkozólag hallottam privát megjegyzéseket is. Láttam, hallottam a joghallgatók lehangoltságát is e kijelentések hallatára.

Tudakoztam itt is, ott is: mi ennek az oka?

A felelet az volt, hogy vannak joghallgatók, kik csakugyan nem érdemlik meg e méltán büszkeséget keltő czímet: *legatus.* Nem érdemlik meg, mert a helyett, hogy azt a régi dicsőséget, mely e címhez van hozzátapadva, növelnék, még kisebbítik. Pl. vannak, kik külső megjelenésük által érdemtelenek (szürke ruha, lebernyés felső, felcizfrázott kalap) a prot. szószék méltóságához; vannak aztán olyanok, kiket beszéző szervük tesz alkalmatlanná a legációi funkciói végzésére.

Ha ilyenek mennek legációba — pedig csakugyan mennek — csakugyan sok okot nyújtanak az elégedetlenségre, panaszra; én nem csodálkozom azon lelkész urakon, kik méltatlankodnak.

De annak daczára is, hogy ezt elismerem, nem tudom helyeselni azt, hogy mind többen és többen teszik ama fentebb jelzett kijelentéseket. *Miért az egyesért az egészet elítélni?!* Ez jó hatással az ifjak java részére nem lehet, a minthogy nincs is, mint a jelen bizonyítja. *Azon lelkész urak is, kik „nem kérnek jogász legátust,” hangoztatják, hogy a világi elemet mind közelebb, közelebb kell vonni egyházunkhoz; erre jó alkalom, hogy egy-egy*

* Sokszor azonban az egyes viselkedése sem olyan, hogy kifogásolható volna, némely lelkészek mégis találnak hibát. Éppen a múlt karácsony alkalmával történt, hogy a legátusnak a lelkész úr csak azért nem adott szállást s azért utasította a tanítóhoz, mert megtudta, hogy jogász.

erős kálvinista szellemű főiskolában (pl. Sárospatak) végezhetik pályájukat. De — kivált a szegényebb sorsú ifjaknak — az alkalmat is meg kell adni ehhez. Erre szolgál a legációi intézmény. Ha már most pl. a legációknak nagy része — főleg a jobbak — ilyen kijelentéseket tesznek, miként gondolhatni, hogy a szegényebb anyagi helyzetű ifjak felbírják tartani magukat — nekik megfelelő mellékereset hiányában?!

Nem az volna tehát — szerintünk — a helyes eljárás, hogy egyik-másik község kijelenti: nem kérünk jogász legatust: — hanem az, hogy nevezessék meg névszerint az a joghallgató, ki a vallásosság érdekében a legációba menéstől eltöltendő ez vagy amaz okból. De ezt aztán őszintén, külön kell az iskolai igazgatóságnak megírni. Így a legációi intézményre értelmetlenek, vagy alkalmatlanok, itthon maradnak s ezek az egyesek nem teszik tönkre az egész renoméját. Ez az eljárás már abból az okból is egyedül lehet helyes, mert a most gyakorolt eljárás sértő magára a legációba bocsátó előjárásra is — kimondatván ama kijelentésben az is, hogy nem tudják megítélni azt, hogy ki mehet ki az Úr igéjét hirdetni. — Pedig az előjáróságot méltatlanság vádolni abban, a miben nem vétkes. Ha tudomására hozzák az illetékes lelkész urak egyik-másik ifjúnak viselt dolgait, bizonyára megszabadulnak az ilyen fajta legátusoktól.

De ezzel a tárgygyal összefüggésben van szavunk magához a — különösen — joghallgató ifjúsághoz is, még pedig különösebben azokhoz, kik nemcsak önmaguknak, de annak a testületnek is, melynek tagjai, érdekeit szívükön viselik.

Az ifjúság rendszerint jobban ismeri egymást, mint felettes hatósága s ha akar, tud helyes bírálatot is gyakorolni. Az tehát a joghallgató ifjúsághoz kérelmünk, hogy bírálják meg magukat s egymást; s a kit akár modoránál, akár természeti fogyatkozásánál fogva is — nem tart olyanok, hogy a legációi jótéteményt közvetlenül élvezze, hasson oda, hogy az ilyen ne menjen legációba. Ennek az eljárásnak volna talán a legüdvösebb hatása. Az önbírálatnak ilyen megnyilatkozása bizonyíthatná be megegyezhetetlenül azt, hogy a sárospataki joghallgató ifjúság mily nagyra becsüli a prot. szószerket. — Van arra is mód, hogy az ilyen itthon maradtak ne veszítsenek el mindent. Talán kevesebb mértékben élvezik a jótéteményt: de legalább megőrzik pályatársaikat a kisebbitő megjegyzésektől.

Annak reményében, hogy e szavak nem enyésznek el egészen nyomtalanul, azon óhajjal végzem e sorokat, hogy már a legközelebbi electio alkalmával más képe lesz az ifjúsági életnek és a legációból való első visszajövetel alkalmával a joghallgató legátusok azzal az örvendetes hírral térnek vissza az alma mater falai közé, hogy a „jogász legátusok“ régi becsületének visszaállítására ez ünnepen is derekasan munkálkodtunk. Vajha így lenne!

Réz László.

Egy öreg úrról.

— Életkép. —

Négy hatalmas ökör feszítette a jármot a szénás szekér előtt, a míg a roppant kazal mellé cselőgették. Az emberek siettek a lerakással, mert még több is jön, kettő, négy, talán még tíznél is több.

Ezek a nagy szénás szekerek, meg az a négy-öt roppant széna-asztag, a melyek közül inár egyik-egyik egészen meg van már barnúlva, a tiszteletes Kőds úr javadalmazásának a nagy része. Ezek a nagy széna rakások — tél idején, úgy tavasz felé — elég lenne egy egész kis falu marhájának, ezek az ő hűszkeségei. Mikor végig-végig jár a szerűs kertben megalégádetten és egy kissé ravaszul mosolyog. Hogy mit és miért? az az ő titka, a mit csak a legbizalmasabb embereinek, a tanítóknak meg a kúratornak sug meg néha-néha.

— Hm! szépecskén gyűl, szépecskén szaporodik! Lesz elég a szegény lovacskáknak a tavaszra! Huszár ló eszi azt meg kúrator uram, huszár ló, még pedig a Kossuth huszárjai-é, vagy a Bemé — de bizonyosan a mieinké — még pedig most nem sokára, talán még a tavaszon.

Ilyenkor aggodalmasan tekingetett körül, hogy nem hallja-e valami oda nem illő fül azt a biztatást, a melyért olyan szépen beteszik az embert valami csendes helyre és bizonytalan időkre, hogy csupa gyönyörűség...

Mert írtak akkor Magyarországon 1855-öt.

Kőds tiszteletes úrnak különben is szomorú tapasztalatai voltak ezekről az időkről. Mikor 49 végén visszakerült ebbe a kis tövisháti faluba, a melyet úgy látszik azért építették úgy az erdők közé, hogy idegen ember akkor is nehezen akadjon reá, ha keresi — hát mondom, akkor összehívta az eklézsia öregeit és nagy titkolózva bevitte a dolgozó-szobájába, a mely egyúttal háló-szoba is volt meg ebédlő is.

— Köszönöm kendteknek, hogy megvártak a míg visszakerülök. Jól tették: most már szolgálok tovább. A mi pedig azt a bizonyos dolgot illeti, hogy Világosnál letették a fegyvert, azon nem kell megijedni. Nincs semmi baj! Ámbár volt, de azért nem esünk kétségbe. Kossuth kinn van Törökországban, Bem is, Guon is, Kmetty is, meg egy egész sereg honvéd. A török császár megígérte a segítséget, de az ánglus is, a francia meg éppen mellettünk van! Azt mondom én, hogy a legkésőbb tavaszra lesz valami. Na, csak nem kell búsulni! Kend meg kúrator uram ne eressze le úgy a fejét. Hogy a fiú még nem jött haza? Meglássa itthon lesz, sokat mondok, ha azt mondom, hogy mire a barkóca virággzik, meglátja kelmed! Hát addig csak várjuk őket és legyünk jó reménységgel!

Es ettől az időtől fogva lényeges változáson ment át a tiszteletes. Addig sem volt pazar, hanem most éppen szűk markú lett. Özvegy ember volt már akkor,

valami szegény nő rokona vezette a háztartást — kettőjüknek pedig nagyon kevés kellett. Hanem a gabonásban egyre gyűlt a zab, a pinczében érintetlen állottak a hordók s ha egy-egy kanecsbort felhozott, mintegy mentegetődzve mormogta:

— Marad még azért a fiúknak! Itt is csak tölthetnek egy kis jó időt!

Egyik, másik hallgatója nem állhatta meg szó nélkül a dolgot.

— Mit akar tiszteletes uram azzal a tenger-takarmánnyal? Hiszen fél anyyi marhája sincs, hogy azoknak felhasználja?

Ilyenkor összeszorította keskeny, vékony ajkait s csak a kezével legyintett egyet.

— Nem érted te azt fiam, gazdája van annak! Majd érte jönnek, — hanem nem tudsz te ahhoz!

Hogy, hogy nem, azonban valaki más is tudott róla valamit. Egy reggel aztán csak beállított egy csendőr-tiszt meg négy darab sisakos vitéz s délfelé már Z—n vallatta a „fő-fő német.“

— Igaz, hogy maga conspirátor? forradalmár, kurucz-vezető? Igaz, hogy a felkelő-sereg számára szénát, zabot, bort vásárol és raktároz?

Köös tiszteletes úr nagyon vontatva felelt, hogy neki a szénát, meg a zabot no meg azt a kis congest is az Isten, illetve a hivei adták. Hogy nem tudja eladni, mert nincs ára és hogy elvégre mit tartozik ez a legfőbb hatalom elé?

A „fő német“ aztán, hogy ennek az utolsó kérdésnek jogosulatlanságáról meggyőzze, egy kis időre bevitt egy elmélkedésre igen alkalmas helyiségbe; onnan idők multán szépen beszállították Kolozsvárra, egy kicsit Tordára, később meg Maros-Vásárhelyben is gyönyörködhetett, persze cserepár assistentia mellett, míg végre W. generális megengedte neki, hogy összehasonlítást tehessen arról, hogy a szebeni kaszmaták kedélyesebbek-e mint az előbbi fogházak?

Hanem vallomásra nem tudták bírni és minden kihallgatásánál mély keserűséggel jegyezte meg:

— Hát már az is vétek, ha a szegény ember nem prédálja el a holmicskáját?

Egy évig huzalkodtak vele, aztán haza engedték.

Otthon aztán várt, egyre várt a tavaszra. Eltelt már három, négy, öt tél is, az emberek kezdtek belenyugodni, beletörödni a helyzetbe, ment minden a megszokott napi foglalatosság szerint, csak egyedül ő bízott, ő hit rendületlenül egy új szabadságharcban.

— Nem baj, hogy késnek — mondogatta néha — jól teszik, ha egészen felkészülnek; tudom, hogy itt lesznek, és akkor —

Ilyenkor álmodozva nézett ki az erdős hegyoldalra. Képzeteiben ott látta nagy harczy tüzek mellett ülni a honvédeket, lenn a síkon huszárok nyergelnek le s a laukán ágyu ütegek foglalnak állást.

— Lesz, lesz valami! Csak a tél múljon el!

Egyszer csakugyan lett is valami.

Az olasz mezőkön három hatalom ágyúi dörögtek s azok füstjében megszületett a magyar legió eszméje s egy napon — honnan, honnan nem — Köös tiszteletes úr egy proklamációt vitt át a tanítókhoz.

— Ugy-e meg van? ugy-e igazam volt. Jönnek a fiúk, a hogy én megmondtam! Hát csak jó volt gyűjtögetni, mi?

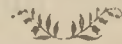
Egész nap a határon ógyelgett. Már látta, a mint ellepik a mezőket, most már egy perczig sem kételkedett, hogy holnap, vagy holnap után, de most már mindenesetre „lesz valami.“

Estvére beteg lett. Elfogta a láz s reszketve húzódott a takaró alá. Éjfél előtt magához hívatá a tanítót és a kúratorát.

— Fiaim — mondta nekik — én nagyon rosszul érzem magam. Az öröm, tudjátok, a nagy öröm miatt. Lehet, hogy sokáig nem tudok felkelni. Beátok bízik mindent. — A mit gyűjtögettem, arra vigyázzatok, kell a fiúknak, kell a szegényeknek.

És reggel azzal a tudattal halt meg, hogy most már „igazán lesz valami.“

—n.

Magyar népdalok.

Irta: Dankó Pista.

Mátraalji piros rózsa . . .

*Mátraalji piros rózsa
Elvesztette a színét,
Mátraalji kis leánynak
Mebántották a szívét.
Mátraalji piros rózsa
Kivirúl még nem egyszer,
De a kis lány bánatában
Meghal addig ezerszer.*

*Kikeletkor meg is húzták
Mátrába a harangot,
Kikeletkor temették el
Azt a szelid galambot.
Az a legény kis kertjében
Piros rózsát öntözött;
Viradóra minden rózsa
Feketébe öltözött.*

Az egyiket . . .

*Az egyiket most esketik,
A másikat most temetik;
Az egyiknek czimbalmoznak,
A másiknak harangoznak.*

*De szépen szól a czimbalom,
Jaj, de víg a lakodalom.
Csak az, a ki most van átlban,
Fordul meg a koporsóban.*

E szép nóták Dankó Pistának, a genialis cigányprimásnak legújabb szerzeményei közül valók. Még a mult év végén, itt járta alkalmával adta át ezeket

nekünk s azóta már bizonyára a dallamot is elkészítette hozzájuk.

Dankó Pistának a magyar népdalköltészet terén kifejtett érdemeit nem kell tüzetesebben méltatnunk. *A Páros csillag, Rám se nézett, Hallod rózsám Katika, Nem forog a dorozsmai szélmalom, Lehullott a cseresznye-fa virága, Wekerle hozta törvénybe,* ezek s még több, itt fel nem sorolható dalok mind az ő tolla alól kerültek ki s lettek hamarosan felkapottakká az ország minden vidékein.

A *Pósa Lajos* „Balatoni nótái“-t is ő zenésítette meg, mit az „Uj Idők“ az első (300 koronás) díjjal jutalmazott.

A gyermek.

A nagy kertben búsan dúdolt a szellő, sírva tépegetve a fák sárga leveleit. Milyen bús költészet rejlik a hervadásban! Itt ott egy-egy eltévedt madár dalol boldogtalan szerelemről, a szellő hallja ezt, magába szívja ezt a lemondó bánatot, dalban sírja el huját s a zöld színöket elvesztett leveleket már nem csábítja az élet, megbarátkozik a halál, a semmiség gondolatával s bágyadtan hullanak az anyaföld hideg kebelére. Milyen bús költészet rejlik a hervadásban!

Fiatal asszony sétál borongós arccal, mellette szénfekete bajuszú, nyalka huszárhadnagy. Az asszony halavány, epedő arca el-el bámúl az őszi hervadásba, a huszártiszt kardja meg kevélyen csörtet, talán az ura hódítási sikereire olyan büszke.

— Ejnye, de megőrültem, a mint tudtomra adta, hogy a férje távol van!

Az asszony megrezzen. Miért is újította meg az ismeretséget ezzel a hadnaggyal? Mintha már megbánta volna. Mi célja vele? Neki férje van, neki kis gyermeke van, mire való volt hát ez? Agyában zajong, zibong a gondolatok árja. De hát ő fiatal! Ki tehet arról, hogy az ő ereiben vér pezseg, szilaj ifjú vér? Miért adták szülei ahhoz a vén emberhez? Az életnek meg vannak a maga jogai! Ő is élni akar! Mondta ő azt elégszer, hogy nem való ahhoz az örökké zsémbelő, rút férfiúhoz! Ki tehet arról, hogy neki nem volt szabad ellenkeznie?!

— Irma! emlékezik-e arra, mikor ezelőtt négy évvel együtt sétálgattunk Kenderesen? Ugy-e, milyen más is volt akkor a világ!

Az asszony felsóhajtott.

— Bizony más volt, egészen más volt!

— Akkor még bizonyára nem gondolta volna, hogy ennek a csúnya embernek lesz a felesége. Be másként is történik minden, mint a hogy mi akarjuk. Örök hűséget esküdtünk egymásnak, én is, maga is!

— Én, én nem szegtem meg!

— Én sem. Látta, azt hittem, hogy a nagynéném

rámhagyja a vagyonát s akkor el is vettem volna. Igazán sajnálom, hogy nem így történt.

— Hiszem.

— Ne mosolyogjon, nagyon bánt engem ez a maga mosolygása. Nem csak a vagyont sajnáltam, magát is. Higyje el, hogy nekem az a vagyon első sorban arra kellett volna, hogy magát elvehessem. De nem így történt. Az én kis vagyonom pedig nem engedi meg azt, hogy a szívemre hallgassak.

— Persze, hogy nem.

— Higyje el nekem, nem engedi. Egy huszártisztnek ennyi vagyon micsoda? semmi. Oda pénz kell. Magának nem volt, nekem nincs elég. Denique maga férjhez ment.

— Hozzá adtak.

— Magától ment-e vagy hozzáadták-e, végeredményre nézve mindegy. Maga rabja egy férfiúnak, kit nem szeret. Persze az magának nagyon csekély vigasztalás, hogy ő magát rajongva szereti. Epen olyan, mint mikor orvosságot keli beszédenie, tudja, hogy jó, hasznos, mégis érzi a keserűségét.

— El lehet azt tűrni!

— El, el. A fenyőfa is eltűri, hogy kivételve a hegyből lapályon ültessék el. Higyje el, hogy eltűri. Csakhogy el is szárad mihamar. Így van maga is. Ha a maga sorsára gondolok, mindig eszembe jut a szomorú hervadás. Olyan a maga szíve, a maga sorsa is, mint a falevél. Egy ideig zöld, majd elveszti a nap éltető melegét, lassaukint színehagyottá lesz s búsan zörög az ágon, ha a szellő meg meglebbenti. Még nem olyan, de olyan lesz, olyanná kell lennie. A női szívnek napsugára a szerelem, nélküle az is fonnyad, hervadoz. De látja, ennek nem így kellene lennie. Az a falevél élt. Élt, még élnie kellett. De maga még nem élt. Ugy-e rossz kertész az, ki a viruló virágot nem öntözi, veszni hagyja? Ilyen rossz kertész maga. Maga kegyetlen önmagához, szigorúbb önmagához, mint sem megérdemelné. De vigyázzon. A szív nem játékszer. Az megköveteli a maga jogait.

— A ki jogát nem gyakorolja, nem vétkezik.

— De vétkezik. Vétkezik önmaga ellen.

Az asszonyka szemében könny csillogott. Úgy a szívből beszélt az a férfi. Érezte ő eddig is mindent, de annak kifejezést adni nem mert, nem tudott. Úgy járt vele, mint a versolvasó, ki eddig is átérezte azt a bút, mely abban a költeményben nyert kifejezést, úgy elmondani még sem tudta volna. Félre akart fordulni, hogy kitörülje szeméből az oda toladott könnyeseppet, de nem kerülhette el a hadnagy figyelmét.

— Maga sír, maga szenved. Nem is okozhatja a sorsot sem. Nem a sors az oka annak, hanem maga.

— Miért beszéli mindezt? Miért szakítja fel a hegedni készült sebet.

— Miért hívott magához?

— Félre ne értsen! Tisztába akartam jöni azzal, hogy voltaképen miért is üldöz a leveleivel?

— Üldözöm?

— Nem, nem. Bocsásson meg, hogy megbotlott a

nyelvem. Nem ezt akartam mondani. Miért küldözgetett nekem lépten-nyomon levelet?

— Terhires voltam?

— Nem, nem volt terhemre. De nem tudtam leveleiből kivenni, hogy voltaképen mit is akar?

A szellő búsan zizegett a meggyérült lombokon, csendesen, halkán hullongtak a hervadt levelek. A fágon egy harkály kapácsol, de csak kis ideig s tova röppent. Nincsen most hernyó, mely a falomban rágódjék, keveset ér most az ő élete. A fa alja olyan, mint egy levelekkel behintett sírhalom. Amott egy fecske hasítja a levegőt, itt rekedt valahogy az istenadta. Pedig de kár volt neki itt maradni! A fán, melyen ezelőtt tengelice, rigó, csíz csicseregtek, most egy sereg éhes veréb ütött tanyát. Csip, csip. Le-leröppöl egy-egy, nem lelne-e morzsát a földön. Bizony nem igen van ott. Felszáll a többihez, hogy a rossz hírt megvigye. Csip, csip, nincs ott semmi sem. Elég baj az nekünk, csip, csip. Majd egy-egy varju száll a fák ágaira s olyan búsan károg:

Kár, kár. Virágillatos, virágos tavaszért, gyümölcsös nyárért. Kár, kár.

— Mit akarok? Hm. Figyelmeztetni akarom arra, hogy maga jobb sorsra érdemes. Boldogságra születünk, ám magát vádolja, ki boldog lenni nem tud, nem akar. Ez az én elvem. Van-e olyan törvény, mely ezt tiltaná?

— Van.

— Ugyan micsoda?

— Az erkölcs.

— Eh, téved. Az erkölcs törvényeiről, csak az erkölcsbírák papolnak. Ezek pedig rendszeren olyanok, kik nem képesek a boldogsághoz jutni. Csupa irigységből teszik azt, a mit tesznek. Hígyje el nekem, még ha vannak is az erkölcsnek törvényei, mindig elsőbbek a szív törvényei. A szív mindig több, mint az erkölcs. Ha az erkölcs megbomlik, még élhet az ember, de ha a szív meghasad: akkor nem!

— Ha már az erkölcs megbomlott, akkor már az ember sem él. Már meghalt erkölcsileg.

— Hagyja el ezeket az akadémikus elveket. Frázis ez csak, de nem igaz. Nekünk embereknek célunk a boldogság. Azokat az eszközöket kell tehát felhasználnunk, melyek boldogsághoz vezetnek. Még nem hallottam olyan emberről, kit az erkölcs boldoggá tett volna. De száz olyanról, kit a szív boldoggá tett. Ebből az következik, hogy első sorban a szívre kell hallgatnunk — az erkölcs csak külső máz.

— Olyan emberről sem hallott, a kit az erkölcs megszegése boldogtalanná tett?

— Olyanról igen, a kik ezt hitték magukról. De ez szörnyű nagy tévedés. Abban az esetben, ha az erkölcs törvényei a szív törvényeivel egybe esnek, s ha ezeket megszegte valaki, megengedem, hogy boldogtalanná lett. De ne feledje, hogy ebben az esetben a szív törvényeit is megszegte s épen ez az irányadó. De ha a kettő egymással ellenkezik, a

szívnek kell elsőséget adni. Ugyan milyen törvény parancsolja azt, hogy elemésszük magunkat. A biblia azt mondja: Szeresd felebarátodat, mint tenmagadat! Ebből nem csak az következik, hogy felebarátunkat, de az is, hogy önmagunkat szeressük. Maga ezt a fenséges elvet megszegi.

— Épen ellenkezőleg — megtartom.

— Ne meséljen nekem. Bármint erkölcsösködik is, nem tudja szívét elnyomni. Az a szív fáj, az a szív szenved. S az a szív, mely olyan kicsiny hitű, vétkezik is. Sőt, ha megengedi, a maga filozófiája szerint be fogom bizonyítani azt is, hogy az a szív, épen mert fél megszegni az erkölcsöt, — épen ez által vétkezik az erkölcs ellen.

— Kíváncsi vagyok rá!

— Lehet is. Csak azt nem tudom felfogni, hogy ilyen okos asszony, mint maga, nem tudott magától rájönni erre a kicsiségre. No hát hallgasson meg. A tiszta, hamisítatlan erkölcs nem parancsolhat mást, mint a szív, a mai modern erkölcs az igaznak csak hamisított alakja. Az erkölcsbírák, más szóval a legnagyobb gonoszok, eredeti formájából teljesen kivetkőztették. A szív, mely elnyomja, elfojtja természet szülte vágyait, saját sírja felé rohan. Olyan mint a cserebogár, mely neki megy a falnak, nagyot koppan s betöri a fejét. A szív, ha a meghamisított erkölcs törvényeinek engedelmessé válik, mindenképpen fölött megfosztja önmagát azon örömeiktől, melyek őt megilletnék. Ezen örömeik hiányában elveszti melegségét, sívárrá lesz, az egész világot egy nagy temetőnek nézi. Teherként nehezedik rá az élet, melynek gyümölcseit tiltottaknak tartotta, s melyekről önként lemondott. Szóval meggyilkolta önmagát, maga készíté az utat, mely a semmiség birodalmába vezet, gyilkosa lesz önmagának. Az öngyilkosság pedig bűn, ezt már az ő, hamisítatlan erkölcs is szigorúan tiltja. Maga tehát, hogy megtartsa a meghamisítottat, megszegi a hamisítatlant. Van ebben következetesség?

Fürkészőleg uézett az asszonykára, kíváncsian leste arcán a hatást. Annak arcát pedig pir futotta be, olyan volt, mint a pipacs. Szemében tűz lángolt, mint azéban, ki valami nem várt, nem remélt nagy öröm hírére hallotta meg. Hullámzó keble lázasan pihogott, remegett bizonyos csiklandó izgalomtól. Ez a zofisztikus filozofia egészen át ment lelkébe. Azaz hogy nem ment át, de szívárogni kezdett. Olyan volt, mint a kinek olyas valamit mondanak, a mit csak fölig ért meg, mégis úgy viselkedik, mintha értené. Sejtí, hogy mi az, de sem a mellett, sem az ellen egyetlen érvel sem tudna felhozni. Nem akarta hinni, hogy az igaz lenne, de még sem tudta megdönteni. Nem mert a hadnagyra egy percig sem rá pillantani, érezte, hogy legyőzte.

A hadnagyot kielégítette a hatás s tovább folytatta:

— Látssa, nem tud szólni semmit. Érezni, hogy maga is hiszi azt, a mit mondtam. De tovább megyek. Tegyük fel, hogy valakit arra kényszerítenek,

hogy esküt tegyen valamire. Megesküdik, de kiszabadulván a kényszer hatalma alól, ellenére cselekszik annak, a mire esküt tett. Lehet-e őt esküszegéssel vádolni? Nem hivatkozhatik-e arra, hogy őt az esküre kényszerítették? Ugy-e? Lám nem szól semmit. Pedig tudom, hogy szólna, ha tudna ellene valamit felhozni. De nem tud. Magára egészen rá illik az előbbi eset. Magát kényszerítették az esküre. Ugy-e igaz?

— Igaz.

— No lássa. A hol nincs akarat, ott bűn sincs. Magának nem volt akarat. maga tehát nem is vétkezik. Igaz?

— Bocsásson meg, hogy nem felelek. Maga erős vitakozó -- én nem értek hozzá. Minket, nőket, legtöbbször nem a filozofálás, de szívünk vezet. Majd megsgúja az nekem, hogy mit kell tennem, mint lehet tennem. S most Isten önnel!

— Ilyen hamar? Ugy-e terhire voltam?

— Nem volt terhemre. Sőt örülök, hogy valahára eljött az alkalom, hogy tisztázzuk a helyzetet. Eddig nem tudtam, mint kell viselkednem, most már fogom tudni. Isten önnel!

— Aláírja, a miket mondtam?

— Határozni fogok. Azért óhajtok egyedül lenni.

— Hogyan fogom megtudni, hogy győztem-e vagy veszítettem?

— Ha igen, akkor a kert felé nyíló ablakon ki fogok tűzni egy fehér kendőt, ha nem: akkor ne is reméljen többet, elváltak útaink. Ez esetben fekete kendőt fogok kitűzni.

Kezet fogtak. A hadnagyocskát kísértés szállta meg, hogy átkarolja a szép asszony derekát, de tartott tőle, hogy elront vele mindent. Az asszony felment szobájába, mely az emeleten volt, a hadnagy pedig reményekkel telt szívvel távozott.

Fent a szobában vígan ropogott a tűz. Az asszonyka kedvelt karszékébe ült, s gondolataiba mélyedt. Előtte feküdt kicsi gyermeke a bőlesőben. A dada únatkozva ásított a kályha mellett. Az asszonykát seregestül rohanták meg gondolatai. Talán igaza is volt a hadnagnak? Persze, hogy igaza volt! Nem azért született ő, hogy egyhangúan folyjon le élete. Nem azért született ő, hogy ne éljen, hanem hogy éljen! Már pedig az ő élete a mellett a vén férfiú oldala mellett voltaképpen nem is élet! Persze, hogy igaza volt! Kedve volna kitűzni a fehér kendőt, de nem... nem... Hátha még szorosabban fontolóra venné a dolgot? Hátha bizonyos esetekben jobb nem élni, mint élni?!

Kiküldte a dadát. Majd vigyáz ő a gyermekre. Talán nincs is azon mit gondolkozni? De nem, hát a gyermek? Azt nem viheti magával! Hát itt hagyja! De jaj, könnyebb azt kimondani, mint megtenni! De mégis! Itt van a dada, majd felneveli ő. Más is tesz így! Eleinte nem fogja megtudni, hogy nincs mamája, később pedig megmondják neki, hogy meghalt. Persze, hogy így! De tán csomagolnia is kellemesebb? Elővesz egy pár melórheterlen ruhadarabot s

becsomagolja. Majd a kályhához ül s gondolkozik. Hát igazán öngyilkosság lenne az, ha nem hajlanék annak a férfiúnak szavára? De hátha az lesz öngyilkosság, ha hajlik? Mentheti-e magát azzal, hogy őt hozzá kényszerítették? De hát mégis miért ment hozzá? Aztán hogy is lesz az? Ha majd kicsi gyermeke megnő s azt kérdezi: hol van az én anyám? azt fogják rá felelni: meghalt, még ha él is. Igazán meghalt ő akkor? Eh gyermekség! Mondjanak, a mit akarnak! Tűzzük ki a fehér kendőt! Kezébe is veszi, de a gyermek felébred és sírni kezd. Sűrűn hullanak szemeiből a könnyek, hiába csitítja, hiába csókolja, csak sír, csak sír.

— Bizonyosan rosszat álmodtál édes! Talán azt álmodtad, hogy itt akar téged a te anyád hagyni. Istenem, Istenem, ki törülte volna le a te könnyeidet, ha én az ő szavára hajlottam volna?! Ne félj! nem megyek el — ne félj! — nem megyek el soha!

Kitűzte a fekete kendőt s dúdolni kezdett egy altató dalt, mit csak az anyák s a kicsinyek értenek meg. A gyermek meg mosolygott édesen, kedvesen, nem is sejtve, hogy most egy lelket mentett meg.

Kaszyoi Géza.

A Tompa szobor ügye.

Örömtelt szívvel jelenthetjük t. olvasóinknak, hogy a Tompa szobor felállítására indított mozgalmunk nem volt hiábavaló. El még a kegyelet és lelkesedés, van még áldozatkészség a lelkekben, — a sárospataki főiskola volt növendékei, az Alma Maternek egykori gyermekei s mai tisztelői fényesen bizonyították be ezt a mi nemes mozgalmunk felkarolásával.

Önképző társulatunk f. iskolai év elején határozta el, hogy a régóta megindult gyűjtést a Tompa szoborra erélyesebben karolja fel s a millenniumra, ha lehet, felállíttatja az emlékszobrot. Alapunk ugyan még csekély volt, alig 500 frt, de mi bizalommal és reménnyel fogtunk neki a nehéz feladatnak, hogy ez összeget megkészserezzük, esetleg megháromszorozzuk a jelen iskolai évben.

Gyűjtőíveket küldöttünk szét decemberben s felkértük a pataki főiskola minden volt hű fiát és tisztelőjét a támogatásra.

Reményünket a legfényesebb siker koronázta. Eddigelég több mint 400 forint folyt be a gyűjtőívekből!

Miután pedig egy felolvasásból, a főisk. jogászegylet ajándékából s régebbi tartozásokból is 100 frtot vettünk be, az akadémiai ifjúság húsvéti számolásra szintén 100 frtot megajánl. a Főisk. Igazgató Tanácshoz 200 frt segély iránt beadott kérvényünk is valószínűleg kedvezően fog elintéztetni tavasszal; ilyen formán már eddig biztosítva látunk 1200—1300 frtot s reméljük, hogy még a künn levő gyűjtőívekből s egy két felolvasásból is bejön vagy

200 frt s így 1500 frtunk meg lesz, hogy egy csinos bronz mellszobrot felállíthassunk!

Itt közöljük a lelkes adakozók és gyűjtők névsorát:

Benyo Béla úr gyűjtőivén. Rimaszombat: Benyo Béla 2 frt, Rónay Gyula 2 frt, Csapó Lajos 28 kr, Kohuth Lajos 20 kr. Egy asztaltársaság 50 kr, N. L. 10 kr, Szabó István 10 kr, N. N. 20 kr. — Radácsi Erzsike gyűjtőivén Sárospatak: Pavlatics Ferenc 50 kr, Nagy Julia 50 kr, Gecsey Péter 1 frt, Meczner Ferenc 21 kr, Warga Lajosné 1 frt, Warga Lajos 2 frt, Piskóty Ferenc 50 kr, Székely József 50 kr, ifj. Kovács Béla 50 kr, Magyar Lajos 50 kr, Góts János 50 kr, Miklós Béla 25 kr, Vitányi Miklós 50 kr, Radácsi Ilona 10 kr, Radácsi Eka 10 kr, Radácsi Mariska 10 kr, Radácsi Gyurka 10 kr, Radácsi Margit 50 kr, Radácsi Jolán 10 kr, N. N. 54 kr. — Darányi Ignác, Budapest 5 frt. — Debreceni Gábor, Nyárad 1 frt 10 kr. — Bodolay István gyűjtőivén Mező-Csáth: Mezőcsáthi ev. ref. egyház 1 frt, Kardos Imre 40 kr, Bodolay István 50 kr, Gyurkó József 50 kr, Maklári András 30 kr. — Lábos István Bodrog-Halász (perselypénz) 1 frt 65 kr. — Téglássy András Korlath: 2 frt. — Kazinezy Ferenc S.-A.-Ujhely: 2 frt. — Fekete József gyűjtőivén Atány: Puky Miklós 5 frt, Papszász Lajos 5 frt, Papszász Tamás 1 frt, Papszász Lajosné 2 frt, N. N. 50 kr, Konyha Ferenc 50 kr, Szigethy Ferenc 30 kr, Vajda István 1 frt 50 kr, Fekete József 1 frt, Konyha Ferenc 50 kr. — Korocz József gyűjtőivén Balsa: Korocz József 50 kr, Szabó Dezső 50 kr. — E. Kovács Gyula gy. i. Kolozsvár 11 frt 20 kr. — Kiss Julia, Upor 1 frt. — Diószeghy Dezső gyűjtőivén, Kelenér: Putnoki Mór 2 frt, Ragályi Kálmán 1 frt, Diószeghy László 1 frt, Diószeghy Zsigmondné 1 frt, Lukács Irma 1 frt, Diószeghy Zsigmond 1 frt, Hevessy N. 1 frt, Putnoky Móréné 1 frt, Putnoky Matild 1 frt, özv. Putnoky Móréné 1 frt, Molnár Józsefné 1 frt, Nagy Iván 1 frt, Molnár József 1 frt, Hevessy M. 1 frt, Szentmiklóssy Béla 1 frt, — Teleky László gyűjtőivén N.-Röcze: özv. Teleky Istvánné 1 frt, Teleky László 1 frt, Perjési László 1 frt. — Csécsi Nagy Pál gyűjtése Vámos-Ujfalu: Cs. Nagy Pál 50 kr, N. N. 20 kr, B. L. 10 kr, H. V. 20 kr. — Farkas Miklós gyűjtőivén, Pelsőcz: Szentpéteri Sámuel 5 frt, Farkas Miklós 30 kr, Cs. Sz. 20 kr, Lunacek Ferenc 20 kr, Bergstein 30 kr, Kardos György 10 kr. — Benda Kálmán gyűjtőivén, Beregszász: Benda Kálmán 2 frt, Linner Bertalan, Kovács Sándor, Dudinszky Elek, Dr. Kohn Armin, Csatlós Elek, Tar Zsigmond, Horváth Mihály, Pécsi Géza, Kovács Lajos, Dr. Gulácsi István, Kovács Kálmán, Szeles Károly, Pogány Pál 1—1 frt, Nagy Béla 50 kr. — Fodor György, Perkupa 1 frt. — Rác Gyula gyűjtése, Halász: Sutka István 1 frt, Szabó Antal 50 kr, Rác Gyula 1 frt. — Tóth Gábor, Bábonny 1 frt. — Varga József gyűjtése, Szikszó: A szikszói ref. egyház 1 frt, N. N. 20 kr, Varga József 1 frt. — Vadász Pál 1 frt. — Kerekes József, Poroszló 2 frt. — Csík Dániel gyűjtése,

Miskolc: Csík Dániel és neje 50—50 kr, Szabó Dezső 15 kr, Szabó József 50 kr. — Antalfi László gyűjtése, A.-Vadász: Antalfi László 1 frt, Fáy Árpád 1 frt, Gyurkó János 20 kr, Básti Barnabás 50 kr, V. Kovács József 10 kr, Csattó József 10 kr, Gacsályi József 50 kr, Hegedüs József 50 kr, N. N. 10 kr. — Kérészy Gyula gyűjtőivén, Sátor-Alja-Ujhely: Kérészy Gyula 1 frt, Váczy János 50 kr, Mészáros Viktor 50 kr, Bottka Lajos 50 kr, Nagy Ignác 50 kr, Gleviczky Gyula 50 kr, Sóváry Mariska Szombathely 50 kr, László Domokos 50 kr. — Veres János, Paszab 1 frt 30 kr. — Ifj. Trócsányi Bertalan 1 frt 50 kr. — Csík Imréné gyűjtése, Eger: Csík Imréné 50 kr, Csík Imre 50 kr, Egy jogász 25 kr, Egy képezdész nő 15 kr, Szilágyi főhadnagy 50 kr, Zöld Adorjanné 50 kr, Kolozsvári István 50 kr, Ujházi Farkas 50 kr, Egy dunántúli „golya“ 40 kr, A legszebb jogász Egerben 25 kr, Beinprecht Lászlóné 50 kr, Beinprecht László 50 kr, N. N. 50 kr, Hunyor László 50 kr, Kovács Józsefné 50 kr, Skossza Dezsőné 50 kr, Beretvás Péterné 60 kr, Bartos Károly 50 kr, Preszler József 25 kr, Király-utcai jogász 25 kr, Fáy György 1 frt. — Mester Dezső, Sárospatak 10 kr. — Urbán Dezső gyűjtése, N.-Kálló: Pethő Zsigmond 2 frt, Benedek Lajos 20 kr, Urbán Dezső 20 kr, Prágay István 20 kr, Szelezky Árpád 1 frt, Patay Sámuel 1 frt. — Keresztúry Sándor Mándok 4 frt 10 kr. — Krüzselyi Bálint gyűjtőivén Mármaros-Sziget: Szikszay Zoltán 50 kr, K. Z. 20 kr, Gérosy Imre 50 kr, N. N. 50 kr, Draskóczy Gábor 50 kr, Dániel András 50 kr, Krüzselyi Bálint 1 frt, Dr. Lányi János 50 kr. — Dr. Nagy Péter Miskolc 5 frt. — Révész Kálmán Kassa 1 frt, Kovács Gábor 1 frt. — Szász Károly Budapest 10 frt. — Bódogh Tamás Emőd 1 frt. — Molnár István S.-a.-Ujhely 5 frt. — Kovács Béla Szepsi (az egyháztól) 7 frt. — Kónya András gyűjtőivén: A néptől 1 frt 34 kr, Kónya Endréné 50 kr, Kónya András 50 kr, Perselypénz 16 kr. — Súlyom Gyula gyűjtőivén Heő-Csaba: Batta György 30 kr, Szabó Gyula 30 kr, Simon István, 20 kr, Holló Barnabás 20 kr. — Dr. Braun Mihály Trieszt 5 frt — Biró János Kovács-Vágás, 59 kr. — Vitányi Bertalan Szerencs 1 frt. — Óras Kálmán Ond 1 frt, N. N. 1 frt. — Emödy László Lőcse 1 frt. — Fejes István és Dókus Gyula kezdeményezésére a s.-a.-ujhelyi takarékpéntár 50 frt. — Béky Dezső gyűjtőivén Budapest: Béky Dezső 1 frt, Pokoly István 10 kr, Rónay Sándor 10 kr, Stöhn János 10 kr, Muzsnay Dénes 25 kr, Felicides Lajos 25 kr, Erdős Béla 25 kr, Zádor Jenő 20 kr, Beöthy Wladimir 50 kr, Madarász László 50 kr, T. S. B. 15 kr, Fehérváry Ferenc 20 kr, Ujhelyi Károly 50 kr, Ditler Ferenc 25 kr, König Antal 10 kr, Czöndör László 10 kr, Soltész József 20 kr, Szabó György 1 frt, Macher Géza 1 frt, Szabó István 15 kr, Barabás György 25 kr, Varga Lajos 20 kr, Taach József 10 kr, K. Rezső 15 kr, Müller Károly 15 kr, Boga Róbert 20 kr, N. N. 10 kr, Sztankovics K. 10 kr, Marossy Béla 20 kr, N. N. 40 kr. — Csizsár Gyula gyűjtése Veszprém: 10 frt.

— A „Zemplén“ szerkesztősége 2 frt. — Lévay József gyűjtése Miskolcz: Horváth Lajos 10 frt. Lévay József 5 frt. Soltész Kálmán 2 frt. Molnár Bertalan 2 frt. Horváth László, Noszdroveczky Jenő, Dr Rác György, Szeremlei Lajos, Soltész Albert, Glósz Károly, Baisz Ernő, Szaffka Pál, Gaszner Gyula, Kovács Domokos, L. Farkas Gusztáv, Molnár Elek, Szepesy Béla, Gásztor Lajos, Hubay Barna Lengyel Lajos, Szombati József, Czékus Zoltán, Sziklay Gyula, Kazay László, Vadnay Tibor 1—1 frt. — Lévay Sándor 1 frt. Horváth István 20 kr. Gáspár Gyula 20 kr. — Rác Kálmán Nyiregyháza 1 frt. — Kerekes Imre Diósgyőr 1 frt. — H. Kiss Kálmán (régebben) 50 kr. — Hodossy Béla 1 frt. — Czenthe Pál gyűjtése: A nagymihályi ref. egyház 40 kr, Szabó József 40 kr, A geleji ref. egyház 50 kr, Tóth Sámuel 50 kr. — Tóth Ferencz 20 kr. — Szathmáry Elek gyűjtőívén: 60 kr. — Okruczky Zoltán gyűjtőívén: a mezőkeresztesi olvasókör 1 frt 60 kr, Simon Gyula gyűjtése 10 kr. — Császár László gyűjtőívén: Szabó Kálmán 50 kr. P. Sz. 10 kr. — Hubay Béla gyűjtése 28 kr. — Az „Ifjúsági Közlöny“ szerkesztősége 2 frt. — Dr Miskolczy Kovács Gábor, szerencsi ügyvéd 1 frt. — Gecsey Péter (Tarczal) gyűjtőívén: Ev. ref. énekkar 1 frt, Balogh Kálmán 50 kr, Constantin Ottó 2 frt, Sebeő Gyula 1 frt, Tóth József 50 kr, Dr. Rosenwald 50 kr, Hubay Kálmán 50 kr, Gallik Ferencz 20 kr, Lakatos Károly 20 kr, Moskovics János 50 kr, N. N. 1 frt, Teleki Pál 30 kr, A tarczali ev. ref. egyház összesen 9 frt 20 kr, (Gecsey Péter lelkész úr 1 frtja már fentebb nyugtázva van.) Berzeviczy József, joghallgató gyűjtőívén: 10 kr. — Dr. Molnár Béla, orsz. képviselő gyűjtőívén: Molnár Béla 6 frt, Szerb György, Dániel Gábor, Ugron Zoltán, Láng Lajos, Mezey Mór, Br. Nyári Béla, Miklós Ödön, Gr. Teleky László, Münnich Aurél, Lehoczky Vilmos, Magyarai K. Géza, Kubinyi Géza, Bornemisza Ödön, Perczel Béni, Gr. Andrassy Gyula, Gr. Szapáry László, Pap Géza, Csávossy Béla, N. Károly, B. György 1—1 frtöt, Dókus Ernő 5 frt, összesen 32 frt. — Szécsy Ferenc, Nagy-Enyed 1 frt, Gulyás Benő 50 kr. — A főiskolai jogász-egylet 20 frt. — A sárospataki takarékpénztár-részvénytársaság 50 frt. — Tóth Lajos Hidvég 1 frt 50 kr. Eddig összesen 428 frt 73 kr.

Fogadják a nemes lelkű adakozók a mi legforróbb és legőszintébb köszönetünket!

A szobor készítésével a társulat Holló Barnabás szobrászszal lépett összeköttetésbe, ki a rimaszombati Tompa-szobrot most dolgozza s kinek neve és tehetsége elég biztosítékot nyújt, hogy a mi emléksobrunkat is díszesen fogja kiállítani. A szobor júniusra valószínűleg felállítható lesz.

Kérjük a még künn lévő gyűjtőívek birtokosait, küldjék be azokat mielőbb, bármily csekély összeget gyűjtöttek volna is!

Különfélék.

Értesítjük olvasóinkat, hogy lapunk ezentúl nem elsején, hanem minden hónap 15-én fog megjelenni.

— **Tündérsip.** Szavalásra való költemények és erkölcsi versek gyermekek és serdültebb ifjúság számára. Irta Eördögh Dániel, nevelő; második tetemesen bővített kiadás. Ez a czime annak a 130 lapra terjedő füzetnek, melyet szerző hozzánk beküldött. A czime után, meg a szerzője foglalkozása után bizony nem azt vártuk volna tőle, a mit valóban nyújt. Van benne csapszék, korcsma, betyár, beléndek, nadragulya és több más épületes dolog, csak — poézis nincs. Hogy csak egyet említsünk a sok közül, kicsoda szellemi táplálékot ad annak a szegény ifjúságnak a következő vers?

Megczáfolt rágalom.

Azt mondják, hogy feleségem
Rövidíti életemet!

Nem igaz! — hisz minden óra
Mint egy-egy év, oly hosszúra
Terjed kedves nőm mellett.

Bizony csak fűzfásip ez.

— **Hullámok.** Egy fiatal írónk, Romhányi Sándor e cím alá foglalva adta ki néhány tárczáját, melyek eddig elszórtan jelentek meg a lapokban. A könyv minden darabja arról tesz tanuságot, hogy a szerző megfigyelte az életet s az embereket. Azonban jellemfestései kissé egyoldalúak, mert a nőt mindig jellemesnek, erényesnek festi, míg a történeteiben előforduló legtöbb férfi csalárd és hitszegő, ki az embereknek csak ártani törekszik. Az igen ízlésesen kiállított kötet a „Budapesti Hirlap“ sajtója alól került ki. Ára 1 frt.

— **Blaháné élete és művészete.** Ezen a czimen egy rendkívül érdekes munka kerül sajtó alá abból az alkalmából, hogy a nemzet csalóganya, a magyar népszínmű királynője búcsút vesz a színpadtól. A mű fényes kiállításban számos illusztrációval jelenik meg s tartartalmazni fogja a magyar színművészet e ragyogó csillagának egész pályafutását: gyermekéveit, ifjúságát színpadi diadalait, epizódjait és hírneves emberekkel folytatott levelezéseit, melyek nagy részének kulturtörténeti becsé van. *Egy nagy megjelentés* is lesz e könyvben, mely Blaháné fényes tehetségét egy új, — eddig még soha nem ismert oldalról mutatja be. A munkát a művész nő hiteles adatai nyomán Kéry Gyula írja meg, a ki halás köszönettel veszi, ha mindazok, a kiknek a művész nő életére vonatkozó adataik vannak, neki megküldik és ez által segítségére lesznek az adatok összegyűjtésében. A küldemények legkésőbb márczius elejéig Kéry Gyula címére (Budapest, Kristóf-tér 3.) küldendők. A mű márczius hónap vége felé kerül ki sajtó alól; addig is előjegyzéseket elfogad a „Művészeti Lapok“ kiadóhivatala. (Budapest, Kristóf-tér 3.)

— A szerkesztésért felelős: Pál Ernő.

SÁROSPATAKI IFJUSÁGI KÖZLÖNY.

KIADJA A „SÁROSPATAKI IRODALMI ÖNKÉPZŐ TÁRSULAT.”

Előfizetési árak:

Egész évre . . . . . 4 korona.
Fél évre . . . . . 2 „

Szerkesztők:

LÁSZLÓ ANDOR, PÁL ERNŐ.

Az előfizetési díjak *Telegdy Bertalannak*, mint az önk. kör pénztárosának címére, a reclamációk pedig a főiskolai nyomda címére küldendők.

Megjelen minden hó 15-én.

TARTALOM: „Márczius 15.” *Pál Ernő.* — „Finita.” *Zombori Andor.* — „A legnagyobb csapás.” *Kaszonyi Géza.* — „Magyarország és a horvát-szlavon tartományok.” *Pál Ernő.* — „Márcziás 15-ike Sárospatakon.” — „Különlék.”

MÁRCZIUS 15.

Vannak a népek életében olyan fordulópontok, melyek a késő századok alakulásaira is kihatnak, de egy sem hagy maga után oly kitörölhetetlen nyomokat, mint épen az a pillanat, mely a *szabadság, egyenlőség, testvériség* nagy eszméit valósítja meg. Szabadság, egyenlőség, testvériség! Ez a három nagy eszme teszi az embert valóban emberré, Isten képmásává. Nélkülök az ember olyan, mint az állat, mely nem ura tetteinek, öli, marcangolja egymást, az erősebb elnyomja a gyengébbet, hogy önző céljait kielégítse. Az általános szabadság azt jelenti, hogy mindenki szabadon irányíthatja akarátát mások jogainak sérelme nélkül s ez magában foglalja az egyén korlátozását is, vagyis lehetetlenné teszi azt, hogy egyesek, az erősebbek, a gyüngébbek fölött zsarnokoskodjanak, tehát magában foglalja az egyenlőséget, melynek természetszerű folyamánya a testvériség, mert semmi sem képes az emberek gyűlöletét egymás iránt annyira fölkelteni, mint az egyenlőtlenség.

S vajjon van-e hatalmasabb szószólója a szabadság, egyenlőség, testvériség eszméinek, mint az irodalom, a sajtó, melynek munkássága folytán az egyes ember gondolatai az egész nép, az egész emberiség tulajdonai lesznek. Tudták ezt a zsarnokok mindenkor, s azért látjuk, ha a történelem lapjait forgatjuk, hogy a zsarnokság mindig ellenége a gondolat szabadságának, s az irodalmat csak akkor pártolja, ha az hiúságának tömjénez, ellenkező esetben minden lehető eszközt felhasznál

nál annak elnyomására. Így volt 1848 márczius 15-ig nálunk is. A zsarnoki hatalom, mely létének legfőbb biztosítékát a sötétségben, a tudatlanságban találja, a sajtószabadság teljes elnyomásával akarta a nemzetet továbbra is megtartani a mindenbe belenyugvó, semmin sem gondolkodó tudatlanságban. Azért kellett a szabad eszmék lánglelkű hirdetőit, Kossuth Lajost, Wesselényit, Lovassit és másokat a börtön egészségtelen és lélekrontó levegőjébe taszítani, azért kellett nekik ezerféle üldözést, zaklatást elszenvedniök. Ámde ép ez az óriási erőszakoskodás mutatja a szabad eszmék erejét, s azt, hogy bármit kövessen el a zsarnokság, azok rövid időn diadalra jutnak.

Úgy is volt. 1848. márczius 15-ike nálunk a sajtószabadság születése napja. Az az esküvés, melyet a magyar költővel annyi ezer ember mondott el isten szabad ege alatt, egy nagy családdá tette a magyar népet, melynek tagjai, mint testvérek, feledve minden korábbi gyűlöletet, csak egy közös célt ismertek, a közös édes anya, a haza boldoggá, dicsővé tételét s e cél elérésére készek voltak még életüket is feláldozni.

És erre nem sokára szüksége is volt a hazának. Mert a zsarnokság, ha egyszer valahova befészkelte magát, onnan csak az újból hatalomra jutás minden reményének rombadólte után üzhető ki. Megkezdődött a harc életre, halálra a szabadság és rabszolgaság szelleme között. A zsarnoki önkény, csakhogy bitorolt hatalmát el ne veszítse, nem átalott a legnemtelenebb eszközökhöz folyamodni. A testvérharc lángjaival borította el az egész országot, kétszínűséget, árulást használt fegyvernek, de hiába, mert a szabadságtól megifjodott, új erőre kapott nemzet úgy septe el a zsoldos hadakat, mint óriás szélvész gyöngye falevelet. A zsarnokságot jellemzi a kitzitás. Mikor már semmi

reménye nem volt arra, hogy a maga erejével szerezze vissza régi hatalmát, az utolsó, legnyomorultabb eszközhöz fordult: meghunyászkodva, könyörögve szőlította segítségül a szabadság elnyomására mindig kész bajtársát és midőn így egyesülve, az egyenlenségtől támogatva végre leverik, tehetetlenné teszik a nemzetet, akkor tűnik ki az osztrák zsarnokságnak egy másik jellemvonása. Mig fegyver volt kezükben, futott hőseinktől, s most vérlázító kegyetlenséggel áll bosszút azokon, a kiktől eddig remegett.

De mindez nem sokat használt. A nemzetet, mely már élvezte a teljes szabadságot, mely tudatára jutott erejének, egy időre ellehetett nyomni, lehetett kizozni, sanyargatni, de szabadságától, függetlenségétől örökre megfosztani nem lehetett. A márczius 15-iki eszmék mély gyökeret vertek már a nemzet szívében, azokat onnan kiirtani nem lehetett, sőt az elnyomás, a zaklatás folytán csak erősödtek. És élt még a nemzet megváltója, ki lelkesítő szavával fölemelte, bátorította a már-már csüggedőt.

Valóban szükség is volt vigasztaló szavára. És szükségünk volna még ma is az ő intő, atyai tanácsára, midőn lépten-nyomon megtántorodunk, s kezdünk mind inkább és inkább eltérni az ő hagyományától, a valódi liberálizmustól s annak helyét mindenütt az erőszak, a reakció foglalja el, mindkettő a liberálizmus mezében, s ezen ál-liberálizmus eredményei, az egyenlőtenség és a gyűlölet ijesztően növekednek. Az 1848-iki törvényhozás kimondta a jogegyenlőséget s ezzel minthogy a nemességet el nem törölte, a nemesi jogokat mindenkire kiterjeszté.

Ámde most mit látunk? Azt, hogy az emberek

legnagyobb része üres címek, haszontalan czífraságok, nemesség, báróság, stb. által kíván kitűnni mások felett, s ezek a valódi érdemet nagyhangú lármájukkal háttérbe szorítják. Valóban dicső megvalósulása az egyenlőségnek! Egyenlőség, címekkel, rendjelekkel, nemességgel s egyéb hűbéri maradványokkal! És mit mondjunk arról a testvériségről, melynek czélja az anyagi érdekek megvalósítása, melyért feláldoz barátot, testvért s mindent, a mi csak eddig szent és hecses volt? Ez nem egyenlőség, ez nem testvériség. Ha valaki ilyen szellemmel a márczius 15-én hirdetett nagy eszmék hívének meri vallani magát, az képmutató, mert szívében mást érez, mint a mit ajkán hord. Az a valódi liberálizmusnak, melyet az 1848-ki nagy idők nagy emberei megteremtettek, nem hive, hanem ellensége. Az ilyenek okozzák, hogy sokan már épen a szabadságot, egyenlőséget, testvériséget merik ezen áldástalan állapotok előidézésével vádolni.

Nagy lehet a te bánatod, te szent, te dicső, te minden emberi nagyságnál nagyobb, midőn fényes hazádból letekintesz tévelygő népedre, mely így valósítja meg eszméidet. De azért légy velünk ezután is, hiszen te élsz, és élni fogsz örökké. Ne vond meg tőlünk örködésedet, gyámolító kezedet, midőn mi a hiábavalóságok, az önző szenvedélyek rabjai vagyunk, mert tudod, hogy a magyar, ha egy kis időre elhagyta is az egyenes utat, belátván tévedéseit mindig visszatért oda, hogy az igazságnak, a szabadságnak harczosa legyen. Igen, el fog jönni az az idő, mikor megszabadulunk a most uralkodó szenvedélyektől, a hiábavalóságok szeretetétől és teljes diadalt aratnak azon szent eszmék, melyeket te és dicső társaid hirdettetek. Küldj le hozzánk nagy szelle-

TÁRCZA

Finita.

Ha látja egy-egy jó barátom
Utánad sűrő két szemem,
Hogy megkönnyítse szenvedésem:
Együtt zokog, sár én velem.
S megkérdi halkán: mért e bánat?
Hiszen szeretsz te engemet . . .
S úgy elhiszem, pedig tudom jól,
Hogy pusztá, csalfa képzelet!
Hogy is szeretnél épen engem,
Ki cifra, fényes nem vagyok,
Nincs többen itt, csak tiszta lelkem
S e rólad suttagó dalok.
S egy kínos élet büszke vádja,
Hogy méltó sem vagyok reád . . .
Oh nincsen átok itt e földön,
Mely súlyosabb vón, mint e vád!

S magam, ki néha nagyinak érzem:
Te hozzád szólni sem merek,
Szorongó, féltő, kínos érzés
Bilincsbe zárja lelkemet.
A titkos álom szerte foszlik,
Miként a bűnös gondolat,
Reményem, vágyam semmivé lesz
Egy kis, rövidke percz alatt.

Igy érzem én. Lehet, csak ábránd,
Egy lázas agynak réme ez.
S még küszködöm, sítrok magamba',
Szerelmes szívvel rég szeretsz.
De szólni tiltja büszkeséged,
És én beszélni nem merek . . .
S álmát sítatja lelkem egyre:
Nem, . . . nem szeretsz te engemet!

Kolozsvár.

Zombori Andor.

medből valamit, hogy lelkesítsen, midőn majd eljön az idő és újra hangzik százezrek ajakán az eskü: A magyarok istenére esküszünk, esküszünk, hogy rabok tovább nem leszünk.

Pál Ernő.

A legnagyobb csapás.

— (Népies elbeszélés.) —

Bizony csak nagy sor is az, mikor a szegény ember házába beköszönt az Isten. A szerencsétlenség sohasem jár magában. Kezdi a kisebbben, jön rá a nagyobb. Csak az ég a megmondhatója: mikor szűnnek meg ezek az átkok, ki tudja: ki unja meg hamarább: az Isten-e vagy az ember?

Különb enberek válogatja. Egyik mindjárt az elején meghököl, kap egy pisztolyt s megváltja a belépti jegyet a túlvilágra; a másik meg tűr, tűr, míg végre is jóra fordul minden. Utóvégre a bajok szarúja se kifogyhatatlan, mint semmi nem az, még az ég csatornája sem. Hiszen tudjuk, bár egyikünk sem látta a maga szemével, hogy az özönvíz idejében nem egy gyűszűnyi eső hullott le az öreg égből, hanem annyi, hogy az egész világot elseperte, ha ugyan igaz. S mégis csak kifogyott valahára.

Szekeres András koma sem volt az az ember, a ki mindjárt az első bajnál Jézus-Máriát kiáltott volna. Pedig hát, tanu rá az egész falu, nem egyszer beköszöntött nála az Isten. Már pedig az ilyen látogatásokat még az istenfélők sem szeretik.

Kezdődött a Bimbón. Már hogy nem a rózsza bimbaját értem, a mit az ő gondos hitestársa a kertben növel, hanem a tehénkéjét. Ezt a tehenet a mondori vásáron vette, nem idegentől, hanem olyan embertől, a ki az ő keresztkomájának a nagyanyja után rokona. Hát csak volt lelke, hogy rossz tehenet ne vétessen vele. De az igazat megvallva, nem is volt az hitvány tehén. Olyan kövér volt, hogy gyönyörűség volt az embernek a szemét rávetni, a teje meg olyan volt, hogy a ki csak megkóstolta, megnyalta a száját utána.

A mint estéinkint hazatérőben volt a csorda, a mikor csak lehetett, mindig kiállt András koma a kapuba, hogy gyönyörködje az ő Bimbójában. No dehát gondoskodott a Teremtő róla, hogy meg ne csömörölje a nagy gyönyörködéstől. A Peti bojtár egy délután hazakísérte a Bimbót. Meg is álltak a faluban a kaczagószemű leányok, már a ki csak közeliben volt.

— Hová mégy Peti?

— Megyünk a Bimbóval haza!

— Hát aztán mitől jó az?

— Bizony nincs abban semmi jó sem, dehát muszáj!

— Miér' te?

— Hát csak azért, mert baja van az istenadtának!

A jószívűek meg-megcsóválták fejüket.

— Szegény Szekeres András, ugyan megadta neki az Isten.

A kötekedőbbje azonban épen nem sajnálkozott rajta, hanem kárörömmel mondogatta a másiknak:

— Tudom Istenem, hogy ezút' nem fog kiálani a kapuba Szekeres András!

De hát tudtam én jó előre, hogy nem lesz ő mindig olyan rátartós. Merhát sok, a mi sok.

Mikor aztán Peti a tehenet a Szekeres uram portájára hajtotta be, a gazda, ki épen a kaszát peugette, nagy csodálkozva nézett a bojtarra,

— Mi a' te?

Szekeres Andrásné, a ki kenyeret dagasztott, kiszaladt a csengő hallatára.

— Teremtő uram! Mi az Peti?

— Hej gazd' uram baja van a Bimbónak!

— Mi baja?

— Már én azt a magam paraszt fejével ugyan nem t'om kitalálni. Hanem hát annyit tudok, hogy nem akar enni! Egész nap ott áll, mint a kinek az orra vére foly, hát csak hazahajtottam.

Az asszony felemelte a kötőjét, hogy szemét kitorúlje, majd ráborult a Bimbó hófehér hátára.

— Jaj lelkem Bimbóm, mi lelt tégedet?! Pedig hogy gondoztunk, hogy őriztunk, mint a tulajdon szemünk fényét.

Szekeres uram odaszólt az asszonynak:

— Ne búsulj anyjuk! Majd csak másképp lesz az valamikor.

— Dehogy lesz, dehogy lesz! Jaj hát hogyne keseredne el az ember szíve, mikor az ilyen szép tehén tönkre megy!

— Nem tudni még azt. Hátha megjavul?

— Bizony nehezen hiszem én azt. Meglásd hogy elpusztul,

— No hát akkor annak vész, a kinek van!

Hát bizony nem is másnak. Ebben tökéletesen igaza volt Szekeres uramnak, de már abban nem, hogy megjavul. Bizony eltűnt a Bimbó, mint a füst. Azaz, hogy nem épen olyan gyorsan, dehát egy kutya az. Egy darabig még meg volt, hanem aztán egy szép délután azt mondta, hogy . . . azaz csak mondta volna, ha beszélni tudott volna, hogy »oda lent már nem fáj semmi«. Annál jobban fáj oda fent. Már hogy a Szekeres familia szíve. Az öreg nem szólt semmit, csak azt dünyögte, hogy: hm! be jó pénzcsekét kaphattam volna belőle. A két fiu váltig erősítgette, hogy el kellett volna a mézárósnak adni, mikor látták, hogy úgy sem javul meg. Az asszony, meg a lány alig győzte a szemét törölni, úgy hullt abból a könnyű.

Bizony nagy sor is az, ha a szegény embertől kedves tehenét veszi el az Isten. Folyt is az asszony szájából a panasz, mint a patak.

— Jaj, jaj! ugyan mi lehet a vétünk, hogy ilyen nagyon bűnhödünk.

Szekeres András csitítani kezdte az asszonyt.

— Soh'se emészd magad anyjuk! Másnak még rosszabbul megy a dolga.

Bizony nem tudott ő több vigasztaló szót mondani aranyért sem. Sajnálta ő maga is a Bimbót.

De hát hogy is ne sajnálta volna! No de hát majd csak vesz ő tán még jobb tehenet is, mert hát gyönyörűnek mutatkozik a termés. Már a csengő meg van — úgy se kell már a Bimbónak — hát csak tehen kell hozzá. Meg lesz az is. A télire való életet megtartja, a többit eladja. Persze, hogy eladja.

És még sem adta el. Pedig nem rajta múlt szegényen. Ugy június közepe felé egy délután pogány meleg volt. Az ember toroka szinte kiszáradt a kánikulától. Egyszerre csak felhő kerekedett az égen, de nem olyan, mint az öklöm, hanem olyan, hogy az egész eget ellepte. Azután rákezdett esni, de még ez nem lett volna olyan igen nagy baj. Hanem egyszerre csak kopog a ház fedele. Mi az? Hát jég. Hiába tették aztán a küszöb elé a baltát élivel felfele, hiába szedte elő Sára asszony — másképpen Szekeresné — nagykapcsos imádságos könyvét, a mit még a nagyanyjától örökölt, bizony nem volt az megállófélben. Esett, mint a parancsolat. Bizony kicsépelte a jég az életet, pedig hát senki sem kérte rá. Hát aztán nem is lehet csodálni, hogy Szekeres András uram nem adta el az életet. Adta vón' ő szegény szívesen.

Sára asszonynak sem lehetett látni mosolygását egész nyáron át. De a gazd'uram váltig csitította: Soh'se búsulj anyjuk, majd csak megélünk valahogy!

Azt mondja a magyar ember kínjában: »lesz még szálló, lágy kenyér«. De a míg az a szálló, meg az a lágy kenyér megérkezik, addig bizony sanyarú a szegény ember sorsa. Hát a Szekeres András uramé is olyan volt. Egy augusztusi vasárnap nagyban mulatoztak a legények a kocsmában. Ott volt a Szekeres kisebbik fia is. Még csak a bajusza utközött, de azért helyre gyerek volt ám. Ezt úgy kell érteni, hogy ha valakit fejen kólintott, három hétig is ott tartotta a kezét. Három szál cigány húzta a szép, magyar nótákat, miktől egyszerre sír is, meg nevet is az ember. Épen elég volt a három füstös ahhoz, hogy két kötekedő legény összeszólalkozzék rajta.

Odaszól Fekete Bandi a cigánynak: az én nótámat húzd dáde! Szekeres Jancsinak se kellett több.

— Az enyémet húzd ha mondom!

Ezen aztán jól összekaptak. Olyasféle az ilyen parasztverekedés, akár a párbaj az uraknál. Még segéd is van hozzá. Az igaz, hogy itt a segéd nem csak bámúl, hanem maga is hozzálát. Elég az hozzá, hogy Fekete Bandi fején öt lyukat talált a doktor, mikor Bandihoz másnap elhívták. No hiszen doktor legyen az a talpán, ki öt kigyógyítja. Nem azért ösmerték Jancsit a tizedik faluban is, hogy csak olyat tudjon ütni, a mit még ki is lehessen gyógyítani. Hisz az nem is olyan nagy virtus.

Az igaz, hogy olyan öt esztendő kapott Janesi ezért a multságért, mint a pinty. De hát az megint más kérdés. Az édes anyja egy hétig siratta az ő édes, kedves fiát; az apja rádörmögte: én sem voltam különb olyan koromban. De hát azért mégis csak fáj az ő neki, ha nem is mutatta. Hanem férfi létece csak nem fog elpityeredni, mint egy fehér eszléd. Vigasztalgatta is Sára asszonyt:

— No már csak törődjél belc, ha egyszer muszáj. Ugy sem szabadítod meg a sírásoddal!

Bizony nem azt. De még az öregebbik fiát sem a katonaság alól, a kit október 1-én vittek be katonáékhoz. Így esett meg az, hogy két fia helyett egy se volt. Az egyik a börtön levegőjét szívta, a másik meg kardott kötött. Igaz, hogy egyik sem a maga jószántából. No de sebaj. Hisz a nóta is azt mondja: »nem a világ az a három esztendő.« Hát ha nem is a világ, de mégis elég ahhoz, hogy az anya minden zsebkendőjét teleírja, meg hogy a fiú azt a hunczut katona-életet szíve mélyéből megútalja. Valamikor még azt énekeltek: »gyöngy élet a huszár élet!«, de tudom Istenem, nem ma költötték azt a nótát. Hát még ha a csinálója a Gyuri helyébe lett volna. A hadnagya olyan volt, mint egy emberevő sárkány. Az őrmestere meg mint öt emberevő sárkány. Az igaz, hogy volt is annak oka. Valaha egy leányt szerettek ők. A leány meg Gyurit szerette. Gyuri ugyan erről épenséggel nem tehetett, de az őrmester úr ezt nem igen nézte, hanem ha csak tehetette, megkínozta Gyurit. Rádásul meg minden áldott nap bepanaszolta annak a kis pöske hadnagynak. Hat bizony így nem igen irigyelhetette senki fia a szegény Gyuri sorsát. Sok lett vóna az egy pogánynak is.

Az őrmester úr nem mert a fiához nyúlni, tudta ő nagyon jól, hogy darázs-fészekbe nyúlna. Tartott tőle, hogy az a tüzes fiú ki találja jönni az emberségből, a mi annyit jelent, hogy jaj akkor. No de — gondolgatta magában — majd csak megczirógatja a kis pöske hadnagy. Meg is czirógatta a lelkem-adta. No de tudom, többet se fog senkit megczirógatni. Hát úgy történt a dolog, hogy a Gyuri eltévesztett valamit. No hiszen az nem olyan öreg hiba, megesik az a legjobb családok fiain is. De a hadnagy már igen dühös volt a fiúra, mert az az átkozott őrmester sok mindent összehazudozott róla. Nem sokat teketoriázott, hanem pofon ütötte. De amúgy istenesen. A legénynek sem kellett több. Kipirult az arcza, mint a pipacs. De nem az ütéstől, hanem a haragtól, a dühtől. Hát öt holmi német pofozgatni fogja?! Nem ám! Mint a villám, olyan gyorsan kirántotta a kardját s a fején végig vágott.

— Nesze német!

No de elvégre is sok lúd disznót győz, hát csak szépen lefogták ő kelmét. Ha ciből embert vágott volna le: kapott volna vagy öt esztendő. De nem olyan a katona régula. Nem sokat babráltak vele,

hanem kimondták, hogy harmadnapra főbelövik. Addig meg gondolkozzék, ha akar. Bizony nem sokat gondolkozott ő, ugyan min is gondolkozott volna? Világosabb volt az ő dolga a napnál. Csak nem hagyhatta magát mindéig kínozni?! de meg hát a pof? Csak nem tűri el, hogy egy német felpofozza? Ha főbelövik: hát főbelövik! De legalább a német is kikapta a magáét. Ha most pofon vágnák: megint csak úgy tenne. Azaz, ha erősebben tudna odavágni: erősebben váгна oda. No de az is elég volt az istenadtának.

Papirost kért, meg tentát, hogy legalább megírja a dolgot hazulra. Meg is írta töviről-hegyire. Búcsut vett egyenkint az apjától, anyjától, testvéreitől, meg a jó embereitől. Mikor az írással készen volt, egy kicsit megsajnálta az édes anyját, azt az áldott jó asszonyt, de hát nem okolta magát. A német az oka az egésznek. Ha nem vágta volna pofon: ő se vágott volna a nyaka közé.

Hát bizony-bizony főbelölték ő kelmét. De bánta is ő. Még a zsebkendőt is letépte az arczáról, a mivel a szemét bekötötték. Hadd lássák, hogy a magyar gyerek nem ijed meg a maga árnyékától.

Mikor a levél megérkezett, mintha tút szúrtak volna az édes anya szívébe. Hullott a szeméből a könnyű, mint a záporosó. Hát mindennap egy új csapás. Isten, Isten, haragos Isten! Azt a gyönyörű szál legényt megfogják ölni! Ha ő azt előre tudja: clemészi magát, hogy ne érje ez a tenger keserűség. De már késő! Ha már megvan, hát le kell nyelni. Okosabbat úgyse tehet az ember.

A gazd'uram összeránczolta homlokát, a mint a levelet elolvasta. Ej-ej nagy kár ezért a fiúért! Milyen rendet tudott az vágni a mezőn. Hiszen ő is volt katona, de még sem bántak vele olyan tatár módra. De hát tüzes a fiatal vér! Meg aztán nagy szó is az, mikor a magyar embert egy szedte-vedte német pofon veri. Nehezen tűri azt el még olyan ember is, a kinek már benőtt a feje lágya. Hát még a fiatal! Maga se tudná megmondani, hogy eltúrte volna-e ezt a dolgot? — Vigasztalta is az élete párját, de hát bizony nem sokat ér ilyenkor a vigasztalás.

Mit volt mit tenni, el kellett a Julist küldeni Pestre. Nem fizetett a föld, hát csak hadd szolgáljon a lány. Igaz, hogy eleinte nem volt kedve se a gazdának, se az asszonymnak olyan nagy városba küldeni a leányt, de hát muszáj volt. Furcsa egy város azt a Pest. Mindegyik ház olyan, mintha aranyból lenne, azut' meg szalmás tán nincs is benne. Sok ott az úrfajta igen. Nem úgy, mint faluhelyen. Hát féltették is Julist, de első a kenyér.

Egészen megjavult most Szekeres András sorsa. Nem látott most már a háza szükségét. Volt pénz, mint pelyva. Küldözgette Julis erősen. András gazda egyik komájának lánya, a ki szintűgy Pesten szolgált, irogatott haza egyes dolgokat, hogy honnan szerzi a Szekeresék Julisa azt a sok pénzt,

Beszélt holmi gazdag urfiakról. Meg is mondta a koma Szekeres uramnak. Ő meg azt mondta rá, hogy ő tiszteli, becsüli a koma lányát, de már ebben az egyben nem hisz neki. Ősmeri ő a lányát.

Hát természetesen csak nem is mondhatta, hogy: biz' úgy van a koma! Márcsak azt kellett mondania, hogy nem igaz abból egy hang sem. Hanem magában aztán elkezdett gondolkozni, hogy is lehet az, hogy Julisnak olyan temérdek a pénze. Bizony, hogy becsületes lány nem kereshet annyit. Bizony, hogy igaza van a koma lányának. No de beste lánya megállj! Majd adok én neked, csak a kezembe kerülj. Hát mondtam én, hogy gar madára keressed a pénzt?! Nem azért küldtelek én el, hogy becsületes munkával keresd meg a kenyeredet?!

Nem szólt az anyjuknak semmit. Elég jókor lesz az neki, ha majd meglátja: mint adja ki a czifra lánynak az útját. Menjen a merre a szeme lát. Bizony nem fogja a háza tisztességét bemocskolni.

Ugy július közepére várták Julist. Meg is jött. Olyan rátartós volt abban a selyem ruhában, mint egy páva. Az anyja megölelte, megcsókolta. Az apja — a mint feléje jött — ellökte magától.

— Honnan szedted azt a temérdek sok pénzt? — Tán csak nem loptam?

— A pénzt nem — csak az én becsületesemet.

Felugrott a vaskos ember s teljes erejéből arczúl ütötte. Nem is kellett neki több. Rögtön elterült a földön.

Az anya reáborúlt, majd hogy meg nem háborodott hirtelen fájdalmában. Szekeres András pedig örült indulatában iszonyút csapott az asztalra s rémülettel gerjesztő, vad hangon ordította:

— Jaj de meg is vert engem a haragos Isten!

Azzal nyakába vette a világot s elindult vak-tában, czéltalanul. Ki tudja merre, ki tudja hova?

Kaszonyi Géza.

Magyarország és a horvát-szlavon tartományok.

(Az 1868. 30. törvényezikk némely intézkedéseiről.)

Írta: Pál Ernő.

(Vége.)

És az igazságügyben való autonomia mit eredményezett? Azt, hogy a magyar jog egységes fejlődése megszakadt. Az ötvenes években az osztrák abszolút kormány a magyar jog hatályát megszüntetvén, egész Magyarország, így tehát Horvát-Szlavonország területén is életbeléptette az osztrák jogot. 1861-ben az országbírói értekezlet megszüntette ezt az állapotot a tulajdonképp Magyarországra nézve Erdély kivételével. Erdélyben az alkotmányos idők beállta után is

érvényben maradt ugyan az osztrák polgári törvénykönyv, de mivel a magyar törvényhozás hatalma Erdélyre is kiterjed, minden egyes újabb törvény az osztrák polgári törvénykönyv egy-egy intézkedését semmisíti meg, s így a magyar jog egységes fejlődése elé erőszakosan gördített akadályok itt elhárulnak. Nem így azonban Horvátországban, hol bár lehetne, mégsem akarnak a magyar jog felé közeledni. Mikor a hetvenes években a magyar büntetőjogot kodifikálták, felmerült az az eszme, hogy Horvátországban is ezt kellene elfogadni. Derencsin Marián igazságügyi osztályfőnök készített is erre vonatkozólag egy javaslatot, azonban ezt a magyargyűlölő horvátok nem akarták elfogadni, hanem inkább megmaradtak a régi, s már sok tekintetben elavult intézkedéseket tartalmazó osztrák büntető törvénynél. Így történik aztán, hogy magyarországi illetőségű magyar állampolgárt Horvátországban elítélnék olyasmért, a mit a magyar büntető törvénykönyv nem deklarálna büntetendő cselekménynek. Hol van itt az államhatárolom, melynek kötelessége minden egyes polgár jogait oltalmazni?

Ezek az 1868. 30. t.-cz. eredményei. Az első pillanatra belátjuk, hogy ezek nem olyan eredmények, a melyeneket a 68-iki törvényhozás békülékeny engedményekre hajló szellemétől várni lehetne. A túlságos szabadság még nagyobb elégedetlenséget, az engedékenységek még nagyobb gyűlöletet szült. Világosan áll tehát előttünk az a feladat, hogy a törvényeket megszüntetvén, helyettök olyanokat alkossunk, melyek a magyar állam érdekeit a horvátokkal szemben minden tekintetben biztosítják, s a magyar állam szuverenitását is kellőképen kifejezik.

A megváltoztatás módjáról maga a törvény intézkedik, himondván, hogy az egyezmény az egyezkedő országok, külön törvényhozásának tárgya nem lehet, s változás rajta csak ugyanazon módon, a mint létrejött, mindazon tényezők hozzájárulásával történhetik, a melyek kötötték. Ez egész természetes és úgyszólván szükségtelen része a törvénynek, mert a dolog természetéből következik, hogy a törvényt csakis az a hatalom változtathatja meg, a mely létrehozta, és csakis oly módon, a mint a törvény létrejött vagyis új törvényvel.

Itt felmerül még az a kérdés, hogy mit kell értenünk a horvátok hozzájárulása alatt. Azt-e, hogy e törvény csakis az ő beleegyezésükkel változtatható meg, vagy azt, hogy a tanácskozásokban nekik is részt kell venniök. En az utóbbi értelmezést tartom helyesnek, mert, ha az előbbit fogadjuk el, akkor ez ügyben a magyar országgyűlést végzetlenül korlátozzuk, a mennyiben egy jelentéktelen kisebbség, 40 ember akaratától tesszük függővé az országgyűlés határozatát, a mi a parlamentarizmus legelemibb fogalmaival is ellenkezik. Nem volna ez egyéb, mint a lengyelországi vétó jognak némi változtatban való elismerése. A magyar törvényhozás, mint ilyen egységes, a horvát képviselőknek ezen minősége a tárgyalásnál nem jön, de nem is jöhet tekintetbe; ők ott úgy tanácskoznak és szavaznak, mint a magyar állam

törvényhozó testületének tagjai és nem mint delegátusok. Ezen okoknál fogva nem tekinthetjük az 1868. évi 30. t.-cz.-et csak szigorubb formaságokkal megváltoztatható alaptörvénynek, hanem olyannak, melyet a törvényhozás új törvény alkotásával bármikor, még pedig a horvátok beleegyezése nélkül is megváltoztathat.

Márczius 15-ike Sárospatakon.

Vasárnap volt és márczius 15-ike. Mind a kettő ünnep. Egyik az egész keresztény világnak, a másik csak nekünk, de annál nagyobb, mert hiszen egy esztendőben csak egyszer van alkalmunk megülni. A város ünnepi színt öltött, sokkal ünnepesebbet, mint más vasárnapokon szokott, vagy talán csak nekünk tetszett úgy, kik szívünkben örvendezve ünnepeltük a szabadság ünnepét. A kollégiumon ott lengett egy óriási nemzeti lobogó, a városházán a másik; több lobogót nem lehetett látni a városban, ha csak ide nem számítjuk egy élelmes kereskedőnkét, ki akkor épen végeladást tartott. Azonban ez csak néhány embernek tünt fel, a nagy többség gyönyörködött a két zászlóban és nem gondolt egyébire. Csodálatos hatásuk van a nemzeti színeknek a kedélyre. Mikor az ember meglátja azt a három színt együtt, olyan különös érzés fogja el. Szeretne sírni, de örömben, büszkeségben, hogy magyarnak vallhatja magát. Az optimisták még azt az öles betűkből álló felírást sem vették észre, a mely mind a két lobogót eléktelenítette s igen élénken emlékeztetett a kortes zászlókra. Még talán büszkeség töltötte el szívünket, hogy íme, a mienk, az ifjuságé az a lobogó és nem másé, mert hiszen ott van rajta a felírás. Mi részünkről nem vagyunk barátai az efféle fitogtatásnak és sokkal jobban szerettük volna, ha azok helyett a csúnya nagy fekete betűk helyett Magyarország czímerét láthattuk volna azon a két lobogón, a mint a törvény és újabban egy miniszteri rendelet is rendeli.

A tulajdonképi ünnep délután 3 órakor kezdődött. A főiskola imatermét már jóval előbb zsúfolásig megtöltötte a közönség, melynek érdeklődése márczius 15-ike iránt az idén oly nagy volt, a milyenre alig emlékszünk. Jól esett látnunk, mint gyülekezik a szabadság, egyenlőség, testvériség ünnepére különbség nélkül szegény és gazdag, öreg és ifjú, mint telik meg könnyekkel az öregek szeme, midőn a dicső multra emlékeznek, mint lelkesül az ifjú a dicső jövő megteremtésére. Az ünnepélyt a főiskolai énekhar nyitotta meg Szentirmay Elemér *Kossuth sírja* című dalával, ez után Tüdős István dr. theologiai tanár mondott hazafias, szabad szellemű beszédet, melylyel valóban minden elfogulatlan ballgatónban meggyőződéssé tette azt a hitet, hogy Magyarországnak szabadnak, függetlennek kell lennie. A főiskolai zenekar derekasan megállotta ugyan helyét,

néhány Kossuth-nóta ügyes eljátszásával, de midőn a közönség másodszer is hallani kívánta, hibát követett el avval, hogy csárdásokat húzott. Azt hisszük, hogy a zenekar tisztelt tagjai nem azért szerepeltek ott, hogy ügyességüket mutogassák, hanem azért, hogy az ünnep széppé és impozánssá tételében közreműködjenek s e célra nekik csakis az alkalomhoz illő, hazafias darabokat kellett volna játszaniok. s ha a programmba felvetteken kívül más hazafias darabokat nem tudtak, inkább hallgattak volna. Horváth Dezső László Andornak *Március 15.* című hazafias költeményét olvasta fel. Kár, hogy némely helyen a gondtalan olvasással elrontotta a hatást. Most újra a főiskolai énekkar következett, mely Petőfi Sándor *Csatadalát* adta elő, utána pedig *Lehoczky Béla* szavalta el Szász Gerőnek *Kossuth Lajos* című költeményét, szép sikerrel. Az ünnepet a zene- és énekkar együttes szereplése zárta be egy új Rákóczi-indulóval.

Az ünnep után este 8 órakor táncmulatság következett.

Érdekes, hogy a kedvvel úgy is lehet gazdálkodni, mint most a sárospataki főiskola ifjúsága tette: összerakta, meggyűjtötte jobb időkre, csak azért, hogy akkor aztán ne kelljen vele szűken bánni. A farsang elmúlik bál nélkül, hogy a „március 15“ annál sikerültebb legyen. Sikerült is volt, azt bátran mondhatjuk. A legédesebb visszaemlékezések hányszor fogják elénk varázsolni ama pompás hölgykoszorút, melynek virágai között kertészkedni . . . óh, milyen ideális foglalkozás!

Nemzeti lobogó jelezte a multság helyét, a város-házát, hova elsőséggért versenyezve száguldoztak a paripák. Az eleven rendezőség, mint az már ilyenkor megszokott dolog, páratlan buzgóságot fejtett ki a hölgyek felvezetése körül. Mikor $\frac{1}{2}$ 9 órakor a cigány — mintha csak megsugták volna neki — rákezdte hogy „Ez a kis lány most kezd nékem tetszeni“, — nem volt szív, mely a dallamot s hozzá a szöveget ne helyeselte volna. A csárdásra előállottak a párok. Odasúgtam ekkor egy barátomnak: No, Pista, e közül a sok szép lány közül „válaszd ki hát, melyik kedvesebb szívednek.“ De bizony a Pista gyerek nem tudott választani. Én se tudtam; hiszen annyi volt ott a kedves, mosolygó szemű lányka, hogy nem lehetett választani közülök — elfogultság nélkül. Az a kék csipkés s szalagos kék selyemruhás oly édesen tudott eszevgni: az a rózsabimbós, borostyános fehér a jour sephyr „kis szivem“ toillettes, mint pehely, repült a termen át; annak a szőke hajú, kék szemű leánynak úgy illett a kék szalagos crème esmeralda toillette. Az a halványkék selyemmel díszített fehér selyemruhás, az a hosszú rózsaszín szalagos, margitvirág csokros, meg az a kis angyalka, a kinek rózsaszín gouvirozott szövetrohájja és rezedá virágcsokra volt s ki tudná elszámolni még milyen selyem, batis, crépon stb. ruhás, szóval az egész hölgykoszorú úgy segítették a rendezőknek a hangulatkeltésben, hogy ezért őket méltán hálára kötelezték.

Az asszonyok toillettjei közül igen szép volt egy

drap selyem szoknya piros selyem derékkal, egy fekete selyem rózsaszín gouvré fulée díszszel, s sikkanttyú csokorral, egy satiu merveilteux. egy kék ottomán crème gouvré fulée díszszel, rózsabimbó és fehér szegfű csokorral.

Az első négyest 44 pár táncolta hármás colou-bau, de biz az alig akart menni a nagy zsúfoltság miatt, bármennyire igyekeztek a rendezői. A buffeterem is nagy keresettségnek örvendett (vagy inkább a vendéglős örült neki) s épen azért ott sem volt nagy rend s alig lehetett leülni, hogy valamit kapjunk. A közönséget a fényes r-ggell legjobb emlékekkel vezette haza. A megjelent hölgyek neveit a menüire tudtuk, így szedtük össze:

Adriányi Kálmánné, Adriányi Olga (Tolcsva), Balogh Miklósné, Balogh Mariska (Izsép), Bálint Dezsőné, Borsos Györgyné, Borsos Berta, Both Juliska, Csizsár Róza (Izsép), Debreczeni Bertalanné, Debreczeni Etelka és Ilonka, Dudás Ilonka és Vilma (Czigánd) Dezső Lajosné, Dezső Sarolta, Gagyi Piroska (Czigánd), Győri Vilma (Mihályi), Horváth Jánosné (Tokaj), Horváth Mariska (Izsép), Horkay Jánosné, Horkay Annuska, Horkay Jolán, Hódy Józsefné, Keresztury Jánosné (Mándok) Keresztury Mariska (K.-Helmeecz), Kun Zoltánné, Kun Sárka, Kádár Gyuláné, Kondor Miksáné, Kozma Katinka (Jéke), Marko Mariska, Moldvay Mariska, Maklár P. Miklósné, Maklár P. Margit, Michnay Katinka (Szikszó), Melko Józsefné, Melko Mariska (Páczin), Nagy Boriska és Szeréna, Oláh Matild, Porzsolt Károlyné, Porzsolt Erzsike, Radácsi Györgyné, Radácsi Margit, Ringelhaun Emilné, Szabó Istvánné, Szabó Emma (Liszka), Szánthó Istvánné (Olaszi), Sarkady Sándorné, Sarkady Ilonka, Szakácsi Anna, Szinyei Boriska, Szabéni Karolina, Sztankovics Ilonka (N.-Bári), Szívós Irén, Soltész Pálné, Soltész Vilma (Legenye), Trstyánszky Károlyné, Trócsányi Juliska, Terhes Hanni, Urbán Mihályné, Urbán Lenke (Záhony), özv. Zsindely Istvánné, Zsindely Etelka.

Különfélék.

— A magyar irodalmi önképző-társulat márczius 8-án tartotta meg félévi szavalati versenyét. A komoly szavalatra Jókai „Szigetvári vértanúk című szomorújátékának egy jelenetét tűzte ki; a vígszavalt tárgyát Gárdonyi Géza „Házassági ajánlat“ című monológja képezte. Az elsőre hárman versenyeztek, kik közül a díjat (6 frt) *Lehoczky Béla* vitte el, ki a darab tanulmányozásával s előadásával szép tehetséget mutatott. A víg szavaltatnál *Szabó Zoltán* sokszor homéri kacajra ragadta a közönséget s a bíráló bizottság neki 3 frtnyi díjat szavazott meg. Február 12-én járt le a „Műfordítás“ beadási határideje. A másod ízben kitűzött pályakérdésre két mű érkezett, melyek közül a második számú 8 frtot nyert, szerzője László Andor; az első számút

pedig 4 frttal jutalmazták, szerzője Illyés Mihály. A „költői beszély“-re egy munka érkezett, melyet azonban társulatunk nem díjazhatott. — Társulatunk jegyzői székén változás állott be; ugyanis az eddigi főjegyző, Jászter Kálmán, állásáról leköszönvén, helyette Kubowich (Kaszonyi) Géza választatott meg.

— **A jogász-egylet** egyik múlt gyűlésén *Székely László* olvasott fel egy igen érdekesen és sok tanulmányal írott munkát, melynek czíme: „*A decentralizáció és a deczentralizáció.*“ Felolvasását figyelemmel hallgatták a gyűlésen volt akadémiai hallgatók. Mint értesülünk, a bíráló bizottság, melynek a mű kiadatott, a dicséret mellett 5 frt jutalomban fogja részesíteni.

— **A theol. segély-egylet** elnöke állásától megváltván, helyét a március 14-én tartott gyűlésen Horkay Barna IV. é. theologussal akarták betölteni. De ő elfoglaltsága miatt azt nem fogadta el s így a választást elnapolták.

— **Főiskolánk tanárai**, távozó tagtársuknak, *Mitrovics Gyulának* egy szép albumot készíttetnek, a melybe minden tanár lefogja magát fényképeztetni s mely a megajándékozottnak bizonyosan igen drága pataki emléke lesz. Úgy halljuk, hogy Mitrovics úr már húsvét előtt el fog tőlünk távozni, hogy elfoglalja debreczeni lelkészi állomását. Őt és kedves családját a tanuló ifjúságnak és Sárospatak polgárságának osztatlan szeretete kíséri oda s Debreczenben is meg fogják őt rövid idő alatt szeretni s tisztelettel fogják megbecsülni mint embert, mint lelkészt és mint jeles író.

— **Petőfi relikvia.** Bizony nagyon kevesen tudják Patakon, még az iskolához tartozók közül is, hogy van a mi énekarunknak egy igen érdekes ereklyéje. Abban a szekrényben, melyben az emlékeket s jelvényeket: basszus-poharat, kulacsokat őrzik, van egy ívó-szarú is, a melyre a legnagyobb magyar költő, Petőfi Sándor 1847-ben ezt a kis bordalt véste fel:

Félre víz-ívók előllem,
Mert palatzkba fojtalak,
Itt szentségtörőt nem tűrnek
A bornak szentelt falak.

Nekünk is van tehát Petőfitől emlékün, a melyet a kórus átengedhetne a szépészeti múzeumnak, a hol talán többen megnézhetnék s ez által ez az ügyis még fiatal intézményünk egy nagyon becses darabbal lenne gazdagabb.

— **A Tompa szoborra** a *Marikovszky Erzsike* gyűjtőívén következő adakozások történtek: Marikovszky Erzsike 50 kr, Batta József 50 kr, Lácza Szabó Gizella 50 kr, Marikovszky Pál 50 kr, Pozsgay Béla 25 kr, Moldvai Mariska 50 kr, Zsoldos Ilma 50 kr, Zsoldos Etelka 50 kr, Zsoldos Ilonka 50 kr, Sarkady Sándorné 50 kr, özv. Szakácsi Jánosné 1 frt, Szeremley Berta 50 kr, Sarkady Antal 10 kr, Domokos Barcsay Juliánna 40 kr, Horkay Anna 40 kr, Horkay Jolán 50 kr, Marikovszky Emma 10 kr, Marikovszky Vilma 10 kr, Marikovszky Berta 10 kr, Marikovszky Pista 10 kr, Kükemezey Olivér 10 kr, Szenczy Emil 20 kr, Marikovszky Gyula 10 kr,

„Egy barna kicsike“ 10 kr, Kis Kázmér 15 kr. Ujabbán a következők adakoztak: Magyar Lajos 1 frt 56 kr, — H. Kis Kálmán gyűjtőívén Vass Sámuel 50 kr, a nagy-kőrösi hírlapok szerkesztősége 2 frt, Ottinger Ede 1 frt, Geszner Jenő 1 frt, Dr. Ivó Imre 1 frt, H. Kiss Kálmán 50 kt. — Ádám Tinka gyűjtőívén Dr. Farkas Lászlóné 5 frt, Ádám Tinka 1 frt, a nagy-kőrösi ev. ref. főgimnáziumi önképző-kör 3 frt, nagy-kőrösi ev. ref. főgimnáziumi VIII. osztály 10 frt, Dr. Jóó Imre 50 kr. — Hallgató János és Kállay Miklós gyűjtése: A kovácsvágási egyház adott 25 krt, Körössy József 10 kr, a radványi egyház 20 kr, Demjén Istvan 50 kr, Molnár Pál 50, Bacskay Sándor 40 kr, id. Kiss Lajos 1 frt, a zsujtai egyház 20 kr, Kállay Miklós 50 kr, Hallgató János 50 kr. — Szikszay András gyűjtőívén Boschán Jakab 1 frt 05 kr, Uray Béla 1 frt 75 kr, Bleuer Jenő 1 frt 05 kr, Andrassy Kálmán, Bleur Bertalan, Szikszay András 1—1 frt, Frenkl János 2 frt, Sikolya Antal, Boóc Ferencz, Andó Sámuel, Szikszay Gyula, Pethő Antal, Szahraida János, Kömmerting 50—50 kr, Horváth, Kiss L., Bodnár Miklós 20—20 kr, Bodnár Ilonka 10 kr, Sovány Dezső 10 frt, Czehlár János 1 frt, Tudja Mihályné 1 frt Balog Margit 50 kr, Csizsár Rózsa 50 kr, Mauritz Árpád gyűjtése 3 frt 59 kr. — Szoráth János gyűjtőívén Csuha Mihály 1 frt, Szoráth János 2 frt, Flórián Ambrus, Dr. Russay Lajos, Köröskényi Elek, Szmitsák Nándor, Felföldi Gyula 1 frt, Zempléni Árpád gyűjtőívén Zempléni Árpád 2 frt, Hesz József, Halász Dezső, Hajnik István 1 frt, Forray János, Utók József, Ottyk Lajos, Péteri Gyula 50—50 kr. — Kovács László gyűjtőívén: A hanvai ref. egyház 10 frt, a csizi egyház 6 frt, a lénárdfalvi egyház 5 frt, Hanvay József, Horváth József, Hanvay Zoltán, ifj. Hanvay Zoltán, özv. Darvay Pálné, Csizi Lévy Irén asszony, Molnár Viktorné, Kovács László 1 frt, Kossuth József, Fodor Erzsébet 50 kr, N. N. 1 frt 10 kr, Dakó Lajos gyűjtőívén Szekrényessy A., Bárczy L. 1 frt, Dakó Lajos 50 kr, Szabó Endre 2 frt, S. Szabó József, Urbán Mihály 1 frt Özv. Szabó Mártonné 2 frt, Piskóti Ferencz gyűjtőívén Radácsi Erzsike 50 kr, Kulcsár Ferencz, (s.-a.-ujhelyi ev. ref. leányiskola) 1 frt 20 kr, Végh Bertalan 1 frt, Maklár Károly 1 frt, A Szabolcsmegyei Takarékpénztár Görömbey Péter nagy-kállói lelkész indítványára 10 frt, Gömöri egyházmegye 36 frt, A sárospataki izr. ifjúság 7 frt 30 kr, Vértési József 1 frt.

Eddigi gyűjtésünk eredménye tehát a következő:

Tavalyi összeg	508 frt 87 kr.
Idei összeg	597 „ 25 „
Felolvasás	79 „ 05 „
Kamat	2 „ 03 „
Összesen	1187 frt 20 kr.

Mind a szíves gyűjtők, mind pedig az adományozók fogadják legőszintébb köszönetünket az „önképző-kör“ nevében.

— **A szerkesztésért felelős: Pál Ernő.**

SÁROSPATAKI IFJUSÁGI KÖZLÖNY.

KIADJA A „SÁROSPATAKI IRODALMI ÖNKÉPZŐ TÁRSULAT.”

Előfizetési árak:

Egész évre . . . . . 4 korona.
Fél évre . . . . . 2 „

Szerkesztők:

LÁSZLÓ ANDOR, PÁL ERNŐ.

Az előfizetési díjak *Telegdy Bertalannak*, mint az önk. kör pénztárosának czimére, a reclamációk pedig a főiskolai nyomda czimére küldendők.

Megjelen minden hó 15-én.

TARTALOM: „A magyar ifjúság és a millennium.” *ifj. Zsoldos Benő.* — „Törvény előtt.” — *h — a.* — „Anyámnak.” *Kaszonyi Géza.* — „A millennium megünneplése.” — „Marcus Valerius Martialis epigrammáiból.” *Pál Ernő.* — „A millennium és a vidéki akadémiák.” — Irodalom.” — „Vegyes közlemények.”

A magyar ifjúság és a millennium.

Irta: *ifj. Zsoldos Benő.*

Szinte már unottá is kezd válni előttünk ez a tisztos öreg szó: millennium. Oly tömérdek papirus lett már hasznavehetetlenné, annyi toll és tinta fogyott már el a róla való elmélkedéseknek miatta, pedig hát még eddig alig történt valami; még csak ezután fog jönni az, a minek jönnie kell. Készítsük a nemzetben a hangulatot a nagy ünnepre — ez a bevett jelszó — s tagadhatatlan, hogy a sajtó ki is veszi ebből a maga részét derekasan, miközben folyik a tinta s a gyárakban elkeseredetten gyártják a nagyhatalmú papirost.

Megmozdul a társadalom minden rétege, sűrűforog, hogy ha esetleg eddig nem is, de legalább most, a tizenkettedik órában tegyen valami méltót a nemzet nagy esztendejéhez. S itt is van az ideje, mert ime, a jövő hónapban teljesen belemegyünk az ünnepségekbe, melyek hivatva vannak hirdetni oszágnak-világnak, hogy: lássátok, hova fejlődött az ezeresztendő dícsőséges múlt után a mi kicsinyke nemzetünk.

S a társadalom, a közélet vezéregyéniségei a dologhoz illő komolysággal intézik az ügyek folyását; most már jönnek egymásután az életre való eszmék és gondolatok, a melyeknél cseppet sem ártott volna meg, ha esetleg kicsit korábban jöttek volna napvilágra; közbe-közbe egy kis botrány, ártatlan szenzáció tisztítja meg „az örömeinek levegőjét”, de a felkavart hullámok ismét lecsendesülnek, s mi várunk békeességesen — talán túlságos lassúsággal is, — hogy jöjjenek hát azok a sokszor megénekelt nagy napok!

S a magyar ifjúság? — No, hát mi is megteszszük azt, a mit tehetünk, a mi nekünk engedve van. Tehetnénk bizony mi többet is, mozgolódhatnánk esetlegesen nagyobb lelkesedéssel is, — mert hát minél nagyobb erővel és buzgalommal látunk utána a dolgoknak, annál célhozvezetőbb; — de hát e tekintetben a társadalom és közvélemény nem sokat vethet a mi szemeinkre, mert, a mint nem egyszer vagyunk kénytelenek tapasztalni, azon határok és korlátok közt kell mozognunk, a miket az esetleges — és sokszor gátló — körülmények utaink elé gördítenek.

A mi jelszavunk csak az lehet: megalkuvás a fennálló viszonyokkal és az elmaradhatatlan „viri-bus unitis.”

A magyar ifjúság egyetemére méltó és indokolt várakozással néz az osztatlan magyar közvélemény. Hiszen mi vagyunk a gyümölcsei annak az óriási, terepélyes fának, melynek életadó gyökerei a messze ezredéves multba nyúlnak; nekünk kell minden eszközt és módot megragadnunk arra nézve, hogy kimutassuk életképességünket és azt, hogy teljesen a maguk valóságában megértettük és a magunkévá tettük apáink megszentelt hagyományait, azt az eszmét, a mit immár megérlett az ezredéves mult.

Az öregeké a magasztos visszaemlékezés, de a tett a miénk.

Mindezek különben általános eszmék, melyek már annyiszor lelkesítették az ifjúságot hivatása méltó betöltésére s a melyeknek hatását vissza lehet vezetni arra a dícséretes körülményre, hogy a magyar ifjúság a nevének mindig megfelelt.

Szükséges ez eszméket most — a nagy órák küszöbén újlag behatóan fontolóra vennünk, mert ha valaha, akkor most van szükségünk az okos gondolkozásra, most kell mindenáron rajta len-

nünk, hogy valami módon méltatlanok ne legyünk a magyar nemzet tradícióihoz. Sok szem van most reánk, magyar ifjúságra szegezve, melyek mindannyian figyelemmel kísérik lépéseinket, s bármit tegyünk is, nyomunkban van a kedvező, avagy — quod deus avertat — a kevésbé hízelgő kritika.

Nos, a külföld előtt sem lesznek ismeretlenek a mi cselekedeteink. Istennek hála, — ma már egyre jobban közeledünk a külföldhöz is, a minék rendkívül hatásos előmozdítója a diák-konzulátusok szervezése, a melyeknek révén a magyar ifjúság is elfoglalhatja végre valahára a külföld előtt is azt a pozíciót, melyre, mint ilyen, méltán helyezkedhetik. Legalább, a tette-képes magyar ifjúság nem fog többé az ismeretlenség áthatatlan homályában lebegni az idegen nemzetek erős ifjúsága előtt.

* * *

De egy dologban méltán illehet a vád minket az illetékes fórumok részéről, a mi fájdalmasan aktuális betegségünk.

Ez az, hogy egyáltalában nem vagyunk *összetartók*.

Ez észrevétel távolról sem akar leczkéztetés lenni; ez szomorú valóság. Nekem is számtalanszor volt alkalmam tapasztalni ezt s nem egyszer hallottam ezt sajnálattal említeni olyanok részéről, kik a magyar ifjúság ügyeit szívökön viselik.

Többszörösen előtűnik ez a jelenség most, a millennáris esztendőben. Hiszen régi, öröklött bajunk már ez mi nekünk, a melyből igen igen lassacskán kezdünk olykor kilábbadozni. de hát ez kevésbé tűnhetik fel máskor, a békességes, nyugalmas időkben. A vállvetett munkálkodásra nagy szükség volt mindenkor s lesz is mindig, de aligha volt ez nélkülözhetőbb eddig, mint épen napjainkban.

Ez a széthúzás, az erőnek ez a megosztása egyszer is, másszor is érezteti a maga hátráltató hatását. Nem akarok romboló hatást emlegetni, ámátor az ifjúság teljesen egyetemes munkálkodásának hiánya nem egy életrevaló eszme létrejövésére rombolólag hat.

Hogy a vidéki ifjúság mennyire elszigeteli magát nem egyszer egy-egy közösebb törekvéssel szemben, azzal nem célom foglalkozni ez alkalommal, ámbar ez is eléggé aktuális gondolat volna. Most csakis a két egyetemünk egymáshoz való viszonyára terjeszkedem ki rövidesen.

Mi türes-tagadás? — be kell ismernünk töredelmes szívvel, hogy mi kissé távolabb állunk egymástól, mint kellene. Már mint hogy a kolozsvári egyetem ifjúsága nem áll kellőképen szoros viszonyban a budapesti egyetem ifjúságával.

Tudja Isten, magam alatt vágom a fát, tudom, de már csak kimondom én, hogy nem elég tudomást veszünk mi a mi ügyes-bajos dolgainkról. A közös eszmékért lelkesedünk, a mi különben szent kötelességünk is, de már a végrehajtásnál némi hiányát érezhetjük a közös testvéri érzelem-

nek. Sőt volt rá eset, mint pl. — bár exemplum odiosa — nemrégiben a budapesti, úgynevezett „antisemita“ mozgalmak alkalmával, a mikor Kolozsvár, az öccs, felemelte kárhóztató szavát a bátyjával, Budapesttel szemben. Az ilyen esetek, természetesen, mindig a bizalmas, testvéries viszony szilárdságának rovására történnek.

Most itt a millennium, s a két egyetem, — a mint észrevenni lehet — meglehetősen távol tartózkodik egymástól.

* * *

Magyarország lelkes ifjúsága, kinek vállain nyugoszik hazánk jövő jöléte, hatalma, tartunk, haladjunk együtt a közös cél érdekében!

Meg kell mutatnunk azt, hogy nem ültünk méltatlanul apáink drágán szerzett örökségébe, hogy nem pazaroltunk el hivatlanul egy szemernyt sem abból a bizalomból, abból a reménységéből, a mit elődeink annyi küzdelmes időközön át belénk helyeztek.

Ez hivatásunk.

Szövetkeznünk kell egy közös célra, mely a magyar állameszmének, a magyar kulturának jövőbiztosítása, előmozdítása; meg kell feszítenünk minden erőnket a vállvetett munkálkodásban, hogy a magyar ifjúság egy pillanatig se legyen méltatlan a — saját nevére.

Ez rendeltetésünk.

Törvény előtt.

— Barna József maga nagy bűnnel van vádolva, azzal, hogy megölte Miklós Andrást. Valljon be mindent, mert a tagadással csak növeli bűnét! Gondoljon meg minden szót, a mit ki mond!

A jegyző tollának perczegése meghallik a teremben, olyan nagy a csendesség. A bírák előtt egy tőr fekszik, melyen még most is láthatni felszáradt vércseppeket. Előáll a vádlott. Erős, megtermett legény. Termete sugár, mint a jegenyefa, arcza kissé sápadt, talán az izgalomtól. Tüzes, fekete szeme meg-meg villog s belőle dacz és düh sugárzik. Nincs abban egy szemernyi félelem sem.

— Nagyságos uraim, hamisan vádol, a ki beadott. Nem bántottam én senkit. Ugyan minek is bántottam volna?

— Lépjen elő az első tanú! Mondjon el mindent, a mit tud, részletesen! Ne vonjon le semmit a dologból, de ne is taldjon hozzá semmit. Olyan igazán beszéljen, mintha az Isten ítélő-széke előtt állana!

— Hát kérem aláson, a gyilkosság előtt való napon sokat dolgoztam a mezőn. Szénát gyűjtő-

gettünk, hát igen kifáradtam bele. Mikor meg vacsoráltam, benéztem a korcsmába. Már öreg idő volt, mikor haza felé ballagtam. Mikor Miklós András háza előtt elhaladtam, a házból Barna Józsit láttam kijönni. Igen elcsodálkoztam rajta, mert tudtam, hogy régóta haragudott Miklós Andrára. Meg is kérdeztem tőle, hogy honnan jön, de ő egy szót se szólt. Elfordította arcát s mindenkép el akart sompolyogni tőlem. Igen sötét volt az idő. A hold mégis kibújt a fellegekből s éppen Józsinak kezére sütött. Lattam, hogy véres volt. Mitől véres a kezed Józsi? kérdeztem tőle. Kinek mi köze hozzá! kiáltotta s azzal otthagyt. Láttam, hogy igen siet, biztosan nem akarta, hogy utólerjem.

— Kész a mondottakra esküt tenni?

— Isten engem úgy segéljen!

Lépjén elő a második tanú! Maga együtt szolgált a vádlottal, magának tudnia kell mindent! Ösmerheti is jól, mindenkéül jobban.

— Józsanéleű, derék fiú volt Csak az az egy hibája, hogy ha valakire megharagszik, annak meg nem bocsát soha. A ki kezébe kerül, annak csak az Isten irgalmazhat. A gyilkosság előtt való nap igen haragos volt. Sokszor mormogott magában valamit, a mit én nem értettem meg. Mikor kérdeztem, mit beszél, dühösen rám kiáltott, pedig máskülönben igen jó pajtasok voltunk. A gyilkosság estéjén nem volt otthon. Jó későn vetődött haza. Mikor ránéztem egészen elijedtem. Orczája dült volt, mint a gyilkosé. Nem feküdt le, hanem elkószált valahova. Csak harmadnap vetődött haza. Hiába kérdeztem, hol volt, miért ment el, nem felelt, hanem azt mondta, hogy ne faggassam. Én hát nem is kérdeztem többet.

— Haragudott Miklós Andrára?

— Haragudott rá szíve mélyéből. Többször mondotta, hogy mért is született az ilyen ember, meg hogy ha lehetne, megfojtaná egy kanál vízben.

— Kész a mondottak igazságára esküt tenni?

— Isten engem úgy segéljen!

— Lépjén elő a harmadik tanú!

Hát én kérem alásan, éppen fát szedni voltam az erdön. Mikor visszafelé jöttem — tán éjfék körül is járhatott az idő — az erdő alatti tónál locsogást hallottam. Oda megyek hát ott látom Barna Józsit, a mint a kezét mossa. Megkérdeztem tőle, hogy mit csinálsz Józsi? Ő zavaros arccal nézett rám, majd mint a villám olyan gyorsan mellbe lökött és elfutott. Oda nézek a tó partra, hát vércseppeket láttam ott. Mindjárt tudtam, hogy valami rosszat követett el.

— Többet nem tud mondani?

— Nem én kérem aláson!

— Meg mer rá esküdni, hogy igazat szólott az előbb.

— Isten engem úgy segéljen!

A néma csendben csak a jegyző tollának perczegése volt hallható. Olyan kísérteties csend volt ez! A vádlott nyugodtan végighallgatta a tanuk

vallomását, de a végén mégis mintha megreszkett volna egész testében. Arcza sápadt, mint a kréta s villámot szór csillogó-villogó két szeme. Majd mintha erőt akarna önteni testébe felgyenesedett. Zsebkendőjével letörli az arczára és homlokára gyúlt verejtéket. Úgy égeti valami belső tűz!

— Lépjén elő a negyedik tanú! Mondja el mit tud?

— A gyilkosság napján úgy késő este elindultam Miklós András háza felé, mert igen fontos beszélni valóm volt vele. A mint beléptem, sötét volt a házban. Hirtelen nekem támadt valaki, de nagy nehezen legyűrtem. Egy tör volt nála s le akart vele szúrni. De elragadtam tőle s szemébe néztem, láttam, hogy Barna Józsi volt. De valahogy — Isten tudja, hogy mint, kiugrott a kezem közül s én nagy zavaromban a mint utána akartam menni, elvágódtam a küszöbön. Mert tudtam, hogy már úgy sem érem utól, vissza fordultam s gyújtót gyújtottam. Ott láttam Miklós Andrást az ágyon elterülni. Csendesen nyugodt, mintha aludt volna. Mellén, úgy a szíve táján, megaludt vér volt. Mindjárt rájöttem a dolog nyitjára. Hát Barna Józsi megölte Miklós Andrást, rám meg azért támadhatott, hogy leszúrjon, hogy tette napvilágra ne jöjjön.

— Tud még valamit?

— Fontost többet nem tudok. Másnap feljelenttem a dolgot.

— Ez a tör volt az? S felmutatta előtte az asztalon fekvő véres tört.

— Ez az kérem! Ez az!

— Meg mer esküdni, hogy igazat vallott?

— Isten engem úgy segéljen!

— No lássa mindnyájan ellene szólanak. A napnál is világosabb, hogy a gyilkosságot maga követte el. Sokkal jobb lesz, ha mindent megvall. Úgy sem használ itt a csürés csavarás egy mákszemét sem!

— Igaza van a nagyságos úrnak! Úgy sem használok vele magamnak, hát elmondom az egészet, a hogy megesett. Szegedi Julis miatt volt az egész. Hát úgy volt az, hogy Julist már kiskorától fogva nekem szánta az anyja. Örültem én ennek nagyon, mert Julis volt a falunak legszebb lánya. Már csak arra vártam, hogy beköszem a fejét! De nehezen ment az, mert nekem igen kis földet hagyott az éd's apám. Hát kiadtam felibe, magam meg elmentem szolgálni, hogy egy kis pénzecskeket szerezzek. Nem akartam, hogy ha majd Julist elveszem, szükség legyen a házbán. Jaj de más is volt akkor az én életem!

Felsóhajtott és megint megtörölte a homlokát.

— De a Julis áldott éd's anyja egy nap itt hagyta ezt a nyomoruságos világot. Igazán megsirattam az áldott lelket, mert hozzám olyan jó volt, mint gyermekéhez a tulajdon éd's szüléje. Azóta Julis nem volt hozzám olyan szíves. Miklós András jó módú gazdaember volt, hát ő hozzá

kezdett húzni a szíve. Andris hitegette, csalogatta s azt ígérte neki, hogy elveszi. Julis hitt neki s lépre ment. Gyermekeit megölte, mert félt a világ gyalázásától. De bűne kisült, erre aztán elemész-tette magát. Mikor én ezt megtudtam, olyan lett a szívem, mint egy forró katlan. Neki akartam rohanni Andrisnak, hogy egyenesen elküldjem a másvilágra.

Kis ideig szünetet tartott. Most nem szórt szeme villámot, hanem fénytelen lett. Hangja is meggyengült, a mint az utolsó szókat kimondta. Sugár termete meg mintha kissé meggörbült volna.

— De mégsem rohantam rá, mert kitudták volna a dolgot. Leskelődni kezdtem s azon törtem a fejem, hogy kellene megölni. Azon a bizonyos estén, mikor láttam, hogy lefeküdt, hallgatózni kezdtem az ajtaján. Hallottam hangos lélegzését, tudtam, hogy elaludt. Észrevétlenül bementem s elővettem subám alól a tört Eleinte reszketett a kezem s féltem megszűnni. Ott álltam mellette. De mintha láttam volna Julisnak arcát. Ott feküdt előttem a koporsóban, némán, lezárt szemekkel. Olyan düh szállotta meg szívemet, hogy ha az éd's apám feküdt volna ott, azt is megöltem volna. Neki irányítottam hát a tört egyenesen a szívének. Egy jót szűrtam rajta s piros, meleg vére ráperczegett a kezemre. Nem szólt egy szót sem, egyenesen meghalt. Erre felnyitotta valaki az ajtót. Azt sem tudtam, hogy mit csináljak, hát neki mentem. Le akartam azt is szűnni, hogy ki ne mondja, mit tettem. De legyűrt s kiragadta a tört kezemből. Alig tudtam a kezéből kiszabadulni. A küszöbnél hasra vágódott, én hát eleinte lassan mentem, hogy meg ne fogjanak. Otthon a pajtásom, a ki velem szolgált, el kezdett faggatni. Én rárivalltam s nem szóltam neki a dologról semmit. Véres volt a kezem, hát kimentem a tóhoz, hogy lemossam. Ott megint észrevettek, hát eliramodtam. De mégsem találtam nyugtomat. Nem tudtam hova menni, elbarangoltam vagy két napig, de aztán félni kezdtem, hogy gyanuba vesznek, ha továbbra is kószálni fogok, kitaláltak hát valami ürügyet, hogy hol voltam s visszamentem. Akkor meg elfogtak, vasra vertek s most itt vagyok, nem bánom, ha felakasztanak is!

— Miért ölte meg?

— Hát azért, hogy miért volt olyan nyomorult? Minek tette tönkre egy fiatal lány életét? Megbélyegezte becsületét és a halálba kergette. De nemcsak egy ember életét oltotta ki, hanem egy másikét is. Ő volt az oka, hogy Julis megölte gyermekét. Ha nem szerette, miért csábitotta el, ha szerette, miért nem vette el? Ő két embert ölt meg, én csak egyet.

— Mondja csak nem szánja-bánja-e, a mit vétett?

— Nem én, nagyságos uram! Ha feltámadna, újra leszurnám. Többet mondok: ha százszor feltámadna, százszor leszurnám.

Szemei ismét csillogni-villogni kezdtek. Irtózatós düh sugárzott azokban a tüzes fekete sze-

mekben. Kezét ökölbe szorította s azelőtt sápadt arca vérvörösé lett.

— Újra leszurnám a gazembert!

— Hát aztán mondja csak, miért ölte meg Miklós Andrást? Hisz' a lány nem volt a maga lánya, testvére sem, rokona sem, ha jól tudom. Minek állt hát bosszút egy lány becsületéért, mikor az még rokona sem volt. Ugy-e nem volt rokona sem?

— Nem!

— Miért állt hát bosszút egy idegen lány becsületéért?

— Mert szerettem, örültem szerettem!

—h —a.

Anyámnak

Hogy érzésem ki is mondom,
Hogy épen nem tetszem soknak,
Hogy annyian becsmérelnek
S minden rosszat reám fognak
S hogy ha lehet: sárral, kövel
Megdobálnak engem, . . .
Ne sirasson, ne sirasson,
Édes anyám lelkem!

Hogy életem szép virágja
Elhagyta már bus szívemet
S ez a szegény, árva kebel
Sajog, sajog s majd megreped . . . .
Hogy a szellő, hogy a madár
Nem sirat csak engem . . . .
Ne sirasson, ne sirasson
Édes anyám lelkem!

Hogy pénz után nem kapkodom,
Nem vágytam én soha rája,
Rang, méltóság, hírnév, siker
Az én lelkem soh'sem hántja . . .
Hogy untalan, minduntalan
Dalaimat zengem . . . .
Ne sirasson, ne sirasson
Édes anyám, lelkem!

Majd csak lesz tán olyan idő:
Büszkén mondja: ő a fiam!
Majd csak eltűn a hufelhő
S mind a ketten élünk mián.
Majd egykoron a jó Isten
Megsegít csak engem . . . .
Ne sirasson, ne sirasson
Édes anyám lelkem!

Kaszonyi Géza.

A millennium megünneplése Sárospatakon.

Magyarország ezeréves fennállásának ünnepére nagyban folynak az előkészületek az egész országban. Az ország fővárosában nagyszerű fényvel, még nem látott pompával fogják megülni a hála-ünnepet, ott, a hol erre hiányzik az erő, csak a lelkesedés van meg, egyszerűen, de azért szívből jövő, igaz érzelmekkel fognak ünnepleni. Ez utóbbiakhoz tartozunk mi is. Megtartjuk a nagy ünnepet, de nem annyira csillogó fényvel, mert hiszen ezt nem is tehetjük, hanem szívünkben a lelkesedés szent tüzevel, mely még a legegyszerűbb szertartást is a hála magasztos ünnepévé teszi előttünk.

Talán csak annyiban fog mostani ünneplésünk egyéb ünnepeinktől különbözni, hogy ezt nem maga az ifjúság rendezi, hanem a tanári kar és az ifjúság együtt és hogy most a városnak is több szerepe van, mint egyébkor.

Május 8 án este kivilágítják a várost, 9-én reggel a városháza ünnepies közgyűlés lesz, melyre úgy a tanári kar, mint az ifjúság hivatalos. A közgyűlésen Dobozi Papp Ferencz fog beszédet tartani, mely után a főiskola imatermében lesz ünnepség. Itt az énekkar kiegészítve az egész ifjúság jobb énekeseivel, orgonakísérettel mellett elénekli a Hymnus két versszakát, majd Tüdös István dr. fog imádkozni, s az után következik a Hymnus harmadik versszakának eléneklése. Ennek befejeztével Zsindely István dr. jogi dékán tart alkalmi beszédet, s utána Horváth Dezső jh. elszavalja Bajza Józsefnek „Ébresztő“ című költeményét. Most ismét az énekkar szerepel s Piskóti Ferencz VIII. osztály tanuló szavalja el Pósa Lajos „Ezer év után“ című költeményét. A délelőtti ünnepséget a Szózatnak az énekkar és az ifjúság többi tagjai által orgona kísérettel mellett való eléneklése zárja be.

Délután 3—5-ig díszturnazás lesz a főiskola kertjében levő tornatéren, este pedig bál a városháza nagytermében, melynek tiszta jövedelme felerészből a Tompa-szoboré, másik felerészből az észthetikai múzeumé. Itt megemlítjük, hogy a táncmulatság helyének először a tornacsarnokot szemelték ki, mely nagyobb, mint a városháza nagyterme, s melyet ez alkalomra kideszkáztak volna, azonban e tervet többféle akadály miatt el kellett ejteni.

Még ezen közös ünnepség előtt, május 1-én a jogász-egylet külön is megüli a millenniumot. Ez alkalommal a főiskola imatermében díszközgyűlés lesz, melyen Zsindely István dr. dékán fog elnökölni. Az elnöki megnyitó után a jelenlevő jogászság elénekli a Hymnus szokásos részét, azután Bíró Lajos alelnök fogja az ünnep jelentőségét kifejteni, Horváth Dezső szaval, s az egészet a Szózat fejezi be. A jogász-egylet nevében már ez úton is felkérjük a t. közönséget, hogy szíveskedjék ezen egyszerű ünnepségen mentül nagyobb számmal megjelenni.

Ez a sárospataki millenniumi ünnepek hivatalos

sorozata. Azonban ez még nem elég arra, hogy az ünnep valóban olyan legyen, a milyennek lennie kell, hogy valóban kifejezője legyen azon érzelmeknek, azon örömeik és lelkesedésnek, a mely kell, hogy ez alkalommal minden ember szívét eltöltse. A hivatalos ünnepek komolyságukban rendesen ridegek szoktak lenni, életet, melegséget a polgárok szeretete és érdeklődése ad nekik. Igyekezünk tehát minden erőnkkel, szívünk minden lelkesedésével arra, hogy a nagy nemzeti ünnep ne csak üres fény, kápráztató hiúság legyen, hanem az, a minek lennie kell, tudniillik ezeréves ittlétünknek méltó emléke, a mely mindenkiben azt az erős meggyőződést támaszsa, hogy a magyar fajban van erő, van képesség arra, hogy ősi, évszázadokon keresztül vérelmezzett jogait továbbra is megtartsa, s biztos reményt nyújtson arra, hogy a magyar haza, mely egy ezredéven át annyi végpusztulással fényesítő veszélyt kiállván, mindig megifjult erővel kelt új életre, a másik ezer évben is ellen fog állani a minden felől ostromló áradatnak.

Marcus Valerius Martialis epigram- máiból.

I.

*Mondj igazat nékem, Marcus, kérlek, ne tagadd
meg;*

*Énnekem oly örömet, mint az igaz, mi sem ad.
Ily kérésekkel zaklatsz te, Gallicus, engem,
Ha clienseidet védve beszélsz azokért,
Vagy ha műveidet recitálad olykor előttem.*

*Megtagadni a mit kérsz, nehezemre esik,
Halld hát azt, a mi még az igaznál is igaz-
zabb ám:*

Nem szereted biz te, Gallicus az igazat.

II.

*Korholsz, Tucca, hogy én hatlábú verseket írok.
Megtörténik az, és azt hiszem, így tehetek.
„Mégis, hosszú nagyon.“ Nem olyan szokatlan
e forma;*

*Ott van a distichon, ha csak a kurta a jó.
Egyezzünk meg azon, hogy énnekem írni lehessen
Hosszu verseket és majd te nem olvasod el.*

Pál Ernő.

A millennium és a vidéki akadémiák.

Az ezredéves országos ünnep rendezésénél egyik főczél az, hogy mindenki mentül csekélyebb anyagi áldozat árán jutthasson fel oda, s így mentül több embernek legyen alkalma, hogy meggyőződjék arról a haladásról, mely Magyarországon, dacára a nyomasztó viszonyoknak tapasztalható, és a fővárosba összehordott temérdek ipari és művészeti termék látásától látóköre táguljon. Izlése finomodjék és így műveltsége ne csak a könyveken, hanem a közvetlen tapasztalaton alapuljon. Ezen czélok kivitelét látjuk a lakosság különféle osztályainak adott nagy fokú kedvezményekben, különösen azokban, a melyek az iskolák érdekében történnek.

Midőn azonban ez örvendates tényt konstatáljuk, nem hagyhatjuk szó nélkül azt a mulasztást, melyet az intéző körök e téren elkövettek. Megadják a kedvezményeket a nép- és polgári iskoláknak, a tanítóképző intézeteknek, gimnáziumoknak, megadják a budapesti egyetemnek, de a vidéki jogakadémiákról elfeledkeznek. Ezek többnyire a mostoha gyermekek sorában részesülnek. Nem szólok itt egyéb mellőzésekről, mert hiszen akkor nagyon eltérnek a tárgytól, már az az egy körülmény, hogy mi rólunk úgy elfeledkeznek, mintha nem is lennének a világon, elég ok az elkedvetlenedésre. Hiszen ha kedvezményekben részesítik a budapestieket, a kik ott laknak, még inkább helye van ennek a vidékiekre nézve, kiknek csak ritkán van alkalmuk a fővárosba felrándulniok és sokat most is az anyagi ok fog visszatartani a kiállítás meglátogatásától. Vegyük szemügyre a mi viszonyainkat. Nálunk az akadémiai halgatók tekintélyes része maga tartja fenn magát s jövedelme a kedvezőtlen viszonyok folytán oly csekély, hogy abból ilyen, mondhatnók, fényűzési czélra nem telik. Ha már most meggondoljuk, hogy mily nagy költséggel járna a kiállításnak minden kedvezmény nélkül való meglátogatása, igazán nem lehet csodálnunk, hogy sokan elmaradnak arról, s így az a czél, hogy minél többen látogassák meg a kiállítást, részben eléretlen marad. Más akadémiaikon nincsenek ugyan ilyen szerencsétlen viszonyok, de ezeknek is aránytalanul többbe kerülne a kiállítás megnézése, mint a pestieknek, kik ezen kedvező helyzetük mellett még kiváltságokat is élveznek.

Nagyon életre való eszme volt tehát e tekintetben az együttes akció megindításának kezdeményezése a sárospataki jogász-egylettől. Elfeledkeztek rólunk, kik ép oly tényezői vagyunk Magyarország művelődésének és haladásának, mint bármely más intézet. Nem volna tehát elég egynek felszólalása, szükség van az összesnek együttes működésére. Így kérelmünknek nagyobb súlyt adhatunk, biztosabban remélhetjük, hogy kiállításunk nem lesz a pusztában elhangzó szó.

I R O D A L O M.

— Nagy Oktatástan cím alatt a legközelebb hagyja el a sajtót Comenius Amos János „Didaktika Magna” című műve magyar nyelven. Dezső Lajos sárospataki tanítóképző igazgató, az ismert nevű pedagógus fordításában fog a mű megjelenni. E műre kibocsátott előfizetési felhívást egész terjedelmében adjuk a következőkben:

Aki az újabb kor pedagógiai törekvéseit figyelemmel kíséri, nem zárkozhatik el azon tapasztalat elől, hogy úgy a nyugoti kultur-népeknél, mint hazánkban a nyers utilitarizmus kezd érvényesülni, a kézzel fogható gyakorlati hasznosság elve kezd mindinkább tért foglalni a közoktatás legáltalánosabb kérdéseiben, az iskolák szervezéseiben, a tantárgyak megválasztásában stb. Ellenben a mélyebben fekvő lélektani alap többnyire figyelmen kívül marad, a pedagógiai kérdéseknek eszmék szerinti alakulása háttérbe szorul; a politika hullámszerűsége szerint irányuló s napi árfolyam szerint változó vélemények, osztály- és egyéni érdekek ingoványára van építve közoktatásügyünknek egész rendszere.

Ez eszmeietlen, opportunisztikus pedagógia eredménye a közoktatás terén uralkodó s folyton növekvő zavar, mely a süppedékes talajra állandó alkotásokra képtelen lévén, egyik kezével rombolja a másikonak munkáját, s még csak azt se tudja megmondani, hogy a rombolás szükséges s az új építés jogosult volt-e.

E napi árfolyammal bíró pedagógia korában még szerencsése az emberiségnek, hogy minden korban voltak kiválóbb elmék, kik szilárd elveken építve maradandóbb alkotásokat terveztek, kikhez az emberiség a vásári zajgás zsibbadtságából felocsúdva koronkint visszatér. Ezek a pedagógia klasszikusai (Comenius, Rousseau, Pestalozzi, Herbart stb.).

Az örökbeesű pedagógiai művek egyike Comenius Amos Jánosnak, a XVII. század legnagyobb pedagógusának „Didaktika Magna” című munkája, mely nemesak a maga századában világolt, hanem hivatva van korunk pedagógusainak elméjére is termékenyítőleg hatni.

Comenius eszméinek terjesztésére Berlinben 1892-ben egy társaság alakult az egész művelt világra kiterjedő hálózattal. Az egységes népiskola, egységes középiskola kérdéseiben Come-

niusig kell visszamennünk, hogy az elveszített történeti fonalszálat felkeressük s annak segítségével az iskola-szervezet labirintusából biztos kimenőre találjunk. De a pedagogia, a didaktika részletkérdéseiben is nemesak történeti érdekekkel bír a Didaktika Magna, hanem ma is irányadó tekintélye van; mert a Didaktika Magna nemcsak oktatástan, hanem valóban olyan általános nevelés- és oktatástani mű, melyhez hasonló, a köz- és magánnevelés és oktatás minden ágát (a kisdudneveléstől az egyetemig) felölelő munka maig sincsen.

Egyébként a Nagy Oktatástan Comenius születésének háromszázados emléknapja alkalmával (1892-ben) nálunk is kellőképp méltányolva lőn. Azon alkalommal közóhaj gyanánt hangzott fel Magyarország tanügyi közönsége köréből: vajha magyar nyelvünkön is olvashatnók e művet, mely Európa minden kultur-nemzetének nyelvére (még horvát-nyelvre is) le van fordítva.

A közvélemény e hangulata által bátorítva Comenius *Opera Didactica Omnia* című nagy művének alapján, tehát az eredeti latin nyelvből fordítottam le a Didaktika Magnát, melynek kiadását Steinfeld Jenő ur, a sárospataki ev. ref. főiskola nyomdásza vállalta magára

Midőn a mű kiadása immár befejezéséhez közeleg, ajánlom azt Magyarország iskolai hatóságainak, pedagógiai közönségének oly mérvű figyelmébe, a minőt a munka megérdemel.

Sárospatak, 1896. ápril. 15.

Dezső Lajos.

A „Nagy Oktatástan“ körülbelől 17—18 iv terjedelemben folyó évi május hó elsején jelenik meg. Előfizetési ára 3 korona.

Az előfizetési pénzek alólírotthoz küldendők be; a mű az előfizetőknek, megjelenése után azonnal bérmentve küldetik meg.

Gyűjtőknek 10 példány után egy tiszteletpéldány jár. Képezdei növendékeknek 20% árengedéssel szállítom, ha az illető képezde igazgatója egyszerre küldi be az előfizetési pénzeket vagy legalább az aláírást; a mikor is utólagos fizetést is elfogadok.

Sárospatak, 1896. ápril 15.

Steinfeld Jenő.

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

— Az alsó-zempléni egyházmegyei közgyűlés, mely tavaszi összejövetelét tartotta, itt, ápr. 14-ikén gyász istenitiszteletet rendezett az egy éve elhalt Kopré Ferencz tiszaluczi lelkésznek és alsó-zempléni esperesnek emlékezetére. Az egyházmegye tisztviselői, a tanári kar, továbbá az akadémiai és gimnáziumi ifjak szép számmal jelentek meg a főiskolai imateremben, hogy a kegyelet adóját lerójják a meghaldogult lekipásztor emléke iránt. A gyász-ünnepély a XC. zsoltár két első versének eléneklésével kezdődött, majd *Kereszturi József*, az új esperes mondott szívből jövő szép imádságot. Ezután *Komjáthy Gábor*, szentesi lelkész olvasta fel emlékbeszédét, mely tele volt a legszebb és legkedvesebb visszaemlékezésekkel. Rövid kivonatban elmondotta a tiszteletben és munkában megöszült esperesnek élet-történetét, hosszasán fejtette a kort, melyben tanuló-éveit élte, majd elének tárta a jellemképet, melyből egy igazi kálvinista lelkésznek rajzára ismertünk. Foglalkozott a régi iskolai étellel, a tanuló ifjúság széleskörű autonomiájával, szembeállítá az akkoriban élt ifjúságot a közelmúlt idők ifjúságával, megróttá emezekben a szellemet, azt, hogy mindent csak felületesen néznek s a régiekkal semmiben sem tudnák a versenyt kiállani. Az eredetiséggel és sok helyt egész költői lendülettel írott beszéd mindvégig lekötötte a hallgatók figyelmét s mindenkire erős hatást gyakorolt. — Végül ismét egy énekvers hangzott el s a valóban igen kegyeletes emlék-ünnepély ezzel végződött be.

— A Tompa-szobor javára a következő adakozások folytak be: Telegdy Bertalan gyűjtő ivén: Váradi Emma, Váradi Malvin, Karner Ilona, Utassi Anna 50—50 kr, Bódog Károly és Bódog Antonia 2 frt. 50 kr, Batta György (a simoni és darnyai egyháztól) 1 frt 30 kr. Körösi György karádi ev. ref. lelkész gyűjtőivén: Körösi György 1 frt, Horváth Vincze 1 frt, Könyvesi Pál 1 frt, Szépkuti Ede 1 frt, Ablonczy László 50 kr, Marikovszky Béla 50 kr, Tompa Erzsébet, Barnót István özvegye 1 frt, Karászi Dániel 1 frt, Kántor Mihály 50 kr, Tompa István 1 frt, Tompa Mihály 50 kr, cs. Sánta Dániel 20 kr, Tóth János 20 kr, Batta Miklós 20 kr, Karászi Dániel 20 kr, Tóth József 20 kr, Szabó István 20 kr, Nagy Dániel 20 kr, Szabados András 20 kr, Bata György 20 kr, Nagyházi István 20 kr, B. Karászi Antal 20 kr, D. Nagyházi István 10 kr,

Fábián Mihály 10 kr, Szentimrey György gyűjtő-
ívén; Zittner N. Fejér Endre, Csizik János, Kiszely
István, Ragályi Lajos, Potornyai Miklós, Orosz Zol-
tán, Farkas Béla 50—50 kr, Szent-Imrey József,
Szent-Imrey Ilona 1 — 1 frt, Fejér Lujza 30 kr,
Mező-Csáth város 2 frt. — Novák Lajos gyűjtőívén:
Novák Lajos, Tóth Lajos, id. Virág József, Szabó
József, Köröskényi Elek, Bernáth Zoltán, L. Szabó
Endre, Móré Gábor, Hegyi Gusztáv 1 — 1 frt,
Magyar József 70 kr, Benedek János, Szöllősy Gyula
Felföldy Ödön, Homoki Antal, Bátoni Benjámín,
Berzeviczy István, Pataki Pál 50 — 50 kr, Dicső
Endre 30 kr, Enyedi Lajos 20 kr, Szabó István 20
kr, Péczeli József, Köröskényi István 20 — 20 kr,
Kis László, Boczér István, Kádár Ferencz, Messzó
Gáspár, Merki János, Csigi Ferencz, Szabó Károly
10 — 10 kr.

— **Az akadémiai ifjúsági olvasó kör,** mely egy
nagy terem hozzácsatolása folytán annyira kibővült,
hogy a célnak teljesen megfelel, nagy hiányát érezte
egy billiárd asztalnak. Mint értesülünk az olvasó-kör
buzgó elnöke, Radácsi György theol. tanár, már meg-
rendelte a billiárdot s így ezen régóta érzett hiány
elenyészvén az olvasó-kör immár azon helyzetben
lesz, hogy az igényeket minden tekintetben kielégítheti.

— **Kazinczy-ünnep Széphalmon.** A Kazinczy ünnep-
ségek, melyeket ezeltől Széphalmon szokott rendezni
a sárospataki főiskola, sátorolja ujhelyi főgimnázium
és a sárospataki állami tanítóképző intézet, hosszabb
idő óta elmaradtak, részint a közönség érdeklődésé-
nek hiánya, részint a helyi körülmények mostohasága
folytán. Tavaly félig-meddig megtartották ugyan sza-
kadó záporban, de csak a patakiak voltak jelen. kik
sokkal távolabb is laknak Széphalomtól, mint az uj-
helyiek. Mint értesülünk, az idén a millenniumi évben
a Magy. Tud. Akad. követeli a közös ünnepség meg-
tartását, a mennyiben kijelentette, hogy ellenkező
esetben a szokásos jutalmakat és pályadíjakat nem
adja ki. Az idei ünnepség május 14-én, Áldozócsü-
törtökön lesz, beszélni Rohoska József theol. segéd-
tanár fog, s a kórus is szerepel.

— **A június 2-iki országos tornaversenyben** a
sárospataki főgimnázium is részt vesz, a mennyiben
40 tanulót küld fel e célból Budapestre.

— **Szenzáció!** Millenniumi díszbéd a konviktus-
ban. (Saját tudósítónktól.) Azon lelkesedés moraja,
melylyel az egész ország készül a millenniumra, el-
jutott hozzánk is, a társadalomnak jelenleg leucsetől,
borsótól, paszulytól és perccztől erősödő leendő osz-

lopaihoz. Eljutott hozzánk és mi óriás vágyakkal,
törpe reménnyel tekintettünk a nagy idők elé, s
keblünkben forradalmi eszmék kezdtek tanyát ütni.
Vágyainknak súlyomszárnya támadt: megakartuk va-
lósítani a szociálizmus eszméit abban az alakban,
hogy a felügyelők, a jólétben élők kerüljenek a mi
sorsunkra és mi azokéra. Azon meggyőződés, hogy
helyzetünk türethetlenségén immár multhatatlanul vál-
toztatni kell, mind mélyebb és mélyebb gyökeret vert
szívünkben és már-már kitör a forradalom, mely az
egész társadalmi rendet elsőprindó volt, midőn „Egy
szó nyilallott a hazán keresztül“, azaz, dehogyan is
nyilallott, angyali szózat édes csengéseként, gyógyító
balsamként hatott be szívünk minden rejtekébe, ki-
ölvén onnan a törvényes rendet felforgató gondolatok
sötét seregét. E szó: *Millennium*, túrók galuska,
pecsenye és bor alkotta dicsfénytől övezetten, Vágya-
inknak netovábbja teljesült tenát be. Ime, mégis sze-
ret bennünket a magyarok istene és jól tart legalább
ezer esztendőben egyszer. Megtudtuk az étlapot is,
mely a következő: civill leves, hús, túrók galuska és
pecsenye, továbbá minden akadémiai hallgatónak egy
fél liter, négy felső gimnazistának egy liter és hat
alsó gimnazistának egy liter bor. Az örömmel hangja
elnémította a gyűlöletét, az elégedetlenségét. Azonban
nagyon jól mondja a Példabeszédek könyvének írója,
hogy „nevetés közben is fáj az embernek a szíve.“
Nem jó a nagy öröm, mert megárt. A mi örömmünk
tengere is megkeseredett egy csep keserűségtől. A
konviktusai lelkek derült kék egére sötét felhő toltút.
Jött a rémes hír: mivel a tápiutézeti anyagi helyzete
a millenniumi díszbéd által okozott tetemes túlkidadás
folytán annyira megrendítették, hogy annak kiheve-
résére másik ezer év sem volna elégséges, a más-
különbben nagyon életre való eszme meg nem való-
sítható.

Az öröm mámorában ringatózó kedélyek hirtelen
átmenettel az elkeseredés, a dacz göröngyös útjára
tértek s most már csakugyan azt hittük, hogy a
pusztító orkán kitörését semmi sem akadályozhatja
meg. Ekkor jött egy másik hír: az, hogy a tanári
kar a millenniumi díszbédre gyűjtést rendez. Tehát
mégis meg lesz, még sem volt hiú káprázat az a
gyöngye sugár, a mely szívünkben a kétség és dacz
nyomasztó ködét egy pillanatra eloszlatta. Most már
hiszünk és remélünk, s reméljük, hogy hitünkben és
reményünkben nem fogunk csalatkozni.

— **Felelős szerkesztő:** Pál Ernő.

SÁROSPATAKI IFJUSÁGI KÖZLÖNY.

KIADJA A „SÁROSPATAKI IRODALMI ÖNKÉPZŐ TÁRSULAT.”

Előfizetési arak:
Egész évre . . . . . 4 korona.
Fél évre . . . . . 2 „

Megjelen minden hó 15-en.

Szerkesztők:

LÁSZLÓ ANDOR, PÁL ERNŐ.

Az előfizetési díjak *Telegy Bertalan*nak, mint az önk. kör pénztárosának czimére, a reclamációk pedig a főiskolai nyomda czimére küldendők.

TARTALOM: „Ünnepi beszéd.” *Biró Lajos.* — „Ünneprontás.” *László Andor.* — „Filozofia a halál torkában.” *Kaszonyi Géza.* — „Dal a dalról.” *Zombory Andor.* — „Barátságos levél az „Ifjusági Közlöny” szerkesztőjéhez.” *Ífj. Zsoldos Benő.* — „Vegyes közlemények.”

Ünnepi beszéd.

Irta és a sárospataki Jogász-Egyletnek 1896 május 1-én tartott dísz-közgyűlésén felolvasta **Biró Lajos.**

Mélyen tisztelt közönség!

Tekintetes Jogászegyleti Közgyűlés!

Ünnepet ülünk, egy jó sorsban, boldogságban alig, de viharban, csapásban, bánatban és fájdalomban oly sokat részesült nemzet, a magyar nemzet öröm-ünnepét.

Ünnepet ülünk, örömmünnepet, a melyet nem ért még meg a földteke e czivilisált részének egyetlen népe sem, mert mi ezeréves itt létünk alatt nem haltunk meg még soha! Voltak s vannak népek, a melyeket ezer évnél több, hosszabb idő köt Európa talajához, a melyek még csak megközelítőleg sem tudják megjelölni azt az időpontot, a mely óta lábuk Európa göröngyeit érinti: de ezek közül hányat említ a történelem, a melyek ezt a szót: „haza”, nem ismerték soha; egyik helyről üzetve a másikra, végre is elenyésztek nyomtalanul, zsákmányaivá lettek a rájuk tört erősebb fajoknak s nevüket ma már csak a történelem egyik-másik sora őrizgeti; hányat említ a történelem, a melyek Európába való bejövete-lünket jóval megelőző idők óta mint rettegett hatalmak szerepeltek s egyes hőseik kiváló tettekkel örökítették meg nevüket; de a mint a hősök élete megszakadt, megszakadt az ő nemzeti életük is s nem bírtak feltámadni soha vagy csak évszázadok mulva; hányat ismer a történelem, a melyeknek léte csak egy-egy csata sorsához volt kötve, s ha a csata elveszett, elveszett a haza, szabadság, nemzeti jellem, hogy helyet adjon a szolgaság jármának s a gyáva meghu-

nyászkodásnak. Mi is vesztettünk csatákat, igen nagy, gyaszos emlékű csatákat: a muhi pusztai, a mohácsi véres napokat nem bírjuk feledni, nem, mert az akkor kapott sebek fájdalma csak enyhült, de nem szűnt meg még máig sem; de nem felednők el a magyar vér áztatta mezőkei még akkor sem, ha a kapott sebeket az idő gyógyító keze teljesen beheggesztené is, mert épen ezek — nem a kivívott nagyszerű győzelmek — hirdetik legékesebben, hogy a magyar élni, élni fog, mert bár a harcok dúló viharában sirba zárhatjuk hőseink százezreit, nem zárhatjuk be velük létünk alapját: honszerelmünk veszte-lángjait.

A nyers erő, a zsarnokság, az ármány diadal mámorában keresztre hurczolt bennünket is nem egyszer, fejünk felé a Héderváry Kont, Zrinyi, Frangepán, Nádasdy, Martinovics, Batthyány, Damjanics és bajnoktársaik dicső vérével szerkesztette meg keresztrefeszítettetésünk okát: de szentjogunk, igazságunk, hivatásunk magasztos érzete nem engedte még nehéz kinjaink között sem, hogy keblünkbe fojtsuk ezt a szót: „Bevégeztetett!” nem! ajkunkra vettük azt és a következő nap már újra ott talált a kardok csattogása, ágyuk dörgése közt, a népjogok, a szabadság s nem egyszer egész Európa védelmében; megbocsátottuk az itthon egymáson ejtett sérelmeket, elfelejtettük kedvencz nemzeti hibáinkat, a pártviszályt, hogy testvér-jobbót nyujthatván egymásnak, szemébe nézhessünk a ránk tört áradatnak s fülébe zúghassuk az egész világnak: „Ne bántsd a magyart!”

A véres küzdelmek hevében megfoghyhattunk; nem csüggedtünk el s a fájdalom ködfátyolán keresztül észrevettük a jobb jövő hajnal-csillagát; elbukhattunk: nem hajoltunk meg, nem még akkor sem, a mikor a költő zúgva bűgá: „Magát az eltiport magyarnak kisírni nem szabad” . . .

Kettőtörték kezünkben a kardot: felemeltük homlokunkat s daczoltunk a zsarnok önkényével, míg végre meghatrált előttünk, hogy feltehessük keresztfánkra megdicsőítettésünk drága áron megszerzett koszorúját!

Most a mikor állami életünk ezer éves fennállásában a multa nézve az elégtétel, az önérzet, a jövőre nézve a bizalom, a hit öröm-ünnepét üljük — úgy tetszik — hogy a hatalmas eposzban, a melynek tárgyát nemzeti multunk képezi, a boldogságnak csak az epizodok szerepe jutott, hogy egyik-másik királyunk dicső uralkodása, az itt vagy amott kivívott fényes győzelmek, a koronként nyilvánuló nagyszerű alkotások csak a mese színezésére, csak a mese érdekességének növelésére szolgáltak; mert hiszen míg a bánat poharából kivettük minden részünket, addig az öröm csepjeit csak igen-igen ritkán izlelhattuk.

De nem zúgolódunk; hiszen a szenvedések próbálták meg élet-képességünket, azok tettek erősekké a jövő viharai ellen; a csapások, vér és könyhullatások közt tűnt ki honszerelmünk igazi nagysága.

Nem zúgolódunk; hiszen a mi örömünk volt, az mind, nem a sors vak szeszélyének meggondolatlan ajándéka, hanem Istennek fáradságos munkánkra kiáradó áldása volt s az átélt boldog percekre lelkesedve gondol vissza minden nemzedék. Avagy el tudjuk-e feledni a párduczos Árpád diadalmas alakját, a mint a Kárpát bércein megjelenve, mintha egy új világ fölfedezőjeként mondaná: „Föld! Föld!“ Igen a föld, a föld, a szenvedések, a nemes küzdelmek, a nagy alkotások ígéret földje, a melyen „élned s halnod kell!“ El tudjuk-e feledni Szent István, Szent László, IV. Béla, az Anjouk, a Hunyadiak dicső korát, Bocskay, Bethlen, a Rákóczyak lelkes küzdelmét? Van e ember a föld hátán, a ki magyarnak nevezve magát, szent elragadtatás nélkül tud átsiklani történelmünk ama lapjain, a melyeknek címe: „1848/49“? a magyar lélek nemes vonásainak, nagyságának eme forrásán? Nem siklunk át! De hogyan is tehetnök, mikor büszkeséggel érezzük, hogy dicsőségre nézve ehez hasonlót csak Északamerika polgára tud felmutatni! nem tud még a hatalmas francia nemzet sem!

A nagy francia forradalom az általa felvetett magasztos eszmék sorsát Marat, Danton, Robespierre kezeibe teszi le: a mi 48/49-iki zászlóhordozóink Széchenyi, Deák, Kossuth; Robespierre a nép hátán emelkedik dicsősége magaslatára: Kossuth meghajlik a nép nagysága előtt; Napoleon lába alá akarja tiporni az egész Európát: Kossuth alkotmányt kér háromszázados elfogult ellenségünknek, Ausztriának; a francia nép lerántja trónusáról — legalább képzeletében — a mindenhatót, hogy helyébe ültesse az észt minden frivolságával együtt: a magyar nép, hogy Istenét méltóbban tisztelhesse, törvénybe iktatja a lelkiismeret-szabadságot minden attributumával

együtt; a felszabadított föld népe amott gúlába rakja volt elnyomóinak fejét, miért? mert oly régen táplált boszúja kielégítésére megnyílt az alkalom: a magyar pór fia feledi a százados méltatlanságokat, elfogadja a feléje nyújtott testvérszabadságharcunk minden csatáját s miért? mert az urak odafenn Pesten kimondták, hogy „a haza veszélyben van“; a francia hadsereg vezérszilaga a gloire: a nemzeti hiuság; a magyar honvédé a honszerelem, a szabadság; az elbukott Napoleon daczosan hagyja el a francia partokat, a melyek felől hosszú időre elűzte a szabadság levegőjét: a bujdosó Kossuth leborúl a „hon táraín,“ a melyek számára megszerezte a népek tiszteletét, leborúl, s „maroknyi port viszen magával sirjába vánkosúl.“

Nincs ok tehát reá, hogy multunk ellen panasza nyissuk ajkunkat, örömet, lelkesedést mérítünk abból az új ezredév küzdelmeihez, szent elhatározást, hogy nagygyá, fényessé tesszük a sokat zaklatot hazát, hogy majd az európai népek versenyében hivatásához méltóan tölthesse be körét. A ránk váró munkában ingadozásnak nincs helye: multunk jelöli ki a jövő irányát, a melytől eltérnünk nem szabad, ha csak önmagunk nem akarjuk homlokunkra sütni a gyalázat irtózatossá bélyegét!

És Te — a költő szerint — „a haza virága,“ nemzetem ifjúsága, a kinek osztályrészedül jutott hogy átléphesd a letűnt ezredév küszöbét, megpillanthasd az új ezredév pirkadó hajnalát s részese légy az új ezredév első munkájának, tedd szívedre kezedet és kebled dobogása tudtodra fogja adni, hogy neked is szól a dal:

„Hazádnak rendületlenül
Légy híve óh magyar!“

Vedd át az ősök erényét, hagyd el azok bűneit! hódolj a nemes törekvéseknek, győzd le a káros előítéleteket! fogadd meg, hogy tied lesz a nemzet minden öröme, minden bánata! áldásait elfogadod, küzdelmeitől nem irtózol; fogadd meg, hogy erőd, tehetséged a haza, a szép, jó, nemes szolgálatában fog érvényesülni! ha ezt teszed s fogadásodhoz mindenkor hű maradsz, akkor dicsőséged ledönthetetlen emlékoszlópa a haza nagysága lesz s megéred, hogy egy újabb örömnepünkön nem te, hanem a nemzet iránt való tisztelettlő áthatott világ népei fogják kiáltani, hogy: *Eljen a magyar!*

Ünneprontás.

*Míg lázban voltunk és szemünket
Örömmel könnye öntözté:
Egy csúfos, sértő gúny kiáltott
A „Szózat“ hangjai közé . . .*

*Háromszínű zászlók lobogtak
Mindenütt a házfödelen
Rákóczi ősi városában,
Az ezredévi ünnepen.*

*A várkastély ódon falán is
Lobogtak büszkén, magasan,
Hirdetve, hogy ott a magyarnak
Hatalmas, hű barátja van.
De volt közöttük egy lobogó,
Mely undort szült a szíveken
Rákóczi ősi városában,
Az ezredévi ünnepen.*

*Háromszínű, magyar zászlók közt
Ott volt a sárga-fekete,
Elárasztá a tiszta léget
Kárhuzatos lehellete.
Virágok közt egy bogácskóró
Virított negédesen
Rákóczi ősi városában,
Az ezredévi ünnepen.*

*S azt hirdette, hogy nincsen még sem
Igaz barátunk ott nekünk,
Ki e magasztos, nagy napokban
Őszintén örülne velünk . . .
Ki merete volna elgondolni,
Hogy ilyen zászló is leszen
Rákóczi ősi városában,
Az ezredévi ünnepen.*

*És mi gyáván, meghunyászkodva
Eltúrtük azt a várfalon,
Míg a miénket összetépik
Odalent a határokon.
S nem volt, a ki e bántalomnak
Ellene bátor szót tegyen
Rákóczi ősi városában,
Az ezredévi ünnepen!*

*De a míg némán szemléltük mi
Azt a czudar gyalázatot,
Mégfordult egy byzanci srban
S így sóhajtott fel egy halott:
Hát elnézed e mély árulást,
Mely rajtad történt, nemzetem
És épen az én városomban
S az ezredévi ünnepen?!*

László Andor.

Filozofia a halál torkában.

Az ibolyák, gyöngyvirágok, nárczisok illata becsapott a Várkonyi Dezső kertre nyíló szobájába. Ugy tavasz felé járt az idő, a mikor a nyíló virágok illatát tova lebbenti az alkonyi szellő. A távoli sík

mezőről ide hallik a tavi békáknak brekegése s ezt az egyhangú zenét csak olykor-olykor zavarja meg az alsó udvarban pihenő jószág csilingelése. A szoba lehetőleg komor képet öltött. Az asztalon egy borospohárka s egy üveg bor, a pohár mellett egy csillogó tisztaságu revolver lenyegetőzik. Fent a falon a pozsonyi országgyűlési jelenetnek képe s valami hangulatos téli tájkép. Az ágy felett egy kis fészület függ, a mely azonban korántsem a komor tekintetű, borozgató ifju lelkének tanubizonysága. Inkább valami kedves emlék, mintsem a vallásosság kifejezője. Ebben a hideg és talán tulságo-an józan világban nagyon kevesen hisznek már az isten-emberben.

Olyan két ellentétes kép annak a tavaszi estének, nyíló virágoknak s ennek a komorképi ifju embernek képe. Mereven néz a tájképre, hanem korántsem azt látja maga előtt Messze, nagyon messze kalandozik az az ifju elme, mely talán már nem is ifju, hanem csak fiatal. Mert lehet ifju szívben téli ridegség, lehet ifjú lélekben is szomorú öregség. Mosolyog ezen, a ki meg nem érti, de a ki már megértette, az inkább talán sir. Felhajtja a borospohárkát s kezébe vesz egy meghívót. Elolvassa egyszer, elolvassa kétszer, elolvassa tízszer. Közbe-közbe keserűt kaczag s makacsul megrázza fejét. Talán nem érti, vagy tán nem hiszi a mit olvas. Pedig én Istenem, olyan könnyű egy aranyos szegélyű, aranyos betűjű meghívót megérteni. Ugyan mi lehet benne? Meghívják egy lakodalomba, ez az egész. Ezért kell hát neki közbe-közbe görcsösen kacagni s a fejét rázogatni? Külömben igaz a, el is felejtettem valamit. Az a leány, a kiről azok az aranyos betűk szólnak, egy kicsit nagyon szép, s egy kicsit nagyon megzavarta ennek a jó lelkű fiúnak az eszét. No de hát mi van ebben különös? Hisz ez olyan miundeunapi. Igaz, hogy ez a leány tudta azt, hogy Dezső szereti őt s igaz, hogy ő maga se titkolta el viszonszerelmét, de hát ki venné komolyan egy pillanatnyi fellobbanását egy ábrándos bakfisnak. Hiszen azok a fellobbanások olyan gyakoriak s olyan mulólagosak, s a bakfisok emberemlékezet óta ábrándosak, könnyen lángolóok s a mellett engedelmes gyermekei a mamának, a mint az egy jó gyermekhez illik. A ki a bakfisokban bízik, az az Istenben vakmerően bízik, a mit tudvalevőleg bűnnek deklarál a kis katekizmus. De hát úgy látszik, nem mindenkit elégít ki az ilyen paraszt gondolkodás, mert hát akkor nem fogyna olyan rohamosan az a csábító ital s nem rezegne olyan nagyon az asztal guzdájának izgatottsága miatt.

— Verje meg az Isten azt is, a ki nyomatta, de meg azt is, a ki ezt nekem elküldte. De minek is fohászkodom én Ahhoz, a ki azt a leányt olyan szépek teremtette s a ki engem szerelemmel vert meg. Hiszen nem lehet az nekem jóakaróm, a ki utamba vetette ezt a hájos szírent, a kí ének nélkül is belecsalt a sziklák közzé

Külömben nézzük csak az okokat! A leány nem lehet az első ok, mert hisz ha nem bolondulnék utána, elleh-tne felőlem, mint a többi asszonyi állat. Tehát az első ok, hogy bolondulok utána. A poéták

ezt az érzést szerelemnek nevezik és pedig elég rosszszül. Mert hiszen nagyon jellemző a „bolondulás“ szó. Mert hát bolondság is az tényleg. Hogy épen a szerelmesek el nem ismerik, ez nem alterálja a dolgot, sőt csak erő-íti, mert hiszen az, a ki elismeri, hogy ő bolond, az aránylag még elég okos, legalább ahhoz képest, a ki tulajdonképen az, de azt el nem ismeri. A fő motívum tehát a szerelem. Csodálatos érzés ez! Olyan mint a tűz, mely egyik leghasznosabb eleme az emberiségnek, de egyúttal roppant károk okozója. A szerelem is hasonlít némileg ahhoz. De csak némileg. Mert a tűz nem csak az egész emberiségre, hanem az egyedre is jó, míg a szerelem csupán a köznek hasznos, míg az egyedre kártékony. Miért hasznos a köznek? Azért mert nélküle az emberiség kihalna. Miért kártékony az egyedre? Mert felfokozza vágyait, tündérképeket fest elibe, boldogságot hazudik neki! Mert én még oly szerelmet nem láttam, mely egy egész életet megaranyozott volna, de mindeniket olyannak találtam, mely egy ideig mulékony örömeiket varázsol ugyan a halandó elibe, majd lassan-lassan szerte foszlik, lassan-lassan kitaszítja az embert eszményeinek csalfa világából s a remény után jó a fásult lehangolás, mely annál lakasztóbb, minél vérmesebb volt a remény.

Ime ez az eredménye a boldog szerelemnek. Hát még a boldogtalannak! Ez nem ábrándítja ki az embert, mert nincs miből, hiszen nem is szó elibe csalóka idealizmust. Ez ől, mielőtt hazudott volna. Jaj! Kábult az agyam, rémesen zsibong benne a sok rémes gondolat s pezseg a vérem, ez a bolond, ifjú vér! Filozófálok, mint egy egyetemi tanár. Annyit beszélek mint egy kávé s nénike. Szent meggyőződéssem, hogy a szerelem legnagyobb átka az emberiségnek. Ha átka: ne éljünk vele. Az eszme pompás, csak akkor úgy annyira kivihetetlen, mintha oly gyorsan akarnék egy fa körül futni, a mig magamat meg nem fogom. Hiszen épen ez a bökkenő. Mert ha rajtunk állana, akarunk-e szerelmesek lenni, akkor a szerelem legfeljebb egy századig érvényesülne. Addig történetesen rájönne az emberiség, hogy ostobaság s száműző köréből. Csakhogy épen abban áll a szerelem hatalma, hogy nem mi uralkodunk felette, hanem ő mi felettünk. Az ember egyszer csak megbolondul, beleszeret egy lányba, ha ez nem szereti, nem kell neki semmi. A kávéját rosznak, a szivarját nedvesnek, a cipőjét szűknek, a borát savanyúnak s a világot kietlennek véli. Itt vagyok pl. én is: szálnalmas képviselője az ostoba embereknek. Szeretek egy leányt. Szépnek nem mondhatnám, vagy legalább igen szépnek nem. Gazdagnak nem gazdag. Van az apjának egy háza, melynek $\frac{3}{4}$ része ér fel az adósságával. Műveltnek nem nagyon művelt, hisz néha olyan közhelyekkel áll elő, hogy ha nem bolondultam volna belé, titokban leszamaraznám. És mégis szeretem. Szívesen elfogadnám Darvinnak teoriáját; a szerelmes embernek ő s apja csak a majom lehetett; ha nem tudnám, hogy a majom okos állat.

Megrázta az asztalt, melyen a pohár táncolni kezdett, végre is feldőlt. Talpra állította megtöltötte

s változatosság kedvéért kiürítette. Kezébe vette a fegyvert s hidegen tekintett annak sötét csövébe.

Ebben a ronda szerszámban több bölcsesség van, mint a világ összes professzorának fejében. Megtanítja az embert arra, hogy ez az egész élet körülbelől annyit ér, mint ez a kis ólomgolyó. Egy csatatanás s vége mindennek. Igen jó orvosság egy gyógyulni nem akaróknak s nem tudóknak. Csak azt sajnálom, hogy már előbb nem vettem hasznát. Pedig mindig az ágyam felett függött. Dehát sohasem jutott eszembe! Bajnak elég baj, de nem helyrehozhatatlan. Míg az ember okossá lesz, igen sok bolondságon kell keresztül mennie. Tanuim rá a házasság emberek, kik boldog házasságuk 10-edik éve körül irigylendő bölcseségre tesznek szert. Jaj Istenem, de hány erőltetett csókkal s unalmas öleléssel kell ennek a tanfolyamnak tandíját megfizetnie.

Eh hagyjuk ezt! Bármint csűröm és csavarom is dolgot: mindennek az a vége, hogy élni nem érdemes. Az ember boldogságra születik — legalább ezt hazudják országszerte — s mégis tragédia hősének kell lennie. Ígyunk egy végsőt s adjuk be az ólom-orvosságot.

A szobában halotti csendesség volt, mit nem zavart meg egy légynek zöngése sem. Olyan siri csend volt ez, mint a milyen elterül télben az erdőn, melynek fái szomorúan, elhagyottan állanak egymás mellett. Olyan siri csend volt ez, mint a milyen a halotti gyülekezeten, midőn a halottat már a földbe bocsátják s a pap felsóhajt:

— Adj neki, Uram, örök nyugalmat.

És az örök világosság fényeskedjék neki.

Erősen halántékához szorítja a pisztolyt s meghúzza annak halált-osztogató sarkányát. Semmi nesz, semmi zaj. Leveszi halántékáról s megforgatja kezei között.

— Ejnye, nem hiába, hogy csütörtök van! Halatlan dolog! A pisztolyom csütörtököt mondott! Próbáljuk meg még egyszer. Különböznék ráerek még. Elég hosszú az éj, van még időm magam később is föbbe löni. Nézzük csak, annak a kis pisze angyalnak leveleit, miket akkor írt hozzám, mikor meg az én prezumpatív jegyesem volt. Ime itt az egyik.

„Egyetlen szerelmem!”

Hm. Furcsa egy egyetlenség. Alig hogy belészeretek: hát már meghívót küld a lakodalmára, melyben ő a menyasszony, de nem én vagyok a vőlegény. „Ha te nem lennél, egy fityinget sem érne az egész életem.”

Ez is furcsa! Tegyük fel, hogy soha sem látott volna engem, hanem helyettem megtetszett volna neki egy másik, egész határozottan abba szeretett volna bele s annak írta volna:

„Ha te nem lennél . . . stb.”

Vagy most, hogy egy másik jutott eszébe a kis fitos orrunak, most — a nyakam teszem rá — annak írja, hogy:

„Ha te nem lennél . . . stb.”

„Ha csak egy kicsit hiúném, hogy sohasem leszünk egymásé, azonnal szétrombolnám gyarló porhüvelyem.”

Most már eliheti tisztelt nagysád, de azért kárt ne tegyen gyöngé testében. Jobb lett volna ezt írnia: ha egykor tudni fogom, hogy nem leszünk egymásé. Önnek is küldök egy meghívót a lakodalimamra. legalább igazat mondott volna!

„Ha csak egy perezig is mernék kételkedni, hogy nem szeretsz, gyilkoló törrel felhasítanám kebledet.“

Hahaha! Ez a kis fruska szörnyüket összehazadott énnekem. Ő hasítaná fel az én keblemet. S most, hogy ha én minden merészség nélkül nem csak hogy kételkedem szerelmében, hanem bizton tudom, hogy nem szeret s ha most elibe állanék s erre a papírra hivatkozva feltárnám előtte szándékomat: rendőrért kiálltana s szimulálná az ájulást, még ha nem is ájulna el.

„Légy szíves mihamar írni „Égő szerelem“ cím alatt a Bp. Hirlapnak apró hirdetései közt.“

Égő szerelem! Ejha kedvem volna olyat nevetni, hogy meghasadna tőle annak a kis szöszkének a dobhártyája, hogy soha se halljon csók czuppanást. Külömben teljesen igaza volt. Szerelme tüze égett s ég most is, csakhogy most más piszkálja alatta a fadarbakát.

„Örökre a tied.“

No hiszen nem szeretném, ha ily értelemben örökre kapnék pénzt a hitelezőimtől. Ilyen terminus mellett megcsábulnék. Külömben hát mit kárhoztatom én azt a kis szárazföldi nimfát, azért hogy a Teremtő absolute semmiféle jóslási képességgel és tehetséggel meg nem áldotta. S szegényke jósolt, ki tehet róla, hogy a jövődő mondás nem sikerült.

„A sirig a tied“

Szegény kicsikém! Ő hát holtig való hűséget esküdzik itt nekem. Külömben lehet hogy maga is hitte, a mit mond; valószínűleg azt hitte, hogy rövid idő alatt elpatkolok. Hátha igaza van. Eltalálta! Csak meg kell ujrázni az előbbi pisztoly-jelenetet s megoldottam a problémát. Hahaha! Nevetséges! Dehogy vesztegetem a golyóm! Hiszen annak a levélnek minden sora részlet egy komédiából. Ilyen komédia az élet. A színigazgató a sors, a rendező a szerelem. s a szereplő személyek a szerelmes emberek. Csak nem teszek olyan bolondot, hogy egy komédiát tragédiának nézzek? Hadd játszanak benne a szerelmes emberek, én leszek a nézőjük, ki az előbb azt a bolondot akarta elkövetni, hogy a szerelmet ostobaságnak hitte s mégis összeroskadt a sulya alatt. Az ostobaságon pedig az okos emberek csak kacagni szoktak.

Ezzel eloltotta a világot s ilyes-félét dörmögött magában: No Dezső komám, most okosan beszéltél! Ezt már szeretem!

Kaszoniy Géza.

Dal a dalról.

I.

A kis madár, ha dalra vágyik:

Nem korlátozza semmise.

Kicsiny szívének annyi vágya

Dalokba száll el messzire.

Megérti fű, fa s visszaszórja

A dalt kicsinyke párja rá . . .

. . . Kinek dalát megértik itten:

Az életét csak álmodá.

II.

Szívünk ha néha dalra vágyik,

Ajkunk hiába mondja el.

Viszhang gyanánt madár se szól rá,

Az csak párjának énekel.

Óh, senki nincs, ki visszasírja,

Miért a szívünk panaszol.

S dalólunk mégis egy reménnyel:

Talán megértik — valahol.

Zombory Andor.

Barátságos levél az „Ifjúsági Közlöny“ szerkesztőjéhez.

Kolozsvár, 1896. május.

Kedves barátaim!

Esetleg fel talál tűnni nektek az, hogy soraimnak már a címében is jelezni kívántam, miszerint jelen levelem — barátságos léssen. E jelzőre ugyan. — ha jól meggondoljuk a meggondolni valókat, — semmi különösebb szükség nincsen, mert hiszen valahányszor csak fölkereslek benneteket s ennek révén, a jó öregedő „Közlöny“-ünet: soraimat mindenkoron a régi baráti bizalommal s azzal a szeretettel és érdeklődéssel írom, melylyel a mi jó iskolánk iránt s az ifjúság életének minden jelentősebb mozzanatával szemben folyvást viseltetem.

S tudja Isten ez a „barátságos“ jelző még sem tud kimenni fejemből. Szinte magamnak sem merem egész nyiltan bevallani, de — haládatlaunak érzem magamat s mindig csak az a gondolat sűrög-forog az eszemben, hogy ti bizonyára hajlandók vagytok kissé megmosni fejemet, a miért elszakadtam tőletek ide, az erdélyi magyarság góczpontjába. Hja, az embert vágyai vezérlik — szokták mondani. Higyjétek el, ugyanám tudnám sajnálni a dolgot akkor, ha valaki a pataki iskolától való illetén elszakadá-

somat esetleg hálátlanságnak, vagy hűtelenségnek nyilvánítaná.

De, — hogy egész őszintén beszéljek: — evvel a barátságos jelzővel mintegy meg akarom pubítani a ti baráti szíveteket. Hogy már a levelem címének olvasásakor is elgondoljátok magatokban:

— No, de még se bántjuk ezt a jó fiút! Ime, ő is mily barátságosan közeledik mi hozzánk, legyünk iránta mi is hasonlóan barátságosak.

S ekkor én szépségesen elértem célomat. Megmenekszem az annyira rettegett fejmosástól, s — ki hinné? — még a t. olvasók is hajlandók lesznek jelen soraimat derekasan megkülönböztetni a kevésbbé barátságos levelektől.

* * *

Nem szeretem a hosszadalmas bevezetéseket; s ime mégis attól kezdek tartani, hogy ez a levelem utóljára se talál egyéb leenni elejétől végig csupa unalmas, száraz bevezetésnél. Hogy tehát ezt jó eleve megelőzzem, s ha már neki kezdtem az írásnak, hát szóljak is valamit, ad notam: tárgyalás, — ne vegyétek rossz néven, ha elmondok egyet-mást a *kolozsvári egyetemről*, az én jelenlegi alma materemről, mely mostan az újjászületés korszakát éli.

Azért hozakodtam elő ezzel az újjászületés korszakával mert legutóbbi időkben a kolozsvári egyetem tanári karában is lényegesebb változás állott be új erők tekintetében; aztán meg az egyetem régi épületét, a mult század ezen érdekes emlékéit is bontogatják lassankint, hogy helyet adjon egy, a modern idők minden követelményeinek megfelelő, pompás háromemeletes palota tömegnek.

Ez alkalommal az új egyetem már fenálló részének *külső szervezetével* szándéksom foglalkozni, mint a mely mindennemű szükségletet kielégítő, okos beszállásával teljesen megérdemli a figyelmet.

Mikor Wlassics kultuszminiszter az őszön itt járt Kolozsvárrt, meglehetően kellemetlenül érezte magát az egyetem régi, avult épületében.

— Micsoda homályos folyosók, micsoda kényelmetlen, szűk helyiségek! — jegyezte meg egyszerűen egyszer-kétszer kísérőinek.

S az eftéle megjegyzések nagyon is természetesen valának. Nem is csoda, hiszen az egész ódon épület barát-klastrom volt teljes egy századon át. De hogy is volt eszükben annak idején a jámbor tervezőknek s építő mestereknek, hogy valamiképen világosabbá és tágasabbá tegyék ezt az erődítmény-szerű épületet. Nagyon jó volt az így is az ájtatoskodó barát uraknak.

E klastromnak, mely csak rövid pár évtizeddel ezelőtt változott át az egyetem helyiségévé, ez év elején bontották le a beltorda-utczai részét, s ennek helyén jelenleg már az alapvető-munkálatokat is bevégezték.

Az ódon erősségnek lassankint a többi részei is eltűnedeznek a föld színéről s rövid idő múlva egy büszkélkedő modern palotacsoportozat fog emelkedni azon a helyen, a magasabb tudományok szolgálatában.

* * *

A új egyetemnek már teljesen készen álló, s használatba vett része a Színház-utczának egész hosszát elfoglalja. Főbejárata épen a legrégebbi állandó magyar színház épületére nyílik, melynek tisztos, ódon alakját minduntalan lenézi ez a büszke háromemeletes palota.

Mondani sem kell, hogy ez épületen a modern építészetnek minden előnye, leleménye és czélszerűsége érvényesítve van. Teljes ellentétben a régi helyiségekkel, itt minden terem tágas és világos, légfűtéssel és izzófény világítással. Oly megfelelő ez az egész építmény, hogy az itt megforduló budapestiek is szinte irigyelni kezdik.

Ebben az új részben, mely a belkirály-utczára is kiszögellik, vannak elhelyezve a kényelmes jogi tanterem, aztán, — legalábbbb ideiglenesen, — az egyetemi és az erdélyi muzeum-egyleti nagy könyvtár, s a főbb hivatalos helyiségek. Lenn a souterrain-helyiségekben vannak elhelyezve a jól berendezett vívó- és tornatermek, melyek szintén egyik előnyét és méltó dicsekvését képezik a kolozsvári tudományegyetemnek.

A bölcsészeti, orvosi és matematika- természet-tudományi fakultások még a régi épület sötét és szűk helyiségeiben szoronganak. S mialatt a tudós professzor urak mély alaposággal és szónoki lelkesedéssel tartják prelectióikat: a hallgatóság felett mindig ott lebeg még a barátok zárdájának misztikus szelleme ezekben a ma napság már czelláknak is alig nevezhető tantermekben.

A boldog jogászok bezzeg némi büszkeséggel elmélkednek az új egyetem nagytermeinek emelvényes padsoraiban az előadások alatt, melyek. mióta a tudományok ez új csarnoka megnyílt, csodálatosképen nagy látogatottságnak örvendenek. A modern kényelmes berendezés szinte több kedvet és buzgalmat önt a hallgatóságba.

A derék színészek pedig ott, az egyetem szomszédságában némi irigykedéssel néznek a tekintélyes épületre, — vagy mint ők maguk közt nevezgetik — diák kaszárnyára, óhajtvá várván és remélvén azt az időszakot, a mikor majd a kolozsvári Thália is modern, megfelelő lakásba költözködhetik az ő hetven esztendő, avult s ma már meglehetősen czélszerűtlennek bizonyuló lakosztályából.

* * *

Hogy még tovább is beszéljek valamit a mi diák életünkről: nem kis sajnálattal kell tapasztalunk azt, hogy az isteni *mensa academica* ügye itt, az erdélyi mágnások kincses városában még most is ugyanám szunyadoz. Hiában, a vezető egyéniségek édes keveset törődnek az egész dologgal.

Természetesen, milyen szép is volna az, ha az egyetemi ifjúság már most, a millenáris esztendőben is élvezhetné a diákéletnek ezt az igazi jótéteményét, pedig hát — az eddigiekből következtetve, — egyelőre aligha lesz valami belőle.

Igaz, hogy még a fővárosban sem testesülhetett meg egészen a *mensa-academica* eszméje, de azért

ott az ügy aránylag hasonlíthatatlanul előrehaladot-
tabb stádiumban van. Egyedül a kolozsvári sajtó az,
mely olykor olykor eszébe juttatja az intéző köröknek,
hogy hiszen a mensa-academica régóta vajjúdó ügyét
is csak nyélbe kellene már ütni valahára, de nem
sok eredménye van a szózatoknak. Az úgynevezett
száz-as-bizottság (circa 120—130 taggal) sem igen
folytatja működését, s mint általában az egész egye-
temi körü élet, úgy ez a dolog is csak szunyókál
csendesesen; a bizottság imponál a maga nagy számá-
val, de az elért eredmény annál kevesebbé törpül
össze.

Ti nektek e tekintetben is jobban megy a dolgo-
tok, kedves barátaim! — mert Patakon legalább
meg van a saját menza-akadémikátok, melynek millen-
nárís díszbédjéről felém is hozott egyes hangokat
ama bizonyos csacska szellő.

* * *

Kedves barátaim! Hogy a dolgok természetes
rendje szerint a befejezés se hiányozzék barátságos
epistolámból: szíves elnézést kérek tőletek, ha soraim
helylyel közzel talán kevésbbé barátságosak leuné-
nek. Ettől ugyan a legkevesebbet sem tartok.

Remélem, hogy ezek után a háládatlanság esetle-
ges gyanuját, — ha ugyan az a valóságban tényleg
is meg lenne, — lerántjátok az én elerdélyiesedett
fejemről, s belátjátok, hogy én irántatok s a „Köz-
löny“ iránt még mindig a régi barátsággal viseltetem.

Csak azt sajnálom, hogy levelem barátságosabbá
tételé végett nem mellékelhetek ide egy kis kolozs-
vári *káposztát* is. Hogy ettől elestetek, annak okául
csak azt tudom felhozni, hogy ezt a fentnevezett
káposztát az itteni jövődó menza-akadémika foglalta
le in spe. Csakis ennek tulajdonítsátok tehát, ha a
kolozsvári káposzta hiányozott a ti millennárís dísz-
bédetekről.

Barátságos üdvözléttel

Ifj. Zsoldos Benő.

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

— **Hazánk fennállásának ezredik évfordulóját**
méltóképpen, nagy lelkesedéssel ünnepeltük meg
Sárospatakon.

Főiskolánk, a tanítóképző-intézet a városi kép-
viselő-testület, a különböző hitfelekezeti egyhá-
zak és elemi iskolák mind egyaránt s közösen
igyekeztek, hogy a millenniumot emlékezetessé
tegyék mindenki előtt s hogy e város lakosait
külső hatások által is erősítsék a honszeretben.

A főiskola ünnepe május 9-én reggeli 9 órakor
kezdődött. Az imaterem szorongásig megtelt igen
szép s művelt közönséggel. Valóban lélekemelő
volt midőn fölzengett a Fejes István alkalmi hála-
adó éneke:

„Nagy Isten, ég és föld ura,
Nyiljék ki ma szent helyed sátrát!
És ezredévünk ünnepén
Az égi fény szálljon hazánkra!
Tekints reánk kegyelmesen
S vedd kedvesen buzgó imánkat,
Öröködért könyörgő szívünk,
Mi Istenünk áldd meg hazánkat!“

Szívből jövő éneklésünk után dr. *Tüdös* István
theol. tanár mondotta el ihletett hangon buzgó
imáját, kérve Istennek áldását nemzetünkre, egy-
házunkra s főiskolánkra, a mely már oly nagy
érdemeket szerzett a nemzeti szellem terjesztése
s a műveltség előbbrevitele körül.

Ezután az ünneplő közönség a Hymnust éne-
kelte el; majd dr. *Zsindely* István jogtanár tar-
totta meg alkalmi beszédét. Széleskörű tanulmány-
nyal s a mellett rendkívül érdekesen írott művét
oly kellemesen tudta előadni, hogy az mely benyo-
mást gyakorolt mindnyajunk lelkére. Alkotmány-
jogunk fejlődését, nemzeti hatalmunk koronkénti
erősödését, majd hanyatlását, a vallásháborukat,
a 48-as institucziókat és a kiegyezést magas törté-
neti felfogással tüntette elénk és oly vonzóan,
hogy a hallgatóság minden része erős figyelem-
mel kísérte mindvégig s midőn elhangzottak be-
szédének utolsó szavai, ezek után nem a szokásos,
de a hallottak mély hatásától keletkezett és sokáig
tartó éljenzés tört elő ajkainkról. Majd a főiskolai
énekkar következett, mely után *Horvath* Dezső
szavalta el Bajza »Ébresztő« jét. Az ezután támadt
tapsokat csakis a közönség emelkedett jó hangu-
latából magyarázhatjuk ki, mert bizony mind a
régis s most egyáltalában nem találó darab, mind
pedig annak felületes elszavalása érintetlenül hagyta
lelkünkben azt a hűrt, melyet már a következő
szavaló oly ügyesen tudott megérinteni. *Piskóthy*
Ferencz ugyanis Szabolcska »Ezer év határán«
című költeményének előadásával valósággal oly
ritka lelkes hangulatba hozott mindenkit, a minő-
ben már régen nem volt részünk egy szavalat
meghallgatása után.

Végül felhangzott a »Hazádnak rendületlenül«,
melyet a lelkesült közönség énekelt orgona és
harmonium kíséret mellett.

A főiskolából a tanítóképző-intézet ünnepére
mentünk, melyen *Nemes* Lajos kir. tanfelügyelő
megnyitó és *Veres* Ferencz alkalmi beszédet mon-
dottak. Utóbbi a magyar nemzet ezer éves mult-
ját igen szépen tüntette fel s erősen hangsúlyozta
azt, hogy a magyar hajdan a csatamezőkön har-
czolt, jövőben pedig a *szellem* fegyvereivel kell
küzdenie s ezért kell a népnevelésre, a szellemi
erők növelésére minél több gondot fordítani. *Kor-
mány* Miklós képezdei tanuló szavalata követke-
zett ezután s az ünnep a Rákóczy-indulóval
ért végett. Délután díztornázás volt a főiskolai
torna csarnok előtt, a melyen az egyes osztályok-
ban különböző versenyeket is tartottak s díjakat
osztottak szét.

Estve bált tartott az ifjúság a városháza termeiben, hol az első négyest 40 pár táncolta. A templomokban másnap volt a hálaadó isteni tisztele. Itt említjük meg, hogy a *jogász egyesület* már május elsején megtartotta a millenniumi ünnepélyét, de a publikum jobbára csak akadémiai s gimnáziumi ifjakból állott. Dr. *Zsindely István* ez évi jogakadémiai dékán nyitotta meg a gyűlést s utána *Bíró Lajos* lépett a szószékre s felolvasta szép hazafias beszédét, a melyet lelkesen megtapsoltak. (A beszédet lapunk elején közöljük.) Majd *Horváth Dezső* a »Talpra magyar« t szavalta. A záróbeszédet *Meczner Gyula* jogász-elnök mondta s ezután a jelenlevők felállva énekelték el a »Szózatot«.

— **A Kazinczy-ünnep Széphalmon**, melyet főiskolánk ifjusága és tanári kara az állami tanítóképző intézettel karöltve áldozó csőtörtőkön tartott meg, egyike volt a legsikerültebbeknek az e nemű ünnepek közül, melyek iránt az érdeklődés a mult években már-már csaknem teljesen elaludt. A tanári kar és az ifjúság még jókor reggel indult Széphalomra, hogy elzarándokoljon nemzeti szellemünk újra ébresztőjének sírjához s emléke előtt lerója a tisztelet, hála és kegyelet adóját a »szent öreg« iránt s hogy az ő példáján minden szépért, nemesért, a tudomány, művészet és a nemzeti szellem ügyéért lelkesedni s tette buzdulni tanuljon annak a példáján, ki nagy tehetsége és mind haláláig meg nem szünő munkásságával ezredéves kulturánkban magának az elsők között szerzett hervadhatatlan babért. Zemplén megye közönsége is ünnepének tekintette e napot, mit szép és nagy számú megjelenésével igen fényesen dokumentált. Ott voltak a tanítóképző intézet tanárai s növendékei kevés kivétellel s a s.-a.-ujhelyi izraelita iskolák növendékei tanítóik vezetése alatt, mindnyájan nemzeti jelvényekkel vonultak az ünnep színhelyére. A s.-a.-ujhelyi főgymnázium május elsején zarándokolt Széphalomra.

Az ünnepélyt dr. *Finkey József* akad. igazgató nyitotta meg. Utána *Rohoska József* theol. segéd-tanár megkapó vonásokkal s igen szép előadásban Kazinczy érdemeit méltatta. Majd a magyar tudományos akadémia által kitűzött pályadíjat s jutalmakat osztották ki *Finkey József* akadémiai, és *Dezső Lajos* képezdei igazgatók. Az első — tíz arany — az egyetlen beérkezett pályamű szerzőjének, *Horkay Barna* IV. theologusnak, az utóbbi két 5—5 arany jutalom pedig, mint a magyar nyelv és irodalomban leginkább kitűnő *Ambrus István* VIII. gymn. és *Forgon Lajos* III. é. tan. képezdei növendékeknek adatott ki. Az ünnepet *Dezső Lajos* kép. igazgató rekesztette be. A műsor egyes pontjai között a főiskolai és képezdei énekarok szerepeltek elismerésre méltóan. Végül pedig a s.-a.-ujhelyi izr. iskolák növendékei együttesen énekelték a *Szózatot* és *Honfidalt*, a mely szép és megható befejezése volt az ünnepnek.

Midőn e sorokat írjuk, nem hallgathatunk el egyet, a mi az ünnepen is sokaknak feltűnt: ez a

sárospataki főiskolai — különösen akadémiai — ifjúság nagy részvéttelensége. Az idő szép volt s a távolság sem oly nagy, hogy ez némelyeket visszatarthatott volna. Talán csak nem halt még ki belőlünk a nagy elődök iránti tisztelet.

— **Kitüntetés.** Városunk róm. kath. lelkészét, főtisztelendő *Szekei Kálmán* esperes plebános urat a mult hóban a király tomai apat plebánossá nevezte ki. A helybeli róm. kath. egyház előjárósága ez alkalomból május 9-én este faklyásmenetet rendezett tiszteletére, melyen *Trstyánszky Károly* gyógyszerész szép beszéddel üdvözölte az ősz lelképásztort, ki a legmélyebb meghatottság hangjain köszönte meg híveinek őszinte szeretetét és szíves megemlékezését. Az első nagy misét püspöki jelvényeivel s fényes segédlettel 10-én tartotta meg. Ennek végeztével 60 terítékű bankettet adott, melyen főiskolánk tanárai közül is többen vettek részt.

— **Halálozás.** Egy korán véget ért és szép reményekre jogosító ifjú hunyt el e hó 9-én: *Kubes Ödön* VIII-ik oszt. tanuló. Halála különösen a VIII-ik osztályt érintette fájdalmasan, mert csaknem minden tagjával a legszívélyesebb baráti viszony kötötte össze. Az egész gymnasiumi életét Patakon töltötte s épen most, midőn már utolsó vizsgája előtt állott volna, kivette a halál az élők közül. Temetésén, mely a szomszédos Ardón, szüleinek házában ment végbe, a főiskolai énekar szerepelt s az egész gymnasiumi ifjúság ott volt az egyes osztálytanárok vezetése alatt. Legyen álma csendes, nyugalma békés!

— **A gimnazisták** közül, mint halljuk, igen sokan fognak felmenni az országos kiállításra, mivel részökre kedvezményes árak lesznek. Az oda- és visszautazás s a három napi ott időzés egy-egy tanulóknak összesen 10 frtba kerül.

— **Az Erdélyi önk. kör** szavaló versenyén a pályázatokba öten vettek részt. A komoly szavallatra ketten, a vígra hárman iratkoztak fel. Ugy a pályázók számát mint a sikert tekintve, megelégedésünket, sőt gratulációnkat nyilvánítjuk a társulatnak, melynek, úgy látszik, jelenleg tehetséges szavalói vannak. A komoly szavallat (»A koldus« Ábrányi Emiltől) díját *Piskóthy Ferencz* VIII. gymn. és *Nagy Gyula* VII. gymn. tanulók között osztották meg, az előbbi 4, utóbbi 2 frttal jutalmazván. A víg szavallat („Loco“ Gaál Mózes-től) nagyobb díjat — 4 frtot *Sallay Béla* VII. gymn. a kisebb díjat (2 frt) *Nagy Barna* VII. gymn. tanuló nyerte el.

— **A Tompa-szobor**, a mint készítőjétől, *Holló Barnabás* szobrásztól értesülünk június havában kész lesz. A leleplezést június 21-ére tervezik, mely alkalommal az évzáró ünnepségre különben is számosan bejönnek Sárospatakra s így a leleplezés is annál fényesebb lehet.

SÁROSPATAKI IFJUSÁGI KÖZLÖNY.

KIADJA A „SÁROSPATAKI IRODALMI ÖNKÉPZŐ TÁRSULAT.”

Előfizetési árak:		Felelős szerkesztő: PÁL ERNŐ.	Az előfizetési díjak <i>Telegdy Bertalannak</i> , mint az önk. kör pénztárosának címére, a reklamációk pedig a főiskolai nyomda címére küldendők.
Egész évre	4 korona.		
Fél évre	2 „	Társszerkesztő: LÁSZLÓ ANDOR.	
Megjelen minden hó 15-én.			

TARTALOM: „Titkári jelentés.” *László Andor.* — „Viszontlátás.” *Kaszonyi Géza.* — „Képzelt betegség.” — *h. — a. —*
„Az évváró ünnep.” — „Vegyes közlemények.” — „Szerkesztői üzenetek.”

Titkári jelentés

a Magyar Irodalmi Önképző Társulat 18⁹⁵/₉₆
évi működéséről.

— Irta: *László Andor.* —

„Egy esztendő a másik sírját ássa!”
Futnak egymás után, mint a siető habok a partok között, alig vesszük észre, hogy már tova tűntek. Most is egy évet temetünk el, a melyet együtt munkálkodva töltöttünk e falak közt, buzdítva egymást, serkentve a szépnek és nemesnek művelésére. Egy évet temetünk, a melyre oly jól esik visszagondolnunk, a melynek minden órája meghozta nekünk az örömet, a bánattal együtt, a vidámságot a szomorúsággal keverve. Boldogságunkat megzavarták talán olykor-olykor, de mégis midőn az utolsó pillanatban visszatekintünk a lefolyt napokra úgy tetszik, hogy csak jókat értünk meg azok alatt.

Elfeledjük a méltatlanságot, elfeledjük a netaláni bántalmakat, hiszen a multban csupán a szépet látja meg az emlékezet!

De miért is beszélnénk most a parányi gyűlölködésekről, a felhevülésünkben egymáson elkövetett kisebb sérelmekről, miért említenők a torzsalkodásokat: ünnepies e percz, nem illik ide a kislelkűség! Egy sir mellett vagyunk, a melybe az

eltűnt esztendőt teszszük el, mért mondjunk mi arról rosszakat? De mortuis nil, nisi bene.

Ezelőtt tíz hónappal az öreg iskola védő szárnyai alatt összegyülekeztünk e teremben, hogy azt az irodalom templomává avassuk s hogy azt a koszorút, a melyet az előttünk járók fűztek, gazdagítsuk néhány szerény virággal. Az 1832-ik évtől kezdve működik már e társulat, ez idő alatt nagy embereket, jelesekert nevelt.

Költészetét ki napsugárba vonta,
Virágokról bűbájjal énekel;
Mélységes érzelmek dalnoka, Tompa,
Zengő kobozzát itt hangozta fel.

Ki mint költő s bölcsész, magasan álla,
S mint tanító szintén nagy, a kinek
Neve egy szebb kor első napsugára,
E kör adott vágyat Erdélyinek!

Szemere Bertalan, Kazinczy Gábor, Tóth Ede, a magyar kulturának e fényes oszlopai mind itt kapták lelkükre az első hatást, e körből indultak ki nevezetes útjokra.

Az ifjúság tehát láthatja, hogy mily kitűnőségeknek volt bölcsője e társulat s tudhatja, hogy az irodalmi képzettség első feltétele a műveltségnek és érezheti, hogy itt az igazi szépnek kultiválása közben szelleme csak erősödnék, ismeretköre csak szélesülne és mégis, azt kell tapasztalunk, hogy ezen egylet iránt az érdeklődés folytonosan esik. Lehet, sőt talán úgy is van, hogy

a fiatalság lelkébe is belopódzott már az a nagy közönbösség, a melyet kinn az életben sajnosan kell a szépművészetek iránt észlelnünk, a melynek oka az, hogy most már mindenki inkább nézi az anyagi érdeket, nagyobb gyönyörűséggel áldoz a pénz istenének, mint Apollónak.

A világ gondolkozásában átalakult s ha igaz, a mit egy nagy tudósunk állít, hogy „az idealizmus napja nemsokára feljön,“ csak örülnünk kell ezen, mert abban ismét *a szív* fogja ülni diadalát, a mely pedig mindig jó tanácsadója volt az embereknek.

A hozzánk is eljutott reális gondolkozásból következtetem azt, hogy ennek a nemes irányú társulatnak oly kevés — összesen 25 — taggal kellett megalakúlnia.

1895 szept. 21-én tartottuk első gyűléstünk, a melyen egy akarattal választottuk meg tanárelnökké dr. Finkey Ferenczet, jogakadémiánk fiatal tanárát. Alelnök Putnoky Pál, IV. éves theol., titkár László Andor, III. jogh., főjegyző Jászter Kálmán, II. éves jogh., aljegyző Illyés Mihály I. éves theol., pénztáros Telegdy Bertalan, II. éves theol., ellenőr Hodossy Lajos, II. éves theol. lett.

Az így szervezett tisztikar időközben változott. Ugyanis Putnoky Pál decz. 4-én leköszönt az elnöki állásról s a társulattól is kilépvén, e tisztségre egyhangulag Pál Ernő III. éves jogh. választatott meg. Továbbá febr. 28 án Jászter Kálmán mondott le a főjegyzőségről s helyét Kubowich Géza foglalta el.

Az év folyamán tartottunk 36 rendes, egy nyílt és egy rendkívüli gyűlést.

Rendes gyűléseinken elemzéssel való szavalat volt 3, kettő megdicsértetett, egy méltányoltatott. 18-án munkát olvastak, melyek közül emlékkönyvbe vétetett 4, megdicsértetett 3, méltattatott 2, tudomásul vétetett 6, nem bíraltatott 3. Elemzés nélküli szavalatot hallottunk 18-at, dicséretet kapott 5, méltányoltatott 9, 4-et pedig tudomásul vettek.

A titkári hivatalhoz érkezett 8 munka, mind költemény, de csak 7 bíraltatott meg, mert egy vers időközben a lapban megjelent. Megdicsérttek 3 verset, 4 bírál-

latot, méltányoltak 2 verset, 1 bírálatot, tudomásul vettek 2 verset és kettőnek bírálatát. A legjobb költemény díját László Andor, a legjobb próza díját Kubowich Géza nyerte el.

Önkéntes ajánlkozás útján olvastak 2 költeményt és egy elbeszélést. Szavalatra önként ajánlkozott egy tag az első gyűlésen. Szerzőknek, illetve a szavalónak köszönetét fejezte a társulat.

Pályakérdéseink a következők voltak:

1. Kisebb költemény. Díja 6 ft. Érkezett 3 munka, a jutalmat a 2-ik számú nyerte el. Szerzője László Andor; az első és harmadik számú méltányoltatott.

2. Műfordításul kitűzetett Grün Anasztáznak „Der letzte Dichter“ és Chamisso „Die Kreuzschau“ című költeményének fordítása. A beérkezett 2 munka nem volt a díjra érdemes. Az elhalasztott pályázatra szintén 2 munkát adtak be, melyek közül a második számú 8 frtot, az első számú 4 frtot kapott. Előbbi szerzője László Andor, utóbbié Illyés Mihály.

3. A „beszély“-re beérkezett három mű közül az első számú szerzője, Fábrián Géza nyerte el a 12 frtnyi jutalmat, míg a második számú megdicsértetett, szerzője Sallay Gyula, a harmadikat csak tudomásul vételre érdemesítették.

4. Irodalomtörténeti kérdést is tűzött ki a társulat, a pályázat címe volt „Az ötvenes évek költészetének jellemzése“. (díja 16 ft) A két ízben kitűzött kérdésre nem akadt pályázó.

5. A költői beszélyre (jutalma Trstyánszky Károly gyógyszerész úr által felajánlott 2 drb. arany), egy munka érkezett, melyet azonban díjban nem részesítettek.

6. Hatodik pályakérdés volt az „Ember tragédiájának észterikai méltatása. Díja 15 ft. E pályázatra egy mű sem érkezett.

7. A humoreszkre, melynek díját (1 arany) Bálint Dezső lelkész úr adta s a melyet háromszor is kitűztünk, szintén nem jött egy munka sem.

8. Társulatunk legutóljára a Tompa-ódára hirdetett pályázatot, melyre azonban szintén csak egy mű érkezett be a titkári hivatalhoz. Azt a bíráló-bizottság a 12 ft.

jutalomra érdemesnek találta. Szerzője: László Andor.

A nyolcz pályázat közül tehát csak 4-et fejtettek meg a társulat tagjai.

Csak az egyszerű adatokat szolgáltattam, nem akarok hozzászólni ahhoz, hogy a tagok miérttanusíthattak oly részvéttelenséget a pályázatok iránt. Nem bírálok a társulat tagjainak eljárását, mert félek, hogy visszatehetszést szülnének szavaim, de akarva, nem akarva ki kell mondanom, hogy az önképző működésében sohasem volt ily csekély a pályázati munkák száma. Mindenki maga irányozhatja legjobban cselekvését, én arról nem beszélhetek.

Március 8-án tartotta meg a társulat félévi szavazati versenyét. A komoly szavazat tárgyául Jókai Mór „Szigetvári vértanúk“ című szomorújátékának egy jelenetét tűzte ki. A három versenyző közül a 6 frtnyi díjat Lehóczky Béla II. jh. vitte el s az Ablonczy László szavazataért dícsérettel adóztak a bírálók. A víg szavazat tárgya Gárdonyi „Hazassági Ajánlat“ a volt, melynek elszavazásáért Szabó Zoltán 3 frtnyi jutalomban részesült.

A második félévi versenyszavazat az évzáró ünnepélyen, június 21-én délután volt, melyre a szavazati darabokat magok a pályázók választották. Mindkét irányú szavazat díja 6 frt.

Ez évben akartuk felállítani Tompa Mihálynak mellszobrát. A társulat tanárelnökének buzgólkodása folytán a szoborra lelkesen adakoztak is, úgy hogy az előző években gyűlt mintegy 600 frtnyi összeg csaknem megháromszorozódott. A szobrász, Holló Barna azonban nem rég értesítette tanárelnökünket, hogy a leleplezést ez iskolai évben már nem lehet eszközölni s így el kellett szeptemberre, az évmegnyitő ünnepség napjára halasztanunk.

A Tompa szobor javára rendeztük rendkívüli gyűlésünket, a nov. 16-iki felolvasó estét, mely úgy erkölcsi, mint anyagi tekintetben kitűnően sikerült s a nemes célra 63 frt 40 krt hozott.

Társulatunk lapját, az „Ifjusági Közlönyt“ az idén is fentartotta, mint a mely egyik eszköze az irodalmi munkásság előmozdí-

tásának. Főszerkesztőnek Putnoky Pál választott meg s társszerkesztők Pál Ernő és László Andor lettek. De mivel a főszerkesztő a társulattól elvált, a lap vezetése továbbra az azelőtti segédszerkesztőkre bízott s Pál Ernőt ruházták fel a felelősséggel.

A társulat utóbbi gyűlésén 1896 június 13-án jövő évi főszerkesztőnek Pál Ernő választott meg, segédszerkesztőknek László Andor és Kubowich Géza.

Viszontlátás.

Az arany sugaru nap besütött Erdélyi József úrnak szobájába, ki Nevenincs községnek érdemes tanítója. Fontos hivatala van ám neki az ifjú csemeték elméjének köszörelésén kívül, mert ha a tiszteletes ur otthon nincsen: hozzáfordúlnak az özszezördült hívek, hogy közójök hintse a béke pálmáját. U e tisztnak meg is felel, derekasan összeszidván mindkét félt. Akkor aztán jól van minden.

A kanári madár vígan csicsereg kalitkájában. Kanárija is van neki (mar t. i. a tanító urnak), kapvan azt a főszolgabíró úrtól, kinek fiát történetesen az éven vitték fel iskolába.

A tanító úr megtölti öblös pipáját s előbb egykét bodor füstöt ereszt a levegőbe, aztán dörmögve szól leányának.

— Hm. Mondom — édes lelkem — a te helyzetben nem lennék hívendő annak a fiúnak.

— De édes apám! mikor úgy szeret engem! Nem tudod te azt elképzelni sem.

Te fiatal lány vagy, nem ösmered a mai világot. Nem olyan az, mint a régi vala. Mikor még én fiatal voltam, mások voltak az akciók. Szép magyar nadrágot hordtunk, atilla volt rajtunk s a ki kabátot vett magára, rámondtuk, hogy »nimet;« lévén ez akkor a legnagyobb büntetés. Még ha az az egy kabátja volt is az ipsének, még akkor is levetette. Most meg pantallót meg cilindert hordanak, szemükbe meg mosoklit raknak, mintha a szem nem arra való lenne, hogy lásson vele az ember.

— Talán monoklit?

— Vigye patvar, az se jobb nála. Egy szóval németesen járnak. De ez a kisebb baj, lévén egy nagyobb is. Ez pedig az, hogy nem csak a ruhában, hanem mindenben a külföldet utánozzák. Francia meg német szökat keresnek a beszédökbe úgy, hogy a becsületes ember meg sem érti őket. Meg azután a szerelmök is talmi. Szeretnek ha-

tot is s a leggazdagabbat veszik el, lévén a pénz az ő Jehovájok. Hej nem úgy volt az régen! Ha megszerettünk valakit, nem esküdöttünk égre-földre hűséget, hanem elvettük. Ma napság esküdöznek kilencz szép szegény leánynak s egy rút gazdagnak s elveszik a csúnyát, kinek egyedül a hozománya szép.

— De apa!

— Hagyd el, mert még egyebet is beszélendő vagyok. Ugy-e anyjuk te szegény voltál, mégis elvettelek?

A tanítóné sóhajtva szólt:

— Bizony, más csillagok jártak akkor!

— Hát mondom, ha neked volnék: nem lennék hívendő annak a fiúnak, lévén az olyan, mint a többi. Mikor még itt volt, tán a hatodik gimnázialis klaszsisba járt, azóta biztosan egészen megváltozott. Most már jurista, vagy mint a mai világ mondja: jogász. Ha haza jön rá sem ismeresz.

— De apám ő nem olyan, mint a többi!

— Béne, béne! Minden leány azt gondolja, hogy az övé nem olyan, mint a többi. A fején czilinder lesz, nagyobb mint egy tejes [köcsög, pantallóban, sárga cipőben, keztyűsen fog visszajönni. Minden szava olyan lesz, mint egy szerelmes diák verse, az az hogy zöld s a szemén monokli lesz.

— Ne zsörtölődjél már édes apám!

De az öreget nem egy könnyen lehetett kizavarni kerékvágásából. Megint rá akarta kezdeni, hanem a leánya — úgy látszik — ösmerte természetét, hozzáment s hízvelegve akasztotta kezét nyakába. Ez már hatott.

— Azért mondtam, hogy ne zsörtölődjél, mert el akarom mondani a mi egész históriánkat.

— Béne! Hanem előbb rágyújtok a pipára!

Dörmögve ment a dohányos szita elé.

— Ebadta finánca! velem ugyan nem szívatsz trafikot!

— No halljuk a szép szót! Hm.

— Hát tudod édes apuska, mint gyermekek is sokat játszottunk együtt. Egy tavaszi napon ibolyát voltam szedni a kertünkben, Aladár segített az ibolyaszedésben. Mikor készen voltam vele azt mondta, hogy egy helyen egy kis föld tapadt az arcomhoz. Nem volt nálam tükör hát vaktában akartam letisztítani. De mindig azt mondta, hogy nem ott van. Végre kértem, hogy mutassa meg a helyet. Hozzám jött és . . . . megszókolt.

A leány pirulva sütötte le szép szeméit.

— Gyermekek csók volt! dörmögé a tanító úr.

— Én pityeregni kezdtem, pedig titokban örültem. Ő megvigasztalt, hogy úgy is a felesége leszek. Erre elmosolyogtam magam, mire ő megesküdött, hogy igazat szólott.

— Hány éves volt?

O 16, én 11. Ezután többször eljárt hozzánk. Mikor aztán el kellett mennie, az utolsó estén ismét eljött. Olyan gyönyörű nyári este volt. Az égen milliárd tündöklő csillag ragyogott s a szende

hold ezüst sugarait ráhintette a földre. Olyan volt köztök, mint az anya gyermekei közt. A virágok lehajtották fejüket, kelyhökön gyöngyharmat csillogott, mintha megsiratták volna az elszállt nap-sugarat. Szótlanul sétáltunk egymás mellett, végre megszakítá a csendet.

— Ilus, nekem el kell menni messzire. Egy-két évig nem fogok visszajönni, de se baj! Nem fog az örökké tartani. Erre könnyezni kezdtem, ő megvigasztalt.

— Ne sírj drágám; ha visszajövök, ugyanaz leszek, a ki ma vagyok. Töröld le könnyeidet, mert úgy fáj, ha könnyezni látlak. Szeretni foglak mindig! Én le néztem a földre, mire ő hevesen szólt: No ha nem hiszesz a pusztá szavamnak, másodszer is megesküszöm: Ugy áldjon meg engem az Isten, a hogy szeretni foglak! Hidd el apám, ő szeret engem!

— Ne hidd azt leányom. Ő is olyan léha úrfi lesz, mint a többi.

— Ne ítéld, hogy ne ítéltessél! zengett be a közeli konyhából a tanítóné hangja.

A tanító urat evvel rettenetesen lefőzte hűséges életpárja. Legnagyobb tekintély előtte a szentírás volt, ha valaki ebből citált rá, mindig beadta a derekát.

— Hát nem úgy értettem én azt fiám! Hiszen béne, béne, lehet, hogy jó fiú, de mint apa előakartalak készíteni a rosszabb kázusokra is.

Én hiszek benne édes apám! Meglásd, hogy igazam lesz.

— Bár úgy lenne édes leányom, de én nem vagyok ilyen jó hitben, lévén a mai világ hunczut. Csak azt ne óhajtsd majd, ha visszajövend, hogy bárcsak sohasem lett volna visszajövendő. Hát aztán mikor jön vissza?

— Ugy hallottam, hogy holnap.

— Hm, hm. Videbimus.

Estve a leány boldog ábrándokat szöve tért ágyába. Olyan nyugtalan volt, mint a ki vár valamit nagyon nagyon. A hold halvány sugara besütött az ablakon s a leány arczára hinté szelid fényét. Az égnek azur palástján nem úszkált egy gyűszűnyi felhőcske sem. Olyan tiszta volt, mint annak a fiatal, ábrándos leánynak először szerető szíve.

— Épen olyan az est, mint akkor volt. Vajjon eljön-e hozzám? Vajjon szeret-e még? Hogy fog szólítani: Ilusnak-e vagy nagysádnak? Oh bár csak Ilusnak szólítana! Tegezni fog-e vajjon? Oh bár csak tegezne!

Ilyen és ezer hasonló kérdés támadt a leány agyában. Lehunyta szeméit, de még nem aludt el. Oh az öröm nem jó altató. Félig ébren volt, félig álmodott.

Oh bár csak hajnalodnék! süsogta félszendergésében. Lassan elszunnyadt s kitarúlt eleibe az álmok tündéri országa. Ott jobbak az emberek, lágyabban susosognak a falevelek s zengőbbek a csalogánydalok.

Reggel hamarosan felöltözködött. Ugy dobogott szíve, mintha valaki üldözése elől menekülne. Pedig nem a félelem dobogtatta azt a dobogó kis húrocskát, hanem az aggodás, a vágy, a szerelem.

— No meglásd apuskám, hogy eljön!

— Azt tán csak megtészi, de aztan lesz e benne köszönet? lévén a mai világ hunczut.

Azzal kiszólt a konyhába.

— Anyjuk ma jó ebédet csinálj, még pecsenye is legyen! Ólj le vagy két tyúkot!

— Minek az öregem?!

— Hadd legyen egyszer a lányodnak is öröme, ha eljön Aladár, meghívjuk ebédre, szerelmes lévén a lányod bele. Ita!

A leány tapsolt örömeiben s puha fehér kezével átfonta atyja nyakát.

— Milyen jó is vagy atyám! Mivel háláljam meg ezt neked?

— Semmivel sem, ezt hozván magával a becsület. Tudok ám én mórest.

— Köszönöm, igen köszönöm!

Azzal mintegy szaladva sietett a kalitka felé, kitisztogatta s enni tett a kis madárnak. Az meg csicseregni kezdett a szerelemtől. A leány kinyitotta most az ablakokat s öntözgetni kezdte a virágokat. Kopogás hallatszik.

— Placeat! dörmögé a tanító úr.

Belép egy monoklis, czilinderes fiatal ember.

— Ah a virág öntözi a virágot! szól bókolvá.

A tanító úr harcias hangon rákiáltott:

— Servus humillimus domine spectabilis, recte: szervusz édes öcsém!

— Alázatos szolgája!

Kezet fogott az öreggel s a leány elé ment, ki szemlesütve állt előtte.

— J'ai l'honneur mademoiselle!

A leány odanyújtotta hófehér kezét. Bizonyos lehűlést érzett szívében. Nem így gondolta ezt a viszontlátást! Nem ezeket a hideg, udvarias szavakat várta ő.

— Foglalj helyet édes öcsém! Hát hogy mulatsz abban a nagy városban?

— Köszönöm kérdését, elég jól! Most végre hazajöttem s elmulaszthatatlan kötelességemnek tartottam, hogy ő nagyságát s a tanító urat meglátogassam.

Tehát a »tanító úr« és »ő nagysága!« Az én időmben az öregeket bátyám uramnak szólították, mormogá a tanító úr. Tehát én ő nagysága vagyok neki! sóhajtá Ilus.

— Hogy méltóztatik Önöknek mulatni ebben a kis faluban?!

— Hát csak megvagyunk! Nem gyújtasz rá pipára öcsém?!

— Köszönöm, nem szoktam, csak cigarettezni.

Azzal kivette tárczáját s rágyújtott.

— Bizton azt hiszi a kölyök, hogy kapadohányt szívok mormogá a tanító úr.

— Hogy megnőtt a kisasszony! Egész férjhez

adó lányyná lett! Boldog lesz a férfi, ki majd feleségének szólíthatja!

— Püff neked lányom! gondolta az öreg.

— Tehát megfeledezett esküjéről! sóhajtott a leány, ki most elhalványult. Olyan volt, mint egy hófehér lilium.

— Meddig kell még jogászkodnod?

— Már nem kell, mert már túl estem rajta. Még csak a doktorátumot kell letennem. De még addig bizton kineveznek joggyakornoknak.

— Maradj ma itt nálunk ebédre öcsém!

— A legnagyobb sajnálatomra nem fogadhatom el szíves és megtisztelő ajánlatukat. Meg kell fosztanom magam ezen élvezettől, mert épen az előbb a főszolgabíró úr hívott meg ebédre.

— Ott van ni! Most már mit csináljak a két tyúkkal?!

— Előbb a főszolgabíróéknál vizitelt! sóhajtá a leány.

Egy ideig beszélgettek még, de nem volt abban a társalgásban semmi élet. Aladár hideg, udvarias frázisokkal állt elő, a tanító úr meg nem tudta elfojtani bosszuságát. Az a hófehér lilium, meg olyan bús, olyan méla volt, mint a fellegekbe burkolódzott holdvilág.

Mikor eltávozott Aladár, a tanító úr bosszusan mormogta:

Mondtam én, hogy nem ér a mai fiatalság semmit! Hej máskép volt az régen. S kérdő pillantást vetett leányára.

Az meg zokogva borúlt le öreg atyjának kebelére. Most már olyan volt, mint a harmatban úszó lilium.

— Igazad van édes jó atyám! Jobb lett volna, ha soha vissza nem jött volna!

Kaszonyi Géza.

Képzelt betegség.

Nem hallgatom a madárdalt,

Nem nézem a kikeletet,

Egy elhagyott, nagy fa alatt

Fásúlt szívvel pihengetek.

Bámulok a messzeségbe,

Nem mondom el mit szenvedek,

Csak azt érzem, csak azt tudom:

Beteg vagyok, igen beteg.

Elmélázom s szempillámra

Egy könnyű könyv ránehezül

S ha a remény rám mosolyog,

Mikaczagom hitetlenül.

*Egyszerre csak egy nagy darázs
Zenélni kezd fejem felett.
Felpattanok s feledem, hogy
Beteg vagyok, igen beteg.*

— h. — a.

Az évváró ünnep.

Az annyi reménnyel, annyi várakozással kezdődött iskolai év vége felé közeledünk. Sokan csalódva állanak meg reményeik sírjánál, melyet többnyire maguk ástak meg. Soknak szívét a siker öröme hatja át. A szép credményekkel jutalmazott munka után bizonyára édes lesz a nyugalom, s a küzdelemben kifáradt elme újult erővel térhet majd vissza folytatni azt a munkát, melyet most rövid időre félbeszakít.

Ez év utolsó nevezetes mozzanata az évváró ünnepség volt. Folyó hó 21-én, vasárnap délelőtt az összes főiskolai ifjúság a városi ref. templomba vonult, hogy hálát adjon a magyarok istenének egész éven át nyújtott segedelméért. Az istentisztelet végeztével a közigazgató beszámolója következett a főiskola imatermében. Dr. Finkey József közigazgató emelkedett szellemű beszédben adta elő főiskolánk ez évi történetét, megemlékezve benne úgy az iskolát, s ezzel együtt bennünket ért örömökről, mint a fájdalmakról.

Majd a kítűzött pályadíjakra beadott munkák eredményét hirdette ki. Örömmel konstatalhatjuk, hogy a pályakérdések ez éven sokkal nagyobb mértékben ösztönözték munkásságra az akadémiai hallgatókat, mint tavaly. Érkezett összesen 14 pályamű, melyek közül 12 a díjra érdemesnek ítéltetett. Az credmény tehát, amint látjuk, nem csak mennyiség, hanem minőség tekintetében is teljesen kielégítő. Itt közöljük a pályakérdéseket s azok neveit, a kik munkáikkal pályadíjat nyertek. 1. Egyházi beszéd Péld. XII. 27. következő helye felett: Az igazságnak utában vagyon élet és az ő ösvényének uta halhatatlan. A nagyobb díjat nyerte *Putnoki Pál*, a kisebbet *Bogdányi József* 2. Az ó-szövetségi monotheisztikus vallásban miféle maradványai fedezhetők fel az általános sémi politheizmusnak? Szerzők *Harsányi István és Gönczi*

*Gábor III. é. theol. rk. 3. Ki volt Husz János és mit tanított; működése és halála minő hatással volt hazájára? A nyertes pályamű szerzői *Antalfi László és Illés Mihály* I. é. hh. 4. Fejtsék ki nagy vonásokban a történelmi kézikönyvek és részben az eredeti művek alapján az u. n. naturalisztikus iskola pedagógiai reformelmélete a XVI. és XVII. században, vagyis tárgyalassék Montaigne, Rabelais és Locke nézete az emberről és annak neveléséről a kor rajzával kapcsolatban. A nyertes pályamű szerzője *Hodosi Lajos* II. é. hh. 5. Mi tartotta fenn itt a magyart ezer évig? Történelmi értekezés. Szerzője *Sinka Endre* IV. é. j. h. 6. Mózes búcsú énekének tartalom és alakhú fordítása a magyar bibliai fordítások e nemű részletének különösebb méltatásával. Szerzője *Gecse Lajos* III. é. hh. 7. Kazinczy Ferencznek gyermek és ifjúkora különös tekintettel sárospataki tanulói pályájára. A nyertes pályamű szerzője *Horkai Barna* IV. é. hh. 8. A vallásszabadságnak, mint polgári jognak múltja és jelene a magyar államjogban. E kérdésre két pályamű érkezett, melyek közül az egyik az eredetileg kítűzött Tóth-Fischer díjjal, a másik pedig a Kövi Okolicsányi díjjal jutalmaztatott. Az előbbinek szerzője *Trócsányi Bertalan* III. é. jh., az utóbbié *Pál Ernő* III. é. jh. 9. A szándék a büntetőjogban. Szerzője *Biró Lajos* IV. jh. 10. Fejtsék ki, folytonos tekintettel a történelmi fejlődésre, a hagyomány (legatum) és a hitbizomány (fidei commissum) fogalma, jogi jelentősége és egymáshoz való viszonya. A nyertes mű szerzője *Harsányi Gyula* II. é. jh.*

Számosan kaptak ösztöndíjakat is. Ezek közül megemlíjtük *Binet Menyhért* II. osztályú tanuló, ki a neki szánt jutalomdíjat a szegénysorsú tanulóknak adományozta iskolai eszközök beszerzésére.

Délután megtartottuk a szokásos, szavalattal, énekkel és zenével összekötött évváró ünnepséget. Legelső volt a főiskolai énekhar szereplése *Thern K. Dalünnepen* cz. darabjával. Utána *Lehóczky Béla* jh. szavalta el szép készültséggel *Tompa Mikálynak* »A haldokló mellett« című költeményét. Kár, hogy előadása sok helyen kissé gyors volt s a haldoklót vigasztalni iparkodó lelkész szerepére nagyon kevés gondot fordított a haldokló kitérőseinek reprodukálása mellett, a mi különben törekvésre és tehetségre mutató alakításából sokat levont. Majd a főiskolai zenekar magyar dalai

után *Tariska* Dezső hh. szavalta el Jókai Mór »Szigetvári vértanuinak« azt a részletét, melyben Szulejmán meghal. Ebben a szovalatban is sok figyelemre méltó vonást találtunk, de nem mulaszthatjuk el inteni a szavalót, hogy óvakodjék azoktól a túlzásoktól, a melyeket ez alkalommal nála tapasztaltunk, mert ezek a szovalat hatását teljesen lerontják s a közönségben visszatetszést okoznak. Most a főiskolai énekhar következett magyar népdalokkal, melyek után *Séra János* hh. szavalta el Zalár József „*Zizim*“ című költeményét csaknem teljes precizitással. Ezután *Szabó Zoltán* jh. lépett a szószékre és neveltette meg a közönséget »A mama kedvence« című monológgal. Az ünnepséget a főiskolai ének és zenekar együttes Rákóczi-indulója zárta be.

A Magyar Irodalmi Önképző Társulat, mint máskor, úgy az idén is az évzáró ünnepséggel kapcsolatosan tartotta meg szokásos évi második versenyszovalatát, melyben a főntebb urak az említett darabokkal vettek részt. A bíráló bizottság a komoly szovalatra kitűzött díjat megosztotta *Lehóczky Béla* és *Séra János* között, a víg szovalat díját pedig az egyetlen pályázónak, *Szabó Zoltán*nak ítélte oda.

Az év tehát hivatalosan bevégeződött, habár a vizsgálatok még tartanak. De az is elmúlik. Elmegy a diákság s kihál az élet Sárospatakon. Sokan végleg elhagyják az iskolát, s azok, ha örömmel kelnek is útra, bizonyára szívesen fognak visszaemlékezni az itt töltött időre. A kik pedig csak két hónapra távoznak el, mondjunk egymásnak istenhozzádot a viszontlátásig, mikor majd újult erővel jövünk be, hogy ismét közelebb juthassunk egy lépéssel kitűzött célunkhoz.

VEGYES KÖZLEMÉNYEK

— **A Tompa-szobor ügye.** A Tompa-szobor leleplezése, melynek e hó 21 én kellett volna történnie, legnagyobb sajnálatunkra elmaradt. *Holló Barnabás* szobrász levélben értesítette dr. *Finkey Ferencz* jogakadémiai tanárt, hogy ő ugyan készen van a munkával, de a gyár az érzibeöntéssel nem képes a kitűzött időre elkészülni. Ez okból bármennyire szeretnénk volna is ez ügyet immár vég-

leg elintézni, ezt ez idő szerint nem tehetjük. Kénytelenek vagyunk a szobor leleplezését szeptember 7-ére, az iskolai év megnyitására halasztani. Azt hisszük, ez a kis késedelem, melynek nem mi vagyunk okai, egy cseppet sem fogja a közönség érdeklődését csökkenteni, hiszen mi mindent megtettünk, a mi csak tőlünk telt s az igazi nagyság iránt való tisztelet lerovása akkor is ép oly aktuális lesz, mint most.

— **Igazgató és dékán választás.** A jövő évre akadémiai igazgatónak *Radácsi György* theol. tanárt választották meg. A jogi kar dékánja dr. *Finkey Ferencz*, a theologiai dr. *Tudós István* lett.

Az alap és államvizsgálatok a jogakadémián e hó 17-én kezdődtek. A jogtudományi államvizsgálaton kitüntetéssel képesített *Bíró Lajos*. Az első alapvizsgálatot kitüntetéssel tette le: *Kubovics Géza*, a másodikat *Fülöp György*, *Harsányi Gyula* és *Lehóczki Béla*.

— **A gimnáziumi érettségi vizsgálat** e hó 18-ától 20-ig tartott; jeles érett lett *Piskóti Ferencz* és *Blahó Ede*.

— **Az akadémiai tornaegylet** június hó 14-én tartotta meg évzáró versenyét szép számú intelligens közönség jelenlétében. E versenyen alkalmunk volt tapasztalni, hogy a tornaszás nemes sportja nemcsak az iskolai kényszer hatása alatt talál művelőkre, hanem számosan akadnak, kik önként vállalkoznak annak fejlesztésére. Csak az a kár, hogy a szabad gyakorlatok, gyaloglás, vívás, birkozás, lovaglás helyett a német rendszerű szertornaszást művelik nálunk, mely a mellett, hogy a testi ügyességet egyoldalulag fejleszti, a lélekre sem gyakorol olyan üdítő, föllevenítő hatást, mint az előbbieket. Mindazonáltal teljes elismerésünkkel adózunk a tornászoknak, kik különben a közönség tapsaiból is kivették részüket. A tornaszás gula alakítással és játékkal kezdődött. Ezután következett a tulajdonképi verseny, mely a következő pontokból állott: 1. Magas ugrás rúddal. Első lett *Tariska Dezső* I. é. hh., második *Tóth Gyula* I. e. hh. 2. Hosszú-magas ugrás kötél-függélyezéssel; az első díjat nyerte *Tariska Dezső*, a másodikat *Horváth Dezső* I. é. jh. 3. Súlydobás, melyben első *Székely József* I. é. jh., második *Csiki Zoltán* II. é. hh. 4. Korlát verseny. Első volt *Hubai Béla* II. é. jh, második *Mester Dezső* II. é. jh, *Végre* 5. Futás az új iskolakert körül; az első díjat *Horváth Dezső* I. é. jh., a másodikat

Tariska Dezső I. é. hh. kapta. Az első díj 4 frt, a második 2 frt volt. Azonban a tornaegylet gondoskodott arról is, hogy a nemes küzdők ne csak silány ércben kapják meg jutalmukat, a mi tulajdonképpen alig is jutalmazná az ő törekvésüket, hanem legyen annál valami becsesebb emléküik is. Ezért a régi görögök példájára szép kezektől folt koszorúval tüntette ki a győzteseket. A győző szíve sebesebben dobogott a dicsőségtől, midőn megkapta annak koszorúját, kinek képe szívében él, mint ideál, s kit a végzet arra kárhoztatott, hogy ne tudjon az ő érzelmeiről semmit és e tudatlanságban kerüljön fölkötő alá, nem vivén magával még emléket sem annak, ki midőn életének veszélyeztetésével mutatta be ügyességét, még akkor is csak arra gondolt, hogy azt látja O és piczike szíve talán aggódik is miatta. . . . Oh sors! kegyetlen sors! . . .

A gimnáziumi tornavizsgálat e hó 17-én volt. A gimnáziumi ifjúság hosszú, négyes sorokból álló oszlopban vonult fel a tornatérre, s elénekeltte együttesen a Szózatot. A vizsgálat első része szabad és szergyakorlatokból állott, melyekben bemutatták azt, a mit egész éven át tanultak. Ezután verseny következett, melyben a következők lettek nyertesek: Pataki József és Búza László I. o., Kun Aladár és Pahy Dezső II. o., László Kalmán és Ablonczy Sándor III. o., Tariska Sándor és Vircsik András IV. o., Nagy László és Szilágyi József V. o., Hajdú György VI. o., Kövér Miklós és Kövér Zoltán VII. o., Piskóti Ferencz és Czövek Sándor VIII. o. tanulók. A tornavizsgálat után a gimnáziumi tornaegylet versenytornászást rendezett.

— **A Gyorsiró-Egylet** június hó 9-én tartotta meg verseny-írását Pál Ernő elnök vezetése alatt. Győztesek lettek Oláh Miklós II. é. jh., és Harányi Gyula II. é. jh.

— **A Magyar Irodalmi Önképző Társulat** minden évben jutalmazni szokta a titkári hivatalhoz érkezett legjobb verset és legjobb prózát. Az idén a legjobb vers díját László Andor, a legjobb prózát Kaszonyi (Kubovics) Géza nyerte el.

— **A milleniumi ünnepségekre** a sárospataki főgimnáziumból 120 tanuló megy fel kedvezményes jegyekkel Budapestre. Az akadémiai hallgatók is kapnak kedvezményt, melylyel közülök 33-an mennek a kiállításra.

— **Gimnáziumi igazgató választás.** A gimnáziumi igazgatói székre mint értesülünk, hárman jelöltet-

tek, u. m. Szinyei Endre, eddigi igazgató, Zsoldos Benő és Buza János. Közülök Szinyei Endre választatott meg.

— **Szénior-választás.** A jövő évre Horkai Barna ellenében Putnok Pált választották meg szénior-nak egy szótöbbséggel.

— **Segéd-tanár választás.** A Rohoska József eltávozásával megüresedő segéd-tanári állásra Vas János volt szénior-t választották meg.

— **Papi vizsgálatok.** Az első lelkész-képesítő vizsgálaton jeles eredménnyel képesített Bogdányi József, Horkai Barna, Putnok Pál, Zarándy Bertalenn. A második lelkész-képesítő-vizsgálatot jeles eredménnyel tették le: Janka Károly, Rohoska József, Czecz András, Vas János

— **Olvasóinkhoz.** Midőn lapunknak ez évi utolsó számát kiadjuk, oly helyzetben vagyunk, hogy nem tudjuk, vajjon két hónapi szünetelés után szeptemberben újra megindíthatjuk-e az Ifjúsági Közlönyt. Erről majd az Irodalmi Önképző Társulat fog határozni szeptemberi első közgyűlésén. Az esetre, ha talán egy vagy más okból szükségesnek mutatkoznék a lap megszüntetése, arra kérjük olvasóinkat, tartsanak meg bennünket jó emlékezetben. Nekünk mindig legkedvesebb emlékcink közzé fog tartozni azon időkre való visszaemlékezés, mikor az Ifjúsági Közlöny szerkesztőségében csináltuk a „közvéleményt”, már t. i. az ifjúságét.

Szerkesztői üzenetek.

D. J. Az eleje csupa unalmas reflexio, a közepe émelygős szentimentalizmus, a vége pedig annyira ellapui, hogy még azt a kevés jót is tönkre teszi a mi az előbbi két óriási hiba mellett még észrevehető volna benne. Nem közölhetjük. — *L. B.* Kitűnő versei annyira elragadtak bennünket, hogy mi is rákaptunk a verselésre és önhöz dicsóító ódát írtunk. Ime hallja:

Hol vagyon az, ki merész ajkát kritikának eresztvén

Szózata bárdjával döngeti verseidet?

Nincs ilyen, óh nem akad, ki te rólad mondana rosszat

Méltó vagy te a nagy Honffy babéraitra.

— *h. — a.* Költeményét megkaptuk s mai számunkban felhasználjuk. Üdvözet. s munkálkodásáért köszönet.

